

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1296**

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ

ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Ε Γ Κ Ρ Ι Θ Ε Ν

ΕΝ ΤΩΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΩΙ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΝ 1906 — 1911

ΥΠΟ

ΧΑΡΙΣΙΟΥ ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ

Θυμέ, τίνα πρὸς ἄλλοδαπὴν
ἄκραν ἐμὸν πλοῦσον παραμείβει; . . .
ἔπεται δὲ λόγῳ δίκας ἄωτος, ἔθνος αἰνεῖν
οὐδ' ἄλλοτρίων ἔρωτες ἀνδρὶ φέρειν κρέσσονες.
οἴκοθεν μάτευε. ποτίφορον δὲ κόσμον ἔλαχες,
γλυκὺ τι γαρούμεν.

Πίνδαρος, Νεμεονικῶν 3, 26 κέξ.

206

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

44 - Ο Δ Σ Σ Τ Α Δ Ι Ο Υ - 44

1906

1.

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1296

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουσι τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως
καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

Ν. Παπακρηφόπουλος

Ἐν Ἀθήναις Τυπογραφεῖον «Ἑστία», Κ. Μάϊσσορ καὶ Ν. Καργαδοῦρη - 5048

1. Ὕμνος παίδων πρὸς τὸν Θεόν.

Ὡ Θεὲ τοῦ παντός, ὁ ἀφθόνως
τάγαθὰ εἰς τὸν κόσμον σου χύσας,
ὁ τὰ ἄνθη μὲ μύρον ἐνδύσας
καὶ τὰ ἄστρα ἐνδύσας μὲ φῶς·

Ὅν ὑμνεῖ τῶν πτηνῶν ἡ χορεία
καὶ ὁ φλοῖσθος τοῦ ῥύακος ψάλλει,
ὄν τῆς φύσεως ψάλλουν τὰ κάλλι·
Πλάστα σύ, ὁ τῶν χρόνων τροφός.

Χεῖλην παίδων τολμοῦν νὰ σ' ὑμνήσουν·
εὐμενὲς οὔς, ὧ ἕψιστε τεῖνε!
ἀσθενῆς ἡ φωνὴ των ἂν εἶνε
εἶνε ὅμως φωνὴ τῆς ψυχῆς.

Φώτισόν μας εἰς τὸ θέλημά σου·
Σὺ γενοῦ ποδιηγέτης μας θεῖος,
ἵνα ὅλος μας οὗτος ὁ βίος
ἕμνος γείνη πρὸς σὲ συνεχῆς.

Ἄγγ. Βλάχος

Α'. ΚΑΚΙΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ

2. Ἡ γάτα καὶ οἱ ποντικοί.

(Μορσία.)

Οἱ ποντικοί εὐρίσκοντό ποτε εἰς μεγάλην στενοχωρίαν. Ἡ γάτα ἠπέιλει νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ φάγῃ αὐτούς.

Συνηθροίσθησαν τότε εἰς τι μέρος καὶ συνεσκέπτοντο. «Τί νὰ πράξωμεν», ἔλεγεν ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν· «εἶνε ἀνάγκη νὰ εὐρωμεν μέσον τι, ἵνα σωθῶμεν ἐκ τῆς γάτας, ἄλλως μετὰ τινα χρόνον θὰ εἴμεθα πάντες νεκροί». — «Γνωρίζω ἐγὼ μέσον τι πολὺ κατάλληλον», εἶπε τότε μικρὸς τις ποντικός. «Νὰ δέσωμεν μικρὸν κώδωνα εἰς τὸν τράχηλον τῆς γάτας. Ἡμεῖς ἔχομεν καλὰ ὄτα καὶ, ὅταν ἔρχεται ἡ γάτα νὰ μᾶς φάγῃ, θὰ τὴν ἀκούωμεν μακρόθεν καὶ θὰ εἰσερχώμεθα εἰς τὰς τρύπας ἡμῶν».

«Ἐξαίρετα», ἀνεφώνησαν οἱ ποντικοί. «Ἀλλὰ τίς θὰ δέσῃ τὸν κώδωνα εἰς τὸν λαιμὸν τῆς γάτας; Δίκαιον εἶνε νὰ τὸν δέσῃ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶπε τὴν γνώμην ταύτην. Νὰ τὸν δέσῃ ὁ μικρὸς ποντικός». — Ἐγώ;», εἶπεν ἐκεῖνος· «ὄχι, δὲν ἔχω θάρρος». — «Καὶ ἡμεῖς τὸ ἴδιον», εἶπον οἱ ἄλλοι.

Τοιοτοτρόπως ἡ γάτα ἔμεινε χωρὶς κώδωνα καὶ κυνηγεῖ πάντοτε τοὺς ποντικούς, ὅπως καὶ πρὶν συνέλθωσιν εἰς συμβούλιον καὶ πρὶν ἀκουσθῆ ἡ μωρὰ αὐτῆ γνώμη τοῦ ποντικοῦ.

3. Ἡ χελιδὼν καὶ ἡ γάτα.

(Θρασύτης.)

Χελιδὼν τις σκοποῦσα νὰ κτίσῃ τὴν φωλεάν της ἦλθεν εἰς τὸ ἄκρον τέλματός τινος καὶ ἐλάμβανε διὰ τοῦ ράμφους της πηλόν.

Μία γάτα ἰδοῦσα αὐτὴν διανοήθη νὰ τὴν φάγῃ. Ἐρχεται λοιπὸν σιγὰ σιγὰ, ὅπως συλλάβῃ τὸ τρυφερὸν πτηνόν. Ἡ χελιδὼν ἐνόησεν ἐγκαίρως τὸν κακὸν σκοπὸν τῆς γάτας καὶ ἐπέταξεν ἀκριβῶς κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ γάτα ἔμελλε νὰ πηδήσῃ κατ' αὐτῆς.

Ἡ χελιδὼν ἀντὶ νὰ χαρῆ, διότι ἐσώθη, καὶ ἀντὶ νὰ πετάξῃ ἐκείθεν καὶ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ πλέον, ὅπως ἦτο φρόνιμον, δὲν ἔπραξεν οὕτως. Ἐπειδὴ ἦτο πολὺ θρασεῖα καὶ εἶχε μεγάλην πεποίθησιν εἰς τὴν ταχύτητα τῶν πτερυγῶν της, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ἴδιον μέρος, ἀφοῦ ἐκόλλησε τὴν λάσπην εἰς τὴν φωλεάν της· διήλθε πλησίον τῆς κεφαλῆς τῆς γάτας καὶ περιπαίζουσα αὐτὴν ἔλεγε· «Νά, σύλλαβέ με, σύλλαβέ με!». Ἡ γάτα προσεποιήθη ὅτι δὲν ἤκουσε καὶ δὲν εἶδε τίποτε. Ἄλλ' ὁ τρόπος τῆς χελιδόνος ἠρέθισεν αὐτήν. Ἡ ἀδιαφορία τῆς γάτας ἐνεθάρρυνε τὴν χελιδόνα περισσότερο καὶ ἐπέτα συχνότερον ἀπὸ πλησίον της καὶ τὴν περιέπαιζεν.

Ὅτε ὁμως καὶ τὴν τελευταίαν φορὰν ἔμελλε νὰ κάμῃ τὸ ἴδιον, ἡ γάτα πηδᾷ, συλλαμβάνει τὴν μίαν πτέρυγα αὐτῆς, τὴν δαγκάνει μὲ λύσσαν καὶ κατασχίζει τὴν αὐθάδη χελιδόνα.

— Ἄλλοι! ποῦ δέρνουν δεκοχιῶ καὶ δὲν τὸν δέρνει ὁ νοῦς του.

— Χόρευε, κυρὰ Μαροῦ, κ' ἔχε κ' ἔννοια τοῦ σπιτιοῦ.

4. Ἡ τρικυμία.

(Θρασύτης).

Τρία καράβι' ἀρμενίζαν 'ς τῆς Πόλης τὰ μπουγάζια.

τῶν' ἀρμενίζει μὲ νοτιά, τᾶλλο μὲ τραμουντάνα.

τὸ τρίτο τὸ καλῆτερο μὲ τῆς στεργιάς τάγερι.

Ντελῆ βορπᾶς τοῦ 'φώναξε, ντελῆ βορπᾶς τὸ κράζει·

— Μάϊνα, καράβι, τὰ πανιά, μάϊνα καὶ ῥίξ' τα κάτω.

— Δὲν τὰ μαϊνάρω τὰ πανιά καὶ δὲν τὰ καταϊβάζω,

'τ' εἶμαι καράβι 'ξακουστό, καράβι 'ξακουσμένο,

ἔχω κατάρτια μπρούτζινα, ἀντέναις σιδερένιαις

κ' ἐκεῖ, ποῦ στήσω μιὰ φορὰ τὴν πλώρη, δὲ γυρίζω.

'Ἀσπρογαλίζ' ἡ θάλασσα, σιουρίζουν τὰ κατάρτια,

σκόνονται κύματα βουνά, χορεύει τὸ καράβι,

ἀπ' τὸ πουρν' ὡς τὸ δειλινὸ κι' ὡς μισὴ ὥρα νύχτα,

καὶ πρὸς τὴν μίαν τῆς νυχτὸς τὸ 'ξακουστὸ καράβι

'ς τὰ κύματα ν' ἐχώθηκε καὶ πίσω δὲν ἐφάνη,

(Δημῶδες).

5. Ὁ εὐφύνης δικαστής.

(Ψεῦδος).

Πλούσιός τις ἀπώλεσε καθ' ὄδον τὸ χρηματοφυλάκιόν του περιέχον δύο χιλιάδας δραχμᾶς. Ὁ πλούσιος ἀνήγγειλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ἀστυνομίαν καὶ ἔγραψε περὶ αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας, ὑποσχόμενος ὅτι θὰ ἔδιδε πεντακοσίας δραχμᾶς εἰς ἐκεῖνον, ὅστις θὰ εὔρισκε τὸ χρηματοφυλάκιον καὶ θὰ τὸ ἐπέστρεφεν εἰς αὐτόν.

Τὸ χρηματοφυλάκιον εὔρε πτωχός τις καὶ τίμιος ἄνθρωπος, ὅστις ἐπεθύμει νὰ τὸ ἐπιστρέψῃ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἀπώλεσεν αὐτό, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐγνώριζεν. Ὅτε τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἀνέγνωσεν εἰς τὰς ἐφημερίδας περὶ τούτου, πάραυτα ἔτρεξε καὶ εὔρε τὸν πλούσιον καὶ τὸ ἔδωκεν.

Ὁ πλούσιος εὐχαριστήθη, διότι ἐπανεῦρε τὰ χρήματά του, καὶ ἤρχισε νὰ μετρήῃ αὐτά. Ἐνῶ δὲ ἐμέτρει, ἐσκέπτετο κατὰ τίνα τρόπον θὰ ἠδύνατο νὰ μὴ δώσῃ εἰς τὸν πτωχὸν τὰς πεντακοσίας δραχμᾶς, τὰς ὁποίας εἶχεν ὑποσχεθῆ. Καί, ὅτε τὰ ἐμέτρησε καὶ εἶδεν ὅτι οὐδεμία δραχμὴ ἔλειπεν, εἶπε πρὸς τὸν τίμιον πτωχόν· «Καλέ μου φίλε, ἦσαν δύο χιλιάδες καὶ πεντακοσῖαι δραχμαὶ εἰς τὸ χρηματοφυλάκιον, καὶ ἐγὼ εὔρισκω ἐδῶ μόνον δύο χιλιάδας· θὰ ἤνοιξας βεβαίως αὐτὸ καὶ θὰ ἔλαβες τὰς πεντακοσίας δραχμᾶς, αἱ ὁποῖαι σοὶ ἀνήκον. Ἐκαμες πολὺ καλά. Ἡ ἐγὼ σοὶ τὰς ἔδιδον ἢ σὺ τὰς ἐλάμβανες, τὸ πρᾶγμα εἶνε τὸ αὐτό. Ἐγὼ ἐν τούτοις σὲ εὐχαριστῶ πολὺ, διότι μοὶ ἐπέστρεψας τὰ λοιπὰ χρήματα καὶ εἶμαι ὑπόχρεως».

Ὁ τίμιος πτωχός, ὅστις περισσότερον ἐφρόντιζε περὶ τῆς ὑπολήψεώς του ἢ περὶ τῶν πεντακοσίων δραχμῶν, ἐβεβαίωκε τὸν πλούσιον ὅτι τὸ χρηματοφυλάκιον οὔτε τὸ εἶχεν ἀνοίξῃ καὶ οὐκ ἔδειξε ὅτι τὸ παρέδιδεν εἰς αὐτόν οὔτως, ὅπως τὸ εὔρεν. Ὁ πλούσιος προσεποιεῖτο ὅτι δὲν ἐπίστευε καὶ ἔλεγε πολλὰ κατὰ τοῦ πτωχοῦ. Τέλος ὁ πτωχός ἐλυπήθη πολὺ διὰ τὴν προσβολὴν ταύτην καὶ ἐνήγαγε τὸν πλούσιον εἰς τὸ δικαστήριον.

Ἦλθεν ἡ ὄρισμένη ἡμέρα νὰ δικασθῶσι καὶ παρουσιάσθησαν ἀμφοτέροι πρὸ τοῦ δικαστοῦ. Ὁ πλούσιος δισχυρίζετο ὅτι εἶχεν εἰς τὸ χρηματοφυλάκιόν του δύο χιλιάδας καὶ πεντακοσίας δραχμάς καὶ ὄχι δύο χιλιάδας, τὰς ὁποίας εὔρεν εἰς αὐτό· ὁ δὲ πτωχὸς ὅτι ὄχι μόνον οὐδὲν ἀφῆρσεν ἐκ τοῦ χρηματοφυλακίου, ἀλλ' οὐδὲ τὸ εἶχεν ἀνοίξῃ κἄν. ὅπως ἴδῃ τί περιεῖχεν. Ὁ δικαστὴς ἐδυσκολεύθη κατ' ἀρχὰς νὰ ἐννοήσῃ τίς τῶν δύο λέγει ψεύματα. Ἐπειτα ὁμῶς ἐσκέφθη ὅτι ὁ πτωχὸς, ἂν ἦτο ἀτιμὸς ἄνθρωπος, θὰ ἐκράτει τὸ χρηματοφυλάκιον. Ἐβλεπε δὲ προσέτι ὅτι καὶ ἡ φωνὴ του καὶ ἡ στάσις του καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐδείκνυσαν ἄνθρωπον τίμιον, ἀθῶον καὶ ἀδικούμενον, καὶ ἀμέσως ἐνόησεν ὅτι ὁ πτωχὸς λέγει τὴν ἀλήθειαν καὶ ὁ πλούσιος λέγει ψεύματα. Ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ τὸν πλούσιον διὰ τὰ ψεύματά του.

Ἀφοῦ ἀπεφάσισε τοῦτο, ἀπεσύρθη εἰς τὸ πλησίον δωμάτιον καὶ μετ' ὀλίγον ἐξῆλθε καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· «Ἐπειδὴ ὁ εἰς ἐξ ὑμῶν ἀπώλεσεν ἕν χρηματοφυλάκιον, περιέχον δύο χιλιάδας καὶ πεντακοσίας δραχμάς, ὁ δὲ ἄλλος εὔρεν ἕν χρηματοφυλάκιον, περιέχον δύο χιλιάδας δραχμάς, ἔπεται ὅτι τὸ χρηματοφυλάκιον, τὸ ὁποῖον εὔρεν ὁ εἰς, δὲν εἶνε τὸ χρηματοφυλάκιον, τὸ ὁποῖον ἀπώλεσεν ὁ ἄλλος. Σὺ, ἔντιμε φίλε, λάβε πάλιν τὸ χρηματοφυλάκιον, τὸ ὁποῖον εὔρες, καὶ διαφύλαξον αὐτὸ μέχρις ὅτου παρουσιασθῇ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τὸ ἀπώλεσε· καὶ σὺ ὁ ἄλλος δὸς τὸ χρηματοφυλάκιον, τὸ ὁποῖον σοὶ ἔδωκεν ὁ καλὸς οὗτος ἄνθρωπος, καὶ περίμενε μέχρις ὅτου παρουσιασθῇ ἐκεῖνος, ὅστις θὰ εὔρῃ τὸ ἰδικόν σου χρηματοφυλάκιον, τὸ περιέχον τὰς δύο χιλιάδας καὶ πεντακοσίας δραχμάς».

Ὁ πλούσιος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν τίμιον πτωχὸν τὸ χρηματοφυλάκιον, τὸ ὁποῖον ἔλαβε παρ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἔμεινε μὲ κενὰς τὰς χεῖρας.

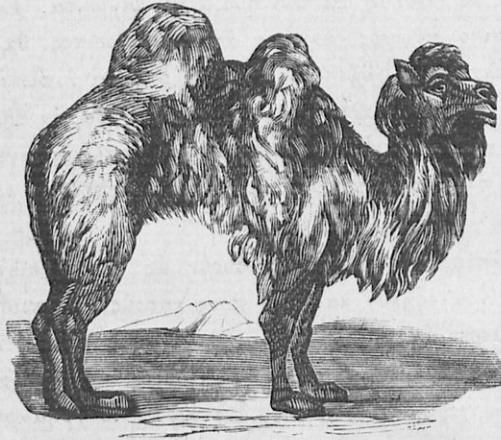
— Ἄργι, ποῦ βλέπει ὁ Θεός, ὁ λύκος δὲν τὸ τρώγει.

— Ἄν τὸ λὲς καὶ δὲν τὸ κἀνῆς, τὴν ὑπόληψί σου χάνεις.

6. Πίθηκος και κάμηλος.

(Φθόνος.)

Τὰ ζῶα εἶχόν ποτε συναθροισθῆ εἰς τι δάσος καὶ διεσκέδαζον. Ὁ πίθηκος, ὅστις ἦτο ἐπιτηδειότατος χορευτής, ἵνα διασκεδάσῳ σιν ἔτι μᾶλλον τὰ ζῶα, ἠγέρθη καὶ ἐχόρευεν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν.

Κάμηλος.

Πάντα τὰ ζῶα ἔμειναν ἐκστατικά. Τόσον λαμπρὸν χορὸν ποτὲ δὲν εἶχον ἴδη εἰς τὴν ζωὴν των. Μετὰ μεγάλης δὲ προθυμίας ἐπήρουν, ἐχειροκρότου καὶ εὐχαρίστου τὸν πίθηκον.

Ἡ κάμηλος εἶδε ταῦτα καὶ ἐφθόνησεν αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ ἐφάνταζετο ὅτι αὐτὴ ἠδύνατο νὰ χορεύσῃ καὶ ἀπὸ τὸν πίθηκον ἐπιτηδειότερον, ἐγείρεται καὶ ἀρχίζει νὰ χορεύῃ. Ἀλλά, μόλις ἤρχισε τὸν χορὸν, ἀηδίασαν τὰ ζῶα. Τὸ μέγα καὶ ἄσχημον σῶμα αὐτῆς, οἱ ἐπὶ τῆς ῥάχεως ὕβοι, οἱ μακροὶ καὶ ξηροὶ πόδες καὶ αἱ κινήσεις αὐτῆς αἱ βάνουσαι ἦσαν ἀηδέστατα. Τὰ ζῶα ἀγανακτήσαντα ἔλαβον ῥόπαλα, τὴν ἐξυλοκόπησαν ἀνηλεῶς καὶ τὴν ἐδίωξαν ἐκ τῆς διασκεδάσεως.

Αἰσώπειος μῦθος.

— Ἄν κάθεσαι ἔς τὴν θέσιν σου, κἀνεῖς δὲν σὲ σηκόνει.

7. ὄνος καὶ κυνάριον.

(Φθόρος).

Γεωργός τις εἶχε κυνάριον καὶ ὄνον. Τὸ κυνάριον ἦτο πολὺ ζωηρὸν καὶ πολὺ χαριτωμένον. Ὅσάκις ἔβλεπε τὸν κύριόν του, ἔχαιρεν ἐξ ὅλης ψυχῆς ἐπήδα, ὑλάκτει, ἔσειε τὴν οὐράν του, ἐκυλίετο πρὸ τῶν ποδῶν του, ἐχόρευεν, ἔλειγε τὰς χεῖράς του καὶ κατὰ πάντα τρόπον ἐδείκνυε τὴν μεγάλην αὐτοῦ χαρὰν.

Ὁ γεωργὸς ἠγάπα καὶ περιποιεῖτο αὐτὸ πολὺ· τῷ ἔδιδε πάντοτε ἐκ τοῦ ἰδικοῦ του φαγητοῦ νὰ τρώγῃ, τὸ ἐθώπευεν, ἔπαιζε μετ' αὐτοῦ καί, ὅσάκις ἔτρωγέ ποτε εἰς τινος φίλου του, τῷ ἔφερε πάντοτε κᾶτι εὐχάριστον καὶ τῷ ἔδιδεν.

Ὁ ὄνος ἔβλεπε ταῦτα καὶ ἐφθόνηι τὸ κυνάριον. Ἀπεφάσισε λοιπὸν καὶ αὐτὸς νὰ φέρηται πρὸς τὸν κύριόν του ὅπως ἐφέρετο τὸ κυνάριον, ἵνα ἀναγκάσῃ αὐτὸν νὰ μὴ ἀγαπᾷ πλέον τὸ κυνάριον, ὅσον τὸ ἠγάπα.

Ἡμέραν τινά, ἐνῶ ὁ γεωργὸς ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ ἀγροῦ του κατάκοπος ἐκ τῆς ἐργασίας, εὗρεν εἰς τὴν θύραν τῆς αὐλῆς τὸν ὄνον καὶ τὸ κυνάριον ἐλθόντα ἵνα ὑποδεχθῶσιν αὐτόν. Τὸ κυνάριον ἤρχισε τὰς χαριτωμένας του φιλοφρονήσεις καὶ θωπείας, ὅπως συνήθιζε πάντοτε. Ὁ ὄνος, ὅστις ἐφθόνηι αὐτό, ἤρχισε νὰ κάμνη καὶ αὐτὸς ὅ,τι ἔβλεπε νὰ κάμνη τὸ κυνάριον. Ἐκίνει τὴν οὐράν του, ὠγκᾶτο, ἐκυλίετο κατὰ γῆς, ἐπήδα καὶ ἐχόρευεν. Ἀλλά, ἐνῶ ἐχόρευε καὶ ἐνθουσιῶν ἐλάκτιζε δεξιὰ καὶ ἀριστερά, δίδει εἰς τὸν κύριόν του ἕν τῶσον δυνατὸν λάκτισμα, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ ἀφήσῃ τὸν δυστυχῆ εἰς τὸν τόπον.

Ὁ κύριος πολὺ ὀργισθεὶς ἐκ τούτου διατάττει νὰ λάβωσι τὸν ὄνον, νὰ κλείσωσιν αὐτόν εἰς τὴν φάτνην, νὰ τὸν δέσωσι καὶ νὰ τὸν ζυλοκοπήσωσιν ὅσον ἠδύναντο περισσότερον. Αἰσώπειος μῦθος

—Τοῦ κόρακα ταυγὸ δὲν βγάξει περιστέρωτα.

—Ἄλλη δόξα ἡλίου καὶ ἄλλη σελήνης.

8. Ὁ ἐρημίτης.

(Εὐορησία).

Ἄνθρωπός τις ἦτο πολὺ ὀξύθυμος. Ἐκ μηδαμινῆς ἀφορμῆς ὠργίζετο, ἐκραύγαζε καὶ διεπληκτιζέτο πρὸς πάντας. Ὅσακις δὲν εὕρισκε τὰ πράγματά του ἐκεῖ, ὅπου αὐτὸς ἤθελε νὰ εἶνε, ἢ ὅσακις δὲν εὕρισκε τὸ φαγητὸν ἑτοιμον, ὅτε ἐπεινά, ὠργίζετο κατὰ τῆς μητρὸς του, ἐφώναζε καὶ διεπληκτιζέτο πρὸς αὐτήν. Ὅσακις ἀντέλεγέ τις, ὠργίζετο καὶ διεπληκτιζέτο πρὸς αὐτόν. Ὅσακις ἐκάλεϊ τὸν ὑπηρέτην καὶ δὲν ἤρχετο ἀμέσως, ὠργίζετο, ἐφώναζε καὶ ὕβριζεν αὐτόν. Μετενόει μὲν ἐπειτα, ἀλλὰ ποτὲ δὲν προσεπάθει νὰ διορθωθῆ. Ἐνόμιζεν ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν κακοὶ καὶ αὐτὸς μόνον ἦτο καλός· ὅτι ὅλοι πταίουσιν καὶ αὐτὸς μόνον δὲν πταίει.

«Ἄν μὲ ἄφινον ἤσυχον οἱ ἄνθρωποι», ἔλεγε, «δὲν θὰ ἐθύμονον ποτέ. Ἄλλ' εἶνε κακοὶ καὶ πάντοτε μὲ ἐνοχλοῦσιν. Θὰ φύγω καὶ ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου καὶ θὰ ὑπάγω εἰς ἔρημόν τι δάσος καὶ θὰ γείνω ἐρημίτης· ἐκεῖ οὔτε θὰ ἀκούω οὔτε θὰ βλέπω κἀνένα καὶ τότε δὲν θὰ ὀργίζωμαι πλέον».

Ἐφυγε λοιπὸν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ μετέβη εἰς τι δάσος. Ἐκεῖ εὕρισκε τόπον τινὰ διαρρεόμενον ὑπὸ ὕδατος καὶ ἀποφασίζει νὰ κτίσῃ καλύβην καὶ νὰ μείνῃ ἐκεῖ διὰ παντός. Ἐκοψεν ὀλίγα ξύλα καὶ ἤρχισε νὰ κτίζῃ αὐτήν. Μετ' ὀλίγον ἐδίδψησεν. Τότε λαμβάνει τὴν στάμναν, τὴν φέρει εἰς τὴν πηγὴν καὶ τὴν τοποθετεῖ κάτωθεν ταύτης. Ἄλλ' ἡ στάμνα δὲν εἶχε καλῶς τοποθετηθῆ καὶ ἀνετράπη. Τὴν τοποθετεῖ ἐκ δευτέρου. Μετ' ὀλίγον ἀνατρέπεται καὶ πάλιν. Τότε ὁ ὀργίλος αὐτὸς ἄνθρωπος, ἀντὶ νὰ προσέξῃ νὰ τοποθετήσῃ αὐτήν στερεώτερον, ἔξω φρενῶν λαμβάνει αὐτήν εἰς τὰς χεῖράς του, τὴν κτυπᾷ εἰς τὸν βράχον καὶ τὴν καταθραύει. Ἀλλὰ, μὴ εἶδε τὰ θρύμματα κατὰ γῆς ἐσκορπισμένα, συνέρχεται, ἐκπλήσσεται καὶ λέγει· «ὦ, τί ἀνόητος εἶμαι! Πάντοτε ἐνόμιζον ὅτι ἔπταιον οἱ ἄνθρωποι, ὅτε ὠργιζόμεν, ἀλλὰ τώρα βλέπω ὅτι οὐδεὶς πταίει. Μόνον ἐγὼ ὁ ἴδιος πταίω. Τώρα εἶνε

φανερὸν ὅτι οὐδὲλως εἶνε ἀναγκαῖον νὰ εἶμαι μακρὰν τοῦ κόσμου, νὰ εἶμαι ἐρημίτης. Θὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸν κόσμον καὶ θὰ φροντίσω ἐκ παντὸς τρόπου νὰ διορθωθῶ».

— Ὁ θυμωμένος κι ὁ τρελλὸς ὁμοιάζουν καὶ οἱ δύο.

— Τὸ κακὸ ἔξειδι τὰγγειό του χαλᾷ.

— Τῆς ὄξυθυμίας τὸ ἄνθος μαρία.

9. Ὁ Ἀδάμ.

(Πλεονεξία.)

Καὶ τί σοι ἔλειπεν, Ἀδάμ, ἐντὸς τοῦ Παραδείσου ;
 ἀνθῶν δὲν εἶχες τάπητα καὶ στέγην νεφελῶν χρυσῶν ;
 Εἰς δρόσον δὲν σε ἔλουεν ὁ γλυκὺς Ζέφυρος φύσων ;
 κ' ἡ ἀπδῶν δὲν σ' ἔψαλλεν· « Ἐγὼ φρουρῶ, κοιμήσου ; »
 Δὲν σ' ἤκουε προστάσσοντα ἔρπων ὁ λέων τῶν δασῶν ;
 ὁ ἀετὸς τῶν οὐρανῶν, ὁ δράκων τῆς ἀβύσσου ;
 Δὲν σ' ἔφθανε τοῦ βλέμματος τοῦ πανεράστου ἡ τρυφή,
 δὲν σ' ἤρκει νὰ σὲ προσκυνοῦν μονάρχην τῶν τὰ ὄντα·
 τὴν ἀπλυστὸν σου ὄρεξιν ἄλλη ἐκέντησε τροφή·
 εἶδες πῶς μῆλον θαυμαστὸν μυλῆα ἔφερε χρυσῆ
 καὶ ἐπ' αὐτὸ ἐκίνησας τὸν λαίμαργον ὀδόντα !
 ἀλλ' ἔξω τόρα τῶν πυλῶν ὀδύρεσαι καὶ κλαίεις σύ !

Ἄλ. Ρ. Ραγκαβῆς

10. Ἀλκιβιάδου ὑπερηφάνεια.

(Αἰλιανός, Ποικίλη ἱστορία, Γ'. 28.)

(Ἵ Υπερηφάνεια.)

Βλέπων ὁ Σωκράτης τὸν Ἀλκιβιάδην ὑπερηφανευόμενον διὰ τὸν πλοῦτον καὶ ἰδίως διὰ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἐν τῇ Ἀττικῇ κτήματά του καὶ ἐπιθυμῶν νὰ θεραπεύσῃ αὐτὸν ἐκ τῆς κακῆς ταύτης ἀσθενείας τῆς ψυχῆς, ἔφερεν αὐτὸν πρὸ ἐνὸς γεωγραφικοῦ χάρτου καὶ τὸν παρήγγειλε νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ εὕρῃ ἐκεῖ τὴν Ἀττικὴν. Ὁ Ἀλκιβιάδης μετὰ τινα χρόνον εὕρε τὴν Ἀττικὴν.

Τότε ὁ Σωκράτης τὸν παραγγέλλει νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ εὔρῃ ἐν αὐτῇ τὰ κτήματά του.

Ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀναζητήσας εἰς τὸν χάρτην καὶ μὴ εὔρων αὐτὰ ἐστράφη πρὸς τὸν Σωκράτην καὶ εἶπε· «Τὰ κτήματά μου δὲν εἶνε ἐδῶ γεγραμμένα.» — «Καὶ ἔπειτα ὑπερηφανεύεσαι, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Σωκράτης, διὰ πράγματα, τὰ ὅποια εἶνε τόσον ἀσήμαντα, ὥστε οὔτε ἐλάχιστον μέρος τῆς γῆς δὲν ἀποτελοῦσιν;».

11. Τὸ καρφίον τοῦ πετάλου.

(Ἐπιτομή.)

Χωρικός τις, ἐνῶ ἠτοίμαζε τὸν ἵππον του, ὅπως μεταβῆ εἰς τὴν πόλιν, παρετήρησεν ὅτι ἐξ ἐνὸς πετάλου ἔλειπεν ἓν καρφίον. «Αἶ», εἶπε, «τί βλάπτει, ἂν λείπῃ ἓν καρφίον;» καὶ ἀνεχώρησεν.

Μόλις εἶχε διατρέξῃ τὸν ἥμισυ δρόμον, πίπτει ἐκ τοῦ ποδὸς τοῦ ἵππου τὸ πέταλον. «Νὰ ἦτο ἐδῶ πλησίον κανεὶς πεταλωτής», ἔλεγε, «θὰ ἐπετάλωνα τὸν ἵππον μου. Ἀλλὰ τί βλάπτει; Εἶνε ἀρκετὰ τὰ ἄλλα τρία πέταλα».

Ἄλλ' ἡ ὁδὸς ἦτο ἀνώμαλος· εἶχε πολλὰς πέτρας. Ἡ ὀπλὴ τοῦ ἵππου ἐτρίβετο ἐπ' αὐτῶν καὶ ἤρχισε νὰ χωλαίνῃ τὸ ζῶον.

Ὁ χωρικός ἐσυλλογίζετο ὅτι θὰ βλαβῆ ὁ ἵππος καὶ μετενόει, διότι δὲν εἶχε καρφώσῃ εἰς τὸ χωρίον τὸ πέταλον. Ἐνῶ δὲ ἐσυλλογίζετο ταῦτα, αἶφνης πηδῶσιν ἐκ τῶν θάμνων δύο λησταί. Ὁ ἵππος ἦτο χωλὸς καὶ ὁ χωρικός δὲν ἠδύνατο νὰ φύγῃ· ἐστάθη λοιπὸν ἐκεῖ, ἦλθον πλησίον του οἱ λησταί, τὸν ἐγύμνωσαν, ἔλαβον τὸν ἵππον καὶ ἀπῆλθον. «Ποτέ μου δὲν ἐφραναζόμεν», ἔλεγεν ὁ χωρικός, «ὅτι δι' ἓν καρφίον τοῦ πετάλου θὰ ἔχανον τὸν ἵππον».

Ἄργα ἄργα καὶ περίλυπος ἐπέστρεψε πεζὸς εἰς τὸ χωρίον του. Ἐκτοτε συχνὰ ἔλεγεν· «Εἶχε πολὺ δίκαιον ὁ πατήρ μου, ὅστις μᾶς ἔλεγεν, ὅτε εἴμεθα μικρὰ παιδία, ὅτι, ὅστις ἀμελεῖ τὰ μικρά, χάνει καὶ τὰ μεγάλα».

— Ὅποιος ἀφηφᾷ τὸ βελόνι χάνει καὶ τὸ καρφί.

— Δέσε κόμπο ὅς τὴν κλωνιά σου, νὰ μὴ χάσῃς τὴ βελονιά σου.

12. Ὀδοιπόροι καὶ ἄρκτος.

(Φίλος ἄπιστος).

Δύο φίλοι ἐβάδιζον τὴν αὐτὴν ὁδόν, ὅτε μετ' ὀλίγον παρουσιάζεται πρὸ αὐτῶν μεγάλη τις ἄρκτος. Ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν πάραυτα ἔσπευσε καὶ ἀνέβη ἐπὶ τινος δένδρου, ὃ δὲ ἄλλος, ἐπειδὴ τὸν ἀφήκεν ὁ σύντροφός του καὶ δὲν ἠδύνατο μόνος νὰ παλαίσῃ κατὰ τῆς ἄρκτου, ἔπεσε κατὰ γῆς, ἐκράτησε τὴν ἀναπνοὴν του καὶ προσποιεῖτο τὸν νεκρὸν. Εἶχεν ἀκούσῃ ποτὲ ὅτι ἡ ἄρκτος δὲν ἐγγίζει νεκρὸν ζῶον. Ἡ ἄρκτος ἤλθε πλησίον του καὶ μὲ τὸ ρύγχος αὐτῆς ὠσφραίνετο αὐτὸν εἰς τὸ στήθος καὶ εἰς τὸ πρόσωπον, ἵνα πληροφορηθῇ, ἂν ἀνέπνεεν ἢ ἦτο νεκρός. Ἐπειδὴ ὁμοῦς εἶδεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀνέπνεεν, ἐνόμισεν αὐτὸν νεκρὸν καὶ ἔφυγεν.

Μετὰ ταῦτα κατέβη ὁ φίλος του ἐκ τοῦ δένδρου καὶ τὸν συνέχαιρεν ὅτι διέφυγε κίνδυνον προφανῆ καὶ μέγαν. Ἀφοῦ δὲ τὸν συνεχάρη, τὸν ἠρώτησε τί τοῦ εἶπεν ἡ ἄρκτος. Τότε αὐτὸς εἶπε πρὸς τὸν ἄθλιον φίλον του· «Ἡ ἄρκτος μοι εἶπε· ποτὲ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ συνοδοιπορῶ μετὰ φίλου τοιοῦτου, ὅστις κατὰ τοὺς κινδύνους ἐγκαταλείπει τοὺς φίλους του».

Αἰσώπειος μῦθος.

— Κρίνει φίλους ὁ καιρός, ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ (Μένανδρος).

— Σπάνιον καὶ δυσεύρετόν ἐστι φίλος βέβαιος (Πλούταρχος).

— Ἐν τῇ εὐτυχίᾳ εὐκολώτερον, ἐν τῇ δυστυχίᾳ δυσκολώτατον νὰ εὔρησ φίλον.

13. Ἀλώπηξ καὶ ποιμὴν.

(Χαρακτῆρ ἄτιμος).

Λέων ἐδίωκεν ἔλαφον. Ἡ δυστυχὴς ὅσον ἠδύνατο ἔτρεχεν, ἵνα μὴ συλλάβῃ αὐτὴν ὁ λέων καὶ τὴν φάγῃ. Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ πολλήν ὥραν ἔτρεξεν, ἔφθασε τέλος εἰς βαθύν τινα δρυμῶνα καὶ ἐκεῖ ἐκρύβη χωρὶς νὰ τὴν ἴδῃ ὁ λέων. Μόνον εἰς ποιμὴν, ὅστις ἔβασκεν ἐκεῖ πλησίον τὰ πρόβατά του, εἶδεν αὐτὴν ποῦ εἶχε κρυβῆ.

Μετ' ὀλίγον φθάνει εἰς τὸν τόπον τοῦτον ὁ λέων καὶ ἐρωτᾷ τὸν ποιμένα, μήπως εἶδεν ἔλαφον διελθοῦσαν ἐκεῖθεν. «Ὁχι», ἀπήντησεν ὁ ποιμὴν. Ἀλλά, ἐνῶ ἔλεγε ταῦτα, διὰ τῆς χειρὸς ἐδείκνυε τὸν τόπον, ὅπου ἦτο κρυμμένη ἡ ἔλαφος. Ὁ λέων εὐθὺς ἐνόησε καὶ ὤρμησε κατ' αὐτῆς.

Ἀλώπηξ τις μακρόθεν βλέπουσα ταῦτα, ὅτε ἔφυγεν ὁ λέων, ἐπλησίασε τὸν ποιμένα καὶ μετ' ἀγανακτήσεως εἶπε πρὸς αὐτόν· «Ἄθλιε, τί σοῦ ἔκαμην ἢ δυστυχῆς ἔλαφος καὶ τὴν ἐπρόδωκας εἰς τὸν λέοντα; Δὲν φοβεῖσαι τὸν Θεὸν νὰ εἶσαι τόσον ἄσπλαγχνος; Δὲν αἰσχύνεσαι νὰ εἶσαι τόσον ἄτιμος; ἄλλα νὰ λέγῃς καὶ ἄλλα νὰ πράττῃς; Διὰ τῆς γλώσσης νὰ λέγῃς, ὅτι δὲν εἶδες τὴν ἔλαφον καὶ διὰ τῆς χειρὸς νὰ δεικνύῃς τὸν τόπον, ὅπου εἶχε κρυβῆ ἡ δυστυχῆς; Αἰσχος! Οὐδεὶς χρηστός ἄνθρωπος πράττει ὅτι σὺ ἔπραξας. Μόνον ἄνθρωπος πολὺ ἐλεεινὸς καὶ πολὺ ἄθλιος δύναται ἄλλα νὰ λέγῃ καὶ ἄλλα νὰ πράττῃ, καὶ μόνον ἄνθρωπος πολὺ ἄγριος καὶ μοχθηρὸς δύναται ἀνίσχυρον καὶ δυστυχὲς πλάσμα νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς ὄνυχας ἀγρίου θηρίου».

Αἰδώπειος μῦθος.

— Φυλάξον ἀπὸ τὸν φίλον, ποῦ σὲ χαιδεύει μὲ τὸ χέρι καὶ σὲ δαγκάνει μὲ τὸ στόμα.

14. Ἐχιδνα καὶ ἀλώπηξ.

(Ὁ κακὸς κακὸν ἔχει.)

Ἐχιδνα θέλουσα νὰ διαβῆ ποταμὸν ἤλθεν εἰς τὸ ἄκρον αὐτοῦ καὶ ἐσυλλογίζετο τίνι τρόπῳ θὰ ἠδύνατο νὰ διαβῆ εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην ἀβλαβῆς. Ἐνῶ ἐσυλλογίζετο τοῦτο παρατηρεῖ δέσμη ἀκανθῶν φερομένην ὑπὸ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ πρὸς αὐτήν. Ἄμα ἐπλησίασεν ἡ δέσμη, ἡ ἔχιδνα ἀναβαίνει ἐπ' αὐτῆς καὶ οὕτως ἔχουσα ἀφίεται εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ρεύματος.

Ἀλώπηξ, εὐρισκομένη ἐκεῖ που πλησίον, εἶδεν ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ τὰς ἀκάνθας καὶ ἐπ' αὐτῆς τὴν ἔχιδναν καὶ εἶπε· ἀπολύ καλά

καὶ πολὺ σωστά! Εἰς πλοίαρχον τόσον ἄθλιον καὶ ἔλεεινὸν πλοῖον
τόσον ἄθλιον καὶ ἔλεεινὸν ἀρμόζει.

Αἰσώπειος μῦθος.

- Στιὸς κακοὺς τρῖσκακα.
— Τέτοιος φίλος, τέτοια πῆτα.
— Ἄξιος ὁ ναύαρχος τῆς νεώς.

15. Ἡ κόρη τοῦ Ἰωάννου Γαλάτου.

(Ὁ κακὸς τιμωρεῖται.)

Τοῦ Ἰωάννου Γαλάτου κόρη,
παιδίσκη μόλις ἑπτὰ ἐτῶν,
τὸν ἠκολούθει κατὰ τὰ ὄρη,
φεύγοντα πλῆθος στρατιωτῶν.
Ἡ μαύρης μοῖρας Αἰκατερίνη
αὐτὴ ὠχρόλευκος ὡς σελήνη. . .
«Πατέρα», ἔκραζε μὲ κλαυθμούς·
εἰς πᾶν ἐκεῖνος αἰσθημα ξένος,
δὲν εἶχεν ὄτα οὐδ' ὀφθαλμούς.

Πηδύσας βράχους, πλεύσας ἀθύσσους,
ἔσῳθη μόλις εἰς ἄλλην γῆν·
ἀλλὰ τοῦ τέκνου του τὰς ἀλύσους
καὶ τῆς συζύγου του τὴν σφαγὴν
ἐκεῖθεν ἔμαθεν. Ὀκτῶ χρόνους
βαθεῖς ἀκούων καρδίας πόνους
δι' ἔν τὸν κόσμον πλάσμα ἠρώτα
κ' ἔκραξε· «Κόρη μου ποθεινὴ!
»εἰς τὰ σκληρὰ μου ἀκόμη ὄτα
»ἢ παιδική σου ἠχεῖ φωνή».

Καὶ εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἀσίας
τὰ βήματά του περιπλανῶν,
παρὰ τὰ Μύλασα τῆς Καρίας
τὸ περιζήτητον εὔρεν ὄν.
Ἐκεῖ, τὸν εἶπαν, ἡ λυπημένη,
ἐκεῖ ὀλίγας αἴγας ποιμαίνει.

ἀλλαξοπίστησεν ἡ ἀθλία
 ὑπὸ αὐθέντας Ὀθωμανούς,
 πλὴν τὴν ἐκόλασεν ὀργὴ θεία,
 κ' ἐκλείψεις πάσχει αὐτῆς ὁ νοῦς.

Εἰς ἄκραν ἔστεκε καὶ πρὸς ἓνα
 ἔκλινε κάτω αὐτὴ κορυμνόν,
 ὄμματα στρέφουσα πλανευμένα,
 ὅταν ἐκεῖνος ἤλθε θρηνῶν.
 «Αἰκατερίνη! τέκνον μου!», κράζει,
 «Αἰκατερίνη!», πάλιν φωνάζει.
 Ἄλλὰ ἡ νέα δὲν εἶχεν ὦτα
 καὶ ὡς ἐλίχουσος μαρανθεῖς
 εἰς τὰ ὄχρα τῆς πλανῶνται νῶτα
 πλεξίδες δύο κόμης ξανθῆς.

«Αἰκατερίνη! δὲν με λυπεῖσαι;»,
 ὁ γέρον λέγει ὁ θλιβερός,
 «Πατὴρ σου εἶμαι δὲν μ' ἐνθυμεῖσαι;
 »τόσον μὲ ἀλλάξεν ὁ καιρός;
 »Τοῦ χωρισμοῦ σου μ' ἔχει ὁ πόνος
 »ἀλλοιωμένον, ὄχι ὁ χρόνος...
 »Σ' ἔχασα βρέφος, σ' εὐρίσκω νέαν.
 »᾿Ω γηρατεῖά μου εὐτυχῆ!
 »Τὴν ποθεινὴν σου διψῶσα θέαν
 »ἤλθ' εἰς τὰ χεῖλη μου ἡ ψυχὴ!».

Οὐτ' ἐκινήθη οὐτ' ἐθερμάνθη
 αὐτή, ὡς κρῦα πέτρα βουνῶν.
 καὶ οὐτ' ἐνόησεν οὔτε ἠσθάνθη,
 ἀλλ' εἰς τὸν ἄσπλαγγγον οὐρανὸν
 ὑψωσε μόνον βλέμμα γαλήνης
 κί ἔψαλεν ἄσμα παραφροσύνης.
 «Τὸ ἅγιόν μου μύρον μ' ἐπῆραν
 »οἱ αἰμοδόροι Ὀθωμανοί.
 »Τὴν οὐρανίαν μ' ἔκκεισαν θύραν.
 δὲν εἶμαι πλέον χριστιανὴ!».

Κ' ἐκεῖνος ἔκραζε· «Τρῖσαθλία,
 » μὴ ψάλλῃς πλέον· φροῖτω, ῥιγῶ !
 » Ἀπεμωράνθης, καὶ ἡ αἰτία
 » τῆς δυστυχίας σου εἴμ' ἐγώ !»
 Βαρυκτυπῶντα μέτωπον, στήθη,
 αὐτὴ τὸν εἶδε καὶ ἀπεκρίθη·
 » Τὸ ἅγιόν μου μύρον μ' ἐπῆραν
 » οἱ αἰμοδόροι Ὁθωμανοί·
 » τὴν οὐρανίαν μ' ἐκλείσαν θύραν·
 » δὲν εἶμαι πλέον Χριστιανή !».

Ἐγειναν δύο οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς
 πηγᾶ δακρύου τῆς φλογεροῦ·
 τὸ τελευταῖον ἡ ἐρημίτις
 σημεῖον ἔκαμε τοῦ σταυροῦ
 καὶ εἰς τὰ βάραθρα ἐκρημνίσθη·
 καὶ ὁ ψαλμὸς τῆς συνεδυθίσθη·
 » τὸ ἅγιόν μου μύρον μ' ἐπῆραν
 » οἱ αἰμοδόροι Ὁθωμανοί·
 » τὴν οὐρανίαν μ' ἐκλείσαν θύραν·
 » δὲν εἶμαι πλέον Χριστιανή !».

Καὶ ὁ πατήρ τῆς· «Μὲ ἀπεσπᾶσθην
 » ἀπὸ τοὺς κόλπους μου τοὺς γυμνοὺς·
 » καὶ τὸν πατέρα τῆς κατηράσθην
 » καὶ εἰς ἀδύσσοις καὶ εἰς κρημνοὺς
 » μ' ἔφυγε δίχως νὰ μὲ γνωρίσῃ,
 » μ' ἔφυγε δίχως νὰ μ' ἐλεήσῃ !
 » Ὅλην ἐπάνω μου τὴν ὀργὴν σου,
 » ὅλην ἐξήντησας, οὐρανέ !
 » Ὅλην ἐπάνω μου τὴν γοργὴν σου
 » φλόγα ἐκένωσας, κεραυνέ !»

Ἄλεξ. Σοῦτσος

16. Τὸ πρόβατον.

(Φυσιογνωσία).

Τὸ πρόβατον εἶνε ζῶον θηλασικόν, μηρυκασικόν, ὄχι πολὺ μέγα. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εἶνε μετρία καὶ πολὺ στενὴ πρὸς τὰ

(ΤΑΞΙΣ Δ')

2

ἐμπρός, οἱ ὀφθαλμοὶ μέτριοι καὶ πολὺ μακρὰν ἀπὸ ἀλλήλων, τὰ ὄτια μέτρια, ἢ σιαγῶν ἄνευ γενείου. Ὁ κορμὸς ὄχι πολὺ μέγας. Οἱ πόδες λεπτοὶ καὶ ὑψηλοί, ἀπολήγοντες ὄχι εἰς ὄνυχας, ἀλλ' εἰς δύο χηλάς. Τὸ τρίχωμα, ἔριον καλούμενον, μαλακτόν, πολὺ πυκνόν, οὐλον καὶ μαλακόν. Τὸ χροῶμα τοῦ ἐρίου συνήθως λευκόν ἢ μέλαν καὶ ἡ φωνή, βληχρὴ καλούμενη, μαλακὴ καὶ ἄτονος.

Τὸ πρόβατον δὲν εἶνε ἄσχημον ζῶον· τὰ μέρη τοῦ σώματός του εἶνε ἀνάλογα, δὲν εἶνε τὸ ἐν μεγαλύτερον καὶ τὸ ἄλλο μικρότερον ἀπὸ ὅ,τι πρέπει. Ἡ κεφαλὴ του δὲν εἶνε ἄσχημος καὶ οἱ πόδες του εἶνε ἀρκετὰ ὠραῖοι.

Τὰ πρόβατα ἐξημερώθησαν καὶ εἶνε εἰς τὴν ἔξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ παλαιοτάτων χρόνων. Εὐδρίσκονται πανταχοῦ τῆς γῆς. Τινὰ εἶνε μεγαλότερα, καὶ ἄλλα μικρότερα, τινὰ ἔχουσι κέρατα, ἄλλα δὲν ἔχουσι, τινὰ ἔχουσι τὴν οὐρὰν βραχεῖαν, ἄλλα ἔχουσιν αὐτὴν μακρὰν, ἄλλα λεπτήν καὶ ἄλλα πλατεῖαν.

Τὰ πρόβατα ἔχουσι κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ φῶλον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκουσι, καὶ διάφορα ὀνόματα. Τὸ νεογνὸν καλεῖται ἀμνὸς καὶ ἀρνάκιον. Τὸ ἄρρεν, ὅταν μεγαλώσῃ, λέγεται κριὸς καὶ τὸ θῆλυ ἀμνάς. Ὁ κριὸς ἔχει πάντοτε κέρατα, ἢ ἀμνάς πολὺ σπανίως.

Τὰ πρόβατα ζῶσι συνήθως δέκα ἔτη. Ὁ κριὸς δύναται νὰ ζήσῃ καὶ μέχρι δεκαπέντε ἐτῶν. Τρώγουσι πόαν, μηρυκάζουσι, πίνουσιν ὕδωρ, νέμονται κατ' ἀγέλας τὸν μὲν χειμῶνα εἰς πεδινὸς καὶ θερμοὺς τόπους, τὸ δὲ θέρος εἰς εὐάερα καὶ δροσερὰ ὄρεινά μέρη. Εἶνε λαίμαργα, ὅταν εὖρωσι πολλὴν τροφήν, καὶ ὀλιγαρκῆ, ὅταν δὲν ἔχουσι πολλήν. Ὑποπίπτουσιν εἰς πολλὰς ἀσθενείας. Ἀναπτύσσονται πολὺ ταχέως· ἐν ἔτος μετὰ τὴν γέννησίν των εἶνε πλέον τὰ πρόβατα τέλεια. Τίκτουσιν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν μέχρι τοῦ ὀγδόου· ἐὰν δὲ ζῶσι καλῶς, καὶ μέχρι τοῦ δεκάτου. Ἐγκυμονοῦσι περὶ τὰς εἴκοσι καὶ μίαν ἑβδομάδας καὶ γεννῶσι κατ' ἔτος τινὰ μὲν ἐν μόνον ἀρνίον λευκόν

ἢ μαῦρον, τὰ πλεῖστα δὲ δύο καὶ τινὰ καὶ πέντε διὰ μιᾶς.

Τὰ πρόβατα δύνανται καὶ δις τοῦ ἔτους νὰ γεννήσωσιν, ὅταν ἔχωσι καλὴν περιποίησιν, ὅταν δὲν κακοπαθῶσιν, ἕταν δὲν περιπατῶσι πολὺ, ὅταν νέμονται εἰς τόπους προσηλίους καὶ ὅταν ἔχωσι τροφήν ἀφθονον καὶ καλήν. Κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος, πρὶν γεννήσωσι καὶ ἀφοῦ γεννήσωσι, δίδουσι εἰς αὐτὰ καὶ τρώγουσιν ἄλας, διὰ νὰ διψῶσι καὶ πίνωσι πολὺ ὕδωρ, διότι τὸ ὕδωρ κάμνει αὐτὰ ὑγιέστερα καὶ παχύτερα. Ἐπίσης παχύτερα γίνονται τὰ πρόβατα, καὶ ὅταν τρώγουσι κλωνάρια τρυφερά, ἀγριελιάς, βίκον καὶ ἄχυρα ἔρρατισμένα μὲ ἄλας. Τὰ πρόβατα, ὅταν βόσκωσι, δὲν τρέχουσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀλλὰ μένουσι πολλὴν ὥραν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καί, ὅταν πορεύονται, βαδίζουσι συνήθως ἔχοντα ἐσκυμμένην τὴν κεφαλήν.

Ἡ ἀγέλη τῶν προβάτων λέγεται *ποιμνὴ* καὶ *ποιμνιον*. Ἐκαστὴ ποιμνὴ ἔχει ἓνα κριόν, ὅστις πάντοτε προηγεῖται τῶν ἄλλων προβάτων, ἓνα ἢ καὶ πλείονας ποιμενικοὺς κύνας, οἵτινες σώζουσιν αὐτὰ ἐκ τῶν λύκων, καὶ ἓνα ἢ πλείονας ποιμένας, οἵτινες προστατεύουσι καὶ κατὰ πάντα τρόπον ἐπιμελοῦνται αὐτῶν. Ἄνευ τούτων οὐδεμίᾳ ποιμνῇ δύνανται νὰ συντηρηθῇ. Πάραυτα ἀφανίζονται ὑπὸ τῶν λύκων καὶ τῶν ἄλλων ὠμοφάγων θηρίων, διότι τὰ πρόβατα οὔτε νοῦν οὔτε θάρρος οὔτε ὄπλα ἔχουσιν, ἵνα δύνανται μόνον τῶν νὰ υπερασπίζωσι τὴν ζωὴν των.

Ὁ μέγας Δημιουργὸς τοῦ κόσμου ἔδωκεν εἰς πάντα τὰ ζῷα ἀνὰ ἓν ὄπλον διὰ νὰ υπερασπίζωσι τὴν ζωὴν των κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. Εἰς τινὰ ἔδωκε κέρατα, εἰς ἄλλα ὄνυχας, εἰς ἄλλα ὄπλάς, εἰς ἄλλα ταχύτητα καὶ εἰς ἄλλα ἄλλο. Καὶ εἰς τὸ πρόβατον ἔδωκε τὰ κέρατα, τὰ ὁποῖα καλῶς μετεχειρίζετο, ὅτε ἔζη εἰς τὰ ὄρη. Ἀλλὰ, ἀφοῦ ἦλθεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀπὸ χιλιάδων ἐτῶν οὐδὲν ἄλλο κάμνει εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον παρὰ νὰ ἀμέλγηται, νὰ κείρηται καὶ νὰ σφάζηται, ἐλησμόνησε τὴν χρῆσιν αὐτῶν καὶ κατήντησε τόρα ὡς νήπιον, τὸ ὁποῖον, μίαν στιγμὴν ἂν τὸ ἀφήσῃ ἢ μήτηρ του, ἀμέσως ἀφανίζεται. Τὸ πρό-

βατον, μίαν σιγμὴν ἂν τὸ ἀφήσωσιν οἱ κύνες καὶ οἱ ποιμένες, ἀμέσως ἀφανίζεται.

Τὸ πρόβατον εἶνε ζῶον ἡμερον, ἀγαθὸν καὶ ἄκακον· ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο ζῶον εἶνε τόσον ἀνόητον, τόσον εὐήθες, τόσον ἀναίσθητον, τόσον δειλόν, ὅσον εἶνε αὐτό. Τὸ σῶμά του εἶνε ἀνίσχυρον, ὁ νοῦς του εἶνε ἀσθενέστατος, τὰ αἰσθητήριά του ὄχι ἐξαίρετα, ἡ φυσιογνωμία του βλακικὴ προσηλόνει τοὺς ὀφθαλμούς του εἰς τι μέρος καὶ χάσκει ἢ στάσις, οἱ μορφασμοί, αἱ πράξεις του φανερώνουσι δι' ἃ δὲν ἔχει νοῦν. Ἐνθὺς ὡς ὁ ἐλάχιστος κρότος ἀκουσθῆ, τρέχει χωρὶς νὰ σκεφθῆ ποῦ πηγαίνει καὶ διατί τρέχει, καὶ χωρὶς νὰ εἶνε κίνδυνος. Καὶ ὅτε εἶνε κίνδυνος, πάλιν τρέχει, χωρὶς νὰ ἐννοῆ ποῖος εἶνε ὁ κίνδυνος, ποῦ εἶνε καὶ πόθεν πρέπει νὰ φύγη, ἵνα σωθῆ. Δὲν τρέμει, ὅπως τρέμει ὁ κύων καὶ ὁ ἵππος, ὅταν ὑπάρχη κίνδυνος, ἀλλ' ἴσταται ἡλιθίως καὶ βλέπει πρὸς αὐτὸν ἢ κρατεῖ τὴν κεφαλὴν του πρὸς τὰ ἄνω καὶ χωρὶς νὰ στρέψῃ αὐτὴν δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ ἢ ὀπισθεν, ἵνα ἴδῃ τί συμβαίνει, τρέχει κατ' εὐθείαν καὶ ἔρχεται ἀκριβῶς ἐκεῖ, ὅπου εἶνε ὁ κίνδυνος. Εἴτε μόνον του εἶνε τὸ πρόβατον εἴτε ἐν τῇ ποίμνῃ εἶνε τὸ αὐτό. Φέρεται πάντοτε ἡλιθίως πρὸς τὸν κίνδυνον καὶ τίποτε δὲν πράττει, ὅπως τὸν διαφύγη. Ὅταν εἶνε εἰς τὴν ποίμνῃ καὶ συμβῆ τι εἰς αὐτά, δὲν τρέχει τὸ ἐν εἰς βοήθειαν τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ βληχόμενα καὶ θορυβοῦντα τρέχουσι πάντα ὁμοῦ καὶ συμπίεζονται εἰς ἓνα σωρόν. Ὁ κτύπος ἑνὸς ὄπλου, ἢ ταχεῖα ἀναλαμπὴ μιᾶς φλογός, ἰδίως ὁμως ἢ ἀσιραπὴ καὶ ἢ βροντὴ, τὰ ταράσσουσι πολύ. Ὅταν τὴν νύκτα γείνη πυρκαϊὰ εἰς τὸν στάβλον αὐτῶν καὶ διὰ πολλῶν κόπων κατορθωθῆ ἐπὶ τέλους νὰ σωθῶσιν ἐκ τοῦ ὀλέθρου, αὐτὰ τρέχουσι πάλιν τυφλῶς εἰς τὸν καιόμενον στάβλον καὶ καιόνται.

Τὰ πρόβατα κινουῦνται καὶ περιπατοῦσιν ὡς μηχαναί· θέλῃσιν ἰδίαν δὲν ἔχουσιν. Ἀκολουθοῦσι τυφλῶς τὸν κριόν, ὅστις προηγείται τῆς ποίμνης, τὸν ὄλακτοῦντα κύνα ἢ τὸν συρίττονα ποιμένα εἰς ὃ, τι μέρος καὶ ἂν ὀδηγήσωσιν αὐτά. Ὅ, τι κάμη ὁ κριός, κάμνουσι καὶ αὐτά. Ἐὰν εἰς τὸν κριόν ἔλθῃ ἡ ὄρεξις νὰ

κάμη ἐν πήδημα, ὀλίγα βήματα ἀφοῦ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς μάνδρας, ἕκαστον πρόβατον τῆς ποιμνῆς, ἅμα ἔλθῃ εἰς τὸ ἴδιον μέρος, κάμνει καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον πήδημα, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ διατί.
 Ἐάν, ὅταν ἴσταιται ἢ βόσκη ἢ περιπατῇ ἢ ποιμνῆ, τρέξῃ ὁ κριὸς πρὸς τὰ ἐμπρός, τότε τρέχουσι κατόπιν αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ πρόβατα. Ἐάν, ὅταν διαβαίῃ ἢ ποιμνῆ ἀπὸ τῆς γεφύρας ποταμοῦ τινος, ὁ κριὸς ὀλισθήσῃ καὶ πέσῃ ἐντὸς αὐτοῦ, τότε πηδῶσιν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ τὰ πρόβατα τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, χωρὶς νὰ ἐννοῶσι ποῦ πηδῶσι καὶ χωρὶς νὰ ἔχωσι σκοπὸν νὰ βοηθήσωσιν ἢ νὰ μιμηθῶσι τὸν κριόν, ἀλλὰ μόνον διότι δὲν δύνανται νὰ σκεφθῶσιν.

Τὸ πρόβατον εἶνε ἀπαθὲς καὶ ἀναίσθητον. Εἶνε τὸ μόνον ζῷον, τὸ ὁποῖον οὐδόλως ἀμύνεται κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἢ τῶν κυνῶν ἢ τῶν λύκων. Εἶνε τὸ μόνον ζῷον, τὸ ὁποῖον, ὅταν πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ του, ὑπομένει ὡς ξύλον ἀπαθέσιστα ὅλας τὰς κακώσεις αὐτοῦ, χωρὶς νὰ προσπαθήσῃ νὰ φύγῃ, χωρὶς νὰ προσπαθήσῃ ν' ἀνισταθῇ, χωρὶς νὰ φωνάξῃ. Τὸ συλλαμβάνουσιν οἱ σφαγεῖς καὶ αὐτὸ δὲν φωνάζει, δὲν προσπαθεῖ νὰ φύγῃ· τοῦ θέτουσι τὴν μάχαιραν εἰς τὸν λαιμὸν καὶ αὐτὸ δὲν ἀνθίσταται· τὸ σφάζουσι καὶ ἔχει τὰς φοβερωτέρας ἀληθδόνας καὶ αὐτὸ μόλις τινάσσει ὀλίγον τοὺς πόδας του, ὅλως διόλου ἀντιθέτως πρὸς τὸν χοῖρον, ὅστις πολὺ αἰσθάνεται τοὺς πόρους καὶ ὅστις ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ σφαγέως ἐκκωφαίνει τὸν κόσμον ἐκ τῶν φωνῶν του.

Ἄδύνατον νὰ ἐξοργισθῇ ποτε ἢ νὰ ἐρεθισθῇ τὸ πρόβατον· ὅ,τι καὶ ἂν τοῦ κάμη τις, αὐτὸ μένει ἀπαθὲς. Ἐάν τις τὸ ἀνήσῃ, τὸ δειρῇ, τὸ σύρῃ ἀπὸ τῶν ποδῶν ἢ ἔάν τις τοῦ ἀφαιρέσῃ καὶ τὸ τέκνον του αὐτό, τὸ πρόβατον οὐδόλως ταράσσεται. Πᾶσα ἄλλη μήτηρ λυπεῖται πολὺ, ὅταν ἀφαιρέσωσι τὸ τέκνον αὐτῆς, δεικνύει δὲ τὸν βαθὴν πόνον τῆς ψυχῆς της κατὰ πολλοὺς τρόπους· ἢ φωνάζει γοερῶς ἢ ὄρμα μετὰ λύσσης καὶ μανίας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἵνα ὑπερασπίσῃ τὸ τέκνον της· μόνον τὸ πρόβατον ἀφίνει μὲ ὑπομονὴν τὸ βληχρῶμενον τέκνον του νὰ τὸ ἀρπάσωσιν ἀπὸ πλησίον

του, χωρὶς νὰ δείξῃ τὴν ἐλαχίστην λύπην, τὸν ἐλάχιστον πόνον, τὸν ἐλάχιστον ἐρεθισμόν.

Τὸ πρόβατον εἶνε τὸ εὐηθέσιον τῶν ζώων. Πολλάκις ἄνευ οὐδενὸς λόγου ἐκφεύγει ἐκ τῆς ποιμνῆς καὶ περιπλανᾶται εἰς τὰς ἐρημίαις μόνον, ὅπου μετ' ὀλίγον τὸ τρώγουσιν οἱ λύκοι. Πολλάκις ἐν καιρῷ χειμῶνος ἀφίνει τὸν θερμὸν στάβλον του καὶ ἐξέρχεται εἰς τὰς χιονοσκεπεῖς καὶ παγωμένας πεδιάδας. Ὅταν βόσκωσιν ἕξω καὶ ἀρχίζῃ νὰ χιονίζῃ, μένουσιν ἐκεῖ ἀκίνητα· δὲν ἀποφασίζουσιν ἢ νὰ ζητήσωσι καταφύγιον εἰς σπήλαιον ἢ νὰ φύγωσι κάτωθεν δένδρου ἢ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν στάβλον· μένουσιν ἐκεῖ καὶ καλύπτονται ὑπὸ τῶν χιόνων. Ἐὰν ὁ ποιμὴν δὲν φέρῃ ἕνα κριόν, ἵνα τὸν ἀκολουθήσωσιν, ὅλα ἀφανίζονται. Ὅταν τὸ πρόβατον εἶνε δεδεμένον διὰ σχοινίου ἐκ τινος μέρους καὶ ἔλθῃ κύνι τις καὶ τὸ ἐλακτῆ, τρέχει κατ' εὐθείαν γραμμὴν, ὅσον φθάνει τὸ σχοινίον, ἔπειτα ἀγωνίζεται νὰ προχωρήσῃ καὶ περαιτέρω, ὅπου δὲν φθάνει τὸ σχοινίον. Ἐντείνεται λοιπὸν τὸ σχοινίον καὶ σφίγγεται ὁ λαιμὸς του καὶ αὐτὸ δὲν ἐννοεῖ ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ προχωρήσῃ περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι φθάνει τὸ σχοινίον ἢ νὰ τρέξῃ πέραξ τοῦ μέρους, ὁπόθεν εἶνε δεδεμένον τὸ σχοινίον. Χιλιάκις ἔαν συμβῆ τοῦτο, χιλιάκις τὸ πρόβατον πρᾶττει τὸ αὐτό.

Ποτὲ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ διδαχθῇ τι τὸ πρόβατον. Τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον μετὰ πολὺν χρόνον κατορθώνει νὰ μάθῃ πως, εἶνε νὰ γνωρίζῃ τὸν κύριόν του καὶ τὸν στάβλον του. Ὅσον καὶ ἂν κοπιᾶσῃ τις, ἀδύνατον νὰ τὸ διδάξῃ νὰ κάμνῃ τι, διότι δὲν δύναται νὰ παρατηρήσῃ, δὲν δύναται νὰ προσέξῃ. Βλέπει ἐμπρὸς του παντοτε ἡλιθίως καὶ φαίνεται πάντοτε ὡς ἂν εἶνε ἀπὸν καὶ ὡς ἂν μὴ εἶνε εἰς τὰ σωστά του. Φαίνεται ὅτι μόνον ἢ μουσικὴ καὶ τὸ φῶς προξενοῦσιν εἰς τὰ πρόβατα μικρὰν τινα ἐντύπωσιν. Ὅταν τὴν πρῶταν καὶ τὴν ἐσπέραν αὐλῆν ὁ ποιμὴν τὸν αὐλὸν του, αὐτὰ φαίνονται ὅτι προσέχουσι καὶ ὅτι εὐχαριστοῦνται ν' ἀκούωσιν αὐτόν. Ἐπίσης βόσκουσιν ἡσυχώτερον καὶ καλήτερον, ὅταν ἀκούωσι τὸν αὐλὸν ἢ ὅταν εἶνε σιωπῆ. Τὴν νύκτα, ὅταν ὁ στάβλος εἶνε σκοτεινός, ἴστανται

μὲ ἐσκυμμένην κεφαλὴν ἀκίνητα καὶ κατηφῆ, ἀμέσως δέ, ὅταν ἐκ τῆς θύρας τοῦ στάβλου εἰσέλθωσιν αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ γλυκέος φωτὸς τῆς αὐγῆς, ὀρθοῦσι τὰς κεφαλὰς καὶ γίνονται ζωηρά. Ἐπίσης φαίνονται ὅτι ἔχουσι μικράν τινα συμπάθειαν πρὸς ἄλληλα. Τὴν πρωΐαν, ὅταν μέλλωσι νὰ ἐξέλθωσι πρὸς νομὴν καὶ ἀποχωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων οἱ κριοί, αἱ αἶγες καὶ οἱ ἀμνοί, οἵτινες εἰς τὴν αὐτὴν μάνδραν διενυκτιέρευσαν, καὶ τὴν ἐσπέραν, ὅταν ἐκ τῆς νομῆς ἐπιστρέφωσι καὶ συναντιῶνται πάλιν εἰς τὴν μάνδραν, τότε βληχῶνται πάντα μίαν μονότονον καὶ ἄτονον βληχὴν ὡς νὰ χαιρεῖζωσι τοὺς συντρόφους των. Αἱ μητέρες γνωρίζουσι τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ ταῦτα τὰς μητέρας αὐτῶν, μεταξὺ χιλιάδων ἄλλων προβάτων καὶ ἀρνίων ἂν εἶνε, ἐκ τῆς βληχῆς αὐτῶν. Φαίνεται ὅτι ἕκαστον πρόβατον κατορθώνει μόνον τὴν βληχὴν τοῦ τέκνου του καὶ ἕκαστον ἀρνίον μόνον τὴν βληχὴν τῆς μητρὸς του νὰ μαρθάνῃ καὶ αὐτὴν μόνον νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ ἐνθυμῆται.

Τὰ πρόβατα προαισθάνονται τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ. Ὅταν μέλλῃ νὰ ἐκραγῆ θύελλα, πολλὰς ὥρας πρότερον τὰ πρόβατα τάχιστα τρέχουσι ὅλα ὁμοῦ καὶ τάχιστα ἀποχωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων καὶ πηδῶσι πολὺ ὑψηλά. Ὅταν μέλλῃ νὰ παραταθῆ ἡ καλοκαιρία, τὰ πρόβατα ζητοῦσι καὶ ἰδίως περὶ τὴν ἐσπέραν τὰ ὑψώματα καὶ τὰ ὄρη καὶ τρέχουσι καὶ πηδῶσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Ὅταν μέλλῃ ἡ ἡμέρα νὰ γείνη καλή, τὰ ἀρνία ἀπὸ πρωΐας πηδῶσι τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλον καὶ σκιριτῶσιν. Ὅταν μέλλῃ νὰ γείνη μέγα ψῦχος, τὰ πρόβατα ὀρῦντι τοὺς γῆν μὲ τὰς ὀπλὰς αὐτῶν. Ὅταν μέλλῃ ὁ χειμὼν νὰ ἐπέλθῃ ἐνωρίτερον τοῦ συνήθους, κατὰ τὴν πρωΐαν τὰ πρόβατα ἀναβαίνουσι τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλον. Οἱ ποιμένες γνωρίζουσι ταῦτα καὶ διὰ τοῦτο δύνανται νὰ προλέγωσιν ἐνίοτε τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ.

Τὰ πρόβατα δὲν ἦσαν ἐξ ἀρχῆς τόσον εὐήθη, τόσον ἀπαθῆ καὶ τόσον δειλὰ ζῶα, ὅσον εἶνε σήμερον. Ὅταν ἔζων ἐλεύθερα εἰς τὰ ὄρη, ἦσαν πολὺ ζωηρά καὶ πολὺ νοήμονα ζῶα. Τοῦτο φαίνεται

ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς τὰ ἀρνάκια καὶ εἰς τοὺς κριοὺς. Τὰ ἀρνάκια εἶνε ζῶα ζωηρά, πηδῶσι πολὺ εὐχαρίστως, παίζουσιν εὐθύμως, εἶνε ἀρκετὰ τολμηρὰ καὶ προσπαθοῦσι πολὺ νὰ θωπεύσων καὶ νὰ εὐχαριστήσωσιν ἐκεῖνον, ὅστις περιποιεῖται αὐτά. Ἄλλ' ἀργότερον, ὅταν μεγαλώσωσι καὶ γείνωσι πρόβατα, γίνονται καὶ αὐτὰ νωθρὰ καὶ ἀπαθῆ. Ὁ δὲ κριὸς εἶνε ἀρκετὰ ζωηρὸς καὶ δραστήριος. Πράττει ὄχι ὡς μηχανή, ἀλλ' ἔχει ἀρκετὴν ἀνεξάρτησιαν αἰσθάνεται τὴν δυνάμιν του, ἔχει θάρρος καὶ μάχεται πρὸς ἄλλους κριοὺς συχνὰ καὶ μετ' ἀφοβίας.

Τὰ πρόβατα εἶνε ὠφελιμώτατα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἄν δὲν ὑπῆρχον αὐτά, οἱ ἄνθρωποι θὰ ἔζων πολὺ κακὰ. Διότι τὰ πρόβατα παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς τὸ κρέας των καὶ τὸ γάλα των, ἐξ ὧν τρεφόμεθα· τὸ ἔριόν των, ἐξ οὗ κατασκευάζομεν διάφορα ὑφάσματα καὶ σκεπάσματα· τὸ δέρμα των, ἐξ οὗ κατασκευάζομεν ὑποδήματα, ἀσκοὺς καὶ διάφορα ἄλλα πράγματα· τὰ κέρατα καὶ τὰ ὀστέα των, ἐξ ὧν κατασκευάζομεν διάφορα ὄργανα· τὸ λίπος των, ἐξ οὗ κατασκευάζονται κηρία· τὰ ἔντερά των, ἐξ ὧν κατασκευάζονται αἱ χορδαὶ τῶν μουσικῶν ὀργάνων. Καὶ ἐν γένει τὰ πρόβατα παρέχουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους πολλὰ, τὰ ὅποια συντελοῦσιν εἰς τὴν διατήρησιν καὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ βίου ἡμῶν.

Β'. ΑΡΕΤΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ

17. Τὰ τέκνα τοῦ γεωργοῦ.

(Ὁμόνοια.)

Γεωργὸς τις εἶχε πολλὰ τέκνα δύστροπα καὶ ὀξύθυμα. Ἐφιλονεῖκουν καὶ διεκπληκτίζοντο πάντοτε. Ὁ γεωργὸς πολλάκις τὰ συνεβούλευε νὰ εἶνε ἠγαπημένα καὶ νὰ μὴ διαπληκτίζωνται, ἀλλ' αὐτὰ δὲν ἤκουον.

Ἡμέραν τινὰ ὁ συνετὸς πατὴρ παρήγγειλε νὰ τῷ φέρωσι δέσμην
 ῥάβδων. Τὰ τέκνα του ἔφεραν αὐτήν. Τότε ὁ πατὴρ τὰς ἔδεσεν
 ὄλας ὁμοῦ καὶ ἔδωκεν αὐτάς εἰς τὰ τέκνα του νὰ τὰς θραύσωσιν.
 Ὅλοι κατὰ σειρὰν ἐδοκίμασαν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν. Ῥάβδοι
 πολλοὶ ὁμοῦ ἠνωμένοι ἀδύνατον νὰ θραυσθῶσιν!

Μετὰ ταῦτα ὁ πατὴρ λαμβάνει τὰς ῥάβδους, κόπτει τὸ σχοι-
 νίον, διὰ τοῦ ὁποίου εἶχε δεδεμέναις αὐτάς, καὶ δίδει ἀνὰ μίαν εἰς
 τὰ τέκνα του νὰ τὰς θραύσωσιν. Τὰ τέκνα του ἔθραυσαν πολὺ
 εὐκόλως πάσας, τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην.

Τότε ὁ πατὴρ λέγει πρὸς αὐτά: «Τέκνα μου, εἶδετε τί συνέβη
 μὲ τὰς ῥάβδους. Ὅτε ἦσαν δεδεμέναι ὄλαι ὁμοῦ, οὐδεμία ἐβλάθη.
 Ὅτε ὅμως ἐλύθησαν καὶ ἐκάστη ἐχωρίσθη ἀπὸ τῆς ἄλλης καὶ
 ἔμεινε μόνη, τότε οὐδεμία ἔμεινε σώα. Ὅλοι ἐθραύσθησαν, ἡ μία
 μετὰ τὴν ἄλλην, καὶ ἐπὶ τέλους ὄλαι ἠφανίσθησαν. Τὰ ἴδια καὶ
 ἀπαράλλακτα συμβαίνουν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ μὲ τοὺς
 ἀδελφούς τοὺς ἠγαπημένους καὶ μὲ τοὺς ἀδελφούς τοὺς μὴ ἠγα-
 πημένους. Ὅταν οἱ ἀδελφοὶ εἶνε ἠγαπημένοι, τίποτε δὲν εἶνε
 δυνατὸν νὰ πάθωσιν. Οἱ κακοὶ ἄνθρωποι δὲν τολμῶσι νὰ τοὺς
 βλάψωσι, διότι εἶνε πολλοὶ καὶ τοὺς φοβοῦνται. Οἱ καλοὶ ἄνθρω-
 ποι τοὺς ἀγαπῶσι καὶ τοὺς τιμῶσι, διότι βλέπουσιν ὅτι εἶνε καλοὶ
 ἀδελφοί. Αἱ δυστυχίαι, αἱ ὁποῖαι θὰ τοὺς εὕρωσι τυχόν εἰς τὸν
 βίον, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ τοὺς ἀφανίσωσι, διότι ὁ εἰς θὰ βοηθῇ
 τὸν ἄλλον. Ὅταν ὅμως δὲν εἶνε ἠγαπημένοι, τότε καὶ οἱ κακοὶ
 εὐκόλως τοὺς βλάπτουσι, διότι δὲν τοὺς φοβοῦνται καὶ οἱ καλοὶ
 δὲν τοὺς τιμῶσι, διότι βλέπουσιν ὅτι εἶνε κακοὶ ἀδελφοί, καὶ αἱ
 δυστυχίαι, αἱ ὁποῖαι θὰ τοὺς εὕρωσιν εἰς τὸν βίον, θὰ τοὺς ἀφανί-
 σωσι, διότι δὲν θὰ ἔχωσι κανένα νὰ τοὺς λυπηθῇ καὶ νὰ τοὺς
 βοηθήσῃ».

Αἰσώπειος μῦθος.

— Ἡ ὁμόνοια φτειάνει σπίτι καὶ ἡ διχόνοια τὸ χαλάει.

18. Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη.

Ἀνάθεμά τον, ποῦ τὸ εἶπῃ· «ἀδέλφια δὲν πονιοῦνται»·
τάδέρφια σκίζουν τὰ βουνὰ καὶ δένδρα ἔξειζόνουν,
τάδέρφια ἐκυνηγίσανε κ' ἐνίκησαν τὸ Χάρο.

Δυὸ ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφὴ ἔς τὸν κόσμο ξακουσμένη,
τὴ φθόναγεν ἡ γειτονιά, τὴ ζήλευεν ἡ χώρα,
τὴ ζήλευε κὶ ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ·

ἔς τὸ σπίτι τρέχει καὶ βροντάει· ἴσ' ἂν νὰ ἦταν νοικοκύρης·
— «Ἀνοιξε, κόρη, γιὰ νὰ ἴμπῶ, τοιμάσου νὰ σὲ πάρῶ,
τὶ ἐγὼ εἶμαι γυιὸς τῆς μαύρης γῆς τς ἀραχνιασμένης
[πέτρας.

— Ἄφσε με, Χάροντα, ἄφσε με, σήμερα μὴ μὲ πάρῃς,
ταχὺ Σαββάτο νὰ λουστῶ, τὴν Κυριακὴ ν' ἀλλάξῶ
καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ταχὺ ἔρχομαι μοναχὴ μου.

Ἄπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε κ' ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει,
νὰ καὶ τάδέρφια πῶφτασαν ἕψηλὰ ἔπ' τὸ κορφοβοῦνι,
τὸν Χάροντα κινῆγισαν καὶ γλύτωσαν τὴν κόρη.

(Δημῶδες).

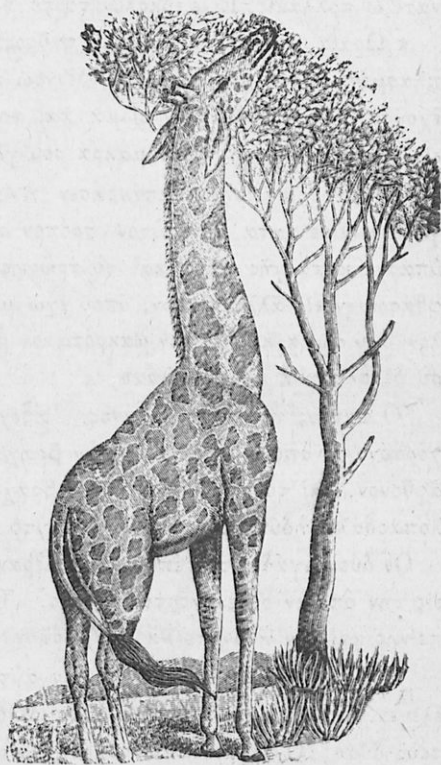
19. Ὁ ταῦρος καὶ ἡ καμηλοπάρδαλις.

(Ἀλληλοβοήθεια).

Συνητηθήσαν ποτε νεαρός τις ταῦρος καὶ καμηλοπάρδαλις
καθ' ὁδόν. Κατεδιώκοντο καὶ οἱ δύο ὑπὸ ἰσχυρῶν λεόντων. Ἐπειδὴ
δὲ εἶχον τὴν αὐτὴν τύχην, ἀπεφάσισαν νὰ συνοδοιπορήσωσιν.
«Δὲν δύναμαι», ἔλεγεν ἡ καμηλοπάρδαλις, «νὰ μείνω πλέον εἰς
τὴν πατρίδα μου, ὅπου οὐδεμία ἀσφάλεια ὑπάρχει· θὰ ἀπέλθω εἰς
ἄλλην χώραν, ὅπου νὰ δύναται τις τοῦλάχιστον νὰ κοιμᾶται ἡσυ-
χος καὶ νὰ μὴ τρομάζῃ ἐκ τῶν συχνῶν βρυχηθμῶν τῶν λεόν-
των». — «Καὶ ἐγὼ», εἶπεν ὁ ταῦρος, «εὐχαρίστως σὲ ἀκολουθῶ.
Εἰς τὴν πατρίδα μου δὲν δύναμαι νὰ προφυλαχθῶ πλέον ἐκ τῶν

λεόντων, οἱ ὅποιοι κατεξέσχισαν πάντας τοὺς ἀδελφούς καὶ ἐμὲ αὐτὸν χθὲς ὀλίγον ἔλειψε νὰ μὲ κατασπαράξωσιν».

Ὅτε οἱ δύο συνοδοιπόροι εἶχον ἀπομακρυνθῆ πλέον ἐκ τοῦ δάσους, εἰς τὸ ὅποιον κατέκουν οἱ λέοντες, ἐβάδιζον ἡσύχως καὶ ἀφόβως διὰ μέσου τῆς πεδιάδος, ὅπου μόλις ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπρασί- νιζον ὀλίγα μικρὰ χόρτα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἐφαί- νετο δένδρον τι. Ἡ καμηλοπάρδαλις ὑπέφερε πολὺ ἐπεὶνα καὶ ἦτο λυπημένη, ἐνῶ ὁ ταῦρος ἦτο λίαν ζωηρὸς καὶ ἔτρωγεν ὅ,τι χόρτον εὗ- ρισκε κατὰ γῆς.

Καμηλοπάρδαλις.

« Διὰ τί εἶσαι τόσο λυπημένη ; », ἠρώτησεν αὐτὴν ὁ ταῦρος· « διὰ τί δὲν ἔρχεσαι καὶ σὺ νὰ φάγῃς ὀλίγην χλόην ; Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ ἐδά- φος ἔχει ὀλίγην μόνον ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀλλὰ, ἂν δὲν βαρύνῃσαι νὰ κύ- πτης, εἶνε ἀρκετὴ, ὅπως χορτάσωμεν καὶ οἱ δύο.

Σήμερον τίποτε δὲν ἔφαγες. Δὲν σοὶ ἀρέσκει αὐτὴ ἡ τροφή ; ».

« Ἀχ ! », ἀπήντησεν ἡ καμηλοπάρδαλις. « Τὸ χόρτον αὐτὸ δὲν ἦτο κακόν, θὰ τὸ ἔτρωγον μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν. Ἀλλὰ δὲν βλέπεις τί ὑποφέρω, ὅταν στηρίζωμαι ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν προσθίων ποδῶν μου καὶ κύπτω τὸν μακρὸν μου λαιμὸν κατὰ γῆς, ἵνα

ἀποσπάσω διὰ τῆς μακρᾶς μου γλώσσης μικρόν τι χόρτον ; Θὰ μοι εἴπης νὰ γονατίζω καὶ νὰ τὸ κόπτω. Ἄλλὰ τοῦτο οὐδόλως μὲ ὠφελεῖ· διότι τὸ ἐν χόρτον ἀπέχει τοῦ ἄλλου τόσον πολὺ, ὥστε εἶνε ἀνάγκη, ἵνα γεμίσω τὸ στόμα μου, νὰ ἐγειρωμαι καὶ νὰ γονατίζω πολλάκις. Εἶνε εὐκόλον τοῦτο ;».

« Ὠραία μου φίλη » εἶπεν ὁ ταῦρος, « σὲ οἰκτείρω, διότι εἶσαι πλασμένη τόσον ἀλλόκοτα. Δὲν ἐννοῶ πῶς κατορθόνεις νὰ βόσκης ἔχουσα τοιοῦτον ὑψηλὸν σῶμα καὶ τοιοῦτον μακρὸν λαιμὸν καὶ εἰς τί χρησιμεύει ἢ τόσον μακρὰ σου γλώσσα ».

« Μὴ μὲ οἰκτείρης », ἀπήντησεν ἡ καμηλοπάρδαλις. « Ὅλη ἡ γῆ δὲν εἶνε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κατεσκευασμένη. Ἄν ἐδῶ ὑπάρχη κατὰ γῆς χλόη καὶ σὺ τρώγῃς μὲ εὐκολίαν, πιθανὸν νὰ φθάσωμεν εἰς ἄλλον τόπον, ὅπου ἐγὼ μὲν θὰ εὐρίσκω μὲ τὸ ὑψηλὸν μου σῶμα καὶ μὲ τὸν μακρότατόν μου λαιμὸν ἄφθονον τροφήν, σὺ δὲ ὀλίγην ἢ ὅλως διόλου ».

Ὁ ταῦρος ἦτο εὐσπλαγχνος. Ἐξέχωνε διὰ τῶν κεράτων τὸ χόρτον, τὸ ὅποιον ὑπὸ τὴν σκιάν βράχου τινὸς ἐφύετο ἐπὶ τῆς γῆς ἄφθονον, καὶ τὸ ἀπέθετεν ἐπὶ τοῦ βράχου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἡ καμηλοπάρδαλις ἠδύνατο νὰ λαμβάνῃ αὐτὸ ἄνευ δυσκολίας.

Οἱ δύο φυγάδες τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἔφθασαν εἰς μίαν ἔρημον, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδὲν χόρτον ἐφύετο. Ὁ ταῦρος ἐμυκάτο ἐκ τῆς πείνης καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ.

Ἡ καμηλοπάρδαλις ἐνεθάρρυνεν αὐτόν. « Ἀκολουθήσε με », τῷ ἔλεγεν. « Ἐκεῖ κάτω, ὅπου εἶνε τὰ δένδρα, ὑπάρχει τροφή καὶ διὰ τοὺς δύο ». Ὁ ταῦρος ἠκολούθησεν αὐτὴν μέχρι τινός, ἔπειτα ὁμως ἐστάθη περίλυπος, διότι ἐπὶ τοῦ ἀμμώδους ἐδάφους τῆς ἐρήμου ἦσαν πολλὰ δένδρα, ἀλλὰ χόρτον οὐδαμοῦ ἐφαίνετο. Εἰς τὰ φύλλα τῶν δένδρων δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ· ἦσαν πολὺ ὑψηλά δι' αὐτόν, ἐνῶ ἡ καμηλοπάρδαλις ὕψωνε τὸν μακρὸν τῆς λαιμὸν πρὸς τοὺς πρασίνοὺς κλάδους καὶ ἔφερε διὰ τῆς μακρᾶς γλώσσης εἰς τὸ στόμα αὐτῆς ἀκόμη καὶ ἐκείνοὺς, οἵτινες ἦσαν πολὺ ὑψηλά.

« Βλέπεις », ἔλεγε πρὸς τὸν ταῦρον, ὅστις ἔβλεπε μετὰ περιερ-

γείας αὐτήν, «διατί ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸ σῶμά μου ὑψηλόν, τὸν λαιμόν μου μακρὸν καὶ τὴν γλῶσσαν μου μεγάλην; Ἐγὼ δὲν ζητῶ τὴν τροφήν μου χαμηλὰ ἐπὶ τοῦ χλοεροῦ ἐδάφους, ἀλλ' εἰς τοὺς ὑψηλοὺς κλάδους τῶν δένδρων, τὰ ὅποια φύονται εἰς τὴν ἔρημον. Καὶ δὲν φροντίζω μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν μου, ἀλλὰ καὶ διὰ σέ, πτωχέ μου φίλε· διότι, βλέπεις, σοῦ κόπτω τοὺς μᾶλλον πυκνοφύλλους κλάδους τῆς κορυφῆς τῶν δένδρων καὶ τούτους ῥίπτω κάτω, ἵνα χορτάσης καὶ σύ, ὅπως καὶ ἐγώ».

Ὁ ταῦρος μετ' εὐγνωμοσύνης ἐδέχετο ὅ,τι προσέφερον εἰς αὐτὸν ἡ καμηλοπάρδαλις. Καὶ οὕτως οἱ δύο φυγάδες βοηθοῦντες ἀλλήλους συνωδοιπόρου ἐπὶ ἀρκετὰς ἡμέρας, μέχρις ὅτου ἔφθασαν εἰς ἡσυχόν τινα καὶ ἀσφαλῆ χώραν, ὅπου δὲν ὑπῆρχον ἄγριοι λέοντες. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἀρκετὴ τροφή καὶ κάτω ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἄνω ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν δένδρων, καθὼς καὶ δροσερὸν ὕδωρ. Ἐμειναν λοιπὸν ἐκεῖ καὶ οἱ δύο καὶ ποτὲ δὲν ἐχωρίσθησαν πλέον. Εἰς ὅλην τὴν ζωὴν ἦσαν ἡνωμένοι ὡς δύο καλοὶ φίλοι.

— Τό 'να χέρι νίβει τᾶλλο καὶ τὰ δυὸ τὸ πρόσωπο.

— Βόηθα με νὰ σὲ βοηθῶ, ν' ἀναιβοῦμε τὸν γκρεμό.

— Ἄνῆρ ἄνδρα καὶ πόλις πόλιν σώζει.

20. Κλεινίας ὁ Πυθαγόρειος.

(Πράϊνοις).

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία, ΙΔ' 22).

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους σοφός τις Ἕλληνας, Κλεινίας καλούμενος, μαθητὴς τοῦ μεγάλου Ἕλληνα φιλοσόφου Πυθαγόρου, ὁσάκις ἠσθάνετο ὅτι ὠργίζετο, ἐλάμβανε τὴν κιθάραν αὐτοῦ, ἐχορδίζεν αὐτήν καὶ ἐκιθάριζεν. Καὶ οὕτω δὲν εἶχε καιρὸν νὰ περιπέσῃ εἰς ὀργήν, πάθος, τὸ ὅποιον ἐνόμιζεν ἐπιβλαβέστατον καὶ ἀσχημότερον. Ὅταν δὲ ἠρώτων αὐτὸν τί κάμνει κιθαρίζων: «Πραῦνομαι», ἀπεκρίνετο.

21. Τὸ Ἑρετικὸν μειράκιον.

(Εὐπαιδευσία.)

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία, Θ'. 33).

Μειράκιόν τι, ἐξ Ἑρετρίας τῆς Εὐβοίας καταγόμενον, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐσπούδασεν εἰς τὸν περίφημον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος φιλόσοφον Ζήνωνά.

Ὅταν ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὁ πατὴρ ἠρώτησεν αὐτὸν τί ἐσπούδασεν. «Θά σοι δείξω», εἶπε τὸ μειράκιον. Ὁ πατὴρ περιέμενεν ἐπὶ τινα ὥραν καί, ἐπειδὴ τὸ μειράκιον οὐδὲν ἐδείκνυεν εἰς αὐτόν, ὠργίσθη, τὸ ὕβρισε καὶ τὸ ἐράπισεν. Τὸ μειράκιον οὔτε εἶπέ τι οὔτε ἐπεχείρησε νὰ ἀντισταθῇ. Ἀταράχως ὑπέμεινε καὶ τὰς ὕβρεις καὶ τὰ ραπίσματα. Ἐπειτα στραφὲν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ εἶπεν· «Ἴδού τί ἔμαθον, πάτερ, αὐτό, τὸ ὁποῖον ἰδίους ὀφθαλμοῖς ταύτην τὴν στιγμήν βλέπεις. Νὰ ὑποφέρω ἀγογγύστως τὴν ὀργὴν τοῦ πατρὸς καὶ οὐδόλως νὰ ἀγανακτῶ διὰ τὰς ὕβρεις καὶ τὰ ραπίσματα τὰ προερχόμενα ἐκ τῶν γονέων μου».

22. Κάπρος καὶ ἀλώπηξ.

(Πρόνοια).

Ἡμέραν τινὰ πρῶτῃ πρῶτῃ, ἐνῶ ἀκόμη δὲν εἶχε καλὰ φωτίση ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν, κάπρος τις κατεγίνετο μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας νὰ ἀκονήσῃ τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ εἰς ἓν δένδρον.

Κατὰ τύχην ἀλώπηξ τις διαβαίνουσα ἐκεῖθεν εἶδε τὸν κάπρον καὶ τὸν ἠρώτησε διατί ἀκονᾷ πρῶτῃ πρῶτῃ τοὺς ὀδόντας, ἀφοῦ πανταχοῦ ἐπικρατεῖ ἄκρα ἡσυχία καὶ οὐδαμοῦ φαίνεται ἐχθρὸς τις. Τότε ὁ κάπρος εἶπε πρὸς αὐτήν· «Ἀκονῶ τώρα τοὺς ὀδόντας μου, ὅτε εἶμαι ἐντελῶς ἡσυχος καὶ ἔχω καιρὸν, ἵνα ἔχω αὐτοὺς ἡκονημένους, ὅταν τυχὸν παρουσιασθῇ ἐχθρὸς τις καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῶ αὐτούς».

23. Τὰ σωθέντα κοράσια.

(Πρόνοια.)

Δύο χωρικῶν κορασίων ἡ θεία, ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτῶν, κατῴκει εἰς τὸ πλησίον χωρίον. Ἡ θεία των αὐτὴ τὰ ἡγάπα πολὺ καὶ πολλάκις τὰ προσεκάλει καὶ ἔμενον ἀπὸ πρωίας μέχρις ἑσπέρας εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς. Ἐπειτα, ὅτε ἐπλησίαζε νὰ νυκτώσῃ, τὰ ἔστελλε πάλιν εἰς τὴν μητέρα αὐτῶν.

Ἡμέραν τινὰ τὰ κοράσια ἤθελον νὰ μεταβῶσιν εἰς αὐτὴν ἀπὸ τῆς πρωίας. Ὁ χειμὼν ἦτο βαρὺς. Ἐνεδύθησαν καλά, ἔλαβον τὰς ρόκας ἵνα ἐργασθῶσιν ἐκεῖ καὶ ἐξεκίνησαν. Διήλθον τὸ δάσος, τὸ ὁποῖον ἔκειτο ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο χωρίων, καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν θείαν των. Ἡ θεία των, ὅτε τὰ εἶδεν, ἐχάρη πολὺ καὶ τὰ περιποιήθη ὅσον ἡδύνατο καλῆτερον. Κατὰ τὴν ἑσπέραν, ὅτε ἐπλησίαζε νὰ δύσῃ ὁ ἥλιος, τὰ κοράσια ἀπεχαιρέτισαν τὴν θείαν των καὶ ἐξεκίνησαν, ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τοὺς γονεῖς των. Ὅτε ἔφθασαν εἰς τὸ δάσος, ἤρχισε νὰ χιονίζῃ καὶ νὰ φυσᾷ τόσο πολὺ, ὥστε τὰ παιδιὰ δὲν διέκρινον πλέον τὸν δρόμον καὶ δὲν ἡδύνατο οὔτε νὰ προχωρήσωσιν οὔτε νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν. Ἐκεῖ παρὰ τὴν ὁδὸν εἶδον μικρὸν τι σπηλαῖον, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ἐκάθητο παχὺ στῶμα χιόνος, καὶ ἐκεῖ κατέφυγον. Πρὶν ὅμως εἰσέλθωσιν εἰς αὐτό, ἔδεσαν εἰς τὸ ἄκρον ρόκας ἐρυθρὸν μανδήλιον καὶ ἐνέπηξαν αὐτὴν στερεῶς ἐπὶ τοῦ χιονοσκεποῦς σπηλαίου. Ἐσκέφθησαν ὅτι ἐὰν τυχὸν διήρχετό τις ἐκεῖθεν, θὰ ἔβλεπε τὸ ἐρυθρὸν μανδήλιον καὶ θὰ ἤρχετο εἰς βοήθειαν αὐτῶν.

Ὅτε ἦλθε ἡ νύξ, ἡ χιών ἐπιπτε πυκνοτέρα. Ἡ εἴσοδος τοῦ σπηλαίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρίσκοντο τὰ κοράσια, ἐκλείσθη ὑπὸ τῆς χιόνος. Ἐκεῖ δὲ καθήμενα τὰ δυστυχῆ ἤκουον ἔξω τὸν βύαν νὰ φωνάζῃ, καὶ τὴν θύελλαν νὰ μαίνηται. Τὰ κακόμοιρα ἐκ τοῦ φόβου ἔτρεμον! Ὁ πανάγαθος ὅμως Θεὸς ἠγρύπνει ἄνωθεν αὐτῶν. Τέλος, ἀφοῦ προσηυχῆθησαν, ἀπεκοιμήθησαν.

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, ἐπειδὴ τὰ κοράσια δὲν ἐπέστρεψαν εἰς

τὴν οἰκίαν οἱ γονεῖς τῶν ἀνησυχούν πολὺ καὶ ἔστειλαν ἓνα ἄνθρωπον εἰς τὴν θεῖαν τῶν, ἵνα μάθωσι τί συμβαίνει. Ὅτε ὁ ἄνθρωπος ἐπανῆλθε καὶ ἔμαθον παρ' αὐτοῦ ὅτι τὰ τέκνα τῶν δὲν εἶνε εἰς τὴν θεῖαν τῶν καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς προηγουμένης ἡμέρας εἶχον ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν, ὅπως ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ χωρίον τῶν, ὑπέθεσαν ὅτι θὰ τὰ κατέχῃσε πουθενὰ καθ' ὁδὸν ἢ χιῶν καὶ ἐταράχθησαν πολὺ. Προσεκάλεσαν ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους αὐτῶν καὶ λαβόντες πτύα ἔτρεξαν εἰς τὸ δάσος πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ σωτηρίαν τῶν κοράσιων.

Ἐνῶ ἠρεύνων ἐκεῖ εἶδον ἐρυθρὰν τινα σημαίαν, ἣτις ἐξεῖχεν ὀλίγον ὑπεράνω τῆς χιόνος. Οἱ ἄνθρωποι ἀνεγνώρισαν τὸ μανδύλιον καὶ ἐνόησαν ὅτι ἐκεῖ θὰ ἦσαν τὰ κοράσια. Τρέχουσι λοιπὸν ἐκεῖ καὶ καλοῦσιν αὐτὰ μὲ τὸ ὄνομά τῶν ὅσον ἠδύναντο δυνατώτερα. Τὰ κοράσια ἤκουσαν τὴν φωνὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν αὐτῶν καὶ ἤρχισαν καὶ αὐτὰ νὰ φωνάζωσι δυνατὰ ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ καὶ χιονοσκεποῦς αὐτῶν καταφυγίου, ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξέλθωσιν. Ἡ χιὼν ἦτο πολλὴ καὶ ἡ εἴσοδος τοῦ σπηλαίου εἶχε φραγθῆ ἐντελῶς ὑπ' αὐτῆς· τότε οἱ ἄνδρες διὰ τῶν πτύων ἀπομακρύνουσι τὴν χιόνα καὶ εὐρίσκουσιν ὑπὸ τοὺς θάμνους τὰ δύο κοράσια τρέμοντα ἐκ τοῦ ψύχους καὶ τοῦ φόβου.

«Δόξα σοι ὁ Θεός!», εἶπον μιᾶ φωνῇ πάντες καὶ περιχαρεῖς ἐπέστρεψαν εἰς τὸ χωρίον τῶν. Ἡ μήτηρ ἰδοῦσα τὰ δύο τῆς κοράσια, τὰ ὅποια ἔκλαιεν ὡς ἀποθανόντα, ἐλιποθύμησεν. Συνῆλθεν ὁμως μετ' ὀλίγον, εὐχαρίστησε τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν τέκνων τῆς, τὰ ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς καὶ περιπαθέστατα κατεφίλει αὐτά.

— Ἄναψτε τὸ λυχνάρι σου προτοῦ νὰ σ' εὕρη ἡ νύκτα.

24. Ἡ ξενιτεία.

(Φιλοσοφοργία τῶν γονέων).

Τρεῖς χρόνους ἔχει ὁ Στρατῆς ἔς τὰ ξένα ποῦ γυρίζει. Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι, βουλιέται γιὰ νὰ φύγη.

Τὸν πιάνουν χιόνια καὶ βροχαῖς καὶ τὸν γυρίζουν ἴπισω.
 Περνοῦνε δυό, περνοῦνε τρεῖς, περνοῦνε πέντε μῆνοι,
 Κι ἀπὸ τὰ ξένα ὁ Στρατῆς δὲν ἴμπορεῖ νὰ φύγη.
 Τὸ τ' ἔταξε τῆς μάννας του θυμᾶται βουρκωμένος.
 «Μὴν κλαῖς, ἴς τὰ ξένα, μάννα μου, τρεῖς χρόνους θὰ σᾶς
 [λείψω,

»Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι ὀπίσω θὰ γυρίσω».

Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι, δὲ γύρισεν ὀπίσω.

Ἦρθε καὶ ἄλλη ἄνοιξι καὶ ἄλλο καλοκαῖρι,

Καὶ ὁ Στρατῆς ὁ δύστηχος εἶν' ἄρρωστος ἴς τὰ ξένα.

Ξένη τοῦ δίνει τὸ νερό, ξένη τὸν συγυράει

Καὶ ξένη μάννα κάθεται ἴς τὸ πλάγι του τὴ νύχτα.

Βαρεῖα στενάζει ὁ Στρατῆς ἓνα πουρνὸ καὶ λέγει·

«Τὰ γόνατά μου ἔκοψε ἡ φοβερὴ ἀρρώστια,

»Καὶ τὴν καρδιά μου ἴπλάκωσε ἓνα βαρὺ λιθάρι,

»Καὶ πειὰ δὲν εἶμαι γιὰ ζωή, τὴ γῆ γιὰ νὰ πατήσω!

»Τὸ λείψανό μου στόλισε, γυναῖκα, ἴσαν πεθάνω,

»Σαβάνωσέ με, κλάψε με καὶ ἴπὲς πῶς εἶμαι γυιὸς σου,

»Ἄτυχη μάννα κι ἄτυχος πατέρας με προσμένουν.

»Τρεῖς χρόνους ὄντες ἔφυγα, τοὺς εἶπα, θὰ σᾶς λείψω,

»Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι ὀπίσω θὰ γυρίσω.

»Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι, ἐκίνησα νὰ φύγω·

»Μ' ἔπιασαν χιόνια καὶ βροχαῖς καὶ ἴγύρισα ὀπίσω,

»Ἦρθε καὶ ἄλλη ἄνοιξι καὶ ἄλλο καλοκαῖρι,

»Κι ἀκόμα εἶμαι ἄρρωστος ὁ δύστηχος ἴς τὰ ξένα.

»Ἄλλο παιδί δὲν ἔχουνε οἱ ἄμοιρ' οἱ γονοί μου!

»Ἐμένα ἔχουν καὶ χαρά, ἐμένα καὶ καμᾶρι

»Ὁ Δῆμος ὁ πατέρας μου κ' ἡ μάννα μου ἡ Μάρθα».

— «Φωτιά μου! ξένε, λέγε μου πῶς λένε τῶνομά σου;».

— «Στρατῆ με λένε». — «Δύστηχε! ἐσ' εἶσαι τὸ παιδί μου!

»Στρατῆ μου, σύ, ἴποῦ μοῦφυγες κ' ἴηρθες ἐδῶ ἴς τὰ ξένα!».

ἴΣ τὴν ἀγκαλιά της ἡ φτωχὴ με κλάψματα τὸν σφίγγει,

Τὸν βρέχει μὲ τὰ δάκρυα τῆς καὶ τὸν φιλεῖ ἔς τὰ ἔματα,
 Κ' ἐκεῖνος ἄλαλος φιλεῖ τῆς μάννας του τὸ χέρι.
 «Μάννα μου, πῶς εὐρέθηκες ἔς τὰ ξένα μοναχὴ σου ;
 » Ὁ δύστηχος πατέρας μου τ' ἔγεινε, μάννα, ποῦνε ;»
 — «Τρεῖς χρόνους ὄντες ἔφευγες, μᾶς εἶπες πῶς θὰ λείψης,
 » Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι πῶς ἴπισω θὰ γυρίσης,
 » Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι, δὲ ἴγυρισες ὀπίσω !
 » Σῦρε, τὸν εἶπα, ἄνδρα μου, νὰ εὔρης τὸ παιδί μας.
 » Ἄλλο παιδί δὲν ἔχουμε, δὲν ἔχοιμ' ἄλλο στυλο,
 » Αὐτὸ εἶν' τὸ καμάρι μας, αὐτὸ εἶν' ἡ χαρά μας.
 » Πολλαῖς μαννάδες ἴποτισε ἡ ξενιτεῖα φαρμάκι,
 » Πολλούς, ποῦ ἴξενιτεύθηκαν, τοὺς ἔφαγαν τὰ ξένα.
 » Σῦρε ἔς τὰ ξένα, ἄνδρα μου, νὰ εὔρης τὸ παιδί μας.
 » Καὶ ἄλλος ἕνας ἴπερασε δυστυχημένος χρόνος,
 » Κι ὁ ἄνδρας μου δὲν ἴφάνηκεν ὀπίσω νὰ γυρίσῃ !
 » Καὶ ἴπῆρα τότε ἡ ἄμοισι τοὺς δρόμους ἐρωτῶντας·
 «Μὴν εἶδατε τὸν ἄνδρα μου, μὴν εἶδατε τὸ γυιό μου ;» —
 «Δὲν εἶδαμε τὸν ἄνδρα σου, δὲν εἶδαμε τὸ γυιό σου ;» —
 » Καὶ δούλα τότες ἔγεινα ἡ δύστηχη ἔς τὰ ξένα».

Βαρεῖα στενάζει ὁ Στρατῆς ἔς τὸ στρωμά του ἐπάνω·
 Ὅμπρὸς ἔς τὰ εἰκονίσματα ἡ Μάρθα γονατίζει,
 Καὶ τὸ Θεὸ παρακαλεῖ νὰ σηκωθῆ ὁ γυιός τῆς.
 Τάζει λιβάνι καὶ κερί ἔς τὴ χάρι του νὰ πάη.
 Κι ὁ Θεὸς τὴν ἔλυπήθηκε κι ὁ Θεὸς τὴν ἔσπλαχνίσθη,
 Κι ὁ γυιός τῆς ἔγεινε καλὰ κι ὁ γυιός τῆς ἔσηκώθη.
 Κ' ἐκίνησαν ἔς τὸ σπῖτι τοὺς τὸ ἔρημο νὰ πᾶνε.

Ἵ τὴ στρατά ποῦ διαβαίνουνε, ἔς τὴ στρατά, ποῦ πη-
 [γαίνουν,

Ἰ Ακοῦνε μιὰ βραχνὴ φωνὴ σὲ μιὰ καλύβα μέσα·
 — «Διαβάτη μου, σταμάτησε καὶ κράτα τᾶλογο σου.
 » Δὲν ἔχω πόδια, γιὰ νὰ βγῶ κοντὰ νὰ σοῦ ἴμιλήσω.
 » Δὲν ἔχω φῶς ὁ δύστηχος, γιὰ νὰ σὲ ἴδῶ ποῖος εἶσαι.

- »Αὐτοῦ, 'ποῦ πᾶς, διαβάτη μου, ἂν πᾶς 'ς τὴν Περαχώρα,
 »Καθὼς θὰ 'μπῆς, δεξιὰ μεριά, μὴ βρούσι θ' ἀπαντήσης,
 »Καὶ σὲ μὴ πόρτα σύρριζα εἶν' ἓνα κυπαρίσσι.
 »Κλαῦμένη μι' ἄμοιρη θὰ ἰδῆς γυναῖκα νὰ προσμένη.
 »'Απὸ τὰ ξένα καρτερεῖ τὸν ἄνδρα καὶ τὸ γιὸς της.
 »'Ο ἄνδρας της τῆς ἄτυχης ἐγὼ ὁ γέρος εἶμαι,
 »'Ποῦ 'πῆγα νᾶβρ' ὁ δύστυχος 'ς τὰ ξένα τὸ παιδί μας.
 »Μ' ἐπιασαν χιόνια καὶ βροχαὶς κ' ἀπόμεινα 'ς τὸ δρόμο,
 »Κ' ἐπιάστηκαν τὰ πόδια μου κ' ἔχασα καὶ τὸ φῶς μου.
 »Ξένοι μοῦ φέρνουν τὸ ψωμὶ καὶ τὸ νερό, ποῦ 'πίνω.
 »'Αν τὸ παιδί μας 'γύρισε ἀπὸ τὰ ξένα 'πίσω,
 »'Πές του νὰ ἔλθῃ τὸν τυφλὸ πατέρα του νὰ πάρῃ».
- 'Απὸ τὸ ἄλογ' ὁ Στρατῆς 'σὺν ἀστραπῇ πηδάει.
- «Πατέρα! γέρο δύστυχε, ὁ γιὸς σου ἐγὼ εἶμαι!
- »'Εγὼ, 'ποῦ 'ξενιτεύθηκα καὶ ἤρθες, γιὰ νὰ μ' εὔρης,
 »Σκύψε, πατέρα, φίλησε τὸν ἀκριβὸ Στρατῆ σου
 »Καὶ ἄκουσε τὴ μάννα μου, 'ποῦ κλαίει 'ς τὸ πλευρό σου!».
- Μὲ κλαῦματ' ἀγκαλιάσθησαν καὶ δάκρυα κ' οἱ τρεῖς τους,
 'Σ τὸ ἄλογο ἀνέβασαν κ' οἱ δυὸ τὸ γέρο Δῆμο
 Κ' ἐγύρισαν 'ς τὸ σπίτι τους οἱ τρεῖς ξενιτεμμένοι.

Σ. Κ. Καρύδης

25. Τὸ πέταλον.

(Οἰκονομία).

* Χωρικός τις ὁδοιπορῶν μετὰ τοῦ υἱοῦ του, Θωμᾶ καλουμένου, εἶδεν ἓν πέταλον κατὰ γῆς κείμενον καὶ εἶπεν εἰς τὸν υἱόν του· «Θωμᾶ! Ἐν πέταλον, λάβε αὐτὸ καὶ κρύψε το!».

'Ο Θωμᾶς ἀπήντησε· «Δὲν ἀξίζει δὲ τὸν κόπον νὰ κρύψῃ τις δι' ἓν πέταλον!».

'Ο πατήρ, χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε, ἔκυψεν αὐτὸς καὶ ἔλαβε τὸ πέταλον, ἔπειτα τὸ ἔβαλεν εἰς τὸ θυλάκιόν του καὶ ἐπροχώρη-

Τὸν βρέχει μὲ τὰ δάκρυα τῆς καὶ τὸν φιλεῖ ἔς τὰ ἔμματα,
 Κ' ἐκεῖνος ἀλαλός φιλεῖ τῆς μάννας του τὸ χέρι.
 «Μάννα μου, πῶς εὐρέθηκες ἔς τὰ ξένα μοναχὴ σου ;
 » Ὁ δύστυχος πατέρας μου τ' ἔγεινε, μάννα, ποῦνε ;»
 — «Τρεῖς χρόνους ὄντες ἔφευγες, μᾶς εἶπες πῶς θὰ λείψῃς,
 » Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι πῶς ἴσως θὰ γυρίσῃς,
 » Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι, δὲ ἴσως ὀπίσω !
 » Σῦρε, τὸν εἶπα, ἄνδρα μου, νὰ εἴρῃς τὸ παιδί μας.
 » Ἄλλο παιδί δὲν ἔχουμε, δὲν ἔχουμ' ἄλλο στυλο,
 » Αὐτὸ εἶν' τὸ καμάρι μας, αὐτὸ εἶν' ἡ χαρά μας.
 » Πολλαῖς μαννάδες ἴπτισε ἡ ξενιτεῖα φαρμάκι,
 » Πολλοὺς, ποῦ ἔξενιτεύθηκαν, τοὺς ἔφαγαν τὰ ξένα.
 » Σῦρε ἔς τὰ ξένα, ἄνδρα μου, νὰ εἴρῃς τὸ παιδί μας.
 » Καὶ ἄλλος ἓνας ἔπερασε δυστυχισμένος χρόνος,
 » Κι ὁ ἄνδρας μου δὲν ἠάνηκεν ὀπίσω νὰ γυρίσῃ !
 » Καὶ ἴπρηρα τότε ἡ ἄμοιρη τοὺς δρόμους ἐρωτῶντας·
 «Μὴν εἶδατε τὸν ἄνδρα μου, μὴν εἶδατε τὸ γιό μου ;» —
 «Δὲν εἶδαμε τὸν ἄνδρα σου, δὲν εἶδαμε τὸ γιό σου ;» —
 » Καὶ δούλα τότες ἔγεινε ἡ δύστυχη ἔς τὰ ξένα».

Βαρεῖα στενάζει ὁ Στρατῆς ἔς τὸ στρωμὰ του ἐπάνω·
 Ὁμπρὸς ἔς τὰ εἰκονίσματα ἡ Μάρθα γονατίζει,
 Καὶ τὸ Θεὸ παρακαλεῖ νὰ σηκωθῆ ὁ γιός τῆς.
 Τάζει λιβάνι καὶ κερί ἔς τὴ χάρι του νὰ πάη.
 Κι ὁ Θεὸς τὴν ἐλυπήθηκε κι ὁ Θεὸς τὴν ἐσπλαχνίσθη,
 Κι ὁ γιός τῆς ἔγεινε καλὰ κι ὁ γιός τῆς ἐσηκώθη.
 Κ' ἐκίνησαν ἔς τὸ σπίτι τους τὸ ἔρημο νὰ πᾶνε.
 Ἦ τὴ στρατὰ ποῦ διαβαίνουνε, ἔς τὴ στρατὰ, ποῦ πη-
 [γαίνουν,
 Ἄκοῦνε μιὰ βραχνὴ φωνὴ σὲ μιὰ καλύβα μέσα·
 — «Διαβάτη μου, σταμάτησε καὶ κράτα τὰ λογό σου.
 » Δὲν ἔχω πόδια, γιὰ νὰ βγῶ κοντὰ νὰ σοῦ μιλήσω.
 » Δὲν ἔχω φῶς ὁ δύστυχος, γιὰ νὰ σὲ ἰδῶ ποιὸς εἶσαι.

- » Αὐτοῦ, 'ποῦ πᾶς, διαβάτη μου, ἂν πᾶς 'ς τὴν Περαχώρα,
 » Καθὼς θὰ ἔμπης, δεξιὰ μεριά, μιὰ βρούσι θ' ἀπαντήσης,
 » Καὶ σὲ μιὰ πόρτα σύρριζα εἶν' ἓνα κυπαρίσσι.
 » Κλαυμένη μι' ἄμοιρη θὰ ἰδῆς γυναῖκα νὰ προσμένῃ.
 » Ἀπὸ τὰ ξένα καρτερεῖ τὸν ἄνδρα καὶ τὸ γιό της.
 » Ὁ ἄνδρας της τῆς ἄτυχης ἐγὼ ὁ γέρος εἶμαι,
 » Ποῦ πῆγα νάβρ' ὁ δύστυχος 'ς τὰ ξένα τὸ παιδί μας.
 » Μ' ἐπιασαν χιόνια καὶ βροχαὶς κι ἀπόμεινα 'ς τὸ δρόμο,
 » Κ' ἐπιάστηκαν τὰ πόδια μου κ' ἔχασα καὶ τὸ φῶς μου.
 » Ἐένοι μοῦ φέρνουν τὸ ψωμί καὶ τὸ νερό, ποῦ πίνω.
 » Ἄν τὸ παιδί μας 'γύρισε ἀπὸ τὰ ξένα 'πίσω,
 » Πές του νὰ ἔλθῃ τὸν τυφλὸ πατέρα του νὰ πάρῃ».
- Ἄπὸ τὸ ἄλογ' ὁ Στρατῆς ἴσ' ἄν ἀστραπὴ πηδάει.
 — «Πατέρα! γέρο δύστυχε, ὁ γιός σου· ἐγὼ εἶμαι!
 » Ἐγὼ, 'ποῦ ἔξενιτεύθηκα καὶ ἤρθες, γιὰ νὰ μ' εὔρης,
 » Σκῦψε, πατέρα, φίλησε τὸν ἀκριβὸ Στρατῆ σου
 » Καὶ ἄκουσε τὴ μάννα μου, 'ποῦ κλαίει 'ς τὸ πλευρό σου!».
- Μὲ κλαῦματ' ἀγκαλιάσθησαν καὶ δάκρυα κ' οἱ τρεῖς τους,
 Ἵς τὸ ἄλογο ἀνέβασαν κ' οἱ δυὸ τὸ γέρο Δῆμο
 Κ' ἐγύρισαν 'ς τὸ σπίτι τους οἱ τρεῖς ξενιτεμμένοι.

Σ. Κ. Καρούδης

25. Τὸ πέταλον.

(Οἰκονομία).

* Χωρικός τις ὁδοιπορῶν μετὰ τοῦ υἱοῦ του, Θωμᾶ καλουμένου, εἶδεν ἓν πέταλον κατὰ γῆς κείμενον καὶ εἶπεν εἰς τὸν υἱόν του· «Θωμᾶ! Ἐν πέταλον, λάβε αὐτὸ καὶ κρύψε το!».

Ὁ Θωμᾶς ἀπήντησε· «Δὲν ἀξίζει δὲ τὸν κόπον νὰ κύψῃ τις δι' ἓν πέταλον!».

Ὁ πατήρ, χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε, ἔκυψεν αὐτὸς καὶ ἔλαβε τὸ πέταλον, ἔπειτα τὸ ἔβαλεν εἰς τὸ θυλάκιόν του καὶ ἐπροχώρη-

σεν. Ὅτε ἔφθασεν εἰς τὸ πλησίον χωρίον, τὸ ἐπώλησεν εἰς τινα πεταλωτὴν ἀντὶ μιᾶς πεντάρας, ἠγόρασε δι' αὐτῆς ὀλίγα κεράσια, τὰ ἔκρυψεν εἰς τὸ θυλακίον του καὶ ἐπροχώρησε πάλιν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ ἥλιος ἔκαιε πολὺ· οὔτε οἰκία οὔτε δένδρον οὔτε βρύσις ἐφαίνεται πού. Ὁ Θωμᾶς ἴδρονε καὶ ἐδίψα πολὺ. Τότε ὁ πατὴρ ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ θυλακίου του ἕν κεράσιον καὶ τὸ ἀφῆκε, δῆθεν χωρὶς νὰ θέλῃ, νὰ πέσῃ κατὰ γῆς. Ὁ Θωμᾶς μετὰ μεγάλῃς προθυμίας ἔκυψε, τὸ ἔλαβε καὶ πάραυτα τὸ ἔβαλεν εἰς τὸ στόμα. Μετ' ὀλίγον ἔρριψεν ὁ πατὴρ τοῦ ἄλλο ἕν κεράσιον. Ὁ Θωμᾶς πάλιν ἔκυψε καὶ τὸ ἔλαβεν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ πατὴρ ἔρριψεν ὅλα τὰ κεράσια τὸ ἕν μετὰ τὸ ἄλλο, καὶ ὁ Θωμᾶς ἔκυψε τοςάκις, ὅσα ἦσαν τὰ κεράσια.

Ὅτε δὲ ὁ Θωμᾶς ἔφαγε καὶ τὸ τελευταῖον κεράσιον, ἐστράφη ὁ πατὴρ γελῶν καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· «Βλέπεις τί ἔπαθες; Ἐὰν μόνον ἀπαξ ἔκυπτες, ἵνα λάβῃς τὸ πέταλον, τότε δὲν θὰ εἶχες ἀνάγκην νὰ κύψῃς πολλάκις διὰ τὰ κεράσια! Ἀλλὰ σεῖς οἱ νέοι τοιοῦτοι εἴσθε! περιφρονεῖτε τὰ μικρὰ καὶ δὲν γνωρίζετε ὅτι καὶ αὐτὰ ἔχουσι τὴν ἀξίαν των. Ἀπ' αὐτό, τὸ ὅποιον ἔπαθες σήμερον, βλέπεις φανερώτατα ὅτι ἡ οἰκονομία εἶνε πάντοτε καλὸν πρᾶγμα. Ἀκόμη καὶ ἕν πέταλον ἐὰν οἰκονομήσῃ τις, πάντοτε ἔχει ὠφέλειαν».

— Μάζευε κὶ ἄς εἴν' καὶ θῶγες..

— Ὅποιος δὲν ἔξερει νὰ φυλάῃ, πολὺ πτωχὸς πεθαίνει.

— Φύλαξέ με, διὰ μ' εὖρης, γὰρ νὰ μ' ἔχης, διὰ θέλης.

— Φασοῦλι τὸ φασοῦλι γεμίζει τὸ σακκοῦλι.

26. Ἡ καλὴ χρῆσις τῶν χρημάτων.

Εὐλουργὸς τις, ἂν καὶ ἐκέρδιζεν ἐκ τῆς ἐργασίας του ἀρκετὰ χρήματα, ἔζη πολὺ λιτῶς. Καὶ αὐτὸς καὶ οἱ οἰκεῖοί του ἐνεδύοντο πολὺ ἀπλῶς καὶ ἀπέφευγον πολὺ ἐπιμελῶς πάντα τὰ περιττὰ ἐξοδα.

«Πῶς διαθέτεις τὰ ἄλλα χρήματα, τὰ ὅποια τοῦ περισσεύουσι, καλέ μου γείτον;», τῷ εἶπέ ποτε ὁ γείτων του ὁ τορνευτής. Ὁ ξυλουργός ἀπήντησεν· «Ἄλλα μὲν πληρόνω διὰ παλαιὰ μου χρέη, ἀλλὰ δὲ τοκίζω». «Ἄ!» ἀνέκραξεν ὁ τορνευτής, «ἄστει-
εύεσαι! Σὺ οὔτε χρέη ἔχεις οὔτε τοκιστὴς εἶσαι».

«Καὶ ὅμως εἶναι ἀληθὲς αὐτό, τὸ ὅποιον σοὶ λέγω», εἶπεν ὁ ξυλουργός. «Ἄκουσον· τὰ χρήματα, τὰ ὅποια οἱ καλοὶ μου γονεῖς ἐξώδευσαν δι' ἐμὲ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς γεννήσεώς μου μέχρις ὅτου ἐμεγάλωσα, τὰ θεωρῶ ὡς χρέη, τὰ ὅποια πρέπει νὰ πληρώσω. Τὰ δὲ χρήματα, τὰ ὅποια ἐγὼ ἐξοδεύω, ὅπως ἀναθρέψω τὰ τέκνα μου, τὰ θεωρῶ ὡς κεφάλαιον, τὸ ὅποιον θὰ μοὶ πληρώσωσί ποτε ἐντόκως αὐτά, ὅταν γηράσω. Καθὼς δὲ οἱ γονεῖς μου ἐξώδευον ὅσα ἀπητοῦντο, ὅπως μὲ ἀναθρέψωσιν, οὕτω καὶ ἐγὼ ἐξοδεύω διὰ τὰ τέκνα μου. Ὅπως δὲ ἐγὼ θεωρῶ ὡς χρέος μου ν' ἀνταποδῶσω εἰς τοὺς γονεῖς μου τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας μὲ εὐηργέτησαν, οὕτως ἐλπίζω ὅτι καὶ τὰ τέκνα μου θὰ ἀνταποδώσωσιν εἰς ἐμὲ τὸ ἴδιον αὐτῶν χρέος, τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἐγὼ τώρα εὐεργετῶ αὐτούς».

27. Τὸ θαυματουργὸν κιβώτιον.

(Ἐπιμέλεια τοῦ οἴκου.)

Πλουσία τις οἰκοδέσποινα, ἐγκαταλιποῦσα τὴν ἐπιμέλειαν τῶν οἰκιακῶν αὐτῆς πραγμάτων καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τοὺς ὑπηρέτας καὶ τὰς ὑπηρετρίδας, παρετήρησε μετὰ τινα χρόνον ὅτι τὰ τῆς οἰκίας της καθ' ἐκάστην ἐχειροτέρευον περισσότερο καὶ ὅτι ἡ περιουσία της ἤλαττοῦτο σπουδαίως. Τὸ πρᾶγμα ἐφαίνετο εἰς αὐτὴν παράδοξον καὶ δὲν ἐγνώριζε πῶς νὰ ἐξηγήσῃ αὐτό. Ἀπεφάνισε λοιπὸν νὰ μεταβῇ εἰς τὸν πνευματικὸν τῆς πόλεως, νὰ κηθέσῃ εἰς αὐτὸν τὴν λυπηρὰν ταύτην κατάστασιν καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν συμβουλὴν του. Ἦλθε λοιπὸν πρὸς αὐτὸν καὶ τῷ εἶπε· «Τὰ οἰκιακά μου πράγματα, Δέσποτα, εὐρίσκονται εἰς πολὺ κακὴν

κατάστασιν. Μήπως γνωρίζετε, μήπως έχετε μέσον τι, όπως με βοηθήσετε ;».

Ὁ πνευματικός, γέρων πολὺ συνετός, ἀφοῦ ἤκουσε παρὰ τῆς γυναικὸς τὸν τρόπον τῆς διοικήσεως τῆς οἰκίας αὐτῆς, ἐνόησε τί συμβαίνει καὶ εἶπεν εἰς αὐτὴν νὰ περιμένῃ ὀλίγον. Εἰσῆλθεν εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον τῆς κατοικίας του, ἔφερε μικρὸν ἐσφραγισμένον κιβώτιον, τὸ ἔδωκεν εἰς τὴν κυρίαν καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν· «Τὸ κιβώτιον τοῦτο, κυρία μου, νὰ τὸ περιφέρητε ἐπὶ ἓν ἔτος καθ' ἑκάστην τρεῖς φορὰς τὴν ἡμέραν καὶ τρεῖς φορὰς τὴν νύκτα εἰς τὸ μαγειρεῖον, εἰς τὰς ἀποθήκας, εἰς τοὺς στάβλους καὶ εἰς πάσας τὰς γωνίας τοῦ οἴκου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ οἰκιακά σας θὰ διορθωθῶσιν. Ἀφοῦ ὁμως παρέλθῃ τὸ ἔτος, παρακαλῶ νὰ μοὶ τὸ ἐπιστρέψῃτε».

Ἡ ἀγαθὴ οἰκοκυρὰ ἐνόμισεν ὅτι τὸ κιβώτιον ἔχει μεγάλην δύναμιν, ὅπως διορθώσῃ τὰ οἰκιακά της, καὶ ἐπιμελέστατα περιέφερον αὐτὸ πανταχοῦ εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπως ὁ πνευματικός εἶχε συμβουλευσῇ αὐτήν. Πρῶτον μετέβαινεν εἰς τὴν ἀποθήκην· ἐκεῖ εὑρίσκει συχνὰ τὸν ὑπηρετὴν νὰ ἔχῃ κεκρυμμένην κάτωθεν τοῦ ἐπενδύτου αὐτοῦ μίαν καὶ δύο φιάλας οἴνου. Τὴν νύκτα εἰσῆρχετο εἰς τὸ μαγειρεῖον· ἐκεῖ εὑρίσκει συχνὰ τὰς ὑπηρετριάς νὰ κάμνωσι γλυκίσματα. Ἀκολούθως μετέβαινεν εἰς τοὺς στάβλους· ἐκεῖ εὑρίσκει συχνὰ τὰς ἀγελάδας βυθισμένας εἰς τὸν βόρβορον καὶ τοὺς ἵππους ἀντὶ βρόμης νὰ τρώωσι σανὸν καὶ νὰ εἶνε ἀζύστριστοι. Καθ' ἑκάστην ἔβλεπεν ἄτοπα καὶ ἐπιβλαβῆ καὶ διώρθωνεν αὐτά.

Οὕτω δὲ παρῆλθεν ὅλον τὸ ἔτος καὶ τότε κατὰ τὴν συμφωνίαν ἢ οἰκοδέσποινα ἐπέστρεψεν εἰς τὸν πνευματικὸν τὸ κιβώτιον καὶ κατευχαριστημένη εἶπε πρὸς αὐτόν· «Τώρα ἔχουσι καλῶς τὰ τῆς οἰκίας μου. Ἀφήσατέ μοι, παρακαλῶ, τὸ κιβώτιον ἀκόμη ἓν ἔτος. Φαίνεται ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ ὑπάρχει ἐξαιρετόν τι πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν μεγάλην δύναμιν νὰ θεραπεύῃ τὰ οἰκιακά πράγματα, ὅταν ἔχωσι κακῶς».

Ὁ πνευματικός τότε ἐγέλασε καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν· «Τὸ κιβώ-

τιον, κυρία μου, δὲν δύναμαι νὰ σᾶς τὸ ἀφήσω, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα τὸ ὑποῖον κρύπτεται μέσα, λάβετε το». Ἡ οἰκοδέσποινα περιχαρῆς ἤνοιξε τὸ κιβώτιον καὶ ἀντὶ παντὸς ἄλλου εὔρεν ἐν αὐτῷ ἀπλοῦν φύλλον λευκοῦ χάρτου, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἦτο γεγραμμένον· «Ἴνα εὐρίσκωνται εἰς καλὴν κατάστασιν τὰ οἰκιακά σου πράγματα, πρέπει σὺ ἢ ἰδία νὰ ἐπιβλέπῃς αὐτὰ καὶ νὰ μὴ ἀφίνῃς τοὺς ὑπηρέτας καὶ τὰς ὑπηρετρίας νὰ κάμνωσιν ὅ,τι θέλωσιν».

—Τὰ ξένα χέρια παύουν, ἀλλὰ καίουν.

—Ὁ σβέρκος τοῦ λύκου εἶνε χονδρός, γιὰτὶ κάμνει ταῖς δουλειαῖς του μοναχός.

—Τὸ ῥαῖνι τοῦ νοικοκύρη προκόβει τὸ χωράφι.

—Ὁ φθαλμὸς δεσπότου ἵππον παιίνει.

—Τῆς ἰδίας οἰκίας προσιάτει (Χίλων).

—Τῆς οἰκίας ἐπιμελοῦ (Σόλων).

28. Ἡ κάμηλος.

(Συνήθεια).

Ὅτε τὴν πρώτην φοράν οἱ ἄνθρωποι εἶδον κάμηλον, τόσον ἐφοβήθησαν, ὥστε ὅλοι ἔφευγον καὶ ἐκρύπτοντο. Τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα αὐτῆς ἐφαίνοντο φοβερά. Ὅτε ὁμως καὶ δευτέραν φοράν εἶδον αὐτήν, ἔλαβον θάρρος καὶ τὴν ἐπλησίασαν. Τὴν τρίτην φοράν, ὅτε τὴν εἶδον, τόσον τὴν κατεφρόνησαν, ὥστε τὴν ἐπλησίασαν, τὴν ἐσταμάτησαν, τὴν ἐκράτησαν, τὴν ἐχαλίνωσαν καὶ τὴν ἔδωσαν εἰς ἓν μικρὸν παιδίον νὰ τὴν ὀδηγῇ.

Αἰσώπειος μῦθος.

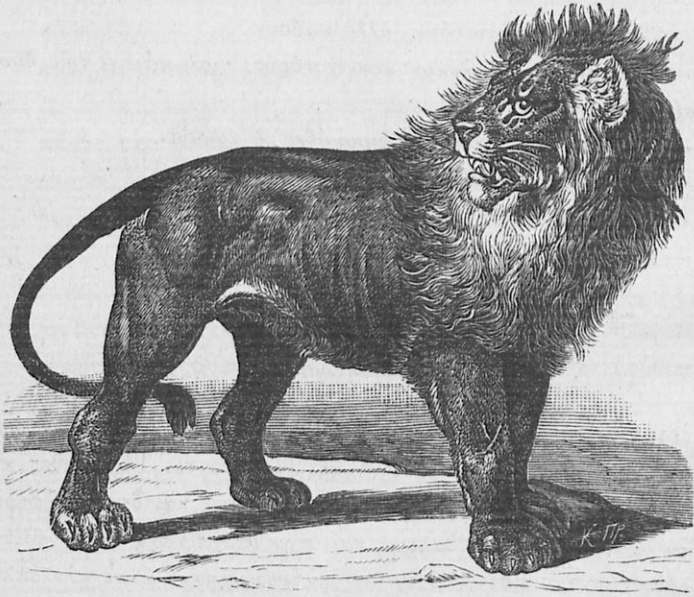
29. Ἀλώπηξ καὶ λέων.

(Συνήθεια).

Ἀλώπηξ τις ἤκουε πάντοτε παρὰ τῶν γονέων καὶ τῶν οἰκείων αὐτῆς, ὅτε ἦτο μικρά, ὅτι τὸ ἰσχυρότατον καὶ φοβερότατον πάν-

των τῶν ζώων εἶνε ὁ λέων καὶ διὰ τοῦτο ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ μίαν φορὰν ἕνα τοιοῦτον.

Ἡμέραν τινά, ἐνῶ ἐβάδιζεν ἡσυχα ἡσυχα ἐντὸς τοῦ δάσους, βλέπει μακρόθεν ἐρχόμενον ἕνα λέοντα. Φόβος καὶ τρόμος τὴν κατέλαβεν! Ἐκρύβη εἰς τοὺς κλάδους καὶ ἐκεῖ συνεσταλμένη ἔτρεμεν. Τὸ μέγα σῶμα, ἡ μεγάλη κεφαλή, ἡ βαθεῖα χაίτη,

Λέων

οἱ στιβαροὶ πόδες, τὸ μεγαλοπρεπὲς βάδισμα τοῦ λέοντος, τῇ ἐφάνησαν τόσον φοβερά, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ ἀποθάνῃ ἐκ τοῦ φόβου. Πολὺς χρόνος παρῆλθε, μέχρις ὅτου συνέλθῃ. Ἀφοῦ δὲ συνέλθῃ, ἔτρεξεν εὐθύς εἰς τὴν φωλεάν της καὶ ἐκεῖ συνεσταλμένη ἔτρεμεν ἀκόμη ἐπὶ ὥρας πολλὰς.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἔλαβε τέλος θάρρος καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς φωλεᾶς αὐτῆς. Ἐνῶ δὲ ἐβάδιζεν εἰς τὸ δάσος, συναντᾷ καὶ πάλιν

ένα λέοντα. Ἡ ἀλώπηξ, ἅμα εἶδε τὸν λέοντα, ἐφοβήθη πολὺ, ἀλλ' ὄχι καὶ τόσον, ὅσον ἐφοβήθη τὴν πρώτην φορὰν.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας συναντᾷ ἄλλον λέοντα, [ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην οὐδόλως ἐφοβήθη. Μάλιστα τόσον θάρρος ἔλαβεν, ὥστε ἦλθε πλησίον του, τὸν ἐχαιρέτισε πολὺ φιλοφρόνως καὶ ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ μετ' αὐτοῦ.

Αἰσώπειος μῦθος

— Κάθε πρᾶμμα τρεῖς ἡμέραις φέρει θάμμα.

30. Τὸ ἀμπέλι.

(Φιλεγρία).

« Ἀμπέλι μου πλατύφυλλο καὶ κοντοκλαδεμμένο,
» γιὰ δὲν ἀνθεῖς, γιὰ δὲν καρπεῖς, σταφύλια γιὰ δὲν βγάνεις;
» μ' ἐχάλασες, παληράμπελο, κ' ἐγὼ θὰ σὲ πουλήσω».

— « Μὴ μὲ πουλῆς, ἀφέντη μου, κ' ἐγὼ σὲ ξεχρεῶνω.

» γιὰ βάλῃς νειοὺς καὶ σκάψῃς με, γέρους καὶ κλάδεψέ με,
» βάλῃς γρηαῖς μεσόκοπαις νὰ μὲ βλαστολογήσουν,
» βάλ' καὶ κορίτσι' ἀνύπανδρα νὰ μὲ κορφολογήσουν».

Δημῶδες

31. Φωκίωνος μεγαλοφροσύνη.

(Αἰλιανός, Ποικίλη ἱστορία, Α' . 25).

Ἄλέξανδρος ὁ μέγας ὑπὲρ πάντας τοὺς Ἀθηναίους ἐτίμα τὸν στρατηγὸν Φωκίωνα. Ὅτε ἐπεμπε πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν τινα, προσέθετε μετὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα καὶ μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ Φωκίωνος καὶ τὴν λέξιν «χαῖρε», πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον εἰς οὐδένα ἄλλον ἔκαμνεν.

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος θέλων νὰ δείξῃ πόσον τιμᾷ τὸν Φωκίωνα ἐπεμψέ ποτε εἰς αὐτὸν ἑκατὸν τάλαντα ἀργυρίου, δηλ. δραχμὰς ἑξακοσίας χιλιάδας περίπου, καὶ ἀνήγγειλεν εἰς αὐτὸν προσέτι ὅτι τῷ χαρίζει καὶ μίαν πόλιν, ἵνα καρπῶται τὰ εἰσοδήματα αὐτῆς. Καὶ ὁ μὲν μέγας Ἀλέξανδρος ἔπραξε μεγαλοφρόνως καὶ μεγαλοπρεπῶς, ὅπως ἤρμοζεν εἰς βασιλεῖα τόσον μέγαν, ὅσον ἦτο αὐτός.

“Οχι ὀλιγώτερον μεγαλοφρόνως ὅμως καὶ μεγαλοπρεπῶς ἔπραξε καὶ ὁ Φωκίων, ὅστις, εἰ καὶ ἦτο πτωχότατος, οὔτε τὰ χρήματα ἐδέχθη οὔτε τὴν πόλιν. Προετίμησε μᾶλλον νὰ ζῆ πτωχικῶς, ἀλλ’ ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑποχρεώσεως, ἢ νὰ ζῆ ὡς πλούσιος καὶ νὰ εἶνε εἰς ἄλλον ὑποχρεωμένος. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο καὶ εὐγενὴς ἄνθρωπος καὶ δὲν ἤθελε νὰ φανῆ εἰς τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον ὅτι τὸν περιεφρόνει, τὸν παρεκάλεσε νὰ δεχθῆ μὲν ὀπίσω τὰ δῶρά του αὐτά, νὰ τῷ δωρήσῃ δὲ ἄλλο δῶρον, τὸ ὅποιον θὰ τῷ ἦτο μᾶλλον εὐχάριστον. Παρεκάλεσεν αὐτὸν τέσσαρας δεσμίους φίλους του, τοὺς ὁποίους ἐκράτει εἰς τὰς φυλακάς, νὰ τοὺς ἀφήσῃ, ἐλευθέρους. Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος πάραυτα ἀφῆκεν αὐτοὺς ἐλευθέρους. Ἐτίμα δὲ ἕκτοτε τὸν Φωκίωνα πολὺ περισσότερον ἢ πρότερον.

32. Ἐπαμεινώνδου μεγαλοφροσύνη.

(Αἰλιανός, Ποικίλη ἱστορία, Ε΄. 5).

Ὁ μέγας στρατηγὸς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος Ἐπαμεινώνδας ὁ Θηβαῖος εἶχεν ἓν μόνον ἔνδυμα. Ὄταν δὲ ἔδιδεν αὐτὸ νὰ τὸ καθαρίσωσιν, ἔμενον εἰς τὴν οἰκίαν του, διότι δὲν εἶχεν ἄλλο νὰ φορέσῃ. Καί, ἐνῶ ἦτο τόσο πτωχός, ὅταν ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἐδῶρσεν εἰς αὐτὸν πάμπολλα χρήματα, δὲν τὰ ἐδέχθη. Τὰ ἐπέστρεψεν.

33. Τί θέλω.

(Ὁλιγάροεια).

Δὲν θέλω πλοῦτι καὶ χρυσὸν καὶ θεραπόντων σμῖννη·
θέλω τὸ στῆθός μου χαρᾶς καὶ ἐλπίδων νὰ πλουτῆ,
καὶ ἔστω μόνον κτῆμά μου καλύβη ἀχυρίνη.

μ’ ἀρκεῖ αὐτή.

Δὲν θέλει κήπους, πίδακας καὶ βρύσεις ἢ ψυχὴ μου,
Δὲν μὲ μαγεύουν λείρια καὶ κρίνοι κηπευτοί,
ὅσον μὲ θέλγει ἢ ὄσμη τοῦ ἐπανθοῦντος θύμου·

μ’ ἀρκεῖ αὐτή.

Δὲν θέλω θέατρα, αὐλοὺς καὶ μουσικοὺς θιάσους,
 δὲν θέλω εἰς τὰ ὄτια μου ὄρχηστρα νὰ κροτῇ·
 ὁπόταν ψάλλ' ἢ ἀνδῶν εἰς τοὺς μυχοὺς τοῦ δάσους,
 μ' ἄρκει αὐτή.
 Ἄγγ. Βλάχος

34. Ὁ βοῦς.

(Φυσιογνωσία).

Ὁ βοῦς εἶνε ζῷον θηλαστικὸν μηρυκαστικὸν μέγα. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εἶνε μεγάλη, βαρεῖα καὶ ὠπλισμένη διὰ δύο κοίλων κεράτων πολὺν στερεῶν καὶ εἰς ὄξυν ἀποληγόντων. Τὸ μέτωπον αὐτοῦ εἶνε μέγα, τὸ πρόσωπον μέγα καὶ σαρκῶδες, αἱ σιαγόνες μακραί, οἱ ὀφθαλμοὶ μεγάλοι, μέλανες, στρογγύλοι καὶ θολοί, τὰ ὄτια πλατέα καὶ χαλαρά, ἡ ὄξις παχεῖα, οἱ δῶθωνες γυμνοὶ καὶ ὑγροί, τὰ χεῖλη κρεμάμενα, ὁ λαιμὸς χονδρὸς φέρων κάτωθεν αὐτοῦ κρεμαμένην πτυχήν δέρματος, ὑποδερίδα καλουμένην. Αἱ πλευραὶ τοῦ μεγάλου καὶ βαρέος σώματος αὐτοῦ εἶνε πολὺν καμπύλαι, ἡ κοιλία παχεῖα καὶ στρογγύλη, ἡ οὐρὰ μεγάλη καὶ κατὰ τὸ ἄκρον αὐτῆς θυσανώδης, οἱ πόδες βραχεῖς καὶ ἰσχυροί. Τὸ δέρμα χονδρὸν καὶ τὸ τρίχωμα βραχὺ καὶ λεῖον.

Ὁ βοῦς οὔτε κυνόδοντας οὔτε κοπιήρας ἔχει εἰς τὴν ἄνω σιαγόνα. Ἄντι αὐτῶν ἔχει σκληρὸν τι τύλωμα καὶ ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἐξ τραπεζίτας. Εἰς τὴν κάτω σιαγόνα ἔχει ὀκτὼ κοπιήρας καὶ ἐξ τραπεζίτας, χωριζομένους ἀπὸ τῶν κοπιήρων διὰ χάσματος ἄρκετὰ μέγαλον. Ὁ στόμαχος τοῦ βοῦς εἶνε διηρημένος εἰς τέσσαρα μέρη. Καταπίνεται ἡ τροφή καὶ κατέρχεται εἰς τι μέρος τοῦ στομάχου. Ἐκεῖθεν πάλιν ἀναβαίνει εἰς τὸ στόμα, ἀναμασᾶται, καταπίνεται καὶ κατέρχεται εἰς τὸν στόμαχον, ὅπου μένει πλεόν καὶ ἄρχεται ἡ πέψις.

Ὁ βοῦς δὲν εἶνε ὠραῖον ζῷον. Ὁ κορμὸς εἶνε μακρὸς καὶ ὀγκώδης, οἱ πόδες του βραχεῖς, τὸ βάδισμα του βαρὺ καὶ ἄτονον, αἱ δὲ κινήσεις καὶ αἱ στροφαὶ αὐτοῦ ἄκομποι.

Ὁ βοῦς εὐρίσκεται πανταχοῦ τῆς γῆς, ζῆ δώδεκα ἕως δεκαπέντε ἔτη, νέμεται κατ' ἀγέλας καὶ τρέφεται μόνον ἐκ φυτῶν. Κατὰ τὸ ἔαρ τρώγει χόρτα τρυφερὰ τῶν λειμώνων καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα ἄχυρα. Εὐχαριστεῖται ἐνίοτε νὰ τρώγῃ καὶ κνάμους, χλόην τῶν κνάμων, κριθήν, σῦκα, σταφίδας, καὶ φύλλα τῆς πιελέας. Πίνει ὕδωρ, ἀλλὰ μόνον ὅταν εἶνε καθαρὸν καὶ ψυχρόν. Ἀρέσκειται νὰ ἀναμηνυκᾶται. Κοιμᾶται ὀλίγον καὶ προαισθάνεται τοὺς σεισμούς, τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ, τὴν βροχὴν καὶ τὸν χειμῶνα τὸν βαρύν.

Οἱ βόες καλοῦνται διαφόρως κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ φῦλον αὐτῶν. Τὸ νήπιον τοῦ βοῦς λέγεται **μόσχος**. Ἡ θήλεια βοῦς λέγεται **δάμαλις**, ὅταν εἶνε πολὺ νέα, καὶ **ἀγελάς**, ὅταν ἀρχίξῃ νὰ τεκνοποιῇ. Ὁ ἄρρην βοῦς λέγεται **ταῦρος**. Αἱ ἀγελάδες τίκτουσιν ἀπὸ τοῦ τρίτου μέχρι τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν καὶ τίκτουσι συνήθως ἕνα μόσχον κατ' ἔτος. Ἐγκυμονοῦσι περὶ τοὺς ἐννέα μῆνας καὶ θηλάζουσιν ἐπὶ τέσσαρας ἕως ἕξ μῆνας τὰ τέκνα αὐτῶν.

Μόσχος.—Οὐδὲν τῶν τειραπόδων ζώων ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον τόσον ἡλίθιον καὶ τόσον ἀνεπιτήδειον, ὅσον ὁ μόσχος. Ἰσταται ὅπου εὐρεθῆ καὶ χάσκει, χωρὶς νὰ παρατηρῆ τίποτε. Οὐδεμίαν περιέργειαν ἔχει ποτὲ δὲν προσβλέπει δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Τρέχει καὶ παρατηρεῖ μόνον πρὸς τὰ ἔμπρός. Εἶνε ὅλως διόλου ἀδιάφορος πρὸς πάντα. Μόνον τὴν μητέρα του γνωρίζει, πρὸς τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται μικρὰν τινα συμπάθειαν. Τὸν τροφοδότην του τὸν μανθάνει πολὺ ἀργά, ἀλλ' οὐδεμίαν συμπάθειαν αἰσθάνεται πρὸς αὐτόν, ὅσον καὶ ἂν τὸν περιποιῆται. Πολὺ σπανίως φαίνεται δι' αἰσθάνεται χαρὰν τινα, ὅτε σιγμαίως πηδᾷ ὀλίγον ἀννυφῶν καὶ ἐκινάσσων τὰ ὀπισθεν μέλη αὐτοῦ, καὶ πάραντα παύει πάλιν.

Ἀὔξηθεις ὁ μόσχος γίνεται ἀγελάς ἢ ταῦρος.

Ἀγελάς.—Ἡ ἀγελάς εἶνε ἰσχυροτέρα, γενναιοτέρα, νοσημονετέρα καὶ ἐπιτηδειοτέρα τοῦ μόσχου.

Αἱ αἰσθήσεις αὐτῆς εἶνε πολὺ καλαί. Ἡ ὄρασις, ἡ ἀκοή καὶ ἡ

ὄσφρησις εἶνε δξύνταται, ἡ δὲ γεῦσις πολὺ λεπτή. Διακρίνει τὰ διάφορα εἶδη τῆς τροφῆς καὶ τῷ ποιοῦ, προτιμᾷ τῆς ξηρᾶς τὴν ἀπαλὴν τροφήν καὶ τοῦ ἀκαθάρτου καὶ χλιαροῦ τὸ καθαρόν καὶ ψυχρὸν ὕδωρ. Ὁσφραίνεται μακρόθεν τοὺς ἐρχομένους φίλους καὶ ἐχθροὺς αὐτῆς καὶ ἀκούει ἐκ μεγάλης ἀποστάσεως τοὺς κώδωνας, τοὺς κρεμαμένους ἐκ τοῦ τραχήλου τῶν ἀγελάδων τῶν διαφόρων ἀγελῶν.

Ὅταν οἱ βουκόλοι ἐξάγωσιν αὐτὰς ἐκ τῶν σιάβλων, ἵνα τὰς ὀδηγήσωσιν εἰς τὰς νομάς, αἰσθάνονται μεγάλην χαρὰν διὰ τὴν ἐλευθερίαν των καὶ διὰ τὴν ὠραίαν φύσιν. Τρέχουσι ἐπ' ὀλίγον χρόνον, σκιριῶσιν, ἀρκετὰ γελοίως αἴρουσαι τὰ ὄπισθεν μέρη αὐτῶν καὶ ὑποῦσι τὴν οὐρὰν καὶ κινοῦσιν αὐτήν· ἀλλ' ἡ χαρὰ αὕτη διαρκεῖ ἐπ' ὀλίγον μόνον χρόνον, ἔπειτα κύπτουσι τὴν κεφαλὴν καὶ ἀρχίζουσι νὰ βόσκωσιν.

Αἱ ἀγελάδες τῆς αὐτῆς ἀγέλης γνωρίζουσι τὰς συντροφους των. Ὅταν ξένη τις ἔλθῃ εἰς τὴν ἀγέλην αὐτῶν, τὴν ἀπωθοῦσι καὶ τὴν ἀναγκάζουσι νὰ μένῃ μόνῃ μακρὰν τῶν ἄλλων. Πρὸς τὰς συντροφους των αἰσθάνονται φιλίαν καὶ συμπάθειαν. Ὅταν τινὲς ἐκ τῆς αὐτῆς ἀγέλης ὀδηγηθῶσιν εἰς ἄλλην νομήν, μετὰ τινα δὲ χρόνον προσέλθωσι καὶ αἱ ὑπολειφθεῖσαι, τρέχουσι πρὸς συνάντησιν αὐτῶν σκιριῶσαι ἐκ χαρᾶς καὶ μυκώμεναι. Ὅταν δὲ δύο ἔχωσι πολλὴν συμπάθειαν πρὸς ἀλλήλας, μένουσι πάντοτε ὁμοῦ λείχουσαι καὶ ξύουσαι ἀλλήλας ἐνίοτε.

Ὅταν αἱ προσερχόμεναι ἔχωσιν εἰς τὴν συντροφίαν των μίαν ἀγελάδα, φέρουσαν κώδωνα περὶ τὸν τραχήλου αὐτῆς, αἱ ἄλλαι τὰς ἀναγνωρίζουσιν ἐκ μεγάλης ἀποστάσεως. Τὸν ἦχον τοῦ κώδωνος τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀγέλης τὸν διακρίνουσι ταχέως, τὸν διατηροῦσι πολὺ καλὰ εἰς τὴν μνήμην των καὶ τὸν ἀναγνωρίζουσιν ἀμέσως ἅμα τὸν ἀκούσωσιν.

Ἡ ἀγελάς, ἡ φέρουσα τὸν κώδωνα, αἰσθάνεται πολὺ τὴν ἀξίαν αὐτῆς. Προπορεύεται βαίνουσα μεγαλοπρεπῶς καὶ οὐδέποτε ἐπιτρέπει εἰς ἄλλην νὰ προπορευθῇ. Αὕτη εἶνε πρώτη εἰς τὰς πορείας

πρώτη εἰς τὴν νομὴν καὶ πρώτη εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἀμέλγονται, καὶ κατόπιν αὐτῆς ἀκολουθοῦσιν αἱ λοιπαὶ μὲ πολλὴν εὐλάβειαν. Ὅταν δὲ ἄλλη τις ἔχουσα κώδωνα καὶ αὐτὴ θέλῃ νὰ προπορευθῆ, ἐμποδίζεται. Γεννῶνται φιλονικίαι καὶ συνάπτονται μάχαι, μέχρις οἷου ἠτιηθῆ ἢ μία ἐξ αὐτῶν καὶ ὑποχωρήσῃ.

Τὴν αὐτὴν φιλοτιμίαν ἔχουσι καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ ἀγελάδες. Οὐδέποτε κατὰ τὰς πορείας αἱ ἀσθενέστεραι προπορεύονται τῶν ἰσχυροτέρων πάντοτε προηγούνται αἱ ἰσχυρότεραι καὶ ἔπονται αἱ ἀσθενέστεραι. Ὅταν εὐρεθῶσι δύο ἐξ ἴσου ἰσχυραί, ἐρίζουσι πρὸς ἀλλήλας καὶ μάχονται, ἕως οἷου ἢ ἢ μία ἐξ αὐτῶν ἐκδιωχθῆ ἐκ τῆς ἀγέλης ἢ ἢ μία ἠτιηθῆ ὑπὸ τῆς ἄλλης καὶ ἀποδειχθῆ ἢ ἀσθένεια αὐτῆς. Ὅταν ἔλθῃ εἰς τὴν ἀγέλην ξένη, πορεύεται κατ' ἀρχὰς ὀπισθεν πασῶν τῶν ἄλλων, ἔπειτα δὲ μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου, ἀφοῦ δοκιμασθῆ ἢ δύνამίς της, λαμβάνει πλέον τὴν ἀρμόζουσαν αὐτῇ θέσιν.

Ὅπως ἔχουσι συμπάθειαν πρὸς τὰς ἀγελάδας τῆς ἰδικῆς των ἀγέλης καὶ ἀντιπάθειαν πρὸς τὰς ξένας, οὕτως ἔχουσι συμπάθειαν πρὸς τὸν κύνα τῆς ἰδικῆς των ἀγέλης καὶ ἀντιπάθειαν πρὸς τοὺς ξένους κύνας αἱ ἀγελάδες. Τὸν κύνα τὸν ἰδικόν των τὸν γνωρίζουσι καὶ ὑπακούουσιν εἰς αὐτὸν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως. Ἀλλὰ τοὺς ξένους κύνας, ἂν ποτε εἰσχωρήσωσι τοιοῦτοι εἰς τὴν ἀγέλην αὐτῶν, τοὺς ἐκδιώκουσι μαριωδῶς. Προτείνουσαι τὰ κέρατα ὀρμῶσι κατ' αὐτῶν πᾶσαι ὁμοῦ καὶ τοὺς καταδιώκουσι πολὺ μακρὰν τῆς ἀγέλης αὐτῶν.

Ἡ φιλοστοργία τῶν ἀγελάδων πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν δὲν εἶνε ἴση εἰς πάσας. Ὅταν ἀφαιρεθῶσι τοὺς μόσχους αὐτῶν, τινὲς μὲν οὐδόλως σχεδὸν ἀνησυχοῦσιν, ἄλλαι ὅμως μένουσιν ἀπαρηγόρητοι. Μεταβαίνουνσι συχνὰ εἰς τὸν τόπον, ἐνθα ἀφηρέθη ὁ μόσχος αὐτῶν, παραιτηροῦσι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ ἐλπίζουσαι ὅτι θὰ τὸν ἴδωσί που μυκῶνται ἐπὶ πολλὴν ὄραν καὶ πολὺ γοερῶς. Ὅταν ἔχωσι τὰ τέκνα αὐτῶν πλησίον των, χαίρουσιν ὄλαι, τὰ λείχουσι συχνὰ, τὰ ἀναζητοῦσιν, ὅταν φύγωσιν ἀπὸ πλησίον των, καὶ μυκῶνται, ἕως οἷου

τὰ εὐρωσιν. Ἄλλ' ἡ ἀγάπη αὕτη δὲν διαρκεῖ πολὺ ὅταν οἱ μόσχοι γείνωσι δέκα ἐβδομάδων, δὲν ἐνδιαφέρονται πλέον περὶ αὐτῶν αἰ μητέρες των.

Ἐχθροὺς ἔχουσιν αἱ ἀγελάδες τὰς ἄρκτους καὶ πρὸ πάντων τοὺς λύκους. Ὅταν οἱ ἐχθροὶ οὗτοι ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτῶν, αἱ ἀγελάδες προσπαθοῦσι νὰ διαφύγωσιν. Ὅταν ὁμως δὲν δύνανται, τότε μένουσιν ἐκεῖ καὶ ἀνθίστανται μετὰ γενναίουψυχίας μεταχειριζόμεναι ἐπιτηδειότατα τὰ κέρατα αὐτῶν. Εἰς τὸ πρῶτον σημεῖον τοῦ κινδύνου τρέχουσιν ὄλαι καὶ συνέρχονται εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Ἐκεῖ πάραντα σχηματίζουσι κύκλον, κλείουσιν ἐντὸς αὐτοῦ τὰς ἡλικιωμένας καὶ ἐξησθημένας καὶ τὰ νεαρὰ τέκνα αὐτῶν, κλίνουσι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν πρὸς τὰ κάτω καὶ προτείνουσιν ἀπὸ κοινοῦ πᾶσαι τὰ κέρατα αὐτῶν πρὸς τὰ ἔξω τοῦ κύκλου. Ὅταν πλησιάσωσιν οἱ λύκοι καὶ ὀρμήσωσι, τότε κερατίζουσιν αὐτοὺς μετὰ μαγίας καὶ δυνάμεως πολλῆς, τοὺς ὀπίουσι ἀνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἐντὸς τοῦ κύκλου καὶ ἐκεῖ, ἀφοῦ καταπέσωσι, τρέχουσιν αἱ ἀγελάδες, αἱ εὐρισκόμεναι ἐντὸς τοῦ κύκλου, γονατίζουσιν ἐπ' αὐτῶν καὶ τοὺς κατασυντριβουσιν.

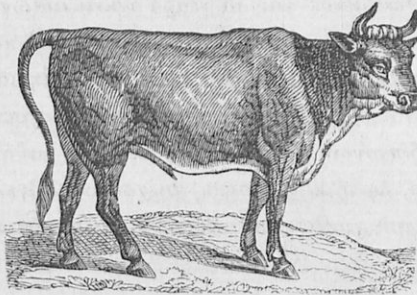
Ταῦρος.— Ὁ ταῦρος εἶνε πολὺ ὑπέρτερος καὶ τῆς τελειοτάτης ἀγελάδος. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εἶνε εὐγενεστέρα καὶ στρογγυλωτέρα, ἢ σωματικὴ δύναμις μεγαλητέρα, αἱ αἰσθήσεις ὀξύτεραι, ἢ συναίσθησις τῆς δυνάμεως, ἢ ἐπιδεξιότης καὶ ἡ ζωηρότης πολὺ μεγαλητέρα τῶν τῆς ἀγελάδος.

Ὁ ταῦρος εἶνε μεγαλοπρεπὲς τῆς φύσεως φαινόμενον. Τὸ μέγιστον σῶμα, τὰ ἰσχυρότατα κέρατα, ὁ χονδρὸς τράχηλος, ὅστις ὀλίγον κυρτοῦται πρὸς τὰ ἐπάνω, καὶ τὰ εὐρύτατα στέγνα αὐτοῦ καθιστῶσιν αὐτὸν πολὺ ἐπιβλητικόν. Ὅταν δὲ εἶνε ὠργισμένος, τὸ μέτωπόν του τὸ συννεφές, τὸ σκοτεινόν του βλέμμα καὶ οἱ βραχνοὶ του καὶ βαρεῖς μυκηθμοὶ τὸν καθιστῶσι φοβερόν.

Ὁ ταῦρος παρατηρεῖ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου μετὰ πολλῆς νοημοσύνης καὶ ζωηρότητος. Ἴσταται ὡς ἤρως, βαδίζει ἐλευθέρως καὶ μεγαλοπρεπῶς καὶ κινεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγελάδων σοβα-

ρῶς, κοσμίως καὶ ὑπερηφάνως. Δεύτερος ταῦρος δὲν πρέπει νὰ τολμήσῃ νὰ ἔλθῃ πλησίον του. Δὲν τὸν ἀνέχεται οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν. Ἐπιτίθεται κατ' αὐτοῦ καὶ μάχεται μέχρι θανάτου. Ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο πρέπει νὰ ἐκλείψῃ ἐκ τοῦ κόσμου.

Ὁ ταῦρος εἶνε θυμώδης, αὐθάδης, ἀνδρείος καὶ ἐνίοτε δόλιος καὶ μοχθηρός. Οὐδεμίαν ἐμπιστοσύνην πρέπει νὰ ἔχῃ τις πρὸς αὐτόν. Πάντοτε εἶνε ἐπίφοβος. Εἶνε ὁμως πιστὸς φύλαξ καὶ ἰσχυρότατος ὑπερασπιστὴς τῆς ἀγέλης του. Ἀντεπεξέρχεται γενναίωτα κατὰ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, κατὰ τοῦ λέοντος, τοῦ λύκου, τῆς ἄρκτου, τοῦ κυνός, τῶν ἀνθρώπων, ἔχων ἐσκυμμένην τὴν κεφαλὴν,

Ταῦρος

κρατῶν προτειταμένα τὰ κέρατα καὶ μνκώμενος φοβερά. Ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις πλησιάσῃ τὰ ἰσχυρότατα καὶ δεξύτατα κέρατα αὐτοῦ! Ὁρμᾶ κατ' αὐτοῦ λυσσαλέος, τὸν κερατίζει καὶ τὸν ἐκσφενδονίζει μετὰ τόσης φοβερᾶς δυνάμεως πρὸς τὰ ὀπισθεν αὐτοῦ, ὥστε αἰωρούμενος ὁ πανάθλιος ἐπὶ τινὰ χρόνον ἄνωθεν αὐτοῦ, εἰς τὸν ἄερα, καταπίπτει τόσον ὀρμητικῶς κατὰ γῆς, ὥστε ὅλα του τὰ ὀσῆα τρίζουσι καὶ ὅλα του τὰ μέλη ἐκτινάσσονται ἐκ τῶν συνδέσμων αὐτῶν.

Ὁ ταῦρος σπανίως ἐθίζεται εἰς τι. Ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη του σπανίως μαλάσσεται. Μόνον ὅταν ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἀνατραφῇ εἰς τὸν στάβλον, γίνεται ὀλίγον πρόθυμος καὶ μανθάνει νὰ σύρῃ ἄροτρον καὶ ἀμάξας· ἀλλὰ καὶ τότε πάλιν, ὅταν θελήσῃ, εἰς οὐδένα

ὕπακούει καὶ πράττει ὅ,τι θέλη. Ὅταν ἐργάζεται, ἐργάζεται μετ' ἐπιμονῆς καὶ δυνάμειος πολλῆς. Ὅ,τι ἐμπόδιον καὶ ἂν παρουσιασθῆ εἰς τὴν ἐργασίαν του, ποτὲ δὲν ὑποχωρεῖ ἀπ' ἐναντίας τὰ ἐμπόδια τὸν ἐξάπτουσι περισσότερον. Ὅταν σύρη τὴν ἄμαξαν, σύρει αὐτὴν ἀνεπισχετίως πρὸς τὰ ἐμπρός. Οὐδὲν δύναται γὰρ τὸν ἐμποδίσῃ οὔτε τέλμα οὔτε πειρῶδες μέρος οὔτε ἀπότομον ὄρος οὔτε τὸ βάρος τοῦ φορτίου. Κάμπτεται ὑπὸ τοῦ βάρους καὶ πίπτει εἰς τὰ γόνατα ἐκ τῶν ἐμποδίων, ἀλλ' αὐτὸς δὲν παύει ἀπὸ τοῦ γὰρ ἐπιμένη γὰρ σύρη τὴν ἄμαξαν.

Ὁ ταῦρος ἔχει ἰδιόζουσαν ἀποστροφὴν πρὸς τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα. Ἡ θέα αὐτοῦ τὸν ἐξοργίζει μέχρι μανίας. Ὁρμᾶ χωρὶς γὰρ βλέπη ἐμπρός του καὶ ἀφανίζει ὅτι εὖρη εἰς τὸν δρόμον του. Ὁ ὕπνος του εἶνε τόσον ὀλίγος καὶ τόσον ἕλαφρός, ὥστε εἰς πολλὰς χώρας νομίζουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι οἱ ταῦροι οὐδόλως κοιμῶνται· κατακλίνονται δὲ συνήθως ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς.

Καὶ πολλὰ ἄλλα ζῶα εἶνε χρήσιμα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὁ βοῦς εἶνε ἐν τῶν χρησιμωτάτων. Ἡ ἐξημέρωσις αὐτοῦ, γενομένη πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, εἶνε ἐκ τῶν λαμπροτέρων κατακτιήσεων τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ καλλιέργεια τῶν σιτηρῶν, τῆς κυριωτάτης ταύτης τροφῆς τῶν ἀνθρώπων, ἀνεπτύχθη ἀπ' οἷον οἱ ἀροτῆρες βόες ἀντικατέστησαν τὰς χεῖρας καὶ τὴν σκαπάνην. Πολλοὶ λαοὶ ἐξήσαν καὶ ἔτι καὶ νῦν ζῶσιν ἐκ τῆς ἐπιμελείας τῶν βοῶν. Ὁ βοῦς ζῶν παρέχει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ γάλα του, τὸ ὁποῖον εἶνε μὲν ὀλιγότερον θρεπτικὸν τοῦ αἰγείου καὶ ὀλιγότερον παχὺ τοῦ προβαίου, ἀλλ' εἶνε τὸ νοστιμώτατον καὶ εὐπεπτότατον πάντων. Σύρει τὸ ἄροτρον καὶ ἀροτριῶνται οἱ ἀγροί, ἐν οἷς φύονται καὶ αὐξάνονται τὰ σιτηρά. Σύρει ἀμάξας καὶ διευκολύνεται ἡ συγκοινωνία. Ὅταν δὲ σφαγῆ, παρέχει τὸ κρέας του, τὸ ὁποῖον εἶνε τὸ θρεπτικώτατον πάντων τῶν κρεάτων· τὸ δέρμα του πρὸς ὑπόδεσιν καὶ πρὸς θεραπείαν διαφόρων ἄλλων ἀναγκῶν· τὰς τρίχας, τὰ κρέατα, τὰς ὀπλάς, τὸ αἷμα, τὸ λίπος καὶ τὰ ἔντερα, ἐξ ὧν κατασκευάζονται πλεῖστα πράγματα, χρησιμώτατα εἰς τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων.

Γ'. ΚΑΡΤΕΡΙΑ, ΑΝΔΡΕΙΑ, ΗΡΩΙΣΜΟΣ

35. Εὐρυδάμας ὁ πυγμαχός.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία Γ', 49).

Ὁ Εὐρυδάμας καταγόμενος ἐκ τῆς ἐν Ἀφρικῇ Ἑλληνικῆς πόλεως Κυρήνης, περίφημος πυγμαχός, ἠγωνίζετό ποτε κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους πρὸς τινὰ ἀνταγωνιστὴν, πυγμαχὸν ἐπίσης περίφημον. Κατὰ τὴν πυγμαχίαν ὁ ἀνταγωνιστὴς οὗτος δι' ἑνὸς γρόνθου ἐκριζώνει τοὺς ὀδόντας τοῦ Εὐρυδάμαντος καὶ ἐκβάλλει αὐτούς. Τότε ὁ φιλότιμος ἀνὴρ, ὅπως μὴ παρατηρήσῃ τὸ πρᾶγμα ὁ ἀνταγωνιστὴς καὶ ἐνθαρρυνθεὶς τὸν νικήσῃ, καταπίνει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν πυγμαχίαν, ὡς ἂν μὴ συνέβῃ τίποτε, μέχρις ὅτου κατέβαλε τὸν ἀνταγωνιστὴν αὐτοῦ καὶ ἀνεδείχθη αὐτὸς νικητής.

36. Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία Γ', 3. — Πλούταρχος, Παραμυθητικὸς πρὸς Ἀπολλώνιον σελ. 118, κεφ. 33).

Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος, ὁ περίφημος μαθητὴς τοῦ μεγάλου φιλοσόφου τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος Σωκράτους, ἐστεφανωμένος προσήυχετο, ὅτε ἐλθὼν τις ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἔφερεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀγγελίαν ὅτι ἀπέθανεν ἐν τῇ μάχῃ ὁ ἀγαπητὸς αὐτοῦ υἱὸς Γρύλλος. Ὁ Ξενοφῶν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του ἐξέβαλε μὲν τὸν στέφανον ἐκ τῆς κεφαλῆς, δὲν διέκοψεν ὅμως τὴν προσευχὴν αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἔμαθε παρὰ τοῦ ἰδίου τοῦ ἀναγγεϊλαντος τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του, ὅτι νικήσας ὁ Γρύλλος ἀπέθανεν, ἔθηκε πάλιν τὸν στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Ἐστεφανωμένος δὲ οὕτως ἐξηκολούθησε τὴν προσευχὴν, μέχρις ὅτου ἐτελείωσεν αὐτήν.

37. Πυθίας ὁ Αἰγινύτης.

(Ἡρόδοτος, βιβλίον Ζ', κεφ. 179 καὶ βιβλ. Η', κεφ. 92).

Περὶ τὸ 480 πρὸ Χριστοῦ, κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους, ὁ στόλος τοῦ Ξέρξου ἐκπλεύσας ἐκ Θέρμης τῆς σημερινῆς Θεσσαλο-

νίκης, ἔπεμψε δέκα ταχυπλοώτατα πλοῖα εἰς τὴν Σχίαθον. Ἐνταῦθα ἐστάθμευον τρία πολεμικὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ἐν Τροϊζήνιον, ἐν Αἰγινητικὸν καὶ ἐν Ἀθηναϊκὸν ὡς προφυλακὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, τοῦ εὐρισκομένου εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον τῆς Εὐβοίας. Οἱ ἐπὶ τῶν πλοίων τούτων ἰδόντες τὰ Περσικὰ πλοῖα ἐτράπησαν εἰς φυγὴν.

Καὶ τὸ μὲν Τροϊζήνιον διώξαντες ἀμέσως ἐκυρίευσαν οἱ Πέρσαι, τὸ δὲ Ἀθηναϊκὸν φεῦγον ἐξώκειλεν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ· καὶ τὸ μὲν σκάφος ἐκυρίευσαν οἱ Πέρσαι, τοὺς δὲ ἀνθρώπους δὲν ἠδυνήθησαν, διότι, ὅτε ἐξώκειλε τὸ πλοῖον, οἱ Ἀθηναῖοι πηδήσαντες εἰς τὴν ξηρὰν ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Θεσσαλίας εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ τὸ Αἰγινητικὸν τὸ ἐκυρίευσαν οἱ Πέρσαι οὐχὶ ἄνευ κόπου πολλοῦ, διότι ἐντὸς αὐτοῦ ἦτο ὁ Πυθέας ὁ Αἰγινήτης, ἀνὴρ ἀνδρείοτατος. Ἐνῶ δὲ εἶχεν ἤδη κυριευθῆ τὸ πλοῖον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, αὐτὸς μόνος ἀντεῖχε λυσσῶδῶς μαχόμενος, μέχρις ὅτου κατεπληγῶθη καὶ κατεκόπη. Ἐπειδὴ δὲ πεσὼν δὲν ἀπέθανεν, ἀλλ' ἀνέπνεεν εἰσέτι, οἱ Πέρσαι θαυμάσαντες τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ ἔσπευσαν νὰ τὸν περιποιηθῶσιν. Ἥλειπον τὰς πληγὰς αὐτοῦ μὲ διαφοροὺς ἀλοιφὰς καὶ ἔδενον αὐτὰς μὲ λωρίδας λεπτὰς καὶ καθαρὰς. Ὅτε δὲ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐπεδείκνυον αὐτὸν εἰς τὸν Περσικὸν στρατὸν ὡς ἀνθρωπὸν ἐκτάκτου ἀνδρείας καὶ ἐφέροντο πρὸς αὐτὸν μετὰ μεγάλου σεβασμοῦ, ἐνῶ τοὺς ἄλλους, ὅσους συνέλαβον εἰς τὸ πλοῖον ἐκεῖνο, τοὺς μετεχειρίζοντο ὡς δούλους.

Ἐλυτρώθη δὲ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Περσῶν ὁ ἀτρόμητος οὗτος Ἕλλην κατὰ παράδοξον τρόπον. Κατὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν, ἣτις ἐγείνειν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸ συμβῆναι τοῦτο, πλοῖον Αἰγινητικὸν κυβερνώμενον ὑπὸ τοῦ γενναίου πλοιάρχου Κρίου, ἐκυρίευσεν τὸ Σιδώνιον ἐκεῖνο πλοῖον, τὸ ὁποῖον εἶχε κυριεύσει ἄλλοτε τὸ Αἰγινητικὸν πλοῖον, ἐνθα εὐρίσκετο ὁ Πυθέας. Καὶ τοιουτοτρόπως σωθεὶς ὁ ἀνδρεῖος οὗτος ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, τὴν Αἰγίναν, τιμώμενος καὶ θαυμαζόμενος ὑπὸ πάντων μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

33. Γέλων ὁ Συρακούσιος.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία II'. 37.)

Ὁ Γέλων ἕνεκα τῆς ἀνδρείας καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ ἀρετῶν γενόμενος κατὰ τὸ 484 π. Χ. ἄρχων τῶν Συρακουσῶν, τῆς μεγίστης τῶν ἐν Σικελίᾳ Ἑλληνικῶν πόλεων, νύκτα καὶ ἡμέραν εἰργάζετο ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ. Ἐν τούτοις μοχθηροὶ τινες ἄνθρωποι ἐσκέπτοντο νὰ φονεύσωσιν αὐτὸν καὶ εἰργάζοντο μετὰ πολλοῦ ζήλου πρὸς τοῦτο.

Ὁ Γέλων μαθὼν τοῦτο προσεκάλεσεν ἡμέραν τινὰ τοὺς Συρακουσίους νὰ συναθροισθῶσι πάντες εἰς τι ὠρισμένον μέρος, ἵνα ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτούς. Καί, ἀφοῦ συνηθροίσθησαν, ἔρχεται ὠπλισμένος καὶ σταθεὶς ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἤρχισε νὰ ἀπαριθμῇ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἔκαμεν εἰς αὐτούς. Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐξεδύθη τὰ ὄπλα, κατέθηκε ταῦτα κατὰ γῆς καὶ μείνας ἄοπλος «Ἐλθετε» εἶπε «τόρα ὅσοι ἐπιθυμεῖτε τὸν θάνατόν μου, νὰ μὲ φονεύσητε. Ἴδου ἐγὼ ἄοπλος. Θὰ μείνω ἐντελῶς ἀκίνητος. Ἐλθετε!».

Ὁ λαὸς καταπλαγεὶς ἐκ τοῦ θάρρους τοῦ Γέλωνος καὶ ἀναλογιζόμενος τὰ ἀγαθὰ, ὅσα ἀπήλαυσεν ἐξ αὐτοῦ, ἠγανάκτησε τόσον κατὰ τῶν μοχθηρῶν ἀνθρώπων, τῶν ἐπιβουλεωμένων τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ὥστε ἀμέσως συλλαβὼν αὐτούς τοὺς παρέδωκεν εἰς τὸν Γέλωνα, ἵνα θανατωθῶσιν. Ἄλλ' ὁ ἀνδρεῖος οὗτος ἄνθρωπος φύσει γενναῖος δὲν ἠθέλησε νὰ τοὺς τιμωρήσῃ. Παρέδωκεν αὐτούς εἰς τὸν λαὸν καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐλεύθερον νὰ μεταχειρισθῇ αὐτούς κατ' ἀρέσκειαν.

39. Εὐρυτος καὶ Ἀριστόδημος οἱ Σπαρτιᾶται.

(Ἡρόδοτος, βιβλίον Ζ', κεφ. 229 καὶ βιβλίον Θ', κεφ. 71).

Μόλις οἱ τριακόσιοι Σπαρτιᾶται. οἱ ἀποσταλέντες κατὰ τὸ 480 π. Χ. ἐκ Σπάρτης ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως Λεωνίδα, ἵνα φυλάξωσι τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν καὶ ἐμποδίσωσι

τούς Πέρσας ἀπὸ τοῦ νὰ καταβῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔφθασαν εἰς τὰς Θερμοπύλας, δύο ἐξ αὐτῶν, ὁ Ἀριστόδημος καὶ ὁ Εὐρυτος, ἠσθένησαν. Ἐπαθον ἐξ ὀφθαλμίας. Ἐστάλησαν δὲ ὑπὸ τοῦ Λεωνίδα εἰς τι ἐκεῖ που πλησίον κείμενον χωρίον, Ἀλπηνοῦς καλούμενον, ὅπως μείνωσιν ἐκεῖ μέχρις ὅτου θεραπευθῶσιν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἐπῆλθον οἱ Πέρσαι πολυάριθμοι καὶ περιεκύκλωσαν τοὺς ἐν Θερμοπύλαις. Οἱ Σπαρτιάται, ἐν τοιαύτῃ θέσει εὐρισκόμενοι, ἀπεφάσισαν νὰ μείνωσιν ἐκεῖ καὶ νὰ πολεμήσωσι μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς αὐτῶν.

Ὁ Ἀριστόδημος καὶ ὁ Εὐρυτος μαθόντες τὴν ἀπόφασιν τῶν συστρατιωτῶν αὐτῶν δὲν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Σπάρτην, ὅπου ἠδύναντο ὡς ἀσθενεῖς νὰ ἐπιστρέψωσιν, ἀλλ' ὁ μὲν Ἀριστόδημος ἔμεινεν ἐκεῖ, ὁ δὲ Εὐρυτος, μολονότι ἔπασχε πολὺ τοὺς ὀφθαλμούς, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Εἰλωτος, τοῦ ὑπηρετοῦ αὐτοῦ, τὰ ὅπλα· εἰς τὴν στιγμὴν ἐτοιμάζεται καὶ διατάσσει αὐτὸν νὰ τὸν ὀδηγήσῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν μαχομένων συστρατιωτῶν του. Ἀφοῦ δὲ τὸν ὠδήγησεν ἐκεῖ, ὁ μὲν Εἰλωτὸς ἀνεχώρησεν, αὐτὸς δὲ, τυφλὸς σχεδόν, κρατῶν τὴν σπάθην εἰς τὰς χεῖρας ἐρρίφθη ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐχθρῶν, ἔνθα ἐφονεύθη μετὰ πάντων τῶν λοιπῶν συστρατιωτῶν του, πολεμήσας ὡς ἀληθῆς Σπαρτιάτης.

Ἄλλ' ὁ Ἀριστόδημος, ἀφοῦ ἀνεχώρησαν οἱ Πέρσαι, μετέβη εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, τὴν Σπάρτην. Καί, ἐπειδὴ ἐκ τῶν τριακοσίων στρατιωτῶν, τῶν ἐκστρατευσάντων ἐκ Σπάρτης, αὐτὸς μόνον ἐπανῆλθεν, οἱ Σπαρτιάται δὲν ἠνείχοντο οὐδὲ νὰ τὸν βλέπωσιν. Ἐφέροντο πρὸς αὐτὸν μετὰ μεγάλης καταφρονήσεως. Πῶς νὰ στέρξῃ ἐκ πάντων τῶν συστρατιωτῶν του αὐτὸς μόνον νὰ ἐπιζήσῃ! Οὐδεὶς ἔδιδεν εἰς αὐτὸν πῦρ νὰ ἀνάψῃ, οὐδεὶς ὠμίλει μετ' αὐτοῦ. Πάντες τὸν ὕβριζον, ὅπου τὸν εὕρισκον, φωνάζοντες· «ἰδοὺ ὁ δειλὸς Ἀριστόδημος». Ὁ δυστυχὴς ἴσως ἦτο ἀνόητος, διότι βεβαίως δὲν ἔπρεπε νὰ στέρξῃ νὰ ἐπιζήσῃ μόνος αὐτὸς ἐκ τριακοσίων συστρατιωτῶν, ἀλλὰ δειλὸς δὲν ἦτο· διότι κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἔτος ἐπολέμησεν ἐν Πλαταιαῖς ὡς λέων. Ἀφήσας τὴν τάξιν.

όπου ἦτο τεταγμένος, ὤρμησεν εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐκεῖ πράξας ἔργα ἀνδρείας ἀξιοθαύμαστα ἀπέθανε κατατρυπηθείς ὑπὸ τῶν βελῶν καὶ κατακοπεῖς ὑπὸ τῶν ξιφῶν τῶν ἐχθρῶν. Ἦνδραγάθησε μεταξὺ τῶν Σπαρτιατῶν ἐν τοῖς πρώτοις.

40. Ἡ γενναιότης τῶν Φωκίδων γυναικῶν.

(Πλούταρχος, Γυναικῶν ἀρεταί, σελ. 244 Α.)

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους οἱ Φωκεῖς καὶ οἱ Θεσσαλοὶ περι-ἤλθον ποτε εἰς ἐχθραν δεινὴν. Οἱ Θεσσαλοὶ θέλοντες νὰ βλάψωσι καὶ νὰ ἀφανίσωσι τοὺς Φωκεῖς συνήθροισαν μέγαν στρατὸν καὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Εἶχον ἀπόφασιν νὰ φονεύσωσι πάντας τοὺς ἀνδρας καὶ νὰ αἰχμαλωτίσωσι καὶ πωλήσωσιν ὡς δούλους τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά αὐτῶν.

Οἱ Φωκεῖς, ἀνδρες γενναϊότατοι, μαθόντες ὅτι ὁ Θεσσαλικὸς στρατὸς πολυάριθμος εἰσέβαλεν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, δὲν ἐπτοήθησαν, ἀλλὰ συνελθόντες εἰς συνέλευσιν συνεσκέπτοντο τίνι τρόπῳ ἠδύνατο νὰ ἀποκρούσωσι τοὺς ἐχθροὺς καὶ νὰ σώσωσι τὴν πατρίδα αὐτῶν. Κατὰ τὴν συνεδρίασιν ταύτην ὁ γενναῖος Δαΐφαντος, εἰς τῶν ἀρχόντων τῆς χώρας, προέτεινεν εἰς τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ νὰ μὴ περιμένωσι τοὺς ἐχθροὺς νὰ ἔλθωσιν εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν ἀλλὰ λαβόντες τὰ ὄπλα νὰ τρέξωσιν εὐθὺς εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν. Τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά νὰ τὰ συναθροίσωσιν εἰς ἓν μέρος ὠρισμένον, νὰ ἐπισωρεύσωσιν ἔπειτα ἄφθονα φρύγανα καὶ ξύλα ξηρά, νὰ θέσωσιν ὀλίγους φύλακας καί, ἂν νικηθῶσιν εἰς τὴν μάχην, νὰ ἀναφθῇ μεγάλη πυρὰ καὶ νὰ καῶσιν ὅλοι. Οὐδεμίαν γυνή, οὐδὲν παιδίον νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν.

Ἡ γνώμη αὕτη ἤρρεσεν εἰς τοὺς Φωκεῖς καὶ πάντες συνεφώνησαν οὕτω νὰ διαταχθῶσι τὰ πράγματα. Προέτεινεν ὅμως εἰς τῶν ἀρχόντων ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἠρωτῶντο καὶ αἱ γυναῖκες τί προετιμῶν, νὰ καῶσιν ἢ νὰ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ πωληθῶσιν ὡς δούλαι. Ὅπως εἶπεν, οὕτω καὶ ἐγένετο. Προσεκλήθησαν αἱ γυναῖκες καὶ ἠρωτήθησαν τί προτιμῶσι, νὰ καῶσιν ἢ νὰ

πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν. Αἱ γυναῖκες πᾶσαι μιᾷ φωνῇ ἐκραύγασαν ὅτι προτιμῶσι νὰ καῶσι μᾶλλον αὐταὶ καὶ τὰ παιδία αὐτῶν ἢ νὰ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν. Ἐπήνουν δὲ τὸν Δαίφραντον, ὅστις πρῶτος προέτεινε τὴν γνώμην ταύτην, καὶ πλέξασαί στέφανον ἐξ ἀνθέων ἐστεφάνωσαν αὐτόν. Ἄλλ' ἔδωκεν ὁ Θεὸς καὶ ἐνίκηθησαν οἱ Θεσσαλοὶ καὶ οὕτως ἐσώθησαν αἱ μεγαλόφρονες αὐταὶ γυναῖκες.

41. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος εἰς τοὺς Μαλλοὺς.

(Ἀρριανός, Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις 6, 7, 8, 9, 10 καὶ 11).

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Φιλίππου, βασιλεὺς γενόμενος τῆς Μακεδονίας καὶ θέλων νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Πέρσας, ἐπειδὴ ἄλλοτε εἶχον ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔβλαψαν αὐτήν, διέβη κατὰ τὸ 334 π. Χ. εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐντὸς ὀλίγου χρόνου καθυπέταξε τοὺς Πέρσας, ἐκυρίευσεν τὴν ἀπέραντον αὐτῶν χώραν καὶ ἔφθασε μέχρι τῶν Ἰνδιῶν. Ἐνταῦθα εὕρισκόμενος ἤθελε νὰ καθυποτάξῃ μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων ἔθνῶν καὶ τοὺς Μαλλοὺς, ἔθνος Ἰνδικόν, ἀνδρείοτατον καὶ μαχιμώτατον. Πολλὰς μάχας καὶ πολλὰς πολιορκίας ὁ Μακεδονικὸς στρατὸς ἐπεχείρησε κατ' αὐτῶν καὶ πολλαχοῦ ἐνίκα καὶ καθυπέτασεν τοὺς γενναίως πολεμοῦντας καὶ καρτερικῶς ἀντισταμένους Μαλλοὺς.

Ἐν τῷ μεταξὺ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν διωκόμενοι πανταχόθεν εἶχον καταφύγη εἰς τινὰ ὀχυρωτάτην πόλιν.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος διέταξε τὸν στρατὸν αὐτοῦ νὰ περικυκλώσῃ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ταύτης καὶ νὰ προσβάλλῃ αὐτά. Οἱ Ἰνδοί, ἂν καὶ γενναίως ἐπολέμησαν, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀνθεξώσιν εἰς τὴν ὀρμὴν τῶν Μακεδόνων καὶ ἀφέντες τὰ τεῖχη κατέφυγον εἰς τὴν ἀκρόπολιν.

Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ οἱ σωματοφύλακες αὐτοῦ ἔθραυσαν μίαν μικρὰν πύλην τοῦ τεύχους καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν πολὺ πρὶν ἢ εἰσελθῶσιν οἱ ἄλλοι. Μετ' ὀλίγον ἤλθον καὶ ἄλλοι Μακεδόνες

καὶ πάντες ὁμοῦ ὤρμησαν κατὰ τῆς ἀκροπόλεως. Τινὲς ἔσκαπτον τὰ θεμέλια τοῦ τείχους καὶ ἄλλοι ἔθετον κλίμακας ἐπ' αὐτῶν καὶ προσεπάθουν νὰ ἀναβῶσιν, ἵνα κυριεύσωσιν αὐτήν. Ἄλλ' οἱ Ἴνδοὶ ἠμύνοντο γενναίως. Πολλοὶ Μακεδόνες ἐφονεύθησαν καὶ ἡ ἀκρόπολις δὲν ἐκυριεύετο. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀνυπόμονος φύσει καὶ ὀρμητικὸς, ἀρπάσας ἐκ τῶν χειρῶν στρατιώτου τινὸς μίαν κλίμακα τὴν προσεκόλλησεν εἰς τὸ τεῖχος. Κρατῶν δὲ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τὴν ἀσπίδα ἀνήρχειτο τὴν κλίμακα. Κατόπιν αὐτοῦ ἀνέβαινεν ἐπίσης ὁ Πευκίστας καὶ ὁ Λεοννάτος, δύο τῶν γενναϊοτάτων σωματοφυλάκων αὐτοῦ. Ἐκ μιᾶς δὲ ἄλλης κλίμακος συγχρόνως ἀνήρχειτο καὶ ὁ Ἀθρέας, Μακεδὼν ἀξιωματικὸς ἐκ τῶν ἀνδρειοπάτων. Μετ' ὀλίγον ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς κλίμακος, πλησίον τῶν ἐπάλξεων τοῦ τείχους. Τότε στηρίζας τὴν ἀσπίδα ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τούτων, ἄλλους μὲν τῶν ἐκεῖ εὐρισκομένων Ἰνδῶν ἐξώθησε καὶ ἐκρήμισε ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως, ἄλλους δὲ ἐφόνευσε διὰ τοῦ ξίφους. Μετ' ὀλίγον διασκορπίσας πάντας ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ τείχους καὶ ἐστάθη. Τόλμη ἀκατανόητος!

Οἱ στρατιῶται καὶ οἱ σωματοφύλακες ἰδόντες αὐτὸν ἐπὶ τοῦ τείχους, ἐν τῷ μέσῳ ἀπείρων ἐχθρῶν ἰστάμενον, φοβηθέντες περὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ σπεύδουσι νὰ ἀναβῶσιν. Ἄλλ' ἐκ τῆς μεγάλης προθυμίας ὤρμησαν πολλοὶ ὁμοῦ εἰς τὴν κλίμακα, ὅτε συντρίβεται αὕτη, καὶ πίπτουσι μὲν κατὰ γῆς ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶχον ἤδη βαθμίδας τινὰς αὐτῆς ἀνέλθῃ, μένουσι δὲ πάντες οἱ ἄλλοι κάτωθεν τοῦ τείχους, βλέποντες τὸν ἐπ' αὐτοῦ ἰστάμενον Ἀλέξανδρον, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ δράμωσιν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἰστάμενος ἐπὶ τοῦ τείχους προσεβάλλετο πανταχόθεν ὑπὸ τῶν βελῶν καὶ τῶν ἀκοντίων. Τὸν προσέβαλλον οἱ κεκλεισμένοι ἐντὸς τῶν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων πύργων· τὸν προσέβαλλον κάτωθεν ἐκ τῆς ἀκροπόλεως, διότι τὰ τεῖχη δὲν ἦσαν πολὺ ὑψηλὰ καὶ τὰ βέλη καὶ τὰ ἀκόντια ἠδύναντο νὰ φθάσωσι μέχρις αὐτοῦ. Νὰ τὸν πλησιάσωσιν ὁμῶς οἱ Μαλλοὶ δὲν ἐτόλμων. Ἐκ

τῆς λαμπρᾶς στολῆς καὶ ἐκ τῆς μεγίστης τόλμης ἐνόησαν ὅτι αὐτὸς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἦτο ἄλλος ἢ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἐπροξένει τρόμον εἰς πάντας τοὺς Ἀσιανούς.

Ὁ Ἀλέξανδρος συλλογισθεὶς, ὅτι, ἐὰν ἔμενον ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ τείχους, θὰ ἐκινδύνευε καὶ θὰ ἐφονεύετο ματαίως χωρὶς νὰ δυνηθῆ νὰ πράξῃ τι ἀξιόλογον, ἐσκέφθη νὰ πηδήσῃ ἀπὸ τοῦ τείχους ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως. Ἐὰν ἐπετύγχανεν, ἐσυλλογιζέτο, καὶ δὲν συνετρίβετο, θὰ κατέπλησσε τοὺς Ἴνδούς· ἐὰν δὲ ἐκινδύνευε, τοῦλάχιστον θὰ ἐκινδύνευε δικαίως· θὰ ἠδύνατο καὶ αὐτὸς νὰ πολεμήσῃ καὶ νὰ φονεύσῃ τινάς. Ὅπως δὲ καὶ ἂν ἐγίνετο, θὰ ἐκίνει τὸν θαυμασμὸν ὄλου τοῦ κόσμου. Τοῦτο συλλογισθεὶς καταπῆδᾷ ἀπὸ τοῦ τείχους ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως, ἐν τῷ μέσῳ τῶν Μαλῶν. Δὲν συνετρίβη. Στρηιχθεὶς ἔπειτα εἰς τὸ τεῖχος καὶ προβάλλων τὴν ἀσπίδα τοὺς μὲν τολμήσαντας νὰ ἔλθωσι πλησίον αὐτοῦ καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν, ἐπιτεθέντα μετὰ θρασύτητος πολλῆς, πλήττει διὰ τοῦ ξίφους καὶ φονεύει αὐτούς.

Οἱ Ἴνδοὶ φοβοῦνται νὰ τὸν πλησιάσωσιν. Ἀπομακρύνονται καὶ τότε πανταχόθεν ῥίπτουσι κατ' αὐτοῦ συγχρόνως λίθους, βέλη, ἀκόντια καὶ ὅ,τι εὔρισκεν ἕκαστος πρόχειρον.

Οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἀκόλουθοι Πευκέστας καὶ Ἀβρέας καὶ Λεονᾶτος, οἵτινες ἐν τῷ μεταξύ εἶχον ἀναβῆ ἐπὶ τοῦ τείχους, ὅτε εἶδον τὸν Ἀλέξανδρον πηδήσαντα ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐχθρῶν, ἐπή-

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος

δησαν καὶ αὐτοί. Ἐσπευσαν καὶ οἱ τρεῖς πλησίον τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ σταθέντες πρὸ αὐτοῦ ἐμάχοντο κατὰ πάντων ἐκείνων τῶν φοβερῶν Μαλλῶν. Μετ' ὀλίγον φονεύεται ὁ ἀνδρεῖος Ἀθρέας τοξευθεὶς εἰς τὸ πρόσωπον, πληγώνεται δὲ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸ στήθος ὑπεράνω τοῦ μαστοῦ διὰ βέλους. Ἐκ τῆς πληγῆς ῥεεῖ τὸ αἷμα ποταμηδόν. Καί, ἐνόσω μὲν εἶνε θερμόν, ἐξακολουθεῖ νὰ μάχεται. Μετὰ τινα ὄμως ὥραν, ἀφοῦ ἐχύθη αἷμα πολὺ, τὸν καταλαμβάνει ζάλη καὶ λιποθυμεῖ, ὅτε προσκλίνει πρὸς τὴν ἀσπίδα καὶ πίπτει μετ' αὐτῆς ὡς πτώμα κατὰ γῆς. Ὁ Λεοννάτος καὶ ὁ Πευκίστας ἰστάμενοι πρὸ αὐτοῦ προέτειναν τὰς ἀσπίδας αὐτῶν καὶ δέχονται αὐτοὶ τὰ βέλη καὶ τὰ ἀκόντια τῶν Μαλλῶν. Καὶ προφυλάσσεται μὲν οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ κινδυνεύει νὰ ἀποθάνῃ ἐκ τῆς σφοδρᾶς αἱμορραγίας.

Οἱ Μακεδόνες ἰδόντες τὸν βασιλέα αὐτῶν ἐπὶ τοῦ τείχους ἀναβάντα καὶ ἰστάμενον καὶ ἔπειτα πηδήσαντα ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως ἐφοβήθησαν μὴ φονευθῆ καὶ ἔσπευδον νὰ ἀναβῶσι τὰς κλίμακας. Ἀλλὰ, ἐπειδὴ πολλοὶ ὁμοῦ ἀνέβαινον, ἐθραύσθησαν αὐταὶ καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἀναβῆ πλέον. Πολλὰ ἐμηχανεύθησαν. Ἐνεπήγνυον πασσάλους εἰς τὸ τείχος καὶ κρεμάμενοι ἀπὸ τούτων ἐπεχείρουν νὰ ἀναβῶσιν. Ἀνέβαινον εἰς τοὺς ὤμους τῶν ἄλλων καὶ οὕτω καθεξῆς. Πάντα τρόπον μετήρχοντο, ἵνα προφθάσωσιν. Ἐπὶ τέλους κατώρθωσάν τινες νὰ ἀναβῶσιν ἐπὶ τοῦ τείχους καὶ πάραυτα ἐπήδησαν ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως. Θρηῖνος καὶ κλαυθμός, ἅμα εἶδον τὸν βασιλέα αὐτῶν εἰς τοιαύτην κατάστασιν. Πάραυτα περιστοιχίσαν αὐτὸν προτεινάντες τὰς ἀσπίδας καὶ οὕτω προεφύλαττον τὸν γενναῖον βασιλέα αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἐπιθέσεων τῶν Μαλλῶν. Ἐν τῷ μεταξύ κατώρθωσάν τινες νὰ ἀνοίξωσι μίαν τῶν πυλῶν τῆς ἀκροπόλεως, ὅτε εἰσορμαῖ ὅλος ὁ στρατὸς καὶ κυριεύεται αὕτη.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τοῦ τραύματος καὶ ἐκ τῆς αἱμορραγίας τῆς μεγάλης ἦτο εἰς πολὺ κακὴν κατάστασιν. Ἦτο ἀναίσθητος καὶ ἐτοιμοθάνατος. Ἔθεσαν αὐτὸν ἐπὶ μιᾶς ἀσπίδος, τὸν ἐξήγαγον ἐκ τῆς πόλεως τῶν Μαλλῶν καὶ τὸν ἔφερον εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ.

Πάντες ἔκλαιον καὶ ἐθρήνουν. Πάντες ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἀπέθνησκεν. Τὸ βέλος εἶχε διαπεράσῃ τὸν θώρακα καὶ εἶχεν ἐμπαγῆ βαθέως εἰς τὸ στῆθος. Καὶ ἐκ τῆς πληγῆς ἔρρεεν αἷμα πολὺ. Κατάστασις οἰκτρὰ καὶ ἀπελπιστικὴ! Ἐὰν ἄφινον τὸ βέλος εἰς τὸ στῆθος, βεβαίως θὰ ἀπέθνησκεν· ἐὰν ἐξῆγον αὐτό, πιθανώτατον νὰ ἀπέθνησκεν ἐκ τῆς αἰμορραγίας. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐνοήσας τοὺς φόβους καὶ τὴν ἀμηχανίαν τῶν ἰατρῶν διατάττει αὐτοὺς νὰ ἐξαγάγῃσι τὸ βέλος. Πριονίζουσι λοιπὸν αὐτὸ πρὸς τὸ μέρος τὸ πλησίον τοῦ θώρακος, λύουσι τὸν θώρακα, ἐξάγουσιν αὐτόν, ἐλευθερώνουσι τὸ στῆθος καὶ μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ μετὰ φόβου πολλοῦ ἐξάγουσι τὴν αἰχμὴν τοῦ βέλους ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ. Τί ὑπέφερον ὁ Ἀλέξανδρος μόνον ὁ Θεὸς καὶ αὐτὸς ἐγνώριζον. Ἡ καρτερία ὅμως καὶ ἡ γενναιοφυχία αὐτοῦ ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν πάντων. Οὐδὲ ἓνα ἀναστεναγμὸν ἐξεβαλεν ὁ γενναῖος οὗτος ἀνὴρ καθ' ὅλην ταύτην τὴν φοβερὰν ἐγχείρησιν. Ἄλλ' ἐκ τῆς πληγῆς ἔρρεεν αἷμα πολὺ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐλιποθύμησεν.

Μετὰ πολλὰς προσπαθείας τῶν ἰατρῶν καὶ μετὰ πολλὴν περιποίησιν ἑθεραπεύθη πρὸς μεγίστην εὐχαρίστησιν τῶν Μακεδόνων ὁ ἀνδρείος Ἀλέξανδρος καὶ ἐξηκολούθησε πάλιν τὸ μέγα καὶ ἐνδοξὸν αὐτοῦ ἔργον.

— *Εἰς μυρίους ὄρνιθας ἀετὸς σοβεῖ.*

Σωσίθεος.

42. Αἱ Σουλιώτισσαι ἐν Ζαλόγκῳ.

(Κατὰ τὸν Π. Γ. Ζαρλέντην, «Παρνασσὸς» 1888).

Οἱ Σουλιῶται, ἀφοῦ ἐπὶ τρία ἔτη ὡς ἥρωες ἐπολέμησαν εἰς τὸ Σοῦλι, μὴ δυνάμενοι νὰ ἀνθεξῶσι πλέον εἰς τὴν πείναν καὶ εἰς τὴν δίψαν, ἐσυνθηκολόγησαν πρὸς τοὺς Τούρκους νὰ φύγῃσιν ἀπὸ τὸ Σοῦλι ἔχοντες τὰ ὅπλα καὶ τὰ πράγματα αὐτῶν καὶ νὰ μεταβῶσιν ἐλεύθεροι καὶ ἀνενόχλητοι ὅπου ἤθελον. Τῇ 18 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1803 τριακόσιοι ἐκ τούτων φεύγοντες μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν

τέκνων αὐτῶν ἔφθασαν εἰς τὴν ἐν Ζαλόγκῳ μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν. Δύο ἡμέρας ἔμειναν ἐκεῖ, τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν παρὰ τὰς συνθήκας ἐφάνη στράτευμα τοῦ Ἀλλ' πασᾶ προσπαθοῦν ν' ἀποκλείσῃ αὐτοὺς ἐντὸς τῆς μονῆς καὶ νὰ συλλάβῃ πάντας. Οἱ Σουλιῶται ἰδόντες τοὺς Τούρκους συνηθροίσθησαν ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παῖδια καὶ ἤρχισαν νὰ κατευθύνωνται πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους σκοποῦντες νὰ κατέλθωσιν ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους αὐτοῦ καὶ νὰ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς. Ἀλλ' εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους εὗρον ἄλλους Τούρκους, οἵτινες πρότερον εἶχον ἀναβῆ ἐκεῖ καὶ τοὺς περιέμενον. Οἱ Σουλιῶται ἰδόντες τὸν μέγαν κίνδυνον ἀπεφάσισαν νὰ δώσωσι τέλος εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν. Οὐδεὶς ἤθελε νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Οὐδεὶς ἤθελε νὰ παραδοθῆ. Οἱ ἄνδρες ἔσυρον τὰς σπάθας αὐτῶν καὶ ἐπέπεσον κατὰ τῶν Τούρκων ὡς λέοντες. Αἱ γυναῖκες φέρουσαι τὰ τέκνα αὐτῶν πρὸ τῶν βαράθρων κατεφίλουν αὐτά, ἔπειτα τὰ ἐλάμβανον ἐκ τοῦ ποδὸς καὶ τὰ ἐξεσφενδόνιζον εἰς τὴν ἄβυσσον. Μετὰ τοῦτο ὄρμων μὲ τὴν σπάθην εἰς τὰς χεῖρας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ ἐμάχοντο ὡς λέαιναι. Ἀλλὰ πῶς νὰ σωθῶσιν! Οἱ Τοῦρκοι ἦσαν πολυάριθμοι καὶ εἶχον καταλάβῃ πάσας τὰς ἐπικαίρους θέσεις. Ὅπου καὶ ἂν διηυθύνοντο οἱ Σουλιῶται, εὕρισκον πανταχοῦ, ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω δεξιὰ καὶ ἀριστερά, Τούρκους ἐτοιμοὺς νὰ ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν. Ὅσοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐκινδύνευον νὰ συλληφθῶσιν ἐκρημνίζοντο εἰς τὰ βάραθρα καὶ ἐπιπτον ἐπὶ τῶν συντριμμάτων τῶν τέκνων αὐτῶν. Οἱ πλείστοι ἀπέθνησκον κατακρημνιζόμενοι, τινὲς περιπλεκόμενοι μεταξὺ τῶν δένδρων καὶ τῶν ἀκανθῶν καὶ τῶν θάμνων, τῶν εὕρισκομένων κατὰ τὰ παράπλευρα τῶν βαράθρων, ἔμενον ἐκεῖ ἐπὶ τινα χρόνον καὶ ἀπέθνησκον ἐκ τῆς πείνης, τῆς δίψης, τῶν ἀλγηδόνων καὶ τοῦ ψύχους. Ὅλα τὰ ὑπέφερον, ὄλα. Μόνον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων δὲν ἤθελον νὰ πέσωσιν. Αἱ γυναῖκες ἤκουον τὴν δουλείαν καὶ ἔφριττον. Προετίμων νὰ κατασυντριψῶσι τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ νὰ κατασυντριβῶσι καὶ αἱ ἴδιαι μᾶλλον ἢ νὰ ζήσωσιν ὡς δοῦλαι κατὰκλειστοὶ εἰς τοὺς γυναικωνίτας τῶν Τούρκων! Τοιαῦται ὑπῆρξαν αἱ Ἑλληνίδες αὐταὶ!

43. Ἡ Σκλάβια.

Ἄνοιξε τὰ φτερούγια σου,
 ἄχολο περιστέρι,
 καὶ θὲ νὰ πᾶς γι' ἀγάπη μου
 σὲ μακρινὸ σεφέρι.
 Εἶνε μακρὺς ὁ δρόμος σου,
 θὰ φύγῃς μοναχό.
 ἄπλωσε τὸ φτερό σου
 καὶ σῦρε 'ς τὸ καλό.

Καὶ 'σὰν διαβῆς τὰ σύγνεφα
 καὶ 'σὰν τὰ διαπεράσῃς,
 καὶ μέσα ἐκεῖ, 'ποῦ κάθονται
 τὰστροπελέκια, φθάσῃς,
 'θυμῆσου, περιστέρι μου,
 μὴ σοῦ καῖ τὸ ῥάμμα,
 ὅπου βαστάει τὸ γράμμα,
 καὶ πέση καὶ χαθῆ.

Καὶ 'σὰν ἰδῆς τὰ κύματα
 ἀπὸ ἕψηλὰ νάφριζουν
 καὶ νὰ βογκοῦνε, νὰ χτυποῦν,
 τὴ γῆ νὰ φοβερίζουν,
 μὴ γελαστῆς, πουλάκι μου,
 καὶ πᾶς ἐκεῖ σιμά τους,
 τὰ δόλια τὰ νερά τους
 θὰ βρέξουν τὴ γραφή.

Εἶνε τὰ κύματ' ἄσπλαχνα,
 πάντα νερὸ διψοῦνε,
 κ' ἐπάνω σου θὰ πέσουνε
 σκληρὰ νὰ καταπιοῦνε

τὰ δάκρυα, 'ποῦ ἐστάζανε
εἰς τὸ χαρτί μου ἐπάνω.
"Αχ! κάλλιο νὰ πεθάνω
παρὰ νὰ μὴ τὰ ἰδῆ.

Κι ἂν ἴσως καὶ 'ς τὸ δρόμο σου
'ψηλὰ μέσ' 'ς τὸν αἰθέρα,
πιστὸ περιστεράκι μου,
τὴν ἀνοιξι μὰ 'μέρα
τὰ χελιδόνια τᾶχαρα
ἂν τύχη κι ἀπαντήσης
νὰ μοῦ τὰ χαιρετίσης.
μ' ἓνα γλυκὸ φιλί.

Καὶ νὰ τοὺς 'πῆς ποῦ βρίσκομαι,
πῶς ἡ καρδιά μου τρέμει,
πῶς χάνονται τὰ νειᾶτά μου
σὲ τούρκικο χαρέμι.
Καὶ 'πὲς τὸ παραθύρι μου
νὰ μὴ τὸ λησιμονήσουν
καὶ νᾶλθουνε νὰ στήσουν
σιμά μου μὰ φωλιά.

Κι ἂν ἴσως κι ἀποστάσανε
καὶ ταῦρος δειλιασμένα
κι ἀπὸ χειμῶν' ἀνέλπιστο
τὰ ἰδῆς κυνηγημένα,
'θυμήσου, περιστέρι μου,
τὴ ράχι σου νὰ στρώσης
καὶ τὰ φτερά ν' ἀπλώσης
'σὰν καραβιοῦ πανιά.

Κ' ἐκεῖ 'ποῦ θ' ἀρμενίζετε
καὶ θὰ κρυφομιλῆτε
καὶ μυστικά τὸν πόνο σας
καθένα θὰ διηγῆται,
'θυμήσου, περισσότερι μου,
νὰ 'πῆς 'ς τὰ χελιδόνια
πῶς ἔφυγαν δυὸ χρόνια
ὅπου εἶμαι 'ς τὴ σκλαβιά.

Κ' ἐκεῖ, 'ποῦ' πρωτοφθάσουνε
κ' ἐκεῖ, 'ποῦ' πρωταράξουν,
νὰ πᾶν νὰ 'ποῦν 'ς τὰ δέροφια μου
νάλθοῦνε νὰ μ' ἀρπάξουν,
καὶ καθ' αὐγὴ 'ς τὸ λάλημα
καὶ μὲ νὰ μελετᾶνε,
καὶ νὰ τοὺς ἐνθυμᾶνε
πῶς εἶμαι 'ς τὴν Τουρκιά.

Ἄρ. Βαλαωρίτης

44. Ἡ ἥρωϊς Ἑλένη Μπότσαρη.

(Κατὰ τὸν Π. Γ. Ζαβλέντην. «Παρνασσός» 1888, σελ. 380).

Ἡ Ἑλένη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Σουλιώτου Κίτσου Μπότσαρη καὶ ἀδελφὴ τοῦ ἥρωος Μάρκου Μπότσαρη. Ἦτο δεκαπέντε ἐτῶν κοράσιον καὶ ἐπολέμει μετὰ πολλῶν ἄλλων Σουλιωτῶν πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Γιαννάκη Μπότσαρη κατὰ τὸ 1803 μετὰ Χριστὸν εἰς τὸ Σέλτσον, μοναστήριον, τὸ ὁποῖον ἦτο πλησίον τοῦ Σουλίου. Ἄλλ' εἰς τὴν μάχην ἐφονεύθη ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς. Τότε ἡ Ἑλένη μετέβη εἰς τὸν θεῖόν της Νίκζαν, ὅστις ἐπολέμει παρὰ τὸν Ἀχελῶον ποταμόν. Ἐπολέμει δὲ μετὰ γενναιότητος πολλῆς καὶ πολλοὺς ἐχθροὺς ἐφόνευσεν. Ἄλλ' εἰς τινὰ μάχην περιεκυκλώθη ὑπ' αὐτῶν. Ἡ Ἑλένη βλέπουσα ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διαφύγῃ καὶ ὅτι πάντες θὰ συνελαμβάνοντο ἐπροτίμησε νὰ ἀπο-

θάνη. Πίπτει εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐκεῖ εἰς τὰ βαθύτατα ὕδατα αὐτοῦ ἐξέπνευσε τὴν γενναίαν αὐτῆς ψυχὴν.

43. Ἡ Σουλιώτισσα Δέσπω.

(Κατὰ τὸν Περραιβόν, Ἱστορία Σουλίου καὶ Πάργας, 1815, τόμ. 2. σελ. 41).

Μεταξὺ Πάργας καὶ Πρεβέζης, ἑπτὰ ὥρας μακρὰν τοῦ Σουλίου, ἔκειτο παρὰ τὴν θάλασσαν ἡ Ῥανιάσα, χωρίον μικρότατον περιτειχισμένον. Ἐκεῖ περὶ τὰ 1803, κατὰ τοὺς μεγάλους ἀγῶνας τῶν Σουλιωτῶν πρὸς τοὺς Τούρκους, κατέφυγον εἰκοσι περίπου οἰκογένεια Σουλιωτῶν. Οἱ Τούρκοι ἀφανίσαντες τοὺς ἐν Ζαλόγκῳ Σουλιώτας ἐπέπεσον καὶ κατὰ τῶν οἰκογενειῶν τούτων. Καί, ἐπειδὴ οὐδεὶς ἀνὴρ ὑπῆρχεν ἐκεῖ, ἵνα ἀντισταθῇ, ἐπέπεσον σφάζοντες τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά καὶ αἰχμαλωτίζοντες αὐτά.

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ὑπῆρχε πύργος τις, εἰς τὸν ὁποῖον κατώκει ἡ οἰκογένεια τοῦ Γεωργίου Μπότση Σουλιώτου. Ἡ οἰκογένεια αὕτη συνίστατο ἐκ τῆς Δέσπως, τῆς συζύγου τοῦ Μπότση, ἐκ δύο θυγατέρων, δύο νυμφῶν καὶ ἕξ μικρῶν ἐγγόνων αὐτῆς, τριῶν ἀρσενικῶν καὶ τριῶν θηλυκῶν. Ἀνὴρ οὐδεὶς ὑπῆρχεν. Ἡ Δέσπω, βλέπουσα τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἐπίθεσιν τῶν Τούρκων καὶ τὴν σφαγὴν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐκλείσθη εἰς τὸν πύργον μὲ τὰς θυγατέρας, τὰς νύμφας καὶ τὰ μικρὰ αὐτῆς ἐγγονάκια καὶ ἤρχισε τὸν πόλεμον. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Τούρκοι ἐπολιόρκουν αὐτὰς στενωῶς καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ διαφύγωσιν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἔκραξε τὰς νύμφας καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς καὶ τὰς ἠρώτησε τί θέλουσι, νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Τούρκους καὶ νὰ γείνωσι δούλαι αὐτῶν ἢ νὰ ἀποθάνωσιν ἐλεύθεραι. Ὅλοι ἀπεκρίθησαν ὅτι προτιμῶσι νὰ ἀποθάνωσι μᾶλλον ἢ νὰ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ γείνωσι δούλαι αὐτῶν. Τότε ἡ γενναία γυνὴ σύρασα εἰς τὸ μέσον τοῦ πύργου τὸ κιβώτιον, τὸ περιέχον τὴν πυρίτιδα, καὶ τοποθετήσασα τὰς θυγατέρας, τὰς νύμφας καὶ τὰ ἐγγονάκια αὐτῆς περίξ τοῦ κιβωτίου ἔλαβε δαυλὸν ἀνημμένον, ἔφερον αὐτὸν εἰς τὴν πυρίτιδα καὶ πάραυτα ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα.

46. Ἡ Δέσπω.

« Ἀχὸς βαρὺς ἀκούεται, πολλὰ τουφέκια πέφτουν.

Μῆνα σὲ γάμο ρίχνονται, μῆνα σὲ χαροκόπι; ».

« Οὐδὲ σὲ γάμο ρίχνονται κι οὐδὲ σὲ χαροκόπι.

Ἡ Δέσπω κάνει πόλεμο μὲ νύφαις καὶ μ' ἀγγόνια·

Ἄρβανιτιὰ τὴν ἑλάκωσε ἔς τοῦ Δημουλά τὸν πύργου ».

« Γιώργαινα, ῥίξε τάρματα· δὲν εἶν' ἐδῶ τὸ Σοῦλι·

Ἐδῶ ἴσαι σκλάβα τοῦ Πασᾶ, σκλάβα τῶν Ἀρβανίτων ».

« Τὸ Σοῦλι κι ἂν προσκύνησε κι ἂν τούρκεψεν ἡ Κιάφα,

Ἡ Δέσπ' ἀφένταις Λιάπνδες δὲν ἔκανε, δὲν κάνει ».

Δαυλὶ ἔς τὸ χέρι ἄρπαξε, κόραις καὶ νύφαις κράζει·

» Σκλάβαις Τούρκων μὴ ζήσωμε· παιδιὰ μου, ἀγκαλια-
[σθῆτε ».

Χίλια φουσέκια ἦταν ἐκεῖ, κι αὐτὴ φωτιὰ τοὺς βάνει·

Καὶ τὰ φουσέκια ἀνάψανε κι ὅλαις φωτιὰ γενῆκαν.

(Δημῶδες).

47. Ἀθανάσιος Διακός.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην Βαλαωρίτην).

Ὅτε κατὰ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Μαρτίου τοῦ 1821 ἐπανεστάτησε κατὰ τῶν Τούρκων ἡ Ἀμφισσα, ἡ Λεβαδία καὶ ὅλη ἡ Ἀνατολικὴ Στερεὰ Ἑλλάς, ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῆς ὁ Τούρκος πασᾶς Ὁμέρ Βριώνης ἄγων στρατὸν πολυάριθμον. Οἱ Ἕλληνες ἔχοντες ἀρχηγὸν τὸν Ἀθανάσιον Διακόν, ἄνδρα μόλις τριάκοντα πέντε ἐτῶν, ῥωμαλέον καὶ ὠραιότατον, περίφημον δὲ διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν εὐσεβειάν του, ἤλθον εἰς τὴν γέφυραν τῆς Ἀλαμάνας, ἵνα ἐμποδίσωσι τοὺς Τούρκους. Τετρακόσιοι ἦσαν οἱ Ἕλληνες. Ἀλλ' ἄμα εἶδον τὸ μέγα πλῆθος τῶν Τούρκων, ἐφοβήθησαν καὶ διεσκορπίστησαν εἰς τὰ ὄρη. Μόνον ὁ Διακός ἔμεινε μετ' ὀλιγίστων γενναίων ἀνδρῶν, φίλων καὶ συγγενῶν αὐτοῦ. Πάντες τὸν προέτρεπον νὰ φύγῃ. Ἐφερον ἓνα ἵππον καὶ τὸν παρεκάλουν νὰ ἀναβῆ ἔπ' αὐτοῦ

(ΤΑΞΙΣ Δ΄.)

καὶ νὰ σωθῆ. Ἄλλ' ὁ Διάκος ἠρνήθη εἰπὼν· «Ποτὲ δὲν φεύγει ὁ Διάκος οὔτε ἀφίνει τοὺς συντρόφους του».

Μετ' ὀλίγον ἦλθεν ὁ Ὁμέρ Βριώνης. Οἱ Τοῦρκοι ἰδόντες ὀλιγίστους τοὺς φυλάττοντας τὴν γέφυραν ὤρμησαν νὰ ἐκδιώξωσιν αὐτοὺς ἐκεῖθεν. Ἄλλ' ὁ Διάκος δὲν ἦτο ἐξ ἐκείνων, οἵτινες φοβοῦνται τὸ πλῆθος, οὐδ' ἐξ ἐκείνων, οἵτινες εὐκολα φεύγουσι πρὸ τῶν ἐχθρῶν. Ἔμεινεν ἐκεῖ καὶ ἐπολέμει μετὰ θάρρους μεγάλου.

Οἱ Τοῦρκοι ἐξαγριωθέντες ἐκ τῆς ἀντιστάσεως ταύτης καὶ μανιώδεις γενόμενοι διὰ τὸν φόνον πολλῶν ἐκ τῶν συστρατιωτῶν αὐτῶν λυσσαλέοι ὤρμησαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Πολλοὶ ἐφονεύθησαν. Τινὲς σύραντες τὰς σπάθας αὐτῶν ἐπέπεσον κατὰ τῶν Τούρκων καί, ἀφοῦ ἐφόνευσαν ἀρκετούς, κατεκρεουργήθησαν. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Διάκου ὡς λέων πολεμῶν ἔπεσεν. Ὁ Διάκος ἐναπομείνας μετὰ δέκα μόνον πολεμιστῶν δὲν ἀποβάλλει τὸ θάρρος αὐτοῦ. Μάχεται χωρὶς νὰ συλλογίζηται τίποτε, μέχρις ὅτου πληγόνεται βαρῆως κατὰ τὸν δεξιὸν ὤμον καὶ πίπτει. Οἱ Τοῦρκοι αἰμάσσοντα καὶ σχεδὸν λιπόψυχοι σύρουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν Τοῦρκοι στρατηγόν. Ὁ Ὁμέρ Βριώνης προτείνει εἰς αὐτὸν νὰ γείνη Τοῦρκος καὶ νὰ λάβῃ μεγάλα ἀξιώματα, ἄλλως θὰ φονευθῆ. «Τίποτε δὲν βλάπτει», εἶπεν. «Ἡ Ἑλλὰς ἔχει πολλοὺς Διάκους. Φονεύσατέ με, ἀλλὰ Τοῦρκος δὲν γίνομαι. Χριστιανὸς ἐγεννήθην, χριστιανὸς θὰ ἀποθάνω».

Οἱ Τοῦρκοι ἀγανακτήσαντες ἐκ τῆς ὑπερηφάνου ταύτης ἀπαντήσεως διέταξαν τοὺς δημίους νὰ τὸν σουβλίσωσι καὶ νὰ τὸ ψήσωσιν. Ὁ Διάκος ὑπέστη τὸ φρικτὸν τοῦτο μαρτύριον μετὰ μεγάλης καρτερίας. Ἀφοῦ δὲ ἐσουβλίσθη καὶ ἤρχισε νὰ ψήνεται, εἶδε τοὺς λειμῶνας, εἶδε τὰ ὠραιότατα ἄνθη λάμποντα ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου καὶ ἀνεφώνησεν·

«Γιὰ ὅδες καιρὸ, ποῦ ὀδιάλεξεν ὁ Χάρος νὰ μὲ πάρῃ,
τόρα, π' ἀνθίζουν τὰ κλαριά καὶ βγάν' ἡ γῆ χορτάρι».

Αὐτοὶ ἦσαν οἱ τελευταῖοι τοῦ λόγου. Ἐπειτα ἐξέπνευσεν ὁ θαυμάσιος Ἕλληνας ἥρωας.

48. Ὁ θάνατος τοῦ Διάκου.

Τρία πουλάκια 'κάθουνταν 'ς τοῦ Διακού τὸ ταμποῦρι·
 Τῶνα τηράει τὴ Λιβαδιὰ καὶ τᾶλλο τὸ Ζητούνι,
 Τὸ τρίτο τὸ καλλίτερο μοιρολογᾷ καὶ λέγει·

«Πολλὴ μαυρίλα 'πλάκωσε, μαύρη 'σὰν καλοιακοῦδα·
 Μὴν ὁ Καλύβας ἔρχεται, μὴν ὁ Λεβεντογιάννης;
 Οὐδ' ὁ Καλύβας ἔρχεται οὐδ' ὁ Λεβεντογιάννης·
 Ὁμὲρ Βριώνης 'πλάκωσε μὲ δεκοχτῶ χιλιάδες—».
 Ὁ Διάκος, 'σὰν τάγροίκισε, πολὺ τοῦ 'κακοφάνη.
 Ψηλὴ φωνὴν ἐσήκωσε, τὸν πρῶτό του φωνάζει·
 «Τὸ στράτενμά μου σύναξε, μάσε τὰ παλληκάρια·
 Δός τους μπαρούτι περισσὴ καὶ βόλια μὲ ταῖς φούχταις,
 Γρήγορα· καὶ νὰ πιάσωμε κάτω 'ς τὴν Ἀλαμάνα,
 Ποῦνε ταμπούρια δυνατὰ κι ὄμορφα μετερίζια» —
 Παίρουνε τὰ 'λαφρὰ σπαθιά καὶ τὰ βαρεῖα τουφέκια,
 Ὡς τὴν Ἀλαμάνα φτάνουνε καὶ πιάνουν τὰ ταμπούρια.
 «Καρδιά, παιδιὰ μου», φώναξε, «παιδιὰ, μὴ φοβηθῆτε·
 Σταθῆτ' ἀντρεῖα 'σὰν Ἕλληνες καὶ 'σὰ Γραικοὶ σταθῆτε».
 Ἐκεῖνοι 'φοβηθήκανε κ' ἐσκόρπισαν 'ς τοὺς λόγους.
 Ἐμεῖν' ὁ Διάκος 'ς τὴ φωτιά μὲ δεκοχτῶ λεβένταις·
 Τρεῖς ὥραις ἐπολέμαε μὲ δεκοχτῶ χιλιάδες.
 Ὁ σχίστηκε τὸ τουφέκι του κ' ἐγίνηκε κομμάτια·
 Σέρνει καὶ τὸ 'λαφρὸ σπαθὶ καὶ 'ς τὴ φωτιά χουμάει.
 Ἐκοψε Τούρκους ἄπειρους κ' ἐφτὰ μπουλουκιμασῆδες.
 Καὶ τὸ σπαθὶ τοῦ 'σχίστηκεν ἀπάν' ἀπὸ τὴ φούχτα,
 Κ' ἔπεσ' ὁ Διάκος ζώντανὸς εἰς τῶν ἐχτρῶν τὰ χέρια.
 Χίλιοι τὸν πῆραν ἀπ' ἐμπρὸς καὶ δυὸ χιλιάδες 'πίσω
 Κι Ὁμὲρ Βριώνης μυστικὰ 'ς τὸν δρόμο τὸν ἐρώτα·
 «Γίνεσαι Τούρκος, Διάκό μου, τὴν πίστι σου νάλλάξεις;
 Νὰ προσκυνᾷς εἰς τὸ τζαμί, τὴν ἐκκλησίαν νάφήσης;» —
 Κ' ἐκεῖνος τάπεκρίθηκε καὶ μὲ θυμὸ τοῦ λέγει·

«Πάτε κ' ἑσεῖς κ' ἡ πίστις σας, μουρτάταις, νὰ χαθῆτε,
 Ἐγὼ Γραικὸς ἔγεννήθηκα, Γραικὸς θὰ νὰ πεθάνω.
 Ἄν θέλετε χίλια φλώρια καὶ χίλιους μαχμουτιέδες,
 Μόνον ἑφτά ἡμερῶν ζωὴ θέλω νὰ μοῦ χαρίστε,
 Ὅσο νὰ φτάσ' ὁ Ὀδυσσεὺς κὶ ὁ Βάγιας ὁ Θανάσης» —
 Ἦν τὰκουσ' ὁ Χαλίλ-μπενς, ἀφρίζει καὶ φωνάζει·
 «Χίλια πουγγιὰ σᾶς δίνω ἔγω κὶ ἀκόμα πεντακόσια,
 Τὸ Διακο νὰ χαλάσετε, τὸ φοβερὸ τὸν κλέφτην·
 Γιατὶ θὰ σβύσῃ τὴν Τουρκιά κὶ ὅλο μας τὸ ντοβλέτι» —
 Τὸ Διακο τότε παίρνουνε καὶ ἔς τὸ σουβλί τὸν βάζουν.
 Ὁλόρθο τὸν ἐστήσανε κὶ αὐτὸς ἔχαμογελοῦσε.
 Τὴν πίστι τους τοὺς ἔβριζε, τοὺς ἔλεγε μουρτάταις.
 «Σκυλιά, κὶ ἂν μὲ σουβλίσετε, ἕνα Γραικὸς ἐχάθη·
 Ἄς εἶν' ὁ Ὀδυσσεὺς καλὰ κὶ ὁ καπετὰν Νικήτας
 Αὐτοὶ θὰ φᾶνε τὴν Τουρκιά, θὰ κάψουν τὸ ντοβλέτι».
 (Δημῶδες).

49. Ὁ Σαμουήλ.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην Βαλαωρίτην, Μνημόσυνα).

Ὅτε διὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ πολὺ μᾶλλον διὰ τῆς προδοσίας τοῦ Πήλιου Γκούση ὁ Μουχτάρ καὶ ὁ Βελῆς, υἱοὶ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἐπέτυχον πολλοὺς μὲν τῶν Σουλιωτῶν νὰ καταστρέψωσιν, ἄλλους δὲ νὰ ἀπομακρύνωσι, μόνος ἀπέμεινε ὁ ἱερομόναχος Σαμουήλ, ἄκαμπος εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ταφῆ μετὰ τῆς γλυκυτάτης πατρίδος αὐτοῦ, τοῦ ἐνδόξου Σουλίου.

Ἄνῆρ ἀδάμαστος, ἀκαταμάχητος, ἀγαπῶν μέχρι μανίας τοὺς ἐλευθέρους τῆς πατρίδος του βράχους, ἀπὸ τῆς μικρᾶς ἡλικίας αὐτοῦ ἀφιερωμένος εἰς τὰ θεῖα, ἦτο ἱερεὺς καὶ πολεμιστὴς φοβερός ὁ Σαμουήλ.

Ἦτο τὸ τελευταῖον νῆμα, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἐκρέματο τὸ τρισάθλιον Σοῦλι κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Διὰ τοῦτο ἀνεκηρύχθη ὑπὸ πάντων τῶν Σουλιωτῶν πολέμαρχος καὶ εἰς αὐτὸν

ἐνεπιστεύθησαν τὴν ἑτελευταίαν ὑπεράσπισιν οἱ πατριῶται αὐτοῦ Σουλιῶται.

Εἰς τὴν αἵματηρὰν καὶ φονικωτάτην ἔφοδον τῶν Ἀλβανῶν εἰς τὸ Κακοσοῦλι ἀνεδείχθη ὁ Σαμουὴλ ἀτρόμητος καὶ φοβερός. Καί, ὅτε πᾶσα ἐλπίς σωτηρίας ἐξέλιπεν, ἔθεσε τὸ σῶμά του φραγμὸν ἀνυπέβλητον μεταξύ τοῦ σμήνου τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῶν ὀλίγων ἐπιζώντων Σουλιωτῶν, οἵτινες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἠδυνήθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ νὰ διαφύγωσι τὴν μάχαιραν καὶ τὰ μαρτύρια.

Ἀφοῦ τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα ἐρείπια ἦσαν ἐκτὸς κινδύνου, ὁ Σαμουὴλ, μαχόμενος πάντοτε μετὰ πέντε μόνον συμπολεμιστῶν, ἐπρόφρασε καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸ Κοῦγκι, πύργον ἐκτισμένον ἐπὶ ἀποτόμου βράχου, ὅπου ἦτο ἡ ἀποθήκη τῆς πυρίτιδος καὶ τῶν ὄπλων. Τὸν πύργον τοῦτον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἐκκλησία ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἡ πατρίς παρέδωκεν εἰς τὰς ἱεράς αὐτοῦ χεῖρας, καὶ ὁ μοναχὸς εἶχεν ὁμότη τὸν ὄρκον τοῦ θανάτου. Εἶχεν ὁμότη ὅτι οὐδεμία ἀνθρωπίνη δύναμις ἤθελε βιάσῃ αὐτὸν νὰ τὸν ἐγκαταλίπη. Περικυκλωμένος πανταχόθεν ὑπέμεινε ὁ Σαμουὴλ μετὰ τῶν πέντε συμπολεμιστῶν αὐτοῦ ὅσα ἄνθρωποι εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπομείνωσιν. Κεκμηκότες, πληγωμένοι, οὐδὲ σταγόνα ὕδατος εἶχον πλέον, ἵνα δροσίωσι τὰ κατάξηρα καὶ φλογισμένα χεῖλη αὐτῶν. Ἡ τελευταία στιγμή εἶχε φθάσῃ.

Τῇ δεκάτῃ ἐβδόμῃ Δεκεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τρίτου ἔτους ὁ ἱερομόναχος Σαμουὴλ μετὰ τῶν πέντε αὐτοῦ συντρόφων ἀνίπτανται εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπὶ πτερύγων πυρός καὶ στεφανοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὑψίστου ὡς μάρτυρες θανόντες ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Ἐθηκαν πῦρ εἰς τὴν πυρίτιδα καὶ ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα. Δὲν παρεδόθησαν.

50. Ὁ Σαμουὴλ.

«Καλόγερε, τί καρτερεῖς κλεισμένος μέσ' ἔς τὸ Κοῦγκι; Πέντε νωμᾶτοι σῶμειναν κ' ἐκεῖνοι λαβωμένοι.

κ' εἶνε χιλιάδες οἱ ἐχθροί, 'ποῦ σ' ἔχουνε ζωσμένο.
 Ἔλα νὰ δώσης τὰ κλειδιά, πέσε νὰ προσκυνήσης,
 κὶ ἀφέντης ὁ Βελη πασᾶς Δεσπότη θὰ σὲ κάμη».

Ἔτσι ψηλὰ ἀπ' τὸ βουνὸ φωνάζει ὁ Πήλιος - Γκούσης.

Κλεισμένος μέσ' ἔς τὴν ἐκκλησιὰ βρίσκεται ὁ Σαμουήλης.
 κὶ ἀγέρας παίρνει τὴ φωνὴ τοῦ Πήλιου τοῦ προδότη.

Χωρὶς ψαλμοὺς καὶ θυματά, χωρὶς φωτοχυσία,
 γονατισμένοι, σκυθρωποί, ἔμπρὸς ἔς τὴν ὠραία Πύλη,
 πέντε Σουλιώταις στέκονται μὲ τὸ κεφάλι κάτου·
 βουβοὶ δὲν ἀνασαίνουνε καὶ βλέπεις κάπου κάπου
 ὅπου ἓνα χέρι σκόνεται καὶ κάνει τὸ σταυρὸ του.
 Ἀκίνητα ἔς τὸ μάρμαρο σέρνονται τὰ σπαθιά τους,
 σπαθιά, 'ποῦ τόσο ἐδούλεψαν γιὰ τὸ γλυκό τους Σοῦλι!

Δὲν φαίνεται ὁ καλόγερος· μόνος του ἔς τᾶγιο Βῆμα
 προσεύχεται κ' ετοίμαζε τὴ μυστικὴ θυσία.
 Σφιχτά, σφιχτά ἔς τὰ χέρια του ἐβάστα τὸ ποτήρι
 καὶ μύρια λόγι' ἀπόκρυφα ἔλεγε τοῦ Θεοῦ του.
 Τὰ ἔμματα, κατακόκκινα ἀπ' ταῖς πολλαῖς ἀγρύπνιας,
 ἐκύτταζαν ἀκίνητα τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα,
 Τὴ θάλασσα, 'ποῦ κύματα ἔχει κρυφαῖς ἐλπίδες! . . .
 Σιγᾶτε, βρόντοι τουφεκιῶν, πάψτε, φωτιαῖς πολέμου,
 κὶ ὁ Σαμουήλ τὴν ἕσπερη τὴν Κοινωνιὰ θὰ πάρη.

Κ' ἐκεῖ, 'ποῦ ἔκτυπαζ' ὁ παππᾶς τὴ Σάρκα τοῦ Θεοῦ του,
 ἐκύλισ' ἀπ' τὰ ἔμματα του ἔς τοῦ ποτηριοῦ τὰ σπλάχνα
 ἴσως τὴ δροσοῦλα διάφανο κρυφὰ κρυφὰ ἓνα δάκρυ.

«—Θεέ μου καὶ πατέρα μου, θαμμένος ἐδῶ μέσα
 ἐδίψασα. Χωρὶς νερὸ ἢ θεία κοινωνιὰ σου
 θὰ ἔμεινε ἀτέλειωτη. Δέξου, γλυκέ μου Πλάστη,

αὐτὸ τὸ μαῦρο δάκρυ μου, μὴ τὸ καταφρονέσης·
ἀμόλυντο καὶ καθαρὸ βγαίν' ἀπ' τὰ φυλλοκάρδια·
δέξου το, Πλάστη, δέξου το, ἄλλο νερὸ δὲν ἔχω».

Ἦτανε ἥλιος κ' ἔλαμψε τὸ ἱερὸ τὸ σκεῦος.
Τὸ αἶμα ἐξεστάθηκε, ἄχνισε, ζωντανεῦει,
'Αναγαλλιάζει ὁ Σαμουήλ, 'ποῦ εἶδε τὴ Θεία Χάρι,
καὶ τρέμοντας ἀγκάλιασε τὸ Θεϊκὸ Ποτῆρι
καὶ τῶσφιξε 'ς τὰ χεῖλην του κι ἄκουσε, 'ποῦ 'χτυποῦσε,
'σὰν νᾶτανε λαχταριστὴ καρδιά, ζῶν ἰομάτη.

'Ανοίγ' ἡ Πύλη τοῦ ἱεροῦ, σκύφτουν τὰ παλληκάρια·
τάνδρειωμένα μέτωπα τὸ μάρμαρο χτυπᾶνε,
καὶ καρτεροῦν ἀκίνητα τοῦ γέροντα τὰ λόγια.

'Επρόβαλ' ὁ καλόγερος. Τὸ πρόσωπό του φέγγει
'σὰ χιονισμένη κορυφὴ 'ς τοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμψη.
'Σ τὰ λαβωμένα χέρια του 'βαστοῦσ' ἓνα βαρέλι
'πῶκλειε μέσα θάνατο, φωτιὰ κι ἀπελπισία.
'Εκεῖνο μόνο τῶμεινε, ἐκεῖνο μόνο φθάνει.
'Εμπρὸς 'ς τὴν Πύλην τοῦ ἱεροῦ μονάχος του τὸ σταίνει
καὶ τρεῖς φοραὶς τωύλόγησε καὶ τρεῖς φοραὶς τωύχεται,
'σὰν νᾶταν Ἁγία Τράπεζα, 'σὰν νᾶταν Ἄρτοφόρι.
'Επίθωσε ὁ καλόγερος ἐπάνω τὸ ποτῆρι,
καὶ σιωπηλὸς κι ἀτάραχος ἄναψε θειαφοκέρι.

• Τὰ γόνατά του ἐχτύπησαν ὀρμητικὰ τὴν πλάκα,
ἐσήκωσε τὰ χέρια του, τὸ πρόσωπό του ἀνάφτει,
κ' οἱ πέντε τὸν ἐκύτταζαν βουβοὶ μέσα 'ς τὰ ἴατριά.

Ἡ δέησις.

«Πατέρα μου, σ' ἐδοῦλεψα
πιστὰ σαράντα χρόνια.

καὶ τόρα 'ς τὰ γεράματα
 μοῦ δίνεις καταφρόνια !
 Τὸ θέλημά σου ἄς γενῆ !
 Λυπήσου μας, σπλαχνίσου
 καὶ πάψε τὴν ὀργή σου !

'Σ ἐσένα, 'σὰν ὠρφάνεψα,
 ἔδωκα τὴν ψυχὴ μου,
 τὸ Σοῦλί μου τάγκάλιασα
 'ς τὸν κόσμον γιὰ παιδί μου . . .
 Τώρα τὸ Σοῦλι τῶχασα . . .
 Ἦλθ' ἢ στερνὴ μου 'μέρα,
 θάλλθω 'ς ἐσέ, πατέρα.

Μέτρησε πόσοι ἐμείναμε !
 Οἱ ἄλλοι πεθαμμένοι
 μέσ' 'ς τὰ λαγκάδια σέρνονται
 νεκροὶ καὶ λαβωμένοι
 Ἄταφ', ἀμοιρολόγητα
 σέπονται τὰ κουφάρια
 'ς τοῦ λόγκου τὰ χορτάρια.

Ὅρνια καὶ λύκοι ἐχόρτασαν
 τὰ μαῦρα κρέατά μας !
 Συχώρεσε, συχώρεσε,
 Πλάστη, τὰ κρίματά μας !
 Καὶ τόρα, 'ποῦ θὰ νάλλθωμε
 κ' ἐμεῖς 'ς τὴν ἀγκαλιά σου,
 δέξε μας 'σὰν παιδιὰ σου . . .

Τώρα τὸ Σοῦλι ἀπέθανε·
 δὲν ἔμειν' ἓνα χέρι,
 'ποῦ νὰ 'μπορῆ 'ς τὰ δάκτυλα
 νὰ σφίξῃ τὸ μαχαῖρι,

Πατέρα παντοδύναμε,
 γενοῦ σ' ἐμᾶς πατρίδα·
 ἄλλη δὲν ἔχω ἐλπίδα.

Ἐκεῖ ἕψηλὰ ἔς τὸ θρόνο σου
 ἔς τὴν τόση βασιλεία,
 δῶσε ἔς ἐμᾶς τοὺς δύστυχους
 μικρὴ μιὰ κατοικία,
 νὰ ἰμοιάζῃ μὲ τὸ Σοῦλί μας,
 καὶ δῶσέ μου ἓνα βράχο
 κ' ἐκεῖ τὸ Κοῦγκι νάχω.

Χῶμα ἔς τὸ Σοῦλι ἐλεύθερο
 γιὰ νὰ ταφῶ δὲν μένει·
 ἐλέησέ με, Πλάστη μου,
 συχώρεσε νὰ γένη
 τὸ Κοῦγκί μου ἢ ἐκκλησιά,
 τὸ ἱερό σου βῆμα,
 τοῦ Σαμουήλ τὸ μνήμα . . .»

Κι ἀπλόνοντας τὰ χέρια του ἔς τοὺς πέντε του συντρόφους,

«Θεέ μου πολυέλεε !
 Τώρα, ποῦ θὰ ν' ἀφήσω
 τὸν κόσμο καὶ ἔς τὸν ἴσκιό σου
 θάλλθ' ὁ φτωχὸς νὰ ζήσω,
 μιὰ χάρι θέλω, Πλάστη μου·
 τὰ πέντε τὰ παιδιὰ μου
 νὰ τάχω συντροφιά μου.

Τανάθρευσα ἔς τὸν κόρφο μου.
 Γιὰ ἰδέ τα τὰ καῦμένα·
 ἄλλονε δὲν ἀγάπησαν
 παρὰ ἐσὲ καὶ ἴμένα.

Παιδιά μου, μὴ δειλιάσετε,
 νάχετε τὴν εὐχή μου . . .
 Θὰ ζήσετε μαζί μου».

Σταλαγματιά, σταλαγματιά, τὰ δάκρυσά τους πέφτουν.
 κ' ἡ πλάκα, 'ποῦ τὰ δέχεται, ῥαγίζεται καὶ τρίζει.
 Παράπονο τοὺς ἔπιασεν, ὄχι θανάτου φόβος,
 καὶ κλαίοντας ὁ Σαμουήλ, εἰς τῶνά του τὸ χέρι
 τὸ ἱερὸ Ποτῆρί του καὶ 'ς τᾶλλο τὴ λαβίδα,
 ἀρχίνησε τὴν Κοινωνιὰ τοῦ Πλάστῃ νὰ μεράζη.

Ὁ πρῶτος ἐμετάλαβε, μεταλαβαίνει κὶ ἄλλος,
 τὴν ἔδωσε 'ς τὸν τρίτονε κὶ ὁ τέταρτος τὴν παίρνει,
 καὶ φθάνει ὡς τὸν ὕστερο καὶ τοῦ τινε προσφέρει.
 Κ' ἐκεῖ, 'ποῦ ἔψαλλ' ὁ παππᾶς μὲ τὴ γλυκειὰ φωνή του

«Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ
 σήμερον, νιὲ Θεοῦ . . .»

Φωναὶς ἀκούονται, χτυπιαίς, ἀλαλαγμός, ἀντάρα.
 'Πλακώσανε οἱ ἄπιστοι ! Καλόγερε, τί κάνεις ; . . .
 'Ἐσήκωσε τὰ ῥάτια του ὁ Σαμουήλ 'ς τὸν κρότο
 καὶ στάζ' ἀπ' τὴ λαβίδα του ἐπάνω 'ς τὸ βραῆλι
 μιὰ φλογερὴ σταλαγματιὰ ἀπ' τοῦ Θεοῦ τὸ γαῖμα . . .
 'Ἀστροπελέκια ἐπέσανε, βροντάει ὁ κόσμος ὅλος,
 λάμπει 'ς τὰ γνέφ' ἡ ἐκκλησιά, λάμπει τὸ μαῦρο Κοῦγκι.
 Τί φοβερὴν κερδοσοιὰ πῶλαβε 'ς τὴ θανή του
 τὸ Σοῦλι τὸ κακότυχο, καὶ τί καπνὸ λιβάνι ! . . .

'Αρ. Βαλαωρίτης.

31. Ὁ ἵππος.

(Φυσιογνωσία.)

Ὁ ἵππος εἶνε ζῶον θηλαστικὸν μώνυχον, συγγενὲς τοῦ ὄνου καὶ τοῦ ἡμίονου. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εἶνε ἐπιμήκης, οἱ ὀφθαλμοὶ μεγάλοι καὶ ζωηροὶ καὶ προέχοντες, τὸ μέτωπον πλατύ, φέρον ἄνωθεν προκόμιον, τὸ ὁποῖον πίπτει μεταξὺ τῶν δύο ὀφθαλμῶν, τὰ ὦτα ὀρθά, εὐκίνητα καὶ οὔτε πολὺν μεγάλα, ὡς τὰ τοῦ ὄνου, οὔτε πολὺν μικρά, ὡς τὰ τοῦ βοός, αἱ σιαγόνες μακραὶ, τὰ χεῖλη μικρὰ καὶ

Ἴππος

ἀπαλά, οἱ δῶθωνες πολὺν ἀνοικτοί. Ὁ τράχηλος πολὺν ἰσχυρός, ἀρκετὰ μακρός, ὑψούμενος πρὸς τὰ ἄνω, ὡς ὁ τράχηλος τοῦ ἀλεκτορος, κυρτούμενος ὀλίγον κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ ἑστολοσμένος διὰ χαίτης μακρᾶς, πρὸς τὰ ἔξω πιπιούσης. Τὰ στέρνα εὐρέα. Ὁ κορμὸς μέγας καὶ πολὺν στερεός, ἡ κοιλία κυρτή, ἡ ῥάχις σχεδὸν εὐθεῖα ἀνορθομένη ὀλίγον εἰς δύο μέρη καὶ σχηματίζουσα δύο ἑλαφρὰ κυρτώματα. Ἡ οὐρὰ μεγάλῃ καὶ θυσανώδῃ. Ἡ ὀσφὺς πλατεῖα καὶ βραχεῖα, τὰ ἰσχία πλατεῖα, εὐσαρκα καὶ στερεά. Οἱ πόδες λεπτοί, στερεοὶ καὶ εὐκίνητοι ἀπολήγοντες εἰς μίαν ὀπλήν

ὑψηλήν, σκληρὰν καὶ στυλπνὴν. Τὸ τρίχωμα πυκνόν, βραχύ, καὶ λεπτόν. Τὸ χρῶμα στυλπνόν καὶ συνήθως λευκόν, μέλαν, φαιδόν καὶ ξανθόν.

Πάντων τῶν χερσαίων ζώων ὁ ἵππος εἶνε τὸ ὠραιότατον. Εἶνε μέγας, ὑψηλός, σοβαρός, γαῦρος καὶ κομπός. Τὸ σῶμά του εἶνε εὐρωστον, ἰσχυρὸν καὶ ῥαδινόν. Τὰ ὀστέα αὐτοῦ δὲν σχηματίζουσι γωνίας, ὅπως τὰ ὀστέα τοῦ βοός. Ἡ κεφαλή, ὁ τράχηλος, τὰ στέρνα, ἡ κοιλία, ἡ ῥάχις, αἱ πλευραὶ, ἡ οὐρὰ καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ συνδέονται τόσον καλῶς πρὸς ἄλληλα, ὥστε οὐδαμοῦ σχηματίζεται κοιλότης. Ὅλα τὰ μέλη του εἶνε ἀρμονικὰ ἢ κεφαλή, ὁ τράχηλος, ὁ κορμὸς καὶ ἡ οὐρὰ εἶνε πολὺ ἀνάλογα· τὰ σκέλη, τὰ γόνατα, αἱ κνήμαι, οἱ ἀστράγαλοι καὶ αἱ ὄπλα εἶνε ἐπίσης πολὺ ἀνάλογα· τὸ ὕψος ἀνάλογον πρὸς τὸ μῆκος. Οἱ ὀφθαλμοὶ του εἶνε μεγάλοι, διανγεῖς, φλογεροὶ καὶ ἐκφραστικώτατοι. Τὰ ὄτια βραχέα καὶ εὐκίνητα. Τὸ προκόμιον καὶ ἡ χαίτη ὠραιότατα. Ἡ οὐρὰ του ἢ ὠραιότερα οὐρὰ πάντων τῶν ζώων. Τὸ τρίχωμά του ὠραιότατον. Ἡ ὕψωσις καὶ ἡ κύρτωσις τοῦ τραχήλου του πολὺ εὐμορφα. Μάλιστα εἶταν τρέχη ὁ ἵππος, φαίνεται ἔτι ὠραιότερος· αἶρει τοὺς προσθίους πόδας του πρὸς τὰ ἄνω, κάμπτει τὰ γόνατά του μετὰ πολλῆς χάριτος, κυρτῶνει τὴν οὐρὰν του καὶ τρέχει ἑλαφρῶς, ζωηρῶς καὶ ταχέως· διασεύονται δὲ ἀπαλώτατα τὸ προκόμιον καὶ ἡ χαίτη αὐτοῦ.

Ὁ κόσμος θαυμάζει τὴν ὠραιότητα καὶ τὰ ἄλλα ἔξοχα προτερήματα τοῦ ἵππου, καὶ διὰ τοῦτο λαοὶ τινες πιστεύουσι τὸν μῦθον, ὅτι ὁ Θεός, ὅτε ἐπλαττε τὸν ἵππον, ἔλαβε παρὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ παρ' ἐκάστου τῶν λοιπῶν ζώων τὰ χαριέστερα προτερήματα αὐτῶν καὶ δι' αὐτῶν κατεκόσμησε τὸ ὠραῖον τοῦτο καὶ ὑπερήφανον ζῶον. Παρὰ τῆς γυναικὸς ἔλαβε τὰς τρίχας, παρὰ τῆς ἐλάφου τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας, παρὰ τῆς ἀλώπεκος τὰ ὄτια καὶ τὴν οὐρὰν, παρὰ τῆς δορκάδος τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τοὺς μυκτῆρας καὶ τὰ ἄρθρα τῶν ποδῶν, παρὰ τοῦ λέοντος τὴν στάσιν, τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν τόλμην, παρὰ τοῦ ὄφεως τὸ βλέμμα καὶ τὰς ὠραίας ἐλικοειδεῖς κινήσεις, παρὰ τοῦ ἡμίονου τὴν δύναμιν, καρτερίαν καὶ

τὰς ὀπλάς, παρὰ τοῦ λαγωῦ τὸ τρέξιμον καὶ τὴν εὐστροφίαν καὶ παρὰ τοῦ λύκου τὸν λαιμὸν καὶ τὴν ἀκοήν.

Ὁ ἵππος ἐξημερώθη καὶ διατελεῖ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ χιλιάδων ἐτῶν. Εὐρίσκεται πανταχοῦ τῆς γῆς καὶ εἶνε πολλῶν καὶ διαφόρων εἰδῶν, ποικιλλόντων κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς ιδιότητας. Ζῆ συνήθως δέκα ὀκτὼ ἕως εἴκοσι πέντε ἔτη, σπανίως δὲ καὶ τριάκοντα ἕως τριάκοντα πέντε. Ἐγκυμονεῖ ἔνδεκα μῆνας. Τίκει συνήθως ἓνα πῶλον, σπανίως δὲ καὶ δύο. Θηλάζει τρεῖς ἕως πέντε μῆνας. Τρώγει βρόμην, βρίζαν, σῖτον, κριθήν, κνάμους, ἄχυρον καὶ χόρτον. Πίνει ὕδωρ καθαρὸν, κοιμᾶται πολὺ ὀλίγον καὶ πολὺ ἕλαφρά. Τρέχει ταχέως καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ χρεμετίζει, ὅταν μὲν εἶνε μικρὸς, μελεπτήν καὶ μικρὰν, ὅταν δὲ μεγαλώσῃ, με μεγαλητέραν καὶ βαρύτεραν φωνήν.

Οἱ ἵπποι νέμονται εὐχαρίστως εἰς τοὺς λειμῶνας καὶ εἰς τὰ ἐλώδη μέρη. Ἀγαπῶσι νὰ λούονται συχνά. Παίζουσιν εὐχαρίστως καὶ μάλιστα οἱ πῶλοι, οἵτινες περιχαρεῖς πάντοτε σκιρτῶσι καὶ χαριέστατα κινῶνται εἰς τοὺς λειμῶνας. Δύναται οἱ ἄριστοι αὐτῶν νὰ τρέξωσιν ὀκτακόσια πενήκοντα μέτρα εἰς ἓν λεπτόν τῆς ὥρας καὶ νὰ διατρέξωσι συνεχῶς ἑκατὸν ἔνδεκα χιλιάδας καὶ τριακόσια μέτρα, ἔχοντες τὸν χαλινόν! Τὰ ὀξεῖα ὄτα αὐτῶν εὐρίσκονται σχεδὸν πάντοτε εἰς κίνησιν ὅτι αἰσθάνονται καὶ ἐπιθυμοῦσι, τὸ φανερόνουσι διὰ τῶν κινήσεων τῶν ὠτιῶν αὐτῶν. Πλατύνουσι τοὺς δάκτυλους αὐτῶν, ὅταν θυμόνωσιν. Ὁ ὕπνος των διαρκεῖ δύο ἕως τρεῖς ὥρας καὶ κοιμῶνται συνήθως ὄρθοι καὶ ἕλαφρότατα· εἰς τὸν παραμικρὸν κρότον ἐξυπνοῦσιν. Κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν ἀμύνονται διὰ δηγμάτων καὶ λακτισμάτων. Ὅταν βόσκωσιν εἰς τοὺς λειμῶνας καὶ ἔλθωσι λύκοι, τοὺς ἐννοοῦσι μακρόθεν, χρεμετίζουσι δυνατὰ καὶ πάραντα συνάζονται πάντες εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Ἐκεῖ ἀποτελοῦσιν ἓνα κύκλον ἔχοντες τὰς κεφαλὰς πρὸς τὸ ἔσωθεν μέρος τοῦ κύκλου καὶ τοὺς ὀπισθίους πόδας πρὸς τὰ ἔξω καὶ ἀρχίζουσι τὰ λακτίσματα πάντες ὁμοῦ μετὰ μαρίας μεγάλης. Οὕτω δὲ ἡ τρέπουσι.

τοὺς λύκους εἰς φυγὴν ἢ φονεύουσιν αὐτούς. Ὁ χρεμετισμός των εἶνε καθαρώτατος, ἀκούεται πολὺ μακρὰν καὶ εἶνε διάφορος, ὅταν χαίρωσιν, ὅταν ὀργίζωνται, ὅταν ἐπιθυμῶσι καὶ ὅταν φοβῶνται. Μισοῦσιν ὠρισμένους ἀνθρώπους καὶ ὠρισμένα ζῶα. Ὑπόκεινται εἰς ἀσθενείας πολλὰς καὶ ὁμοίας πρὸς τὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν ἀλγῶσι, δὲν φωνάζουσι, στενάζουσι μόνον ὀλίγον. Ὅταν ἀποθνήσκωσιν, ἀποθνήσκουσιν ἡσυχῶς καὶ εὐγενῶς. Προαισθάνονται τὰς θνέλλας καὶ τοὺς σεισμούς καὶ εἶνε ἀνήσυχτοι. Τινὲς πιστεύουσιν ὅτι καὶ προμαντεύουσι τὸν κατὰ τὰς μάχας ἐπικείμενον θάνατον τῶν κυρίων των καὶ ἀνθίστανται νὰ φέρωσιν αὐτοὺς εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης.

Ὁ ἵππος ἔχει τὰς αἰσθήσεις πολὺ ἀνεπτυγμένας. Ἡ ἀφή του εἶνε λεπιοτάτη ὅσον ἐλαφρῶς καὶ ἂν πιεσθῆ ὑπὸ τοῦ χαλινοῦ ἢ ὑπὸ τῶν σκελῶν τοῦ ἀναβάτου, ἀμέσως αἰσθάνεται, ἀμέσως ἐννοεῖ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἀμέσως ἐκτελεῖ αὐτό. Ἡ γεῦσις του εἶνε λεπιοτάτη καὶ ἐκλεκτή· οὐδέποτε τρώγει, ὅταν ἡ φάτινη του εἶνε ἀκάθαρτος. Ἡ ὄσφρησις του εἶνε ἐπίσης πολὺ καλή· πᾶσαν ἀκαθαρσίαν ἐν τῇ φάτινῃ του τὴν ἀντιλαμβάνεται διὰ τῆς ὄσφρησεως καὶ μετ' ἀποστροφῆς φεύγει ἀπ' αὐτῆς· πᾶν ἄγνωστον ἀντικείμενον τὸ ὄσφραίνεται, ἵνα πληροφορηθῆ, ἂν εἶνε ἀβλαβὲς ἢ βλαβερόν· ὅταν τύχη ποτὲ νὰ φοβηθῆ καθ' ὁδὸν ἕκ τινος ἀντικειμένου καὶ δὲν θέλῃ νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν, πάραυτα διέρχεται, ὅταν τὸν ἀφήσῃ ὁ ἡνίοχος, ἵνα πληροφορηθῆ διὰ τῆς ὄσφρησεως ὅτι δὲν εἶνε ἐπικίνδυνον τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπροξένησεν εἰς αὐτὸν τὸν φόβον. Ἡ ἀκοή του εἶνε ἐκτάκτως λεπτή· ἐκ μακροτάτης ἀποστάσεως αἰσθάνεται καὶ τὸν ἐλαφρότατον ἤχον καὶ ἀναγγέλλει τοῦτο εἰς τὸν κύριόν του ἢ μουσικῇ τέρπει αὐτὸν πολὺ καὶ τὸν καταπραΰνει, ὅταν εἶνε ὠργισμένος. Ἡ ὄρασις του εἶνε πολὺ καλή· τὰ ἀντικείμενα ἐκ τοῦ πλησίον τὰ βλέπει πολὺ μεγαλῆτερα ἀπὸ ὅ,τι τὰ βλέπουσιν οἱ ἄνθρωποι· βλέπει δὲ καὶ τὴν νύκτα πολὺ καλὰ καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν καὶ εἰς τὸ βαθύτατον σκοτίος ἀφεθῆ ἐλεύθερος, ἀδύνατον νὰ ἀποπλανηθῆ τῆς ὁδοῦ· ἀδύνατον νὰ σκοιτάρῃ, ἀδύνατον νὰ κρημμισθῆ.

Ὁ ἵππος ἔχει μεγάλην αἰσθησιν τοῦ τόπου γνωρίζει τὸν στάβλον, τὴν νομὴν καὶ τὰς ὁδοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ἀπαξ μόνον διῆλθεν. Ὅταν ὁ ἄμαξηλάτης ἀποπλανηθῆ τῆς ὁδοῦ καὶ ὀδηγῆ αὐτὸν ἐσφαλμένως, ὁ ἵππος ἀνθίσταται καὶ πάντοτε προσπαθεῖ νὰ πορευθῆ τὴν ὀρθὴν ὁδόν. Κοιμωμένους καρραγωγεῖς τοὺς ὀδηγεῖ ἀσφαλῶς εἰς τὸν τόπον, ὅπου θέλουσι νὰ ὑπάγωσιν. Ὀδοιπόροι, μὴ γινώσκοντες τὴν ὁδόν, ἀφίνουσιν ἐλευθέρους τοὺς ἵππους καὶ πάντοτε ὀδηγοῦνται καλῶς. Ὅταν τὸν ἀποζεύξωσι, πορεύεται μόνος εἰς τὸν στάβλον καὶ πάντοτε καταλαμβάνει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θέσιν, χωρὶς νὰ συγχύσῃ αὐτὴν μὲ τὴν θέσιν ἄλλου. Ὅταν θέλωσι νὰ τὸν ποιίσωσι, τὸν ἀφίνουσιν ἐλεύθερον καὶ πορεύεται μόνος εἰς τὸ φρέαρ. Ὅταν θέλωσι νὰ τὸν ζεύξωσι, τὸν ἀφίνουσιν ἐλεύθερον καὶ κατευθύνεται μόνος εἰς τὴν ἄμαξαν.

Ὁ ἵππος ἔχει νοητικὰ προτερήματα ἔξοχα. Ἐχει μεγάλην περιέργειαν τὸν νέον σύντροφόν του, τὴν νέαν ἄμαξαν, τὸν νέον ἀναβάτην, τὸν νέον ἵπποκόμον, τὸν νέον ἄμαξηλάτην παρατηρεῖ μετὰ πολλῆς περιεργείας καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὰ διάφορα ἰδιώματα αὐτῶν. Ἐχει ἀντίληψιν πολλήν γνωρίζει τὸν κύριόν του ἐκ τῆς φυσιογνωμίας, ἐκ τῆς φωνῆς, ἐκ τῆς ἐνδυμασίας καὶ ἐκ τοῦ χρώματος αὐτῆς καὶ ἀντιλαμβάνεται τάχιστα τὰς διαταγὰς αὐτοῦ. Ἐχει μνήμην πολλήν ἀναγνωρίζει τὸν παλαιὸν κύριον καὶ μετὰ παρέλευσιν χρόνου μακροῦ. Τὸ ξενοδοχεῖον, ἐνθα ποτὲ διέμεινε μετὰ τοῦ κυρίου του, τὸ ἐνθυμεῖται ἐπὶ πολὺν χρόνον, καί, ὅταν ποτὲ διέλθῃ ἐκεῖθεν, ἴσταιται εἰς τὴν θύραν μέχρις ὅτου διαταχθῆ νὰ προχωρήσῃ. Ἐνθυμεῖται τὴν θέσιν, ἐνθα ἐτρόμαξέ ποτε, καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν πρόκειται νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν, δὲν θέλει νὰ πλησιάσῃ, ἀνθίσταται καὶ δὲν προχωρεῖ. Οἱ ἵπποι, οἱ ὑπηρετήσαντές ποτε εἰς τὸ ἵππικόν, ἐνθυμοῦνται ἐπὶ πολὺν χρόνον τὰ προστάγματα καὶ τὰ γυμνάσματα, καί, ὅταν ποτὲ ἀκούσωσι τὴν σάλπιγγα σημαίνουσαν, ἐνθουσιῶσι, φρυάττουσι, σκιριτῶσι, πλήττουσι τὸ ἔδαφος διὰ τῶν ὀπλῶν αὐτῶν. Ἐχουσι φαντασίαν ὄνειρεύονται. Ἐχουσι κρίσιν πολλήν διακρίνουσι τὰς ἐπιθυμίας τῶν κυρίων των ἐκ τῶν διαφορῶν

νευμάτων και ἐκ τοῦ διαφόρου τόνου τῆς φωνῆς αὐτῶν διακρίνουσι πότε εἶνε ὠργισμένοι και πότε διάκεινται εὐμενῶς πρὸς αὐτούς. Γνωρίζουσι οὐ, ὅταν εἶνε λίθοι διεσκορπισμένοι εἰς τὴν ὁδόν, δύναται νὰ σκοντάψωσι και νὰ πάθωσι και διὰ τοῦτο βαίνοσι διὰ τῶν τοιούτων ὁδῶν μετὰ πολλῆς προσοχῆς. Γνωρίζουσι οὐ δύναται νὰ ὀλισθήσωσι, ὅταν εἰσέρχονται εἰς τὸν ποταμόν, και διὰ τοῦτο εἰσέρχονται εἰς αὐτὸν ἤσυχα ἤσυχα και μετὰ μεγίστης προσοχῆς. Γνωρίζουσι οὐ δύναται νὰ κατακρημιθῶσι, ὅταν βαίνοσι δι' ἀποκρήμων μερῶν και νὰ κατασντριβῶσι εἰς τὰ κάτωθεν αὐτῶν χαίοντα βάρανθρα, και διὰ ταῦτα μετὰ μεγίστου φόβου και μετὰ μεγίστης προσοχῆς θέτουσι τὸν πόδα αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἀποκρήμον ἐδάφους τῶν τοιούτων στενωπῶν. Ὅταν καλυφθῆ ἡ ὁδὸς ὑπὸ χιόνων, πορεύονται ἀσφαλῶς διακρίνοντας τὴν ὀρθὴν ὁδὸν ἐκ τῶν παρακειμένων δένδρων, λόφων και παρομοίων ἄλλων ἀντικειμένων.

Ἐνεκα πάντων τούτων τῶν προτερημάτων ὁ ἵππος δύναται πολλὰ πράγματα νὰ μάθῃ, ἂν διδάσκηται δι' ἡπίων τρόπων και οὐχὶ διὰ μαστιγώσεων, δι' ἀπειλῶν και διὰ πείνης, διότι τότε γίνεται δύστροπος και οὐδὲν θέλει νὰ μάθῃ. Ὁ ἵππος μανθάνει νὰ κάμνῃ φιλοφρονήσεις, νὰ γονατίζει, νὰ λαμβάνῃ πράγματα ξιπτόμενά, νὰ τὰ φέρῃ εἰς τὸν ὄπιοντα αὐτά, νὰ εὐρίσκη πράγματα κρυπτόμενα, νὰ φέρῃ ταῦτα εἰς τὸν κρύψαντα αὐτά, νὰ κτυπᾷ μὲ τὸν πόδα του τὸν ὄυθμόν τῆς μουσικῆς, νὰ κτυπᾷ κατὰ γῆς τοσάκις τὸν πόδα του, ὅσοι ἄνθρωποι εἶνε παρόντες ἢ ὅσας ὥρας δεικνύει τὸ εἰς τὸν τοῖχον ἀνηρημένον ὥρολόγιον, νὰ ἀπαντᾷ εἰς ἐρωτήσεις κλίνων πρὸς τὰ κάτω ἢ ὑπόνων πρὸς τὰ ἄνω τὴν κεφαλὴν, νὰ προσποιῆται τὸν ἀσθενῆ βαδίζων χαλαρῶς, νὰ πίπτῃ κατὰ γῆς και νὰ φαίνεται ὡς νεκρός, νὰ ἀφίγη νὰ κάθηται ἐπ' αὐτοῦ, νὰ ἀνορθοῦται δὲ αἴφνης και νὰ τρέχῃ δρομαίως, ὅταν λεχθῆ ὅτι ἔρχονται νὰ τὸν ἐκδώρωσι, νὰ κάθηται ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν ὡς κύων, νὰ χορεύῃ διαφόρους χοροὺς ἀκολουθῶν τὴν μουσικὴν και ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα. Ἐὰν ὁ ἵππος εἶνε πολεμικός, μανθάνει τάχιστα τὰ στρατιωτικὰ προσιάγματα και γυμνάσματα.

Ἄλλ' ὅσον μεγάλη καὶ ἂν εἶνε τὰ νοητικὰ προτερήματα τοῦ ἵππου, τὰ ἠθικὰ προτερήματα αὐτοῦ εἶνε ἔτι μεγαλύτερα.

Ἡ τόλμη, ἡ ἀφοβία καὶ ἡ εὐπάθεια τοῦ ἵππου εἶνε ἀξιοθαύμαστα· διὰν πληγωθῆ, διόλου δὲν θορυβεῖται ἀφίνει νὰ τὸν κόπιωσι καὶ νὰ τὸν ῥάπτωσι οἱ ἰατροὶ μετὰ τῆς μεγίστης ἀταραξίας. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου τῆς μάχης, ἐν τῷ μέσῳ τῶν φοβερωτάτων κρότων τῶν τηλεβόλων, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ καπνοῦ τῆς πυρίτιδος, ὅτε ἄλλα ζῶα περίτρομα ὑποχωροῦσιν ἢ γίνονται μανιώδη, ὁ ἵππος ἴσταιται σοβαρὸς καὶ ἀτρόμητος, χωρὶς νὰ τραπῆ εἰς φυγὴν, χωρὶς νὰ προσέχη εἰς τὰς πληγὰς του· ῥίπτεται δὲ πάραυτα εἰς τὸν κίνδυνον καὶ εἰς τὸν θάνατον, ἅμα διατάξῃ τοῦτο ὁ κύριός του. Εἰς τινὰ πόλεμον περιεκύκλωσαν οἱ ἐχθροὶ στρατηγὸν τινὰ ἐπίτινος γεφύρας· ὁ στρατηγὸς κεντεῖ τὸν ἵππον του καὶ πάραυτα οὗτος ῥίπτεται ἐντὸς τοῦ κάτωθεν ῥέοντος ποταμοῦ. Ἐσωθήσαν καὶ οἱ δύο. Εἰς ἄλλον πόλεμον οἱ ἐχθροὶ εἶχον στενοχωρήσῃ ἵππεῖς τινὰς ἐπίτινος ὑψώματος· εἰς τῶν ἵππέων τούτων ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ του ἀνέβη μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψώματος. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἤλθον οἱ ἐχθροί· τότε ὁ ἵππεὺς ἀπηλπισμένος περὶ τῆς σωτηρίας κεντεῖ τὸν ἵππον καὶ πάραυτα οὗτος κατακρημνίζεται εἰς τὸ κάτωθεν τοῦ ὑψώματος χαῖνον βάρανθρον. Ὁ ἵππος συνετρίβη, ὁ ἵππεὺς διεσώθη.

Ὅσον γενναῖος εἶνε ὁ ἵππος, τόσον εἶνε φιλότιμος, ὑπερήφανος καὶ ἀγαθός. Εἰς τὰς ἵπποδρομίας ἴσταιται, πρὶν ἢ δοθῆ τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος, πλήρης ἀνυπομονησίας, χρεμετίζει καὶ διὰ τῶν ποδῶν του πλήττει τὸ ἔδαφος· ἅμα δ' ὡς δοθῆ τὸ σημεῖον, ὀρμᾷ πρὸς τὸ ἵπποδρόμιον καὶ προσπαθεῖ νὰ προτρέξῃ τῶν ἄλλων ἵππων. Οὐδεὶς παρορμᾷ αὐτὸν πρὸς τοῦτο, οὐδεὶς λέγει πρὸς αὐτὸν περὶ τίνος πρόκειται, μόνον ἡ φιλοτιμία τὸν παρακινεῖ νὰ προτρέξῃ τῶν ἀνταγωνιστῶν του καὶ διὰ τοῦτο τρέχει ὅσον δύναται ταχύτερον, ἵνα πρῶτος φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα. Πολλάκις προτιμᾷ νὰ ἀποθάνῃ τρέχων ἢ νὰ ὑπολειφθῆ τῶν ἄλλων. Ἐὰν νικήσῃ, κρατεῖ ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν καὶ αἰσθάνεται πολὺ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησεν. Ἐὰν νικηθῆ, οὐδόλως αἰσθάνεται μῖσος ἢ φθόνον πρὸς

τὸν νικητὴν. Ἐπίσης αἰσθάνεται πολὺ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀναβάτου αὐτοῦ· ὅταν οὗτος εἶνε βασιλεὺς ἢ στρατηγός, τότε ὑπερηφανεύεται πολὺ· ἴσταιται σοβαρῶς καὶ κινεῖται μεγαλοπρεπῶς. Ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ τὸν φρονηματίζει· ὑψώνει τὴν κεφαλὴν καὶ κινεῖται ταχύτερον, κανονικώτερον καὶ ζωηρότερον ἢ ἄλλοτε.

Ὁ ἵππος ἔχει καὶ ἄλλα ἔξοχα προτερήματα. Εἶνε ἤπιος· μένει ἤσυχος, ὅταν θέτωσιν εἰς αὐτὸν τὰ φάλαρα. Εἶνε ἤρεμος· ὅταν ζευγνύωσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἄμαξαν, οὐδόλως δυστροπεῖ, ἀκολουθεῖ δὲ τὸν κύριόν του ὡς κύων. Εἶνε φιλόστοργος· ἀγαπᾷ τὰ τέκνα του ὑπερβολικὰ καὶ ὑπερασπίζει αὐτὰ κατὰ τῶν ἐχθρῶν του γενναίωτα. Εἶνε εὐσπλαγχνος· τινὲς θηλάζουσι τὰ θορακὰ τέκνα τῶν φονευθέντων συντρόφων των, ἄλλοι μασῶσι τὴν τροφήν τῶν γερόντων συντρόφων των καὶ μασημένην δίδουσιν αὐτὴν εἰς αὐτούς. Εἶνε πολὺ πιστὸς καὶ πολὺ ἀφωσιωμένος εἰς τὸν εὐεργέτην του καὶ εἰς τὸν κύριόν του· ὅταν μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου ἴδῃ τὸν παλαιόν του κύριον, προστρέχει πρὸς αὐτόν, χρεμετίζει, λείχει αὐτόν καὶ δεικνύει μεγάλην χαρὰν. Τινὲς, ὅταν καθ' ὁδὸν συμβῇ τι εἰς τοὺς κυρίους αὐτῶν καὶ δὲν δύναται αὐτοὶ νὰ τὸν βοηθήσωσι, τρέχουσι εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰδοποιοῦσι τοὺς οἰκείους. Ἄλλοι ἐπιτίθενται κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῶν κυρίων. Ἄλλοι, ὅταν φονευθῶσιν οἱ ἀναβάται αὐτῶν καὶ καταπέσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἴστανται ὑπεράνω τοῦ πτώματος κατηφεῖς, δάκνουσι τὰ ἐνδύματά των, ἵνα ἐγερθῶσι, παρατηροῦσι τὸ πρόσωπον αὐτῶν ἐπὶ πολὺν χρόνον, φριμάσσουνται καὶ δὲν θέλουσι νὰ ἀπομακρυνθῶσιν αὐτῶν. Ἄλλοι, ἀφοῦ ἀποθάνωσιν οἱ κύριοί των, ἐκ τῆς βαθυτάτης λύπης μένουσιν ἄσιτοι καὶ ἀποθνήσκουσι καὶ αὐτοί.

Μετὰ τῶν πολλῶν προτερημάτων ὁ ἵππος ἔχει καὶ τινὰ ἐλατιώματα. Ἐκπλήσσειται καὶ πτοεῖται εὐκόλως. Κτύπος ἀσυνήθης, πτηνὸν ἔξαφρα ἰπτάμενον, ὑποκάμισον κρεμάμενον ἐπὶ τινος δένδρου ἢ τοιοῦτόν τι ἀσήμαντον πρᾶγμα εἶνε δυνατὸν νὰ καταπλήξῃ τὸν ἵππον καὶ νὰ πιοήσῃ αὐτόν. Ἐνίοτε τόση μεγάλη εἶνε ἡ κατάπληξις αὐτοῦ, ὥστε γίνεται ἔξω φρενῶν· ἀφημιάζει, δὲν ὑπα-

κούει εἰς τὸν χαλινόν, τρέχει ὡς μαινόμενος, τίποτε δὲν βλέπει ἔμπρός του, οὔτε ζῶα οὔτε λίθους οὔτε ἄλλο τι ἔμπόδιον, καταπατεῖ τὰ πάντα καὶ τέλος ἢ κατασυντριβεται ἢ κατακρημνίζεται πον, ἔὰν δὲν κατορθωθῇ νὰ ἐμποδισθῇ ἢ ἔὰν δὲν ἀποκάμῃ τρέχων.

Ἄλλ' ὅπως ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι καλοὶ καὶ κακοί, οὕτως ὑπάρχουσι καὶ ἵπποι καλοὶ καὶ κακοί. Οἱ κακοὶ ἵπποι δάκνουσι, λακτίζουσι, εἶνε ἀπειθεῖς, ἄπιστοι, φθονεροί, μνησικάκοι, ὀκνηροί, ἠλίθιοι καὶ εὐπτόητοι. Οἱ καλοὶ ἵπποι εἶνε φιλόπονοι, εὐπειθεῖς, ἤπιοι, πιστοὶ καὶ ἀφρωσιωμένοι εἰς τὸν κύριόν των. "Οἱαν οἱ ἵπποι ἔχωσι κυρίους προσηγεῖς καὶ εὐγενεῖς καὶ τοὺς μεταχειρίζονται καλῶς, γίνονται καὶ οἱ κακοὶ σὺν τῷ χρόνῳ καλῆτεροι. "Οἱαν ὅμως ἔχωσι κυρίους βαναύσους καὶ σκληροὺς καὶ τοὺς μεταχειρίζονται κακῶς, γίνονται καθ' ἡμέραν θηριωδέστεροι.

Ἐοῦ ἄρην ἵππος καλεῖται κήλων, ὁ θῆλγος φορβὰς καὶ τὸ νεογνὸν πῶλος. Ὁ κήλων εἶνε ζῶον φοβερόν, ἡ δύναμις του εἶνε μεγάλη, τὸ θάρρος του καταπληκτικόν, οἱ ὀφθαλμοὶ του σπινθηροβολοῦντες, ὁ χρεμετισμὸς του μέγας καὶ βαρῆς. Ἡ φορβὰς ἔχει ὀλιγωτέραν δύναμιν, ἀλλ' εἶνε ἠπιωτέρα, ἀγαθωτέρα καὶ εὐπειθεστέρα. Ὁ δὲ πῶλος ὀλίγον μετὰ τὴν γέννησίν του γίνεται τέλειος μικρὸς ἵππος καὶ εὐφνέστατος. Εἶνε ὄλος χαρὰ καὶ ζωηρότης. Αἱ κινήσεις του εἶνε κομψόταται, τὰ σκιρτήματά του χαριέσταται.

Ὁ ἵππος εἶνε χρησιμώτατον ζῶον εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς τὸν πόλεμον εἶνε φίλος ἡμῶν πολύτιμος, εἰς τὰς λοιπὰς ἐργασίας σύντροφος καὶ ὑπηρετὴς ὠφελιμώτατος, μεταφέρει ἡμᾶς ταχέως ἀπὸ ἐνὸς τόπου εἰς ἄλλον. Μεταφέρει φορτία βαρῆα, σύρει ἀμάξας, ζεύγνυται εἰς τὸ ἄροτρον καὶ τοὺς μύλους καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὰ κνηγέσια. Τὸ κρέας, τὸ λίπος, οἱ τένοντες, τὸ δέρμα, αἱ ὀπλαί, αἱ τρίχες αὐτοῦ χρησιμοποιοῦνται κατὰ διαφόρους τρόπους εἰς τὸν βίον, εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὰς ἐργασίας τῶν ἀνθρώπων. Πολλοὶ λαοὶ τρέφονται ἐκ τοῦ κρέατος τοῦ ἵππου· ἄλλοι ἐκ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς διατηρήσεως τῶν ἵππων κερδαίνουσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ πλουτοῦσιν.

Δ'. ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑ

(Κατὰ τοὺς Ἑλληνας ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς)

52. Ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ἡ μάχη τῶν ἀλεκτρούνων.

(Αἰλιανός, ποικίλη Ἱστορία, Β'. 28. Λουκιανός, Ἀνάχαρσις 917).

Ἄφου οἱ Πέρσαι, ἐπανειλημμένως ἠττηθέντες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἔφυγον ἐκ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 479 π. Χ., οἱ Ἀθηναῖοι διὰ νόμου ἔταξαν μίαν ἡμέραν τοῦ ἔτους νὰ ἀγωνίζονται ἀλεκτρούνες ἐν τῷ θεάτρῳ ἐνώπιον ὄλου τοῦ κόσμου.

Ὁ νόμος οὗτος ἐγένετο ἐκ τῆς ἐξῆς αἰτίας.

Θεμιστοκλῆς.

Ὅτε ὁ Θεμιστοκλῆς, στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων γενόμενος, ὠδήγει αὐτοὺς κατὰ τῶν βαρβάρων, καθ' ὁδὸν εἶδεν ἀλεκτρούνας μαχομένους. Πάραυτα διατάσσει νὰ σταθῇ ὁ στρατὸς καὶ δεικνύων εἰς τοὺς στρατιώτας τοὺς ἀλεκτρούνας εἶπε· «Τί φιλότιμα καὶ ἀνδρεῖα ζῶα! Κακοπαθοῦσι καὶ αἱματόνονται καὶ κόπτονται μόνον ἐκ φιλοτιμίας, μόνον ἵνα μὴ ὑποχωρήσῃ ὁ εἰς πρὸ τοῦ ἄλλου καὶ ἵνα φανῇ εἰς τοὺς ὁμοίους του ἠττημένος. Φαντάσθητε τί θὰ ἔπρατον, ἐὰν ἐμάχοντο ὑπὲρ πατρίδος, ὑπὲρ θρησκείας, ὑπὲρ δόξης, ὑπὲρ ἐλευθερίας,

ὑπὲρ τῶν τέκνων των!». Ἐκ τῶν λόγων τούτων τόσον πολὺ ἡ φιλοτιμία τῶν στρατιωτῶν ἐξήφθη, ὥστε, ὅτε συνηντήθησαν μετὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀτρόμητοι ὡς λέοντες ἐπέπεσον κατ' αὐτῶν καὶ ἐνίκησαν αὐτούς. Πρὸς ἀνάμνησιν δὲ τοῦ πράγματος τούτου ἐγένετο ὁ νόμος οὗτος, ἔπειτα δὲ καὶ ἵνα βλέπωσιν οἱ νέοι Ἀθηναῖοι ὅτι καὶ τὰ ζῶα αὐτὰ ἀκόμη ἐκτίθενται εἰς τοὺς μεγίστους κινδύνους, ὅταν πρόκειται νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν ζωὴν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν.

53. Αἱ μητέρες τῶν Λακεδαιμονίων

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία IB', 21).

Αἱ μητέρες τῶν Λακεδαιμονίων, ὅτε οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἐφρονεύοντο εἰς τὰς μάχας, παρετήρουν τὰ τραύματα αὐτῶν. Καί, ἂν μὲν ἔβλεπον ὅτι ταῦτα ἦσαν ἐκ τῶν ἐμπροσθεν, ἔχαιρον καὶ ὑπερηφάνως προσθλέπουσαι ἔφερον τοὺς νεκροὺς εἰς τοὺς πατρικοὺς αὐτῶν τάφους· ἂν ὁμως ἔβλεπον ὅτι τὰ τραύματα αὐτῶν ἦσαν ἐκ τῶν ὀπισθεν, ἐλυποῦντο καὶ ἐθρήνουν. Ἐφευγον δὲ κατηφείς καὶ ἐσκυμμένην τὴν κεφαλὴν ἐξ αἰσχύνης ἔχουσαι, καὶ ἄφινον τὰ πτώματα νὰ τὰ θάψωσιν οἱ νεκροθάπται ἢ ἔστελλον κρυφίως τὴν νύκτα ἀνθρώπους καὶ ἔθαπτον αὐτοὺς εἰς τοὺς πατρικοὺς αὐτῶν τάφους.

54. Ὁ Σουλιώτης Τζήμας Ζέρβας.

(Κατὰ τὸν Μενδελσῶνα Βαρθόλδην, Ἄγγελου Βλάχου μετάφρασις μέρος 1, σελ. 131 καὶ ἐξῆς).

Ὁ ἄγριος τῆς Ἠπείρου τύραννος Ἀλῆ-πασᾶς ἐπολέμει κατὰ τὸ 1800 μ.Χ. πρὸς τοὺς ἥρωας τοῦ Σουλίου. Πολὺν χρόνον ἐπολέμει καὶ πολλοὺς πολεμιστὰς ἀπώλεσε κατὰ τὰς μάχας, ἀλλὰ μάτην! Οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ. Οἱ Σουλιῶται, ἄνδρες γενναῖοι καὶ πολεμισταὶ ἐμπειρότατοι, ἐνίκων πάντοτε τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλῆ.

Ὁ Ἀλῆς ἀπελπισθεὶς νὰ καθυποτάξῃ τοὺς ἄνδρας τούτους διὰ τῶν ὄπλων ἐζήτησε διὰ τῶν δωροδοκιῶν νὰ διαφθείρῃ τοὺς ὀπλαρχηγοὺς αὐτῶν, νὰ διαιρέσῃ καὶ ἔπειτα νὰ καθυποτάξῃ αὐτούς. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτο ἀπέτυχεν. Ὁ ἀτρόμητος Τζήμας Ζέρβας, ὀπλαρχηγὸς μεγαλόφρων, εἰς ὃν πρᾶσεν ὀκτακόσια πουγγία, δηλ. ὀκτακοσίας χιλιάδας γροσίων, καὶ ὑπέσχετο νὰ τὸν ὑψώσῃ εἰς μέγιστα ἀξιώματα, ἐὰν ἐπρόδιδε τοὺς πατριώτας αὐτοῦ, ἔστειλε πρὸς αὐτὸν τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν·

Βεζίρη Ἀλῆ πασα,

Σ' εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὴν ἀγάπην, 'ποῦ ἔχεις γιὰτ' ἐμένα· μόν' τὰ πουγγιά σου, 'ποῦ μοῦ γράφεις νὰ μοῦ στείλῃς, νὰ μὴ μοῦ τὰ

στείλης, γιατί δὲν ἔξέρω νὰ τὰ μετρήσω καὶ δὲν ἔξέρω τί νὰ τὰ κάνω. μόν' καὶ ἂν ἤξερα, πάλιν δὲν ἤμουν εὐχαριστημένος νὰ σοῦ δίνω οὔτε ἓνα λιθάρι ἀπὸ τοὺς βράχους τῆς πατρίδος μου, καὶ ὄχι νὰ φύγω ἀπὸ τὸ Σοῦλι διὰ τὰ πουγγιά σου, καθὼς ὅπου φαντάζεσαι. Τιμαῖς καὶ δόξαις, ποῦ μοῦ ὑπόσχεσαι νὰ μοῦ δίνῃς, δὲν μοῦ χρειάζονται, γιατί εἰς ἐμένα πλοῦτος, δόξαις καὶ τιμαῖς εἶνε τὰ ἄρματά μου, ὅπου μ' ἐκεῖνα φυλάω τὴν πατρίδα μου, τὴν ἐλευθερίαν μου καὶ τὰ παιδιὰ μου, καὶ τιμῶ καὶ τὸνομα τοῦ Σουλιώτου καὶ ἀπαθανατίζω καὶ τὸ ἰδικόν μου ὄνομα.

Τζήμας Ζέρβας.

« Ἄπας ὁ ὑπὸ γῆν καὶ ὑπὲρ γῆς χρυσὸς ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιος ».

Πλάτων.

55. Ὁ Λυκίδης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι.

(Ἡρόδοτος, βιβλ. Θ', κεφ. 4 καὶ 5).

Ἀποῦ ὁ Ξέρξης, ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας, ἐνίκηθη εἰς Σαλαμίνα κατὰ τὸ 480 π. Χ., ἔφυγεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Ἀπῆκεν ὁμῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν στρατηγὸν Μαρδόνιον, ἵνα νικήσῃ αὐτὸς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους ὁ ἴδιος δὲν κατώρθωσε νὰ νικήσῃ.

Ὁ Μαρδόνιος νομίζων ὅτι ὅλη ἡ Ἑλλὰς πάραυτα θὰ ἐκυριεύετο, ἐὰν οἱ Ἀθηναῖοι ἐγίνοντο φίλοι του, ἔστειλε διαφόρους ἀνθρώπους, ὅπως πείσῃ αὐτοὺς νὰ μὴ λάβωσι μέρος εἰς τὸν πόλεμον, νὰ ἀφήσωσι δὲ αὐτὸν ἐλεύθερον νὰ πολεμήσῃ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας καὶ νὰ τοὺς καθυποτάξῃ. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔστειλεν εἰς τὴν Σαλαμίνα, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ἐγκαταλιπόντες τὰς Ἀθήνας εἶχον ἤδη καταφύγη, καὶ τινὰ ἐξ Ἑλλησπόντου καταγόμενον, Μουριχίδην καλούμενον. Οὗτος παρουσιασθεὶς εἰς τοὺς Ἀθηναίους εἶπεν ὅσα παρὰ τοῦ Μαρδονίου εἶχε διαταχθῆ νὰ εἴπῃ. Οἱ Ἀθηναῖοι θεωρήσαντες αὐτὰ προσβλητικὰ διὰ τὴν πατρίδα των οὐδὲ νὰ τὰ ἀκούσωσι κἂν ἤθελον. Μόνον εἰς, Λυκίδης ὀνομαζόμενος, εἶπεν ὅτι ἐνόμιζε συμφέρον νὰ δεχθῶσι τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀκούσαν-

τες ταῦτα τόσον ὀργίσθησαν, ὥστε περικυκλώσαντες τὸν Λυκίδην κατελιθοβόλουν αὐτόν. Θορύβου δὲ πολλοῦ γενομένου ἔμαθον τὸ πρᾶγμα καὶ αἱ γυναῖκες. Τόσον δὲ ἀνανδρος καὶ προσβλητικὴ διὰ τὰς Ἀθήνας ἐφάνη εἰς αὐτὰς ἡ διαγωγὴ τοῦ Λυκίδου, ὥστε ἐξοργισθεῖσαι καὶ αὐταὶ ὤρμησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λυκίδου καὶ λιθοβολοῦσαι ἐφόνευσαν τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ.

56. Οἱ Σπαρτιᾶται Σπερθίας καὶ Βούλις

(Ἡρόδοτος, βιβλ. Ζ'. Κεφ. 133.—137).

Ὅτε οἱ Πέρσαι περὶ τὸ 490 π. Χ. ἀπεφάσισαν νὰ κατακτήσωσι τὴν Ἑλλάδα, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Δαρεῖος ἐπεμψε κήρυκας, ἵνα μάθωσι τίνες ἑλληνικαὶ πόλεις ἤθελον νὰ ὑποταχθῶσι καὶ τίνες ἤθελον νὰ πολεμήσωσι πρὸς αὐτόν. Οἱ κήρυκες περιερχόμενοι τὰς διαφοροὺς ἑλληνικὰς πόλεις ἐζήτουν γῆν καὶ ὕδωρ. Καὶ ὅσαι μὲν ἐξ αὐτῶν ἔδιδον γῆν καὶ ὕδωρ, ἐδήλουν ὅτι τὴν γῆν τῆς χώρας αὐτῶν καὶ τὰ ὕδατα, ὄλην αὐτῶν δηλ. τὴν χώραν, παραδίδουσιν εἰς τοὺς Πέρσας. Τοῦτο ἦτο τὸ σημεῖον τῆς ὑποταγῆς.

Πλείστα ἑλληνικαὶ πόλεις ἔδωκαν γῆν καὶ ὕδωρ. Οἱ Σπαρτιᾶται ὅμως καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὄχι μόνον δὲν ἔδωκαν, ἀλλὰ καὶ ἐκακοποίησαν τοὺς κήρυκας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔρριψαν αὐτοὺς εἰς ἓν βάραθρον, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι εἰς ἓν φρέαρ περιπαίζοντες αὐτοὺς καὶ λέγοντες ἐκεῖθεν νὰ λάθωσιν ὅτι ἐπεθύμουν, διότι ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἓν ἀφθονία γῆ καὶ ὕδωρ.

Οἱ κήρυκες, ἄνθρωποι ξένοι καὶ πρόσωπα ἱερά, ἦσαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ πράξις αὕτη βάρβαρος καὶ ἀσεβῆς οὖσα ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν Θεόν. Καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου ὑπέστησαν μὲν οἱ Ἀθηναῖοι πολλὰς καὶ μεγάλας συμφοράς, δὲν ἐγίνοντο δὲ ἀπὸ τὸν Θεὸν δεκταὶ αἱ θυσίαι τῶν Σπαρτιατῶν, ὡσάκις ἔθνον εἰς αὐτούς. Οὐδεὶς ἠγνόει πλέον ὅτι ὁ Θεὸς ἦτο ἐξωργισμένος κατ' αὐτῶν. Οἱ Σπαρτιᾶται ἐθεώρησαν τοῦτο ὡς μεγάλην συβφορὰν καὶ ἔλυποῦντο πολὺ. Πολλὰς συνελεύσεις ἐγένοντο πρὸς τοῦτο, ἀλλ' οὐδεὶς τρόπος ἀπαλλαγῆς ἐφαίνετο. Τέλος

ἀπεφάσισαν νὰ προκηρύξωσιν, ἐὰν Σπαρτιάτης τις ἔστεργεν ἑκουσίως νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ τῆς Σπάρτης.

Ὁ Σπερθίας, υἱὸς τοῦ Ἀναρίστου, καὶ ὁ Βοῦλις, ὁ υἱὸς τοῦ Νικολάου, ἄνδρες Σπαρτιᾶται ἐκ καλλίστων οἰκογενειῶν καταγόμενοι καὶ πλουσιώτατοι ἔστερξαν αὐτοὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας, ἵνα θανατωθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ ἀντὶ τῶν δύο κηρύκων Περσῶν, τοὺς ὁποίους οἱ συμπολιταὶ αὐτῶν ἀσεβέστατα ἐθανάτωσαν.

Ἐξεκίνησαν λοιπὸν διὰ τὰ Σοῦσα, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου τῆς Περσίας, καὶ μετὰ τινα καιρὸν φθάσαντες ἐκεῖ ἐνεφανίσθησαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. Οἱ σωματοφύλακες προσέταξαν αὐτοὺς καὶ ἐξηνάγκαζον νὰ προσκυνήσωσι τὸν βασιλέα, ἀλλ' οὗτοι ἠρνήθησαν εἰπόντες· «Τοιαύτη συνήθεια δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν Ἑλλάδα, νὰ προσκυνῶμεν ἀνθρώπους». Ἐπειτα δὲ ἀποτεινόμενοι πρὸς τὸν βασιλέα εἶπον· «ὦ βασιλεῦ τῶν Περσῶν, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔπεμψαν ἡμᾶς, ὅπως θανατωθῶμεν ἐδῶ ὑπὸ σοῦ, ἀντὶ τῶν δύο κηρύκων, οἵτινες ἐθανατώθησαν ἐν Σπάρτῃ ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν!». Ὁ βασιλεὺς ἀκούσας ταῦτα εἶπεν· «Οἱ Λακεδαιμόνιοι φονεύσαντες κήρυκας ἡμάρτησαν ἀμαρτίαν μεγίστην· παρεβίασαν νόμους, τοὺς ὁποίους πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀναγνωρίζουσιν ὡς ἱερούς. Αὐτὸς ποτὲ δὲν θὰ πράξῃ ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον κατηγορεῖ τοὺς ἄλλους». Ταῦτα εἰπὼν ἀφῆκεν αὐτοὺς ἐλευθέρους νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των.

«Τὸ καλὸν φίλει».

57. Λάμπρος καὶ Φῶτος Τζαβέλλας.

(Κατὰ τὸν Μενδελσῶνα Βαρθόλδην, Ἀγγέλου Βλάχου μετάφρασις.
μέρος Α', σελ. 122 καὶ ἐξῆς).

Κατὰ τοὺς ἐνδόξους πρὸς τὸν Ἀλῆ-πασᾶν ἀγῶνας τοῦ Σουλίου διὰ δόλου περὶ τὸ 1792 μ. Χ. συλλαβὼν ὁ Ἀλῆς τὸν ἀνδρεῖον ὄπλαρχηγὸν τῶν Σουλιωτῶν Λάμπρον Τζαβέλλαν ἀλυσίδετον τὸν ἔφερεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τὰ Ἰωάννινα, καὶ τὸν ἐφυλάκισεν. Ἐνόμισεν ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ κυριεύσῃ τὸ Σοῦλι, ἀφοῦ εἶχε τὸν Τζαβέλλ-

λαν εἰς τὰς φυλακὰς ἀλυσίδετον καὶ ὤρμησε κατ' αὐτοῦ ἄγων πολυάριθμον στρατόν. Ἄλλ' ἀμέσως εἶδεν ὅτι ἠπατήθη, διότι τὸ Σοῦλι ἠρωϊκῶς ἀντέστη καὶ ἀπόντος τοῦ Λάμπρου Τζαβέλλα.

Ἀπελπισθεῖς ὁ Ἄλῃς νὰ κυριεύσῃ αὐτὸ διὰ τῶν ὄπλων κατέφυγε καὶ πάλιν εἰς τὸν δόλον. Διέταξε νὰ φέρωσιν ἐνώπιον αὐτοῦ τὸν Τζαβέλλαν καὶ ὑπεσχέθη νὰ τὸν ἀνταμείψῃ, ἐὰν ἤθελε νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὴν ὑποδούλωσιν τῆς πατρίδος του, εἰ δὲ μὴ, θὰ διέταττε νὰ ψήσωσιν αὐτὸν ζῶντα. Ὁ Τζαβέλλας ὑπεσχέθη, ἐὰν τὸν ἄφινε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τοὺς συμπατριώτας του, νὰ κατορθώσῃ ὅ,τι ὁ Ἄλῃς ἤθελεν. Ὁ Ἄλῃς τὸν ἀφῆκεν, ἀλλ' ἐκράτησεν ὡς ὄμηρον τὸν δωδεκαετῆ υἱὸν αὐτοῦ Φῶτον.

Ὁ Τζαβέλλας ἐπιστρέψας εἰς τὸ Σοῦλι συνεκάλεσε πάραυτα τοὺς ἀρχηγούς καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς ὅτι ὁ Ἄλῃς σκοπεύει νὰ κυριεύσῃ τὸ Σοῦλι. Τοὺς παρεκίνησε δὲ νὰ ἀντισταῶσι μέχρι τελευταίας πνοῆς, χωρὶς νὰ συλλογισθῶσι διόλου τὸν υἱὸν αὐτοῦ Φῶτον, τὸν ὁποῖον ὁ Ἄλῃς εἶχεν εἰς τὰς χεῖράς του. Καί, ἀφοῦ ἐτακτοποίησε τὰ πράγματα διὰ τὸν ἀναμενόμενον πόλεμον, ἔγραψε πρὸς τὸν Ἄλῃν τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν·

«Χαίρομαι ὅτι ἐγέλασα ἓνα δόλιον· εἶμαι ἐδῶ νὰ διαφεντεύσω τὴν πατρίδα μου. Ὁ υἱός μου θέλει ἀποθάνῃ, ἐγὼ ὅμως θὰ τὸν ἐκδικήσω πρὶν ἀποθάνω. Κάποιοι Τοῦρκοι ἴσταν καὶ σένα θὰ ἴπουν πῶς εἶμαι ἄσπλαγγος πατέρας μὲ τὸ νὰ θυσιάσω τὸν υἱόν μου διὰ τὸν ἰδικόν μου λυτρωμόν. Ἀποκρίνομαι ὅτι, ἂν ἐσὺ πάρῃς τὸ βουνόν, θέλεις σκοτώσῃ καὶ τὸν υἱόν μου μὲ τὸ ἐπίλοιπον τῆς φαμίλιας μου καὶ τοὺς συμπατριώτας μου· τότε δὲν θὰ ἴμορῆσω γὰ ἐκδικήσω τὸν θάνατό τους· ἀμή, ἂν νικήσωμεν, θέλω κάμη καὶ ἄλλα παιδιὰ. Ἐὰν ὁ υἱός μου, νέος καθὼς εἶνε, δὲν μένει εὐχαριστημένος ν' ἀποθάνῃ διὰ τὴν πατρίδα του, αὐτὸς δὲν εἶνε ἀξίος νὰ ζῆσῃ καὶ νὰ γνωρίζεται ὡς υἱός μου.

Καπετὰν Λάμπρος Τζαβέλλας.

Ὁ Φῶτος ἤχθη πρὸ τοῦ Βαλῆ, υἱοῦ τοῦ Ἄλῃ, ὅστις τῷ εἶπεν

ὅτι κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρὸς του ἔμελλε νὰ τὸν ψῆση ζῶντα. «Δὲν σὲ φοβοῦμαι», ἀπήντησεν ὁ παῖς, «ὁ πατὴρ μου θὰ μὲ ἐκδικήσῃ». Τοιοῦτος ἥρωϊσμός εἰς τὴν ψυχὴν παιδίου τόσον μικροῦ ἐνεποίησε μεγίστην ἐντύπωσιν καὶ τοῦ ἐχάρισε τὴν ζωὴν. Δὲν τὸν ἔφησαν ζῶντα. Μετ' ὀλίγον ἀπεφυλάκισαν αὐτὸν καὶ ἠλευθέρωσαν. Ἄνδρωθεὶς δὲ ἐγένετο εἰς ἓκ τῶν περιφημοτέρων ἀρχηγῶν τῶν Σουλιωτῶν πολλάκις ὀδηγήσας αὐτοὺς εἰς τὴν νίκην καὶ πολλάκις συμβουλευσας αὐτοὺς τὰ ἄριστα.

38. Εἰς τὸν ἱερὸν λόχον.

Ἄς μὴ βρέξῃ ποτὲ
τὸ σύννεφον, καὶ ὁ ἄνεμος
σκληρὸς ἄς μὴ σκορπίσῃ
τὸ χῶμα τὸ μακάριον,
ἵπου σᾶς σκεπάζει.

Ἄς τὸ δροσίξῃ πάντοτε
μὲ τάργυρᾶ τῆς δάκρυα
ἢ ῥοδόπεπλος κόρη·
καὶ αὐτοῦ ἄς ξεφυτρώνουν
αἰῶνια τᾶνθη.

Σᾶς ἄρπαξεν ἡ τύχη
τὴν νικητήριον δάφνην,
καὶ ἀπὸ μυρτιᾶν σᾶς ἐπλεξε
καὶ πένθιμον κυπάρισσον
στέφανον ἄλλον.

Ἄλλ' ἂν τις ἀποθάνῃ
διὰ τὴν πατρίδα, ἢ μύρτος
εἶνε φύλλον ἀτίμητον,
καὶ κατὰ τὰ κλαδιὰ
τῆς κυπαρίσσου.

Ἕλληνας τῆς πατρίδος
καὶ τῶν προγόνων ἄξιοι,
Ἕλληνας σεῖς, πῶς ἤθελεν
ἀπὸ σᾶς προκριθῆ
ἄδοξος τάφος;

Ὁ Γέρον φθονερός
καὶ τῶν ἔργων ἐχθρός
καὶ πάσης μνήμης ἔρπεται·
περιτρέχει τὴν θάλασσαν
καὶ τὴν γῆν ὅλην.

Ἀπὸ τὴν στάμναν χύνει
τὰ ρεύματα τῆς λίθης,
καὶ τὰ πάντα ἀφανίζει.
Χάνονται αἱ πόλεις, χάνονται
βασίλεια καὶ ἔθνη.

Ἄλλ' ὅταν πλησιάζῃ
τὴν γῆν ὅπου σᾶς ἔχει,
θέλει ἀλλάξῃ τὸν δρόμον του
ὁ χρόνος, τὸ θαυμάσιον
χῶμα σεβάζων.

Αὐτοῦ, ἀφοῦ τὴν ἀρχαίαν
πορφυρίδα καὶ σκῆπτρον
δώσωμεν τῆς Ἑλλάδος,
θέλει φέρῃ τὰ τέκνα της
πᾶσα μντέρα.

Καὶ δακρυχέουσα θέλει
τὴν ἱερὰν φιλήσῃ
κόνιν καὶ εἶπη· Τὸν ἔνδοξον
λόχον, τέκνα, μιμήθητε,
λόχον ἠρώων.

Ἄνδρ. Κάλδος.

59. Αἱ Σπαρτιάτιδες ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Σπάρτης.

(Πλούταρχος, Πύρρος, κεφ. 27 καὶ 29, σελ. 401—403).

Πύρρος, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡπείρου, ἀνὴρ γενναιότατος καὶ στρατηγὸς ἑξοχος, ἄγων 25 χιλιάδας πεζῶν καὶ δύο χιλιάδας ἵππέων, εἰσέβαλε κατὰ τὸ 272 π. Χ. εἰς τὴν Λακωνικὴν. Λεηλατῶν δὲ αὐτὴν ἔφθασε μέχρι τῆς Σπάρτης, ἔνθα ἐστάθη ἔχων τὴν ἀπόφασιν νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ κυριεύσῃ αὐτὴν κατὰ τὴν ἐπομένῃν ἡμέραν.

Τὴν νύκτα οἱ Σπαρτιάται συνῆλθον εἰς συνέλευσιν, ἵνα συσκεφθῶσι περὶ τοῦ τρόπου τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος αὐτῶν. Ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ ἐλέγχθη ὅτι ἦτο ἀνάγκη πρῶτον νὰ πέμψωσι τὰς γυναῖκας ἐκτὸς τῆς Σπάρτης, εἰς τὴν Κρήτην, ἔπειτα νὰ σκάψωσι βαθεῖαν τάφρον ἐργαζόμενοι δι' ὅλης τῆς νυκτὸς περίξ τῆς Σπάρτης καὶ τὴν πρωΐαν νὰ πολεμήσωσι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ὡς ἄνδρες γενναῖοι.

Αἱ γυναῖκες μαθοῦσαι ὅτι οἱ ἄνδρες ἀπεφάσισαν νὰ πολεμήσωσι μόνοι αὐτοὶ ὑπὲρ τῆς Σπάρτης ἐλυπήθησαν πολὺ καὶ ἀντέστησαν. Μάλιστα ἡ Ἀρχιδαμία, γυνὴ ἐπίσημος καὶ πλουσία, καταγομένη ἐκ βασιλικῆς οἰκογενείας, ἔχουσα ξίφος ἦλθεν εἰς τὴν συνέλευσιν καὶ ἐπέπληξε τοὺς ἄνδρας διὰ τὴν κακὴν ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον περὶ τῶν γυναικῶν, νὰ ἀποστείλωσι δηλ. αὐτὰς εἰς τὴν Κρήτην, ἵνα μὴ κινδυνεύσωσιν, ἀφοῦ ἡ Σπάρτη διέτρεχε τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Ὅτε δὲ κατὰ τὸ μεσονύκτιον οἱ Σπαρτιάται ἤρχισαν νὰ σκάπτωσι τάφρον βαθεῖαν μεταξὺ τῆς πόλεως αὐτῶν καὶ τοῦ στρατοπέδου τῶν ἐχθρῶν, προσῆλθον πᾶσαι αἱ παρθένοι καὶ αἱ γυναῖκες, ἵνα ἐργασθῶσι καὶ αὐταί. Παρεκάλεσαν δὲ τοὺς νέους καὶ τοὺς ἄνδρας, οἵτινες ἔμελλον τὴν ἀκόλουθον πρωΐαν νὰ πολεμήσωσι, νὰ ἀποσυρθῶσιν αὐτοί, νὰ μείνωσιν ἡσυχοὶ καὶ νὰ ἀναπαυθῶσιν, ἵνα ἔχωσι δυνάμεις διὰ τὴν μάχην, καὶ ἤρχισαν αὐταὶ μετὰ πολλῆς προθυμίας νὰ ἐργάζωνται εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς τάφρου. Ὅτε δὲ ἐξημέρωσε καὶ ἤρχισαν νὰ κινῶνται οἱ ἐχθροί, ἐγχειρίζουσαι τὰ ὄπλα

εις τοὺς νέους καὶ παραδίδουσαι τὴν τάφρον εἰς αὐτοὺς ἔλεγον νὰ ὑπερασπίσωσι γενναίως καὶ νὰ φυλάξωσιν αὐτὴν κατὰ πάντα τρόπον, διότι δὲν ὑπάρχει γλυκύτερον πρᾶγμα εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν τοῦ νὰ νικήσῃ τις πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πατρίδος αὐτοῦ οὐδὲ ἐνδοξότερον τοῦ νὰ ἀποθάνῃ τις εἰς τὰς χεῖρας τῆς μητρὸς, τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ.

Δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπολέμησαν ἀνδρείως καὶ οἱ Σπαρτιᾶται καὶ τὰ στρατεύματα τοῦ Πύρρου, ἀλλ' οὐδεὶς ἔμεινε νικητής. Τὴν νύκτα ἔπαυσεν ἡ μάχη. Μόλις ὁμως ἐξημέρωσεν, ἤρχισαν πάλιν τὰ στρατεύματα τοῦ Πύρρου νὰ προσβάλλωσι τοὺς Σπαρτιάτας. Οἱ Σπαρτιᾶται ἐπολέμουν ὡς λέοντες. Παρεκίνουν δὲ αὐτοὺς ἀδιακόπως αἱ γυναῖκες, αἵτινες παρευρίσκοντο πᾶσαι εἰς τὴν μάχην, ἄλλαι διανέμουσαι βέλη, ἄλλαι προσφέρουσαι τροφὴν καὶ ποτὸν εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην καὶ ἄλλαι παραλαμβάνουσαι τοὺς τραυματιζομένους καὶ περιποιούμεναι αὐτούς.

Ἐν τῷ μεταξὺ φαίνεται ὁ Πύρρος παρὰ τὴν τάφρον ἐφιππος ὀρμῶν πρὸς τὴν πόλιν. Οἱ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τεταγμένοι Σπαρτιᾶται ἤρχισαν νὰ κραυγάζωσι δυνατά, αἱ δὲ γυναῖκες ἀλαλάζουσαι ἔτρεχον κατ' αὐτοῦ, ὅτε πληγόνεται ὁ ἵππος τοῦ Πύρρου καὶ ῥίπτει αὐτὸν κατὰ γῆς. Οἱ σωματοφύλακες σπεύδουσι περὶ αὐτόν· ἀλλ' οἱ Σπαρτιᾶται ὀρμῶσι κατ' αὐτῶν καὶ διὰ τῶν βελῶν ἀποδιώκουσιν αὐτούς. Τότε ὁ Πύρρος διέταξε νὰ παύσῃ ἡ μάχη, νομίζων ὅτι οἱ Σπαρτιᾶται ἐπέθύμουν τοῦτο, διότι πολλοὶ ἤδη εἶχον φονευθῆ, οἱ δὲ λοιποὶ σχεδὸν πάντες ἦσαν πληγωμένοι. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ καταφθάνει ἐκ Κρήτης καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἄρευσ ἄγων δύο χιλιάδας στρατιώτας. Τότε αἱ γυναῖκες ἀπῆλθον εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, νομίζουσαι ὅτι δὲν ἦτο πλέον ἔργον αὐτῶν ὁ πόλεμος, ἀφοῦ ὁ βασιλεὺς ἦτο ἤδη ἐκεῖ καὶ ἄνδρες ὑπῆρχον ἀρκετοί. Σωθεῖσα δὲ ἡ Σπάρτη τὰς πρώτας ἡμέρας ἐκ τῆς γενναιοψυχίας τῶν γυναικῶν, ἐσώθη ἔπειτα διὰ τῆς συνέσεως τοῦ βασιλέως καὶ τῆς ἀνδρείας τῶν τέκνων αὐτῆς.

— Ἄθνημοῦντες ἄνδρες οὐδέποτε τρόπλιον ἔσθησαν.

60. Ἡ βασίλισσα τῶν Ἀθηνῶν Πραξιθέα.

(Εὐριπίδης, Ἐρεχθεύς, ἀπόσπασμα 362.— Ἀπολλόδωρος 3, 15, 1 καὶ 4).

Ἦτό ποτε κατὰ τοὺς χρόνους τοὺς ἀρχαίους βασιλεὺς εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Ἐρεχθεύς, ὅστις εἶχε γυναῖκα τὴν εὐγενῆ θυγατέρα τοῦ Κηφισοῦ Πραξιθέαν. Εἶχον τέσσαρας θυγατέρας, τὴν Πρόκριν, τὴν Κρέουσαν, τὴν Χθονίαν καὶ τὴν Ὠρεΐθιαν. Ἐζῶν δὲ εὐτυχεῖς καὶ πολὺ τιμώμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον οἱ γείτονες τῶν Ἀθηναίων Ἐλευσίνοι ἐκήρυξαν πόλεμον κατ' αὐτῶν. Ἐχοντες δὲ ἀρχηγὸν τὸν Εὐμόλπον, ἄνδρα γενναῖον καὶ πολεμικόν, ἐπίεσαν τοὺς Ἀθηναίους πολὺ. Ἐν τῇ στενοχωρίᾳ αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι ἐζήτησαν τὴν συμβουλήν τοῦ ἐν Δελφοῖς θεοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις εἶπεν εἰς αὐτοὺς ὅτι τότε μόνον θὰ ἐσώζοντο ἀπὸ τοῦ ἀφανισμοῦ καὶ θὰ ἐξεδίδωκον τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν, ἐὰν ὁ Ἐρεχθεύς θὰ ἐθυσίαζε μίαν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ.

Ὁ λαὸς μαθὼν τοῦτο ἤλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ παρεκάλει τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασίλισσαν νὰ θυσιάσωσιν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν Ἀθηνῶν μίαν τῶν θυγατέρων αὐτῶν.

Ἡ Πραξιθέα, ἡ βασίλισσα, γυνὴ μεγαλόψυχος καὶ γενναιοτάτη, φιλόπατρις δὲ πολὺ, ὅτε ἤκουσεν ὅτι ἐκ τῆς θυσίας μιᾶς τῶν θυγατέρων αὐτῆς ἐξηρτάτο ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος, προθύμως ἔστερξε τοῦτο. Ἀποταθεῖσα δὲ πρὸς τὸν λαὸν εἶπε· «Τὴν θυγατέρα μου προθύμως προσφέρω θυσίαν ὑπὲρ τῆς γλυκυτάτης πατρίδος ἡμῶν, ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν, τῆς εὐγενεστάτης καὶ λαμπροτάτης πόλεως τοῦ κόσμου.» Ἐπειτα τὰ τέκνα διὰ τοῦτο τὰ γεννώμεν, ἵνα ὑπερασπίζωσι τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων αὐτῶν καὶ ἵνα σώζωσι τὴν πατρίδα αὐτῶν. Εἶνε δὲ φρόνιμον, εἶνε φιλόανθρωπον, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ ἐν κοράσιον, νὰ ἀφανισθῶσι τόσαι χιλιάδες ἀνθρώπων; Εἶνε δὲ ἡ αὐτὴ ζημία εἰς χώραν τινὰ νὰ βλαβῆ μία καὶ νὰ ἀφανισθῶσι χιλιάδες οἰκογενειῶν; Ἐὰν δὲ εἶχον ἄρρεν παιδίον καὶ ἐπῆρχετο κατὰ τῆς

πατρίδος ἡμῶν πολέμιοι, δὲν θὰ ἐξέπεμπον αὐτὸ κατὰ τῶν πολεμίων; Θὰ ἐφοβούμην μὴ φονευθῆ καὶ θὰ τὸ ἔκρυπτον; "Ὅχι ποτέ! Ἐγὼ μόνον τοιαῦτα τέκνα θὰ ἤθελον. Ἐγὼ θὰ ἤθελον τέκνα, τὰ ὁποῖα καὶ εἰς τὸν πόλεμον προθύμως νὰ ὀρμῶσι καὶ μεταξὺ τῶν ἀνδρείων ἀνδρείοτερα νὰ φαίνωνται. Ἦθελον τέκνα, τὰ ὁποῖα ὡς λέοντες νὰ ὀρμῶσιν εἰς τοὺς κινδύνους, τέκνα, τὰ ὁποῖα εἰς πᾶσαν περίστασιν νὰ φαίνωνται ἄνδρες καὶ ὄχι ζόανα. Εἶνε ἄθλια αἱ μητέρες ἐκεῖ-
 ναι, αἵτινες κλαίουσι καὶ ὀδύρονται, ὅταν τὰ τέκνα αὐτῶν πρόκει-
 ται νὰ κινήσωσιν εἰς τὸν πόλεμον. Νὰ ἐγνώριζον τί κακὸν μέγα προξενούσιν εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν! Ἀποθαρρύνουσι τοὺς πολει-
 στάς, ἀποθαρρύνουσι τοὺς ὑπερασπιστάς αὐτῆς διὰ τῶν δακρῶν αὐτῶν! Μισῶ τὰς γυναῖκας ἐκεῖνας, αἵτινες προτιμῶσι νὰ ζῶσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἄτιμα καὶ ἄνανδρα μᾶλλον ἢ νὰ ἀποθάνωσι μαχόμενα ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος! Τί ἀπολαμβάνει ὁ ἄνθρωπος, ἂν ζήσῃ καὶ τρία καὶ πέντε καὶ δέκα ἔτη ἀκόμη; Δὲν θὰ ἀποθάνῃ μίαν ἡμέραν; Ἀλλὰ πόσον διαφέρει νὰ ἀποθάνῃ τις ἐπὶ τῆς κλίνης ἐξ ἀσθενείας καὶ νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ πατρίδος! Ἐκεῖνος ἀποθνήσκει ἀδό-
 ξως, ὁ δὲ ὑπὲρ πατρίδος ἀποθνήσκων δοξάζεται ὑπὸ τῶν πατριωτῶν αὐτοῦ καὶ τιμᾶται ὑπὸ ὄλου τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν θυγατέρα μου, ἂν θυσιάσῃ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὁποῖα τιμὴ καὶ δόξα! "Ὀλος ὁ κόσμος θὰ εὐλογῇ τὸ ὄνομα αὐτῆς. "Ὀλος ὁ κόσμος θὰ ἐνθυμῆται αὐτὴν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Τὸ γενναῖον κοράσιον, θὰ λέγῃ, ἐθυσίασε τὴν νεότητά του, ἐθυσίασεν τὴν ζωὴν του, ἵνα σώσῃ τοὺς συμπολίτας αὐτῆς! Εὐλογημένοι οἱ γονεῖς, οἵτινες τὸ ἐγέννησαν. Εὐλογημένη ἡ μήτηρ, ἣτις τὸ ἐθῆλασεν. Naί, προθύμως προσφέρω τὴν θυγα-
 τέρα μου θυσίαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἐὰν κυριεύσωσιν οἱ ἐχθροὶ τὴν πόλιν ἡμῶν, τί κέρδος θὰ ἔχω ἐκ τῶν τέκνων μου; Δὲν θὰ μοῦ τὰ φονεύσωσιν; Δὲν θὰ μοῦ τὰ ἀπαγάγωσιν εἰς τὴν δουλείαν; "Ὅχι, ὄχι! τὴν πόλιν ταύτην θὰ τὴν σώσω ἐγώ. Εἶνε ἀδύνατον νὰ ἴδω τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἐδῶ. Εἶνε ἀδύνατον νὰ ἴδω αὐτοὺς νὰ περιφρο-
 νῶσι τὰ ἔθιμα τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ νὰ ὑβρίζωσι τὴν θρησκείαν ἡμῶν. Ποτὲ δὲν θὰ ἀνεχθῶ τοῦτο. Ἐγὼ νὰ ἀλλάξω τὴν θρησκείαν

μου καὶ τὰ ἔθιμα τῶν πατέρων μου! Ποτέ! Συμπολίται, ἴδου τὸ τέκνον μου, λάβετε το, σώζεσθε, νικᾶτε. Διὰ τὴν ζωὴν ἑνὸς παιδίου νὰ μὴ σώσω μίαν πόλιν; ὦ πατρίς, εἶθε ὄλοι, ὅσοι σὲ κατοικοῦσι, νὰ σὲ ἠγάπων, ὅπως ἐγώ. Τότε καὶ ἡμεῖς θὰ ἡμεῖθα εὐτυχεῖς καὶ σὺ οὐδὲν κακὸν θὰ ἔπασχες!».

Ἄφοῦ ἡ μεγαλόψυχος βασίλισσα εἶπε ταῦτα, προσεκάλεσε τὰς τέσσαρας θυγατέρας αὐτῆς καὶ ἠρώτησε ποία ἐξ αὐτῶν δέχεται νὰ θυσιασθῆ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν Ἀθηναίων. Πᾶσαι ἐδέχθησαν τοῦτο. Πλειότερον ὁμως πασῶν ἐπέμενε νὰ ἦ Χθονία, κοράσιον νεαρώτατον καὶ ἔρασματώτατον.

Ἄφοῦ δὲ ἐθυσιάσθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ὤρμησαν οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τῶν Ἐλευσινίων ἀκατάσχετοι. Γενναίως δὲ πολεμήσαντες ἐξεδίωξαν αὐτοὺς ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν καὶ ἐφόνευσαν καὶ τὸν Εὐμολπον, τὸν στρατηγὸν αὐτῶν καὶ οὕτως ἐσώθη ἡ εὐγενὴς πόλις τῶν Ἀθηναίων, ἡ εὐτυχήσασα νὰ ἔχη τοιαύτην βασίλισσαν καὶ τοιαύτας βασιλόπαιδας.

66. Ὁ βασιλόπαις τῶν Θηβῶν Μενοικεύς.

(Εὐριπίδης, Φοίνισσαι 834 καὶ ἐξῆς.— Λουκάς Μπέλλος. Θηβαῖς Β').

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐγένετο εἰς τὰς Θήβας πόλεμος τις, ὅστις καλεῖται πόλεμος τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. Καλεῖται δὲ οὕτω, διότι ἑπτὰ στρατηγοὶ γενναῖοι, πολὺν στρατὸν ἄγοντες ἕκαστος, συννωθέντες ἦλθον πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, τὰ ὅποια εἶχον ἑπτὰ πύλας, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἀναβῶσιν αὐτὰ καὶ νὰ ἀφανίσωσι τὴν πόλιν. Οἱ Θηβαῖοι, ἄνδρες γενναῖοι, ἐπολέμησαν ὡς ἥρωες. Ἄλλ' οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν, γενναῖοι ὅχι ὀλιγώτερον τῶν Θηβαίων ὄντες καὶ πολυαριθμότεροι αὐτῶν, ἦσαν φοβεροί. Πολλὰ μάχαι συνήφθησαν καὶ πολὺς κόσμος ἠφανίσθη. Ἐπὶ τέλους οἱ ἐχθροὶ ὡς μαινόμενοι ὤρμησαν κατὰ τῶν τειχῶν καὶ θὰ ἀνέβαινον αὐτὰ καὶ θὰ ἐκυρίεον τὴν πόλιν, ἐὰν ὁ γενναῖος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Θηβῶν, ὁ Μενοικεύς, δὲν ἐθυσιάζετο ἐκουσίως ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος αὐτοῦ.

«Οτε δ' οἱ σύμμαχοι μαινόμενοι ἔφοδον ἐπεχείρουν,
Αἰ δ' ἐπὶ πύλαι ἔτριζον κ' ἐσειόντο τὰ τείχη,
Κ' οἱ ἄνδρες ἐσκυθρόπαζον, ἐθρήνουν δ' αἱ Θηβαῖαι,
Προβάς εἰς μέσον σοβαρὸς ὁ μάντις Τειρεσίας,

« Αἷμα αἰτοῦσιν οἱ θεοὶ καὶ εὐγενὲς καὶ νέον »,

Ἄνεκραξε τὸν κάλλιστον δεικνύων Μενοιτιάδα.

Οὗτος δ' Ἀπόλλων τὴν μορφήν καὶ τὴν καρδίαν Ἄρης . . .

Ἰπταται μὲν ἐκ τῆς χαρᾶς, λάμπει δ' ἐξ εὐφροσύνης,

Ὡς ἦρωα καὶ ἡμίθεος ὁ μείραξ ἔξαστραπτει

Ἐπὲρ πατρίδος τὴν ζωὴν προθύμως θυσιάζων.

Τρέχων δὲ περιπίσσειται τὸν σκυθροπὸν πατέρα . . .

Βλέπων δ' αὐτὸν δακρύοντα, « ὦ πάτερ », ἀνακράζει,

« Μήπως δειλὸν μ' ἐνόμισας, τῆς γῆς μάταιον ἄχθος,

» Πρὸ τῆς πατρίδος τοῦ βωμοῦ φειδόμενον σαρκίου,

» Ὅπερ φθαρτὸν κ' ἐφήμερον αὐτὴ ἡμῖν δανεῖζει ;

» Ἢ μ' ἐκλαμβάνεις εὐτελεῖ ἄρνούμενον τροφεῖα

» Εἰς τὴν φιλιάτην καὶ κλεινὴν καὶ ἔνδοξον μητέρα ; ».

— « ὦ τέκνον μου γλυκύτατον », ἀναφωνεῖ ὁ Κρόων,

» Τὴν σὴν γνώσκω ἀρετὴν καὶ τῆς ψυχῆς τὸ κάλλος,

» Πρὸς σὲ δὲ ἅπας ὁ λαὸς εὐελπίς ἀτεινίζει,

» Μέγιστα καὶ ἡρωϊκὰ ἐκ σοῦ προσμένων ἔργα.

» Ζῆθι, ὦ τέκνον εὐγενές, πρὸς δόξαν τῆς πατρίδος,

» Ἄφες δ' ἐμοὶ τῷ γέροντι τὸ κλέος τοῦ θανάτου ».

— « Πιστεύεις, πάτερ », ἐκπληκτικὸς λέγει ὁ νεανίας,

» Ἄνασχετόν καὶ ἔντιμον, ἂν ἀντ' ἐμοῦ σὺ θάνῃς ;

» Ἐὰν δειλὸς ὀνομασθῶ, τί ὄφελος τοῦ βίου ;

» Πῶς θ' ἀτεινίσω ἐφεξῆς ὀμήλικας κ' ἐταίρους,

« Ὁ βδελυρὸς μὲν τοῖς θνητοῖς, ἔχθιστος δ' ἀθανάτοις ; ».

Βλέπων δὲ ἀμετάπειστον τὸν μείρακα ὁ Κρόων,

« ὦ Μενοιτιάδα, νῦν ὡς πατὴρ λαλῶ καὶ ἐπιτάσσω ».

» Ἀπελθε εἰς τὰνάκτορα παρὰ τὴν σὴν μητέρα ».

Σύναμα δὲ παρήγγειλε πᾶσι τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ

(ΤΑΞΙΣ Δ΄.)

- Ἄγρυπνον ἐπιτήρησιν καὶ φυλακὴν τοῦ νέου.
 Κῆρας δ' ὁ παῖς τὴν κεφαλὴν καὶ θαλερὸν δακρῶν
 Ἄθυμος καὶ ἀπρόθυμος οἴκαδε ἐπιστρέφει,
 Ἐνθα ἡ μήτηρ βλέπουσα δακρῶντα τὸν παῖδα
 Εἰς περιπύξεις καὶ ἀσπασμούς ἐκχεῖται καὶ θωπείας,
 Τὸ αἴτιον δ' ἀνερωτᾷ τοσαύτης δυσθυμίας.
 Ἀκούσασα δὲ τὸν χρησμὸν κραυγὴν ὀδύνης βάλλει
 Τρέμουσα καὶ δακρῶντα τὸν παῖδα ἰκετεύει.
 Οἰκτεῖρει δὲ ὁ παῖς σιγῶν τὴν μητρικὴν ὀδύνην.
 Πλὴν σκέπτεται καθ' ἑαυτὸν καὶ ἐπαναλαμβάνει
 « Μητρός, πατρὸς καὶ ἀδελφῶν πατρὸς πολλῶν φιλέτρα,
 » Ὅσιον δὲ καὶ ἱερῶν πάντων ὀσιωτέρα . . . »
 Τάχιστα δ' εὔρε τὸν καιρὸν, διαλαθὼν δὲ πάντας,
 Ταχύς, ὡς ἡ περιστορέα, ἀνέβη εἰς τὰ τεῖχη.
 Τὸ ὅσπιον δὲ «χαίρετε» ἐκεῖθεν ἀναπέμπει
 Πρὸς ἥλιον καὶ οὐρανόν, ὄρη καὶ πεδιάδας,
 Πρὸς τοὺς ναοὺς τῆς πόλεως, γυμνάσια καὶ κρήνας,
 Πρὸς Ἴσμηρόν, ἔνθα συχνὰ ἐλούσθη μετὰ φίλων . . .
 Παρὰ Διὸς δὲ καὶ θεῶν πάντων τῶν Ὀλυμπίων
 Παραμυθίαν τῇ μητρὶ καὶ τῷ πατρὶ αἰτεῖται.
 Μαινόμενον δ' ὠκεανὸν βλέπων τοὺς πολεμίους
 Ἐτοίμους πρὸς πυρπόλησιν τῆς προσφιλοῦς πατρίδος,
 Θριάμβον καὶ χαρᾶς φωνὰς ἐκβάλλοντας ἀγρίας
 Ἦδιστα μειδιᾷ ὁ παῖς, τὴν κεφαλὴν δὲ σείων,
 « Μικρὸν ἔτι προσμείνατε, Ἀργεῖοι», ἀνακράζει,
 » Τὸ αἵμά μου, ὡς ποταμός, ὑμᾶς καταποντίσει».
- Ἀστράπτει ξίφος δίστομον ὥσπερ δ' ἄμνος ἐσφάγη·
 Ὡς κύκνος καλλικέλαδος καὶ ἔρατεινὸς ἐκπνέει . . .
 Ὡς ῥοδοδάκτυλος Ἥως ἕαρος μυροβόλου,
 Λάμπει ὁ νέος ὁ καλὸς ὑπὲρ πατρίδος πίπτων.
 Ὑμνεῖται ὑπὸ ποιητῶν, ἄδεται ὑπὸ παρθένων,
 Τρισμάκαρες δὲ οἱ γονεῖς καὶ ἡ πατρὶς ὄλβια,

Ἦς οἱ μαστοὶ ἐθήλασαν τόσον γενναῖον τέκνον!

Ὁ Μενοικεὺς αἰώνιον ἐκίησατο τὸ κλέος.

Ἐπεὶ πατρίδος θάνατος τὸν θάνατον φρονεῖ!

— «Ὁ καλὸς ὁ θάνατος ἐπαιεῖ τὴ ζωὴ».

— «Οἱ μεγάλοι κίνδυνοι δίδουν καὶ μεγάλας τιμὰς».

62. Ἡ ἡρώϊς τῆς Λήμνου Μαροῦλα.

(Κ. Παπαρρηγόπουλος, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τόμ. Ε', σελ. 631.—Λασσανεῖου δραματικοῦ ἀγῶνος κρίσις 1892. σελ. 44, Προβελέγγιος).

Ἐν ἔτει 1475 ὁ Σουλεϊμάν πασᾶς ἄγων πολυάριθμον τουρκικὸν στόλον προσέβαλε τὴν ἑλληνικὴν νῆσον Λήμνον καὶ ἐπολιορκεῖ στενωῶς τὴν ὄχυρὰν πόλιν αὐτῆς Κόκκινον. Οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ προὔχοντος τῆς πόλεως Ἰσιδώρου ἀντέστησαν γενναίως βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ ἄλλων γενναίων μαχητῶν, προσελθόντων ἐκ τῶν γειτονικῶν νήσων, ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῆς Ἡπείρου. Ἀλλ' ὁ στόλος τῶν πολιορκητῶν ἦτο πολυάριθμος καὶ οἱ Τοῦρκοι λυσσαλέοι. Ἐντεῦθεν φόνος πολὺς καὶ ἀφανισμὸς τῶν Ἑλλήνων μέγας.

Ὁ ἀρχηγὸς Ἰσιδωρος εἶχε θυγατέρα νεαρωτάτην καὶ ὠραιότατην, Μαροῦλαν καλουμένην. Αὕτη βλέπουσα τὴν μεγάλην βλάβην τῶν πατριωτῶν αὐτῆς καὶ τὸν μέγαν κίνδυνον, εἰς τὸν ὅποιον ἦτο ἐκτεθειμένος ὁ πατὴρ αὐτῆς, καὶ φοβουμένη καὶ περὶ τῆς νήσου καὶ περὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς προσέρχεται εἰς τὸν ναόν, ἵνα προσευχηθῆ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Σταθεῖσα δὲ πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ προσέβλεψε πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπεν·

«ὦ τῆς θεότητός μου σκῆνωμα σεπτόν,
 ὅπερ ὑποῖς τὴν σεβασμίαν στέγην σου
 εἰς τοῦθ' ἰδὼν τὴν κτανῆν λαμπρότητα,
 χεῖρες θεοσεβεῖς σὲ ᾤκοδόμησαν,
 ἐμπνεύσατε τὸ μῦθον τῆς λατρείας τῶν
 εἰς πάντα λίθον, τὸν ὅποιον ἔθειον

εἰς τὰ ἅγια σου τείχη. Σὺ ἐσκίασας
 προσευχομένους τόσους μου προπάτορας
 καὶ ὑπὸ τοὺς ἀρχαίους θόλους σου ἐγὼ
 ὄργοῦσα ὑπὸ θείας συγκινήσεως
 ἠσθάνθητι εἰς τὰ στήθη καταβαίνουσαν
 τὴν χάριν τῆς θρησκείας τῆς ἀληθινῆς.
 Ἐδῶ ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν κωδῶνων σου,
 εἰς τὰ εὐώδη νέφη τοῦ λιβανωτοῦ,
 εἰς τῶν ψαλμῶν τὴν οὐρανίαν ἔξαρσιν
 ἠνοίγη καθὼς ἄνθος ἢ καρδία μου
 ἔς τὸ θάλαπος τοῦ ἡλίου τοῦ πνευματικοῦ.
 Φύλαξε τὸν ναόν σου, Παναγία μου,
 ἀπὸ βαρβάρων χεῖρα ἱερόσυλον,
 πρὸ τῶν τειχῶν μας τοὺς ἀπίστους σύντριψε,
 τὰ ἱερά σου σκεύη πρὶν μιάνωσι,
 τὰ εἰκονίσματά σου πρὶν ἐμπαίξωσι,
 κ' ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ σου πρὶν ὑμνήσωσι
 διὰ βαρβάρου γλώσσης τὸν προφήτην των.
 Βοήθει τοὺς πιστοὺς σου, Παναγία μου,
 τοὺς ἀγωνιζομένους ἐν ὄνόματι
 τοῦ τέκνου σου. Τὴν νίκην χάρισον αὐτοῖς».

Ἐνῶ δὲ ταῦτα προσευχομένη ἔλεγε καὶ ἤθελε νὰ εἰσέλθῃ εἰς
 τὸν ναόν, ἵνα ἀσπασθῇ καὶ τὰς εἰκόνας, βλέπει τὸν πατέρα αὐτῆς
 πίπτοντα νεκρόν. Ἐκτὸς ἐαυτῆς γενομένη ἤρπασε τὸ ξίφος καὶ
 τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ καὶ τρέχει πρὸς τὸν κίνδυνον.

Ἦτο πολὺ κατάλληλος ὁ καιρὸς ! Πολλοὶ τῶν γενναίων πολε-
 μιστῶν εἶχον φονευθῆ καὶ οἱ ἐπιζῶντες εἶχον ἀποκάμῃ πολεμοῦν-
 τες. Ὁ Σουλεϊμὰν ἐννοήσας τοῦτο διατάσσει νέαν ἔφοδον. Ὡς
 μαινόμενοι ὤρμησαν εἰς τὰ τείχη οἱ Τοῦρκοι. Εἶχον ἀρχίσει ἤδη νὰ
 ἀναβαίνωσιν. Οἱ Ἕλληνες συμπλέκονται λυσσῶδῶς μετ' αὐτῶν
 ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων. Σφαγὴ πολλή καὶ ὄλεθρος μέγας. Οἱ Ἕλληνες

ἀρχίζουσι νὰ ὑποχωρῶσι καὶ νὰ ἐγκαταλείπωσι τὰς ἐπάλλξεις, ἡ τουρκικὴ σημαία ἐμπήγνυται ἐπὶ τῶν τειχῶν καὶ κυματίζει ἤδη, ὅτε ἐξαφνα κραυγὴ ἀκούεται ὡς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχομένη, κραυγὴ ὡς κλαῦμα καὶ ὡς κατάρρα, καὶ εἰς τὴν στιγμὴν ὡς κεραικὸς πίπτει ἐν τῷ μέσῳ τῶν Τούρκων ἡ Μαροῦλα. Λάμπει τὸ πρόσωπον, ἀστράπτει τὸ κράνος καὶ τὸ ξίφος. Εἶνε ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ σταλαίς. « Ἐδῶ ἡ νίκη », κράζει, « ποῦ φεύγετε ; ».

Ἡ θέα καὶ ἡ κραυγὴ αὐτῆς ἡ πολεμικὴ ἐνθαρρύνει τοὺς φεύγοντας Ἕλληνας, οἵτινες ἐνθουσιασθέντες ἐκ τοῦ ἡρωϊκοῦ παραδειγματος τῆς γενναίας κόρης στρέφονται κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τόσον ὀρμητικῶς ἐπιπίπτουσι κατ' αὐτῶν, ὥστε ὁ Σουλεϊμὰν πασᾶς ἀναγκάζεται νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν. Καὶ οὕτως ἡ Λῆμνος ἐσώθη ἐκ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς φιλοπατρίας μιᾶς νεαρῶ-τάτης καὶ ἀνθηροτάτης Ἑλληνίδος κόρης, τῆς γενναίας Μαρούλας.

—« Οὐδὲν τῆς πατρίδος καὶ τῶν γονέων γλυκύτερον ».

ἝΟμηρος.

63. ἝΕμβατήριον

ἝΕμπρός ! κροτεῖ τὸ τύμπανον
κ' ἡ σάλπιγξ ἀντηχεῖ.

ἝΕμπρός ! ἡ μάχη ἤρχισε·
τὸ βῆμά μας ταχύ.

Μυρίζει ἡ πυρῖτις
κ' ἡ σφαῖρ' ἀντιλαλεῖ
κ' ἡ βροντερὰ φωνὴ τῆς
εἰς μάχην μᾶς καλεῖ.

ἝΕμπρός ! ὁ πόλεμος αὐτὸς
εἶν' ἱερὸς ἀγών,
καὶ τὸν κρατύνει ὁ Θεὸς
ἐξ ὕψους εὐλογῶν.

Ἄν εἶνε οἱ ἐχθροί μας
 πλειότεροι ἡμῶν,
 εἶν' ὁ Θεὸς μαζί μας
 μαζί μας πολεμῶν.

Τοῦ νικητοῦ ἢ κεφαλῆ
 μὲ δάφνην θὰ στεφθῆ·
 καὶ ὄπου πέση ὁ πεσῶν
 μνημεῖον θὰ στηθῆ.
 Καθεὶς ἄς πολεμήσῃ
 ὡς γίγας, ὡς Τιτάν·
 ἄς πέσ' ἢ ἄς νικήσῃ·
 ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τὰν !

Ἄγγ. Βλάχος

64. Ἡ γῆ τῆς Ἑλλάδος

Ἐεύρεις τὴν χώραν, ποῦ ἀνθεῖ
 φαιδρὰ πορτοκαλέα,
 ποῦ κοκκινίζ' ἢ σταφυλὴ
 καὶ θάλλει ἢ ἐλαία ;
 ὦ ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεὶς·
 εἶνε ἢ γῆ ἢ Ἑλληνίς.

Ἐεύρεις τὴν γῆν, ἥτις παντοῦ
 μὲ αἵματα ἐβάφη,
 ὄπου κοιλάδες καὶ βουνὰ
 τυράννων εἶνε τάφοι ;
 ὦ ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεὶς·
 εἶνε ἢ γῆ ἢ Ἑλληνίς.

Γῆ μήτηρ παλαιῶν θεῶν
καὶ νέων ἡμιθέων,
γῆ ἀναμνήσεων κλεινῶν
καὶ γῆ ἐλπίδων νέων.
"Ω! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεῖς·
εἶνε ἢ γῆ ἢ Ἑλληνίς.

Ἄγγ. Βλάχος

65. Φωκίωνος ἡ τελευταία παραγγελία πρὸς τὸν υἱόν.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία IB'. 49).

Φωκίων, ὁ περίφημος στρατηγὸς τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων κατεδικάσθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του ἀδίκως εἰς θάνατον. Ὅτε δὲ ἔμελλε νὰ πῆ τὸ θανατηφόρον δηλητήριο, ἠρωτήθη ὑπὸ τινος, ἂν παραγγέλλει τι εἰς τὸν υἱόν του. «Μάλιστα», εἶπεν ὁ Φωκίων, «παραγγέλλω εἰς τὸν υἱόν μου νὰ λησμονήσῃ ἐντελῶς τὸ δηλητήριο τοῦτο, τὸ ὁποῖον σήμερον ἡ πατρὶς ποτίζει τὸν πατέρα αὐτοῦ, νὰ ἀγαπᾷ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας αὐτὴν καὶ νὰ θυσιάζῃται εἰς πᾶσαν περίστασιν καὶ μετὰ μεγίστης προθυμίας ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας, τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς».

— «Οὐδὲν τῆς πατρὶδος φίλτερον τοῖς ἀνθρώποις».

Εὐριπίδης.

68. Ὁ κύων.

(Φυσιολογία).

Ὁ κύων εἶνε ζῶον θηλαστικόν, ἀρπακτικόν. Κατάγεται ἐκ τοῦ λύκου καὶ εἶνε συγγενὴς τῆς ἀλώπεκος καὶ τοῦ θωός· ἐξημερώθη δὲ πρὸ πολλῶν χιλιάδων ἐτῶν καὶ εὐρίσκεται πανταχοῦ τῆς γῆς.

Οἱ κύνες εἶνε πολλῶν εἰδῶν. Συνήθως ἔχουσι σῶμα ἰσχνόν καὶ κατὰ τὰ νῶτα συννεσιαμένον, κεφαλὴν μικρὰν καὶ ἐπιμήκη, ὀφθαλμοὺς ζωηροτάτους, ὦτα μικρά, ῥύγχος μακρὸν καὶ δεξιὸν, σιαγόνας

εχούσας ἀνά ἑξ κοπιήρας καὶ ἑκατέρωθεν τούτων ἀνά ἓνα κοροειδῆ προέχοντα κυνόδοντα ὀξύν· λαιμὸν ἀρκετὰ βραχύν καὶ παχύν, σιῆθος μόλις προέχον, οὐρὰν ἀρκετὰ μακράν, πολὺν λεπτήν, συνήθως θυσοανώδη καὶ πολὺν εὐκίνητον· πόδας μετρίους καὶ ἰσχυρούς, πενταδακτύλους μὲν τοὺς προσθίους, τετραδακτύλους δὲ τοὺς ὀπισθίους· ὄνυχας μὴ ἐγκρυπτομένους ἐντὸς πτυχῆς τοῦ δέματος, γαμποὺς καὶ ἀμβλεῖς.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ κυνὸς ἔχουσι πολλάκις τὴν ἔκφρασιν τῶν ἀνθρωπίνων ὀφθαλμῶν. Ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν διακρίνεται ὁ κύων πότε ἐπιθυμῆ τι, πότε εἶνε κατηφής, πότε ὠρμισμένος, πότε εὐθυμος καὶ πότε ζητεῖ τι. Τὰ ὄτια καὶ ἡ οὐρὰ εἶνε εὐκινήτοτατα διὰ τῆς κινήσεως αὐτῶν ἐκφράζει ὁ κύων ὅ,τι αἰσθάνεται καὶ ὅ,τι ἐπιθυμῆ. Ἡ φωνὴ του, ἡ ὕλακῆ, μεταβάλλεται οὕτως, ὥστε δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ ἕξ αὐτῆς τὰς ἐπιθυμίας του. Αἱ ὕλακαὶ τῶν μεγάλων κυνῶν εἶνε ἠχηραὶ, γενναῖαι καὶ ἀδραὶ. Ἐνίοτε ὁ κύων ὠρούεται. Αἱ ὠρυγαὶ αὐταὶ εἶνε πολὺν ἄσχημοι.

Εἰς οὐδὲν ἄλλο γένος τῶν ζῴων παρατηρεῖται τόση ποικιλία εἰς τὸ κρανίον καὶ τὸν σχηματισμὸν τοῦ σώματος καὶ εἰς τὸν χαρακτήρα, ὅση εἰς τὸ γένος τῶν κυνῶν. Τὰ κυριώτερα εἶδη αὐτοῦ εἶνε οἱ **θηρευτικοί**, οἱ **μολοσσοὶ** καὶ οἱ **οἰκιακοί**.

Ὁ κύων ἐν γένει εἶνε ζῴον ὠραῖον· τὸ σῶμα αὐτοῦ δὲν εἶνε οὔτε πολὺν ὑψηλὸν οὔτε πολὺν χαμηλὸν οὔτε πολὺν μακρὸν οὔτε πολὺν βραχύν· τὰ μέλη ἀνάλογα καὶ ἰσχυρά, ἡ κεφαλὴ ὠραία, τὸ σιῆθος πλῆρες καὶ πλατύν, οἱ ὀφθαλμοὶ ζωηροὶ καὶ πολὺν ἐκφρασκευοί, τὸ τρέξιμον ἑλαφρὸν καὶ σύντονον, αἱ ὕλακαὶ, ἰδίως τῶν μεγάλων κυνῶν, εὐχάριστοι.

Ὁ κύων συνήθως ζῆ δεκατέσσαρα ἔτη, δύναται ὅμως νὰ ζήσῃ καὶ ἕως εἴκοσι πέντε ἔτη. Ἀναπτύσσεται ταχέως, ἀρχίζει νὰ ἐγκυμονῆ ἀπὸ τοῦ δεκάτου μηνὸς τῆς γεννήσεώς του, ἐγκυμονεῖ ἑξήκοντα τρεῖς ἡμέρας, τίκει δις τοῦ ἔτους, συνήθως τὸν Ἀπρίλιον καὶ τὸν Σεπτέμβριον, καὶ τίκει συνήθως τέσσαρα ἕως ἑξ σκυλάκια φέροντα τοὺς προσθίους ὀδόντας καὶ τυφλὰ ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας. Θηλάζει

περὶ τὰς ἕξ ἑβδομάδας, τεκνοποιεῖ καὶ μὲ τοὺς θῶας καὶ μὲ τοὺς λύκους σκυλάκια φοβερώτατα. Ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου ἔτους νὰ γηράσκη. Τρώγει ὅσα ὁ ἄνθρωπος τρώγει, ὠμὰ καὶ μαγειρευμένα. Εὐχαριστιότερον ὅμως τρώγει τὸ κρέας τὸ ὀλίγον ἐφθαρμένον καὶ τὰ κόκκαλα. Πολλοὶ τρώγουσι καὶ ἰχθῦς, ἐρπειά, καρκί-
 νους, ἔντομα, σταφυλὰς καὶ ἄλλους καρπούς, χλόην, κάλυκας τῶν ἀνθέων, ῥίζας καὶ βρύα. Πίνει ὕδωρ πολὺ καὶ συχνὰ βασανίζεται ὑπὸ ψύλλων καὶ ὑπὸ κροτώνων (τοιμπούρια).

Ὁ κύων πρὸς πάντα κρότιον ὑλακτεῖ, πρὸς τοὺς φίλους σαίνει τὴν οὐράν, τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ξένους ὑλακτεῖ καὶ πολλὰς δάκνει αὐτούς. Δὲν δάκνει συνήθως τοὺς καθίζοντας καὶ τοὺς συνοδευομένους ὑπὸ κυνός. Ἐκπλήσσει καὶ τρομάζει εὐκόλως, ἀναρριχᾶται κακῶς καὶ ζαλίζεται, ὅταν ἴσταται εἰς ὑψηλὰ καὶ ἀπότομα μέρη. Δύναται νὰ διατηρηθῆ μόνον δι' ἄρτου καὶ εἶνε ἄρκετὸν εἰς αὐτὸν νὰ φάγη ἅπαξ τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ χορταστικά. Ὅταν ἡ ῥίς αὐτοῦ εἶνε ὑγρὰ καὶ ψυχρά, τότε εἶνε ὑγιής, ὅταν εἶνε ξηρὰ καὶ θερμή, εἶνε ἀσθενής. Ὅταν ζεσταθῆ πολὺ, κρεμᾷ ἐκτὸς τοῦ στόματος τὴν γλῶσσαν. Καταδιώκει ἰδίως τὴν γάταν καὶ μάχεται εὐχαρίστως πρὸς τοὺς θῶας καὶ τοὺς λύκους.

Ὁ κύων ἔχει σπουδαῖα σωματικὰ προτερήματα καὶ ἐπιτηδειότηας· εἶνε ἰσχυρός, ἔχει ἰσχυροτάτους ὀδόντας, τρέχει ταχέως, ποτὲ δὲν ἰδρώνει, ἀντέχει πολὺ εἰς τὸν δρόμον, ἀντέχει εἰς τὴν ἀγρυπνίαν, κολυμβᾷ ἐξαιρετα καὶ πηδᾷ πολὺ.

Αἱ αἰσθήσεις τοῦ κυνός εἶνε πολὺ ἀνεπτυγμένα. Ἡ ὄσφρησις του μάλιστα εἶνε ἀξιοθαύμαστος. Τὰ φορέματα τῶν κυρίων του τὰ διακρίνει διὰ τῆς ὄσφρησεως. Ὅταν ἀπολεσθῆ παιδίον τι ἐκ τῆς οἰκίας τῷ δίδουσι νὰ ὄσφρανθῆ ἐν φόρεμά του, ἔπειτα τρέχει καὶ εὐρίσκει αὐτό, ὅπου καὶ ἂν εἶνε. Τὸν κύριόν του τὸν εὐρίσκει πάντοτε καὶ ἐν μέσῳ ἀπίερον κόσμον. Εὐρίσκει τὰ θηρεύματα καὶ ἐντὸς τῶν πυκνοτάτων λοχμῶν. Εὐρίσκει τὸν λαγῶν εἰς τὴν φωλεάν του. Ὅσφραίνεται τὰ ἴχνη ἢ τὸν ἰδρώτα αὐτῶν καὶ εὐρίσκει ὅ,τι ζητεῖ. Αἱ ἰσχυραὶ ὄσμαι τὸν ἐνοχλοῦσι πολὺ.

Ἄλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι του αἰσθήσεις εἶνε πολὺ ἀνεπτυγμέναι. Ἡ ἀφή του εἶνε πολὺ λεπτή. Αἰσθάνεται τὰς μαστιγώσεις καὶ τοὺς ὀσθραδισμὸν πολὺ καὶ εἰς τὴν ἐλαφροτάτην πληγὴν φωνάζει ὡς μικρὸν παιδίον. Ἀγαπᾷ πολὺ τὰ θερμὰ καί, ἐὰν ἔχη μαλακὴν κλίνην, κοιμᾶται εὐχαρίστως καὶ πολὺ. Ἡ ἀκοή του ἐπίσης εἶνε ἐξαιρετος· μακρόθεν ἀκούει τὰς φωνὰς τῶν διαφόρων ζώων καὶ τοὺς προσερχομένους γνωστοὺς καὶ ξένους. Ἡ μουσικὴ πρῶξενεῖ εἰς αὐτὸν παράδοξον ἐντύπωσιν. Εἰς τινὰ ὄργανα δυσσαρεστεῖται πολὺ, θέτει τὴν οὐρὰν του μεταξὺ τῶν σκελῶν καὶ ὠρύεται. Εἰς ἄλλα εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφορος. Εἰς τὰ ἄσματα τὰ ἀνδρικά προσέχει καὶ εὐχαριστεῖται πολὺ· τοὺς δυνατοὺς τόνους δὲν δύναται νὰ τοὺς ὑποφέρῃ· ὠρύεται, ὅταν ἠγῶσιν αἱ σάλπιγγες καὶ οἱ κώδωνες καὶ ὅταν κροτῶσι τὰ τύμπανα. Ἡ ὄρασίς του δὲν εἶνε πολὺ ἰσχυρά. Μόνον ἐκ τοῦ πλησίον βλέπει καλά. Γνωρίζει τὰ διάφορα χρώματα. Ὑλακτεῖ κατὰ τῆς παρσελήνου καὶ ὀργίζεται.

Ὁ κύων ἔχει μερίστην αἰσθησιν τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου. Εὐρίσκει τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπου καὶ ἂν εἶνε. Τρέχει εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς, καὶ ἐπανέρχεται ἀσφαλῶς εἰς τὴν οἰκίαν. Γνωρίζει τὴν Κυριακὴν ἐκ τῶν προετοιμασιῶν τοῦ Σαββάτου. Γνωρίζει πότε σχολάζει ὁ κύριός του ἐκ τῆς ἐργασίας του καί, ὅταν παρέλθῃ ἡ ὠρισμένη ὥρα καὶ ὁ κύριός του ἐξακολουθῇ ἀκόμη νὰ ἐργάζεται, ὑπενθυμίζει αὐτόν, ὅτι εἶνε καιρὸς πλέον νὰ σχολάσῃ. Γνωρίζει τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ κύριός του ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν, ἵνα γευματίσῃ, καί, ὅταν δὲν ἔλθῃ ἐγκαίρως, τρέχει πανταχοῦ παρατηρῶν μήπως ἔρχεται.

Ὁ ἡμέρος κύων εἶνε ἴσως τὸ νοημονέστατον πάντων τῶν ζώων. Ἐχει μερίστην παρατηρητικότητα καὶ ἀντίληψιν. Ὅταν ὁ κύριός του λαμβάνῃ τὸν πῖλόν του καὶ τὴν ῥάβδον του, ἵνα ἐξέλθῃ ἐκ τῆς οἰκίας, ὁ κύων τὸν παρατηρεῖ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ζητεῖ νὰ ἐννοήσῃ ἐκ τοῦ βλέμματός αὐτοῦ, ἂν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὸν νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Καί, ἂν ἐννοήσῃ ὅτι ἔχει τὴν ἄδειαν, τότε ἐξέρχεται τάχιστα ἐκ τῆς θύρας, περιστρέφεται, σκιριτᾷ καὶ ὕλακτεῖ μετὰ πολ-

λῆς χωρᾶς. Καθ' ὁδὸν τρέχει πάντοτε ἔμπρός, συχνὰ παρεκτρέπεται πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ πρὸς τὰ ἀριστερά, ἀτενίζει πανταχοῦ, ὁσφραίνεται πάντα, τρέχει εἰς τὰς οἰκίας, ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει τὰς βαθμίδας τῶν κλιμάκων, παρατηρεῖ εἰς τὰς ὁπὰς, προσπαθεῖ τίποτε νὰ μὴ τοῦ διαφύγῃ. Ἐνῶ δὲ περὶ πάντα ταῦτα ἀσχολεῖται, συχνὰ ἴσταιται, στρέφεται καὶ παρατηρεῖ τὸν κύριόν του, μήπως ἤλλαξεν ὁδόν, καὶ τότε ἐπιστρέφει τάχιστα ὀπίσω. Ἐὰν τὸν ἀπολέσῃ, ἀναζητεῖ αὐτὸν ἐπιμόνως, ὁσφραίνεται πανταχοῦ, ἵνα ἀνακαλύψῃ τὰ ἴχνη του· ἐὰν δὲ τὸν ἐπανεύρῃ, ὑλακτεῖ περιχαρῆς.

Ὅταν ὁ κύριός του θέλῃ νὰ παίξῃ μετ' αὐτοῦ, προσέχει νὰ ἐγνοήσῃ τὴν διαταγὴν του, βλέπει ἀτενῶς τὴν ῥάβδον ἢ τὸν λίθον, τὸν ὁποῖον θέλει νὰ ῥίψῃ, παρακολουθεῖ αὐτὰ διὰ τοῦ βλέμματός του, ὅταν εἶνε ἀκόμη εἰς τὸν ἀέρα, καὶ παρακολουθεῖ ἀκόμη καὶ τὰ πηδήματα αὐτῶν, ὅταν καταπέσωσιν εἰς τὴν γῆν.

Ὁ κύων ἔχει μνήμην πολλήν· ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἐνθυμεῖται ὅ,τι εἶδεν ἢ ἔμαθεν ἢ ἔπαθέ ποτε. Τὴν μορφήν, τὸν τόνον τῆς φωνῆς καὶ τὸ χροῶμα τοῦ προσώπου καὶ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ κυρίου του ποτὲ δὲν τὰ λησμονεῖ. Ἐνθυμεῖται ἐπὶ πολλὴν χρόνον τὴν οἰκίαν εἰς τὴν ὁποῖαν τῷ ἔδωσάν ποτε κόκκαλον, καὶ συχνὰ μεταβαίνει εἰς αὐτήν. Ἐνθυμεῖται τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν ἔδειραν ἢ τὸν ἐλιθοβόλησάν ποτε, καὶ οὐδέποτε διαβαίνει ἐκεῖθεν. Ἄν ἀναγκασθῇ δέ ποτε νὰ διαβῇ, διαβαίνει περιφοβος, ἔχων τὴν οὐρὰν ἐν τῷ μέσῳ τῶν σκελῶν καὶ τρέχων. Ἄν κατορθώσῃ ποτὲ νὰ ἐγνοήσῃ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων· «Φέρε μου τὸν πῖλον, τὴν ῥάβδον, τὰ ὑποδήματα, κλειῖσε τὴν θύραν, πέσε κατὰ γῆς, κοιμήσου, κάμε τὸν ἀποθαμμένον, πῶς φωνάζει ὁ κύων κτλ.», οὐδέποτε πλέον τὰ λησμονεῖ.

Ἐχει φαντασίαν πολλήν· οὐδέποτε σχεδὸν κοιμᾶται ἡσυχος· ὁ ὕπνος του διακόπτεται πολλάκις ἐκ ζωηροτάτων ὁνείρων. Ὀνειρεύεται ὅτι ἐρῖζει πρὸς ἄλλους σκύλους, ὅτι τὸν καταδιώκουσι καὶ τὸν λιθοβολοῦσι τὰ παιδία, ὅτι τὸν καταδιώκουσιν ἄλλοι σκύλοι, ὅτι μάχεται πρὸς αὐτούς, ὅτι ἀμύνεται, καὶ διὰ τοῦτο, ἐνῶ κοιμᾶται, μινυρίζει, ὑλακτεῖ καὶ δάκνει ὅ,τι τύχῃ εἰς τὴν κοίτην του.

Ἔχει κρίσιν πολλήν· ἐννοεῖ τὴν θέλησιν τοῦ κυρίου του ἐκ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς, ἐκ τῶν λέξεων, ἐκ τῶν χειρονομιῶν, ἐκ τῆς στάσεως καὶ ἐκ τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Διακρίνει ἐκ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς, ἐκ τοῦ ἤχου τοῦ βαδίσματος, ἐκ τοῦ χρώματος τῶν ἐνδυμάτων, ἐκ τοῦ προσώπου τοὺς ξένους, τοὺς οἰκείους, τοὺς φίλους, τοὺς ἐχθροὺς καὶ τὸν κύριόν του. Ὄταν ὁ κύριός του μεταβαίνει, ὅπου καὶ αὐτὸς ἐπῆγέ ποτε, μόλις κάμψη ὁ κύριός του τὴν ὁδόν, τὴν ἄγουσαν εἰς αὐτό, ἐννοεῖ ποῦ σκοπεύει νὰ ὑπάγη καὶ προπορεύεται· ἴσταιται δὲ εἰς τὸ μέρος αὐτὸ τὸ γνωστόν. Ἐννοεῖ πότε ὁ κύριός του εἶνε ὠργισμένος κατ' αὐτοῦ καί, ἐὰν οὗτος λάβῃ τὴν δράβδον, γνωρίζει ὅτι θὰ δραβδισθῇ καὶ ἀρχίζει νὰ τρέμῃ. Ὄταν ἀτακτῆσθαι ποτὲ καὶ ὁ κύριός του τὸν ἀπειλῇ, γνωρίζει ὅτι δύναται νὰ ξυλισθῇ καὶ τρέμει. Ὄταν ἀνέυρῃ παιδίον τι ἢ ἄλλο πρᾶγμα ἀπολωλὸς καὶ δὲν δύναται αὐτὸς νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὸν κύριόν του, τρέχει πρὸς αὐτόν, ἵνα ἀναγγείλῃ τοῦτο, ὑλακτεῖ, δάκνει τὸ ἐνδυμά του, ἵνα ἐγερθῇ, προιτρέχει καὶ δεικνύει εἰς αὐτόν τὴν ὁδὸν καὶ τὸν τόπον, ὅπου εὐρίσκειται τὸ ἀπολωλός. Ὄταν ἔχη ἀφθονον τροφὴν καὶ περισσεύῃ τι, σκάπτει τὴν γῆν καὶ κρύπτει τὸ περισσεῦον ἐκεῖ, ἵνα φάγῃ αὐτό, ὅταν δὲν θὰ ἔχη τροφήν. Ὄταν φάγῃ κόκκαλα καὶ μένωσιν εἰς τὸν στόμαχόν του θρύμματα αὐτῶν καὶ ἐνοχλῆται, ἐννοεῖ ὅτι πρέπει νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπ' αὐτῶν· τότε τρώγει χλόην καὶ καθαρίζεται ὁ στόμαχος αὐτοῦ. Ὄταν ἀσθενήσῃ ἢ πληγωθῇ καὶ ἀρχίξῃ ὁ ἱατρὸς νὰ δράπῃ καὶ νὰ κόπῃ αὐτόν, ἐννοεῖ ὅτι πρόκειται νὰ ἰατρευθῇ καὶ κἀνηται ἥσυχος καὶ ὑποφέρει ἀγογγύστως τοὺς πόνοους. Ὄσακις δὲ ἔπειτα πάθῃ τι, μεταβαίνει μόνος του εἰς τὸν ἱατρόν. Ἐπίσης, ὅταν πάθῃ ἄλλος κύων φίλος του, ὀδηγεῖ αὐτόν εἰς τὸν ἴδιον ἱατρόν.

Ὁ κύων εἶνε πολὺ μιμητικός· προσέχει τί κάμνει ὁ κύριός του καὶ κάμνει καὶ αὐτὸς τὰ αὐτά. Ἐὰν ὁ κύριός του κἀνηται εἰς τὸ παράθυρον καὶ βλέπῃ ἔξω, πηδᾷ καὶ αὐτὸς ἀμέσως εἰς ἐν κἀνισμα, θέτει τοὺς δύο πόδας εἰς τὸ παράθυρον καὶ βλέπει καὶ αὐτὸς ἔξω. Ὄταν ὁ κύριός του σκάπῃ εἰς τὸν κῆπον, ἀρχίζει καὶ αὐτὸς νὰ

σκαλίζη μὲ τοὺς πόδας του τὸ χῶμα. Ὅταν ἡ ὑπηρέτρια λαμβάνη τὸ καλάδιόν της, ἵνα ὑπάγῃ εἰς τὴν ἀγοράν, ζητεῖ καὶ αὐτὸς νὰ λάβῃ ἄλλο, καί, ὅταν λάβῃ αὐτό, τὸ κρατεῖ προσεκτικὰ καὶ κινεῖ τὴν οὐρὰν του ἐκ τῆς πολλῆς εὐχαριστήσεως.

Ἐπειδὴ ὁ κύων εἶνε τὸ νοημονέστατον πάντων τῶν ζῴων, διὰ τοῦτο καὶ μανθάνει τόσα, ὅσα οὐδὲν ἄλλο ζῶον δύναται νὰ μάθῃ. Μανθάνει νὰ ἴσταται ὀρθός, νὰ βαδίξῃ διὰ τῶν δύο ποδῶν, νὰ φέρῃ τὴν θάβδον καὶ τὰς ἐμβάδας τοῦ κυρίου του, νὰ χορεύῃ, νὰ πηδᾷ καὶ νὰ παριστᾷ διαφόρους κωμωδίας. Ἐπίσης μανθάνει νὰ ἐκτελῇ καὶ ἄλλας ἐργασίας πολὺ σπουδαίας· μανθάνει νὰ φέρῃ τὰ δῶνάκια ἐκ τῆς ἀγορᾶς, νὰ μεταφέρει ἐπιστολάς ἐκ τῆς μιᾶς πόλεως εἰς τὴν ἄλλην, νὰ ζητῇ καὶ εὐρίσκη τὰ θηρία καὶ τὰ πτηνὰ εἰς τὰς λόχμας, νὰ σώξῃ ἀνθρώπους κινδυνεύοντας νὰ πνιγῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἢ νὰ παγώσωσιν εἰς τὰς χιόνας. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα δύναται νὰ μάθῃ, ὅταν διδάσκηται διὰ τρόπον ἡμέρου καὶ καλοῦ καὶ ὄχι διὰ τῆς θάβδου καὶ τῆς μάστιγος· διότι τότε φοβεῖται, συγχύζεται, δὲν μανθάνει εὐκόλως καὶ γίνεται κακός.

Ἀλλὰ, ὅσον μεγάλη καὶ ἄν εἶνε ἡ νοημοσύνη αὐτοῦ, αἱ ἠθικαὶ αὐτοῦ ἀρεταὶ εἶνε πολὺ μεγαλῆτεροι ταύτης. Ὁ κύων εἶνε ἀφωσιωμένος καὶ πιστός εἰς τὸν κύριόν του, ἀγαπᾷ αὐτὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς, ὑπακούει εἰς αὐτὸν ὄχι ἐκ φόβου, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης καὶ ἀκολουθεῖ αὐτὸν πανταχοῦ. Ὅταν ἀπολέσῃ αὐτόν, κλίνει περίλυπος τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ τρέχει πρὸς ἀναζήτησιν· ἀφοῦ τρέξῃ ὀλίγον, ἴσταται ἡσυχος, σκέπτεται, ἐπιστρέφει πάλιν ὀπίσω, ἴσταται εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς ὁδοῦ ἡσυχος, σκέπτεται καὶ πάλιν τρέχει. Μεταβαίνει εἰς πάσας τὰς οἰκίας, εἰς πάντα τὰ καταστήματα, εἰς πάντας τοὺς δρόμους καὶ τὰς πλατείας, ὅπου εἶχέ ποτε συνοδεύσῃ αὐτόν· ἐὰν δὲ εὔρῃ τὰ ἴχνη του, τρέχει δρομαίως παρακολουθῶν αὐτὰ καί, ὅταν ἐπὶ τέλος τὰ εὔρῃ πλέον, πηδᾷ, σκιρτᾷ καὶ ὑλακτεῖ περιχαρῆς. Εἶδη τινὰ τῶν κυνῶν εἶνε ἀνδρείοτατα· ὀρμῶσι μετὰ καταπληκτικῆς ἀφοβίας κατὰ τῶν λύκων, τῶν ἄρκτων, τῶν κάρφων, τῶν ταύρων, τῶν λεόντων, τῶν κλεπιῶν, τῶν ληστῶν καὶ τῶν ἐνό-

πλων στρατιωτῶν. Πλείστοι δὲν ἐγκαταλείπουν τοὺς κυρίους των κατὰ τοὺς κινδύνους, ἀλλ' ὑπερασπίζουσιν αὐτοὺς καὶ μὲ θυσίαν τῆς ζωῆς των ἀκόμη. Πολλοὶ κύνες, ὅταν δολοφονηθῇ ὁ κύριος αὐτῶν, εὐρίσκουσι καὶ δεικνύουσι διὰ τῶν ὑλακῶν τοὺς δολοφόνους αὐτοῦ· ἄλλοι, ὅταν ἀποθάνῃ ὁ κύριός των, λυποῦνται βαθύτατα καὶ γίνονται ἰσχυρότατοι· ἄλλοι μεταβαίνουν καθ' ἑκάστην εἰς τὸν τάφον αὐτοῦ· ἄλλοι μένουσι πλησίον τοῦ νεκροῦ κυρίου αὐτῶν ἄσπιτοι ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς καὶ ἀποθνήσκουσι.

Ὁ κύων εἶνε πολὺ φιλότιμος καὶ πολὺ ἀγαθός. Χαίρει, ὅταν τὸν ἐπαινῶσι καὶ τὸν βραβεύουσι, καὶ λυπεῖται, ὅταν τὸν ἐπιπλήττωσι καὶ τὸν τιμωρῶσιν. Ἐνθνυμεῖται ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὰς θωπείας καὶ τὰς εὐεργεσίας καὶ λησμονεῖ ἀμέσως τὰς τιμωρίας καὶ τὰς βλάβας. Ὅταν ἀτακτῆσθαι ἀποσύρεται ὑπὸ τὴν τράπεζαν καὶ ἐκεῖ κάθηται ἥσυχος καὶ περίλυπος· ὅταν δὲ τὸν φωνάξῃ ὁ κύριός του, δὲν προσέρχεται μετὰ προθυμίας, ἀλλὰ κλίνων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ συρόμενος διὰ τῆς κοιλίας προσέρχεται ἀργὰ ἀργὰ καὶ ὑφίσταται τὴν τιμωρίαν, χωρὶς καθόλου νὰ φωνάξῃ. Μόνον ἀναστενάζει βαθέως. Ἐπειτα κατησχυμμένος ἀποσύρεται εἰς μίαν γωνίαν καὶ κάθηται ἥσυχος καὶ περίλυπος. Ἐχει πολλὴν διάκρισιν· ὅταν ὁ κύριός του μεταβῇ εἰς ξένην τινὰ οἰκίαν, ἔρχεται καὶ αὐτός, ἀλλὰ μένει ἥσυχος. Κάθηται εἰς μίαν γωνίαν καὶ περιμένει. Αἰσθάνεται ὅτι δὲν εἶνε ἐκεῖ ἡ οἰκία του καὶ ὅτι δὲν εἶνε συγχωρημένον εἰς αὐτὸν νὰ κάμνῃ ὅ,τι θέλει. Ἀνέχεται τὰς ὑλακὰς καὶ τὰς ἀπειλὰς καὶ τῶν εὐτελεστάτων κυναρίων τῆς οἰκίας, τὰ ὅποια, ἔαν ἦσαν ἐκτὸς τῆς οἰκίας των, θὰ ἦτο ἰκανὸς νὰ κατασπαράξῃ. Ἀνέχεται τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰ λακτίσματα τῶν ὑπηρετῶν καὶ τῶν ὑπηρετριῶν, καὶ τῶν μικρῶν παιδιῶν ἀκόμη, χωρὶς καθόλου νὰ προσπαθῆσθαι νὰ ἀμυνθῇ. Εἶνε φιλελεύθερος· τὸ δέσιμον τὸ μισεῖ πολὺ. Ὅταν εἶνε δεμένος, προσπαθεῖ ἕκ παντὸς τρόπου νὰ λυθῇ καὶ νὰ ἐλευθερωθῇ. Ὅταν τοῦτο δὲν εἶνε δυνατόν, ἀναστενάζει, δακρύει, δὲν τρώγει καὶ γίνεται κατηφής. Ὅταν δὲ λυθῇ, πηδᾷ, τρέχει, ὑλακτεῖ καὶ χαίρει ὑπερβολικά.

Εὐχαριστεῖται εἰς τὴν συναναστροφὴν, ἰδίως τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κυνῶν τοῦ αὐτοῦ εἴδους. Κύνες ἄλλου εἴδους δὲν συναναστρέφεται εὐχαρίστως. Μετὰ τῶν ὁμοίων του τρέχει ἐπάνω κάτω, παίξει ζωηρῶς καὶ χαίρει ὑπερβολικά. Ἐνίοτε γίνονται ἀναμεταξύ των φίλοι πιστοί, ἀγαπῶνται πολὺ καὶ βοηθοῦνται ἐν καιρῶ κινδύνου. Τινὲς κύνες μάλιστα γίνονται φίλοι καὶ τῆς γάτας καὶ τῶν ἵππων καὶ τῶν πιτηνῶν τῆς οἰκίας.

Εἶνε πολὺν φιλόστοργος ἢ θήλεια κύων, φροντίζει πολὺ καὶ μετὰ μερίστης στοργῆς διὰ τὰ σκυλάκια της, ετοιμάζει δι' αὐτὰ κοίτην θερμὴν καὶ ἀπαλὴν καὶ ὑπερασπίζει αὐτὰ κατὰ παντὸς ἐχθροῦ μετὰ πολλῆς γενναιότητος καὶ αὐταπαρηγήσεως.

Μετὰ τῶν τόσων πολλῶν καὶ μεγάλων ἀρειῶν ἔχουσι οἱ κύνες καὶ τινὰς κακίας. Πάντες εἶνε φιλέριδες, μηδὲ τῶν ἀσθενεστάτων καὶ τῶν μικροτάτων ἐξαιρουμένων. Οὗτοι τρέχουσι κατόπιν τῶν μεγαλητέρων καὶ ἰσχυροτέρων, ὑλακτοῦσι καὶ δάκνουσι τὴν κνήμην αὐτῶν. Ὁ μέγας καὶ ἰσχυρὸς καθόλου δὲν προσέχει εἰς αὐτούς· ὅταν ὁμως τῷ γείνωσι πολὺ ὀχληροί, τότε στρέφεται, δάκνει ἓνα ἐξ αὐτῶν καὶ φεύγει. Ὁ δηχθεὶς ὠρνεῖται τότε φοβερά, ἀλλὰ μετὰ ἕνα καιρὸν ἀρχίζει πάλιν τὰ ἴδια. Τινὲς μόλις ἴδωσιν ἀλλήλους μακρόθεν, ὀρμῶσι καὶ ἀλλήλων καὶ δάκνουται λυσσῶδῶς. Δύναται τις νὰ λάβῃ καὶ τοὺς δύο καὶ νὰ τοὺς ὄψῃ εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ αὐτοὶ πάλιν ἐξακολουθοῦσι τὴν μάχην καὶ μάλιστα ἔτι μανιωδέστερον. Σπανιώτατα κύνες νὰ συμφάγωσιν ἐν ὁμοιοῖα· πολλάκις δι' ἐν κόκκαλον σπαράττουσιν ἀλλήλους.

Ὁ κύων εἶνε ὑποκείμενος καὶ εἰς τὸ δεινότατον νόσημα τῆς λύσσης.

Ἐνεκα τῶν πολλῶν καὶ διαφορῶν προτερημάτων αὐτῶν εἶνε τὰ διάφορα εἶδη τῶν κυνῶν κατὰ πολλοὺς καὶ διαφοροὺς τρόπους χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα εἰς τοὺς ἀνθρώπους· τινὲς φυλάττουσι τὰς οἰκίας, τὰς ἀγλάς, τὰ κτήματα, τὰς γυναικὰς καὶ τὰ παιδιά τῶν ἀνθρώπων· ἄλλοι ἀκολουθοῦσι καὶ φυλάττουσι τὰ πρόβατα καὶ τὰς ἀγέλας τῶν βοῶν· ἄλλοι συνοδεύουσι τοὺς ἵππους καὶ τὰς ἀμάξας

τῶν ἀγωγέων· ἄλλοι σώζουσιν ἀνθρώπους καταποντιζομένους εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης· ἄλλοι σώζουσιν ἀνθρώπους καλυπτομένους ὑπὸ τῆς χιόνος· ἄλλοι καταδιώκουσι τοὺς μῦς καὶ τοὺς ἀσπάλakas· ἄλλοι εὐκολύνουσι τὰ μέγιστα τοὺς κνηηγούς εἰς τὴν θήραν τῶν ὀριύγων, τῶν περδίκων, τῶν λαγωῶν καὶ τῶν κουνελίων· ἄλλοι βοηθοῦσι τὰ μέγιστα διὰ τῆς ἀνδρείας αὐτῶν τοὺς κνηηγούς εἰς τὴν θήραν τῶν ἀγρίων θηρίων, τῶν λύκων, τῶν ἄρκτων, τῶν κάπρων, τῶν πανθήρων, τῶν ταύρων καὶ τῶν λέοντων· ἄλλοι συντελοῦσι τὰ μέγιστα εἰς τὴν εὐρεσιν, τὴν καταδίωξιν καὶ τὴν σύλληψιν τῶν κλεπιτῶν καὶ τῶν λησιτῶν καὶ τῶν πολεμίων κατὰ τὰς μάχας. Ἐπειτα πολλοὶ λαοὶ μεταχειρίζονται αὐτοὺς ὡς ζῶα φορητά· ἄλλοι τοὺς ζευγνύουσιν εἰς τὰ ἔλκνυθρα· ἄλλοι τοὺς μεταχειρίζονται εἰς τὴν ἀλείαν· ἄλλοι τρώγουσι τὸ κρέας αὐτῶν· ἄλλοι μεταχειρίζονται τὸ δέσμα αὐτῶν πρὸς ἐνδυμασίαν καὶ ἄλλοι κατασκευάζουσιν ἐξ αὐτῶν βύσσας.

Ε΄. ΤΟ ΚΑΚΟΝ ΤΙΜΩΡΕΙΤΑΙ
ΤΟ ΑΓΑΘΟΝ ΒΡΑΒΕΥΕΤΑΙ

67. Ὁ Ῥακώκης καὶ ὁ υἱός του.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία, Α΄. 34).

Εἷς τινὰ χώραν τῆς Ἀσίας ἀνθρώπος τις, Ῥακώκης καλούμενος, εἶχεν ἑπτὰ υἱούς. Τούτων ὁ νεώτατος, Καρτώμης καλούμενος, ἦτο ἐλεεινός καὶ ἄθλιος νέος. Ἦτο ἀθιάδης, ὀκνηρός, ἄσωτος, δὲν ἠγάπα τοὺς ἀδελφούς του, δὲν ἐτίμα τοὺς γονεῖς του, δὲν ἐσέβετο τὸν Θεόν. Ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἦσαν περίλυποι καὶ ἀνήσυχτοι. Προσεπάθησαν νὰ διορθώσωσιν αὐτὸν διὰ συμβουλῶν, δι' ἐπιπλήξεων, διὰ τιμωριῶν, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσαν.

Ὁ πατήρ ἀπελπισθεὶς περὶ τῆς διορθώσεως τοῦ κακοῦ αὐτοῦ τέκνου συνέλαβεν αὐτό, ἔδωσε διὰ σχοινίων τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τὸ ἔφερεν εἰς τοὺς δικαστάς. Διηγήθη εἰς αὐτοὺς τὴν κακὴν αὐτοῦ δια-

γωγὴν, τὴν κακὴν αὐτοῦ συμπεριφορὰν, τὰς αἰσχρὰς αὐτοῦ πράξεις, τὴν μεγάλην ἀνησυχίαν καὶ βλάβην, τὴν ὁποῖαν ἐπροξένει εἰς τὴν οἰκογένειαν, καὶ παρεκάλει αὐτοὺς νὰ τὸ θυσιάσωσιν, ἀφοῦ δὲν ἤθελε νὰ διορθωθῇ. Οἱ δίκασται ἀκούσαντες ταῦτα ἐδικαίωσαν τὸν πατέρα. Ἀλλά, ἐπειδὴ δὲν ἐτόλμων αὐτοὶ ν' καταδικάσωσι τὸ παιδίον εἰς θάνατον, ἔστειλαν καὶ τοὺς δύο εἰς τὸν βασιλέα.

Ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὸν πατέρα κατηγοροῦντα τὸν υἱὸν καὶ ζητοῦντα τὸν θάνατον αὐτοῦ τὸν ἠρώτησε· «Καὶ δύνασαι νὰ ἴδῃς μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς σου τὸν υἱόν σου ἀποθνήσκοντα; — «ὦ, βεβαότατα! ἀπεκρίθη ὁ πατήρ. «Εἰς τὸν κῆπὸν μου, ὅταν ἐργάζωμαι, βασιλεῦ, τὸ αὐτὸ βλέπω. Ὅταν ἐκ τῶν μαρουλίων ἀποσπῶ τὰ μικρὰ βλαστάρια καὶ ρίπτω αὐτὰ μακρὰν, τὰ μαρούλια ὄχι μόνον δὲν λυποῦνται διὰ τὴν τοιαύτην ἀφαίρεσιν. ἀλλὰ μάλιστα χαίρουσι πολὺ, θάλλουσι ζωηρότερον καὶ γίνονται μεγαλύτερα καὶ γλυκύτερα. Καὶ ἡ οἰκογένεια μου, βασιλεῦ, ὅταν ὁ ἄθλιος οὗτος ἐκλείψῃ, θὰ ἡσυχάσῃ, καὶ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια διὰ τόσων κόπων κερδαίνουσιν οἱ ἀδελφοὶ του καὶ ἐγώ, δὲν θὰ ἀφκνίζονται, καὶ δυστυχεῖς τινες συγγενεῖς καὶ φίλοι θὰ βλέπωσιν ὠφέλειάν τινα ἐξ ἡμῶν».

Ὁ βασιλεὺς ἀκούσας ταῦτα ἐπήνεσε τὸν Ῥακώκην καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἓνα τῶν βασιλικῶν δικαστῶν εἰπὼν πρὸς τοὺς παρόντας ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις περὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ παιδῶν τοιαῦτα φρονεῖ καὶ ἀποφασίζει, βεβαίως καὶ περὶ τῶν ξένων ὑποθέσεων θὰ εἶνε δίκαιος κριτής. Συνεχώρησε δὲ καὶ τὸν νέον εἰπὼν εἰς αὐτὸν ὅτι πέραντα θὰ καταδικάσῃ αὐτὸν εἰς θάνατον καὶ θὰ διατάξῃ μάλιστα ἄνευ ἀναβολῆς καὶ νὰ θανατώσωσιν αὐτόν, ἀφοῦ πρότερον τὸν βασιανίσωσι πολὺ, ἂν ἀμέσως ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν διορθωθῇ.

63. Οἱ γέροντες τοῦ Ἰβύκου.

(Παροιμιογράφοι Ἑλληνες· Ζηνόβιος 1,37 — Διογενιανὸς 1,35 — Μακάριος 1,50 — Ἀποστόλιος 1,85 — Εὐδοκία, Ἰωνία 509, σελ. 247).

Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἠγάπων τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἐορτάς. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν διηρημένοι εἰς πολλὰς μικρὰς πολιτείας, ἐκά-

(Τ Α Ε Ι Σ Δ'.)

8

στη τούτων είχε κατά διαφόρους εποχές τούς ιδίους αὐτῆς ἀγῶ-
νας καὶ τὰς ἰδίαις αὐτῆς ἑορτάς. Ἐξ τινος ἐξ αὐτῶν συνηθροί-
ζοντο πολλοὶ ἐρχόμενοι ἐκ τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος,
μετ' αὐτῶν δὲ καὶ πολλοὶ ποιηταὶ καὶ μουσικοὶ καὶ παλαιστῆαι
καὶ τοιοῦτοι πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ διαγωνισθῶσι καὶ βραβευθῶσιν.

Τοιοῦτοι ἀγῶνες καὶ τοιαῦται ἑορταὶ ἐγένοντο καὶ εἰς τὸν Ἴσθμὸν
τῆς Κορίνθου καὶ ἐκαλοῦντο Ἴσθμια. Πάντες ἤτοι μάζοντο καὶ ἐγκαί-
ρως ἀνεχώρουν ἐκ τῆς πατρίδος των, ἵνα παρευρεθῶσιν εἰς αὐτά. Ἐκ
τοῦ Ῥηγίου, λαμπρᾶς ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνικῆς πόλεως, ἐξεκίνησε
καὶ ὁ Ἴβυκος, περίφημος κιθαρῳδός, εἰς τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς ἐχάρισε
κάλλιστον δῶρον, τὸ δῶρον τῆς μουσικῆς, Πάντες οἱ Ἕλληνες
ἐγνώριζον τὸ ὄνομα τοῦ Ἴβύκου. Ἡ φήμη αὐτοῦ παντοῦ εἶχε
φθάσῃ καὶ πάντες ἦσαν ἀνυπόμονοι νὰ ἀκούσωσιν αὐτὸν εἰς τὰ
Ἴσθμια. Ἀλλὰ περισσότερον πάντων ἀνυπόμονοι ἦσαν εἰς τὴν
Κόρινθον ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔμελλον νὰ ὑποδεχθῶσι καὶ νὰ φιλοξενή-
σωσι τὸν μέγαν καλλιτέχνην. Μετὰ πόσης χαρᾶς θὰ τὸν ἔβλε-
πον ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ πόσον μεγάλην τιμὴν θὰ ἐλάμβανον!
Νὰ φιλοξενήσωσι τὸν Ἴβυκον, τὸν ἕξοχον καλλιτέχνην!

Ὁ Ἴβυκος ἔπρεπε νὰ διασχίσῃ μέγα πέλαγος, ἵνα ἔλθῃ ἐκ τῆς
Ἰταλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔσωσεν αὐτὸν ἐκ πάντων
τῶν κινδύνων καὶ ἀβλαβῆς ἔφθασε πλησίον τῆς Κορίνθου. Διέκρινε
μάλιστα τὴν ἀκρόπολιν αὐτῆς, τὸν Ἀκροκόρινθον. Ἐνώπιόν του
ἐξετείνετο ὠραιότατον δάσος ἐκ πεύκων, ἀφιερωμένον εἰς τὸν
θεὸν Ποσειδῶνα. Μετὰ μεγάλης εὐλαβείας εἰσέδυσεν εἰς αὐτὸ ὁ
εὐσεβῆς καλλιτέχνης καὶ παρὰ τὸν βωμὸν τοῦ θεοῦ προσηυχῆθη
εὐχαριστήσας αὐτόν, διότι τόσοις κινδύνους τῆς θαλάσσης ἀβλα-
βῆς διήλθε καὶ ὑγιῆς ἔφθασεν εἰς τὴν ἀγαπητὴν Ἑλλάδα. Μετὰ
τὴν προσευχὴν ἐξηκολούθησε διὰ μέσου τοῦ δάσους τὸν δρόμον του.

Πάντα περὶ αὐτὸν ἦσαν ἤσυχα. Οὐδὲν ἐκινεῖτο. Μόνον ὁ γλυκὺς
ψίθυρος τῶν ἐλαφρῶς ὑπὸ τοῦ ἀνέμου σειομένων φύλλων τῶν δένδρων
ἤκούετο. Μόνον σύντροφον κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν του εἶχε στίφος γε-
ράνων, οἱ ὅποιοι ἐκ τῶν βορείων καὶ ψυχρῶν τόπων φεύγοντες ἐπέττων

εἰς τοὺς νοτίους καὶ θερμοὺς. Μετὰ πολλῆς χαρᾶς ὁ Ἰβυκος εἶδε τὰ πτηνὰ καὶ ἐξ ὅλης καρδίας ἐχαιρέτισε ταῦτα καὶ εἶπε· «Χαίρετε ἀγαπητὰ πτηνὰ, τὰ ὅποια καὶ εἰς τὴν θάλασσαν μὲ συνωθεύσατε· ὡς ἀγαθὸν οἰωνὸν τῶν θεῶν σᾶς θεωρῶ. Ἡ τύχη μου εἶνε ὁμοία μὲ τὴν ἰδικὴν σας. Καὶ σεῖς καὶ ἐγὼ μακρόθεν ἐρχόμεθα καὶ φιλόξενον στέγην ζητοῦμεν. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ ἐπιτύχωμεν ὅ,τι ποθοῦμεν».

Καὶ φαειδρὸς προχωρεῖ καὶ ταχύνει τὸ βῆμα. Εὐρίσκετο πλέον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἄλσους καὶ ἠτοιμάζετο νὰ διέλθῃ στενὴν γέφυραν, ὅτε ἐξαίφνης πηδῶσι δύο κακοῦργοι καὶ κλείουσι τὸν δρόμον. Νὰ ἀγωνισθῇ κατὰ κακούργων ὁ καλλιτέχνης δὲν ἠδύνατο· αἱ χεῖρές του μόνον τὰς λεπτὰς χορδὰς τῆς λύρας εἶχον συνηθίσῃ νὰ κρούωσιν, Ἐπικλειῖται τὴν βοήθειαν τῶν ἀνθρώπων. Ὑψώνει τὴν φωνὴν του πρὸς τὸν Θεόν. Ἀλλά, ὅσον μακρὰν καὶ ἂν φθάσῃ ἡ φωνὴ του, οὐδεὶς φαίνεται ἐνταῦθα. Ἀπελπισία κατέλαβε τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰβύκου καὶ πικρὸν παράπονον ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειλέων αὐτοῦ. «Ἄχ! πρέπει λοιπὸν ἐδῶ, εἰς ξένην γῆν, ἐγκαταλελειμμένος καὶ ἄκλαυτος νὰ ἀποθάνω ὑπὸ κακούργου χειρὸς κακοποιῶν ἀνθρώπων, χωρὶς οὐδ' ἐκδικητὴν τοῦλάχιστον νὰ εὔρω; Θεέ μου! Θεέ μου!» Καὶ βαρέως ὑπὸ τῶν κακούργων πληγωθεὶς κατέπεσεν εἰς τὴν γῆν. Τὸ βλέμμα του εἶχε σκοτισθῇ καὶ μόλις ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ τὸ ἀγαπητὸν εἰς αὐτὸν στῆφος τῶν γεράνων, οἱ ὅποιοι ἐπέτων ἄνωθεν αὐτοῦ. Τότε μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως, ἣτις ἔμενεν εἰς τὴν ψυχὴν του ἐφώναξεν· «Ἀπὸ σᾶς, ἀπὸ σᾶς, ἀγαπητὰ μου πτηνὰ, ἐὰν οὐδεμίαν ἀνθρωπίνην φωνὴν ἀκουσθῇ, ἢς ὑψωθῇ τρομερὰ ἡ κατηγορία κατὰ τῶν δολοφόνων μου». Ταῦτα εἶπε, καὶ οἰόφθαλμοί του ἐκλείσθησαν διάπαντός.

Τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ Ἰβύκου, ἐντὸς τοῦ ἄλσους εὐρισκόμενον, εὐθὺς μετ' ὀλίγον ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ διαβρατῶν, ἂν καὶ πολὺ εἶχον παραμορφώσῃ αὐτὸ αἰ πληγαί. Πρῶτος ἔσπευσεν εἰς τὸν τόπον τοῦ κακουργήματος ὁ φίλος, ὁ ὅποιος μετὰ τόσης χαρᾶς περιέμενε νὰ φιλοξενήσῃ τὸν ἐνδοξὸν κιθαρῳδόν. Δακρύων ἐνηγκαλίσθη τὸν νεκρὸν καὶ διὰ φωνῆς, ὑπὸ τῶν λυγμῶν διακοπτομένης, εἶπεν· «Ἐπρεπε λοιπὸν τοιουτοτρόπως νὰ σὲ ἐπανεύρω ἐγὼ, ὁ ὅποιος

ἤλπίζον νὰ θέσω ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου τὸν στέφανον τῆς νίκης, στέφανον λαμπρὸν καὶ ἔνδοξον!».

Θρηνοῦντες ἤκουσαν πάντες οἱ ξένοι, οἱ ὅποιοι εἶχον συναθροισθῆ ἐκεῖ τοὺς λόγους τούτους. Ἡ Ἑλλὰς πᾶσα μεγάλην θλίψιν ἤσθάνθη. Ἦφάνισθη τόσον ἀθλίως καὶ τόσον ἀδίκως μέγας μουσικός! Τὸ πλῆθος τρομερὰ ὠργισμένον κατὰ τῶν ἀγνώστων δολοφόνων ὤρμησεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ διοικητοῦ καὶ ἐζήτηε πᾶρ' αὐτοῦ φοβεράν τιμωρίαν τῶν κακούργων. Ἀλλὰ ποῦ νὰ ἀνεύρωσι τὰ ἔχγη αὐτῶν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀπείρου πλήθους, τὸ ὅποιον ἐκεῖ εἶχε συρρέυση; Τίνες νὰ ἦσαν ἄρᾳ γε οἱ ἐλεεινοὶ δολοφόνοι, οἱ ὅποιοι ἐτόλμησεν νὰ φονεύσωσι τὸν ἄριστον μουσικόν; Ἦσαν λησταί, οἱ ὅποιοι ἀνάνδρως ἐνεδρεύοντες ἐφόνευσαν αὐτόν, ἢ ἐχθρὸς τις, ὁ ὅποιος ἐκ φθόνου ἐτόλμησε τοιαύτην πρᾶξιν; Μόνον ὁ Ἥλιος ἠδύνατο νὰ εἶπῃ τοῦτο· ὁ Ἥλιος, ὅστις πᾶσαν τὴν γῆν καταλάμπων τὰ πάντα βλέπει καὶ τὰ πάντα γνωρίζει. Ἴσως κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ὁ ἄθλιος δολοφόνος, ἐνῶ τρομερὰ τιμωρία τὸν ἀνεμεινεν, ἦτο ἀναμειγμένος εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰσῆρχετο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰς γινομένας θυσίας, τὰς ὁποίας εὐσεβεῖς πολῖται μετὰ μεγάλης εὐλαβείας ἀσκεπεῖς προσέφερον εἰς τὸν Θεόν, καὶ τὰ πάντα μὲ τὴν παρουσίαν του ἐμόλυνε, μῆτε τὰ ἱερά σεβόμενος μῆτε τὴν ὄργην τοῦ Θεοῦ φοβούμενος. Ἴσως καὶ εἰς τὸ θέατρον ἀκόμη εὐρίσκετο· διότι τίς ἠδύνατο νὰ εὕρῃ αὐτόν ἐν τῷ μέσῳ χιλιάδων ἀνθρώπων, οἵτινες πυκνοὶ ἐπὶ τῶν ἐδρῶν τοῦ θεάτρου ἐκάθηντο; Ἐνταῦθα ἦσαν πολῖται ἐκ πάντων τῶν ἐλληνικῶν τόπων, καὶ ἐκ τῶν μακρὰν καὶ ἐκ τῶν πλησίον κειμένων. Τίς ἠδύνατο νὰ μετρήσῃ αὐτούς; Τίς ἠδύνατο νὰ εἶπῃ τὰ ὀνόματα αὐτῶν; Ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, ἐκ τῆς Αὐλίδος, ἐκ τῆς Φωκίδος, ἐκ τῆς χώρας τῶν Σπαρτιατῶν, ἐκ τῶν ἀπομεμακρυσμένων ἀκτῶν τῆς Ἀσίας, ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐκ πασῶν τῶν νήσων εἶχον προσέλθῃ καὶ πάντες μετὰ μεγάλης προσοχῆς ἤκροῶντο τὰ σοβαρὰ ἄσματα τοῦ ἄδοντός χοροῦ.

Ἐνῶ δὲ πάντες ἦσαν προσηλωμένοι εἰς τὸ ἀρμονικώτατον ἄσμα

τοῦ χοροῦ, κατανυκτικώτατα ἔδοντας· «Οὐδὲν τὸν μέγαν Θεὸν λανθάνει, αὐτὸς τὰ πάντα γινώσκει. Οὐδὲν τὸν ἄγρυπνον αὐτοῦ ὀφθαλμὸν διαφεύγει, αὐτὸς τὰ πάντα βλέπει. Οὐδέποτε οὐδὲν κακούργημα ἔμεινεν ἀτιμώρητον, πάντοτε βαρύτερα ὁ δίκχιος Θεὸς τιμωρεῖ τὸν οἰανδήποτε ἁμαρτίαν ἁμαρτήσαντα», αἴφνης ἐκ τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος τοῦ θεάτρου ἠκούσθη φωνὴ λέγουσα· «Τιμόθεε, Τιμόθεε, ἰδέ, ἰδέ τοὺς γεράνους τοῦ Ἰβύκου». Καὶ ἄληθῶς· ἐσκοτίσθη πάραυτα ὁ οὐρανὸς καὶ ὑπεράνω τοῦ θεάτρου εἶδον πάντες ἁμαυρὸν στίφος γεράνων, οἱ ὅποιοι ἐπέτων. Τοῦ Ἰβύκου τὸ προσφιλὲς ὄνομα σιγκινεῖ πάντων τὰς καρδίας, καὶ νέα λύπη καταλαμβάνει αὐτούς. Ὅπως δὲ εἰς τὴν θάλασσαν τὸ ἐν κύμα κατόπιν τοῦ ἄλλου, τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ταῦτα λέγονται· «Πῶς; οἱ γέραννοι τοῦ Ἰβύκου; Τοῦ Ἰβύκου, τὸν ὅποιον πάντες θρηνοῦμεν; τὸν ὅποιον χεῖρ δολοφόνου ἐθανάτωσεν; Τίνα σχέσιν ἔχουσιν οἱ γέραννοι πρὸς τοῦτον; Τί σημαίνουσι ταῦτα;».

Αἱ φωναὶ ἐγένοντο ζωηρότεροι καὶ πάντες περίεργοι διὰ ταῦτα ἐφώναξαν· «Προσέξατε! τοῦτο ἔχει σημασίαν ὄχι μικράν. Ὁ φωνεὺς παραδίδεται μόνος. Συλλάβετε τοῦτον, ὅστις εἶπε ταῦτα, καὶ ἐκεῖνον, πρὸς τὸν ὅποιον εἶπεν αὐτά. Ὁ εὐσεβὴς κιθαρωδὸς χωρὶς αἰτίαν καὶ σκληρῶς ἐθανατώθη, καὶ ὁ Θεὸς μᾶς παραδίδει τοὺς φωνεῖς του». Τοιαῦτά τινε εἰς ὅλον τὸ θέατρον ἠκούοντο.

Ἐκεῖνος δέ, ὅστις εἶπε· «Τιμόθεε, ἰδέ, ἰδέ τοὺς γεράνους τοῦ Ἰβύκου», καὶ ὁ ἄλλος, πρὸς τὸν ὅποιον εἶπε ταῦτα, ὠχροὶ καὶ τετραγαμμένοι οὐδὲ λέξιν ἠδυνήθησαν νὰ εἴπωσιν. Τὸ πλῆθος ὤρμησε κατ' αὐτῶν καὶ συλλαβὸν αὐτοὺς πάραυτα τοὺς ἔφερεν εἰς τὸ δικάστηριον. Ἐκεῖ τρέμοντες ὠμολόγησαν τὸ φρικτὸν κακούργημα αὐτῶν. Ἄπειρον πλῆθος εὐρίσκετο ἐκεῖ· πάντες δὲ ἐθαύμαζαν καὶ εἶπον· «Οὐδὲν μένει μέχρι τέλους κεκρυμμένον. Ὁ Θεὸς εἶνε αὐστηρὸς τιμωρὸς τῶν ἀσεβῶν καὶ κακοποιῶν ἀνθρώπων».

Δὲν βλέπει ὁ τυφλός, ἀλλὰ βλέπει ὁ Θεός.

— *Ἔσσι δίκης ὀφθαλμός, δε τὰ πάνθ' ὄρα.*

— *Οὐδὲν κρυπτόν, δ οὐ μὴ φανερόν γενήσεται.*

69. Ἡ ἱερεὺς τοῦ Διονύσου Μακαρεὺς.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία II'. 2).

Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ νήσῳ Μυτιλήνῃ ἐζή ποτὲ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἱερεὺς τις, Μακαρεὺς ὀνομαζόμενος, ἱερουργῶν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ Διονύσου. Ὁ κόσμος ἐτίμα καὶ ἐσέβετο αὐτὸν πολὺ. Ἐρχοντο καὶ ἐζήτουν τὴν συμβουλὴν αὐτοῦ κατὰ πάσαν σπουδαίαν περίστασιν καὶ ἐνεπιστεύοντο εἰς αὐτὸν τὰ χρήματά των καὶ τὰ κειμήλιά των ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἐθεωρεῖτο ὡς ἄνθρωπος ἐνάρετος καὶ σεβάσμιος.

Πλούσιός τις ξένος ἤλθε ποτε πρὸς αὐτὸν καὶ κατέθηκε τὰ χρήματα αὐτοῦ πρὸς φύλαξιν. Ὁ ἱερεὺς ἔσκαψεν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τοῦ ναοῦ ἓνα βαθὺν λάκκον καὶ κατέθηκεν αὐτὰ ἐκεῖ. Μετὰ τινα χρόνον ἤλθεν ὁ πλούσιος ξένος καὶ ἐζήτησε τὰ χρήματα αὐτοῦ. Ὁ ἱερεὺς ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸ ἱερόν τοῦ ναοῦ, ὅπου εἶχε τεθαμμένα τὰ χρήματα, καὶ ἐκεῖ, ἀφοῦ ἔκλεισε τὰς θύρας, λαμβάνει ἓνα πέλεκυν, κτυπᾷ τὸν ξένον καὶ φονεύει αὐτόν. Ἐπειτα ἐξάγει τὰ χρήματα ἐκ τοῦ λάκκου, ρίπτει τὸ πτώμα εἰς αὐτὸν καὶ καλύπτει αὐτὸ διὰ χώματος, θέτει τὰ χρήματα εἰς τὴν κόλπον του καὶ ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν του χαίρων διὰ τὸν πολὺν πλοῦτον, τὸν ὁποῖον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπέκτησεν.

Ἀλλά, ἂν τις κακὰ πράττων διαφεύγῃ ἐνίοτε τὰ ὄμματα τῶν ἀνθρώπων, ὑπάρχει ὅμως ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ ὀφθαλμὸς τις ἀκοίμητος, ὅστις τὰ πάντα βλέπει, καὶ τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ποτε εἶνε δυνατὸν νὰ διαφύγῃ. Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸ μιὰρὸν τοῦτο κκυόργημα ἤλθεν ἡ ἐορτὴ τοῦ θεοῦ Διονύσου. Ὁ ἱερεὺς ἐνδεδυμένος τὰ λαμπρότατα αὐτοῦ ἱερατικὰ ἐνδύματα πρὸ ἀπίρου λαμπροφορέμενου πλήθους προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Διόνυσον. Οἱ δύο μικροὶ παῖδες αὐτοῦ ἀπελθόντες εἰς τὴν οἰκίαν ἠθέλησαν νὰ ἀπομιμηθῶσι τὴν θυσίαν τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ἐρχονται λοιπὸν εἰς τὸν βωμὸν τῆς οἰκίας καὶ ἐκεῖ ἀρχίζουσι τὴν ἱεουργίαν. Θέτει ὁ εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, λαμβάνει ὁ ἄλλος ἓνα πέλεκυν, δίδει μίαν εἰς αὐτὸν καὶ ἀποκόπτει τὴν κεφαλὴν. Θόρυβος μέγας εἰς τὴν

οικίαν. Φωναί, κλαυθμοί, κακὸν μέγα! Ἄκουει ἡ μήτηρ τὸν θόρυβον, τρέχει πρὸς τὰ τέκνα αὐτῆς, βλέπει τὸ ἐν ἐσφραγμένον καὶ τὸ ἄλλο κρατοῦν τὸν πέλεκυν καθημακτωμένον εἰς τὴν χεῖρα! Ἐξω φρενῶν ἀρπάζει μίαν σχίζαν, καταφέρει αὐτὴν μὲ θυμὸν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ζῶντος τέκνου τῆς καὶ ἀφίνει αὐτὸ νεκρόν. Ὁ θόρυβος γίνεται ἔτι μεγαλύτερος καὶ αἱ φωναὶ ἔφθασαν μέχρι τοῦ νκοῦ τοῦ Διονύσου. Ἄκουει τὰ συμβάντα ὁ ἱερεὺς, ἀφίνει τὴν ἱερουργίαν, τρέχει εἰς τὴν οἰκίαν, βλέπει τὴν γυναικᾶ αὐτοῦ κρατοῦσαν τὴν σχίζαν εἰς τὴν χεῖρα καὶ πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς τὰ δύο τέκνα αὐτοῦ νεκρά, ἀνακτείνει τὴν ῥάβδον, ἣν ἐκράτει εἰς τὰς χεῖράς του, καταφέρει αὐτὴν κατὰ τῆς κεφαλῆς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, σχίζει αὐτὴν εἰς δύο, καὶ ἀφίνει αὐτὴν νεκράν. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν πτωμάτων τῶν τέκνων του καὶ τῆς γυναικὸς ἐνθυμεῖται τὸν σφραγέντα ξένον, τὰράσσει καὶ προφέρει ἀσυνάρτητά τινα περὶ πέλεκως, περὶ χρημάτων, περὶ ξένου, περὶ ἱερῶν, περὶ λάκκου, περὶ αἱμάτων, περὶ θεῶν δίκης. Ὁ κόσμος, ὅστις ἦτο ἐκεῖ, ἀκούει ταῦτα καὶ ἐξηγεῖ αὐτὰ κατὰ διαφόρους τρόπους. Ἡ φρίκη εἶνε μεγάλη. Συνάζεται κόσμος πολὺς, γίνονται γνωστὰ πάντα τὰ πραχθέντα καὶ λεχθέντα, συλλαμβάνεται ὁ ἱερεὺς ὑπὸ τῆς ἐξουσίας, ἀνακρίνεται, βασανίζεται καὶ μαρτυρήσας τὸ ἀνόσιον κακούργημα ἐκπνέει ἐν μέσῳ τῶν βασανιστηρίων. Ἐρχεται ἔπειτα εἰς τὸν ναὸν ὁ κόσμος, σκάπτουσιν εἰς τὸ ἱερόν, εὐρίσκουσι τὸ πτώμα τοῦ ξένου καὶ ἐνταφιάζουσιν αὐτὸ μετὰ μεγάλης πομπῆς.

Οὕτω τιμωρεῖ ὁ Θεὸς τοὺς κακοὺς.

— Ἀμαρτίαι γονέων παιδεύουσι τέκνα.

• — Ἀργὰ ἀλέθουσιν οἱ μύλοι τῶν θεῶν, ἀλέθουσιν ὁμοῦ πολὺν λεπτά.

70. Δάμων καὶ Φιντίας.

(Ἰάμβλιχος, Περὶ τοῦ Πυθαγορικοῦ βίου, κεφ. 33, 234. — Πορφύριος, Πυθαγόρου βίος 60, 61).

Ἡ Σικελία εἶνε νῆσος μεγάλη κειμένη πρὸς δυσμὰς τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπῆρχον

πολλά καὶ μεγάλα Ἑλληνικὰ πόλεις, τῶν ὁποίων ἡ μεγίστη καὶ πολυανθρωποτάτη καὶ πλουσιωτάτη ἐκαλεῖτο Συρακοῦσαι.

Οἱ Ἕλληνες, οἱ κατοικοῦντες ἐνταῦθα, ἐθεωροῦντο εὐτυχεῖς. Ἄλλ' ἡ εὐτυχία αὕτη δὲν ἦτο ἀληθής. Ἐλεπε τὸ πολυτιμότεον ἀγαθόν, ἡ ἐλευθερία. Οἱ Συρακοῦσιοι ὑπέερον πολλὰ ἔκ τινος σκληροῦ τυράννου, Διονυσίου καλουμένου. Πότε ὁ εἷς ἐσυκοφαντεῖτο καὶ πότε ὁ ἄλλος καὶ πάντες σκληρότατα ἐτιμωροῦντο. Αἱ μητέρες ἦσαν ἀπαρηγόρητοι διὰ τὸν θάνατον τῶν υἱῶν των, αἱ ἀδελφαὶ ἐθρήνουν τοὺς ἀδελφούς, καὶ πᾶσαν τὴν μεγάλην καὶ πλουσίαν πόλιν κατεῖχε πένθος καὶ ἀπελπισία. Οἱ ἀγαθοὶ καὶ φιλότιμοι πολῖται δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ὑπομείνωσι τὴν ἀγριότητα τοῦ τυράννου, πρὸ πάντων ὅμως οἱ νέοι ἦσαν πολὺ ὠργισμένοι κατ' αὐτοῦ.

Μεταξὺ τῶν νέων ὑπῆρχε καὶ τις, Φιντίας ὄνομαζόμενος, φιλοτιμότεος καὶ ἀνδρειότεος νέος. Ὁ Φιντίας ἐμίσει πολὺ τὸν σκληρὸν τύραννον, τὸν παραίτιον πάντων τῶν κακῶν, τὰ ὅποια ὑπέφευρεν ἡ πατρίς του. Ἀπεφάσισε λοιπὸν ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὴν ἐκ τοῦ θηριώδους τούτου τυράννου, καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς συμπολίτας του. Ἡμέραν τινὰ λαβὼν ἐγχειρίδιον καὶ κρύψας αὐτὸ ὑπὸ τὸ ἔνδυμά του ἐπορεύθη πρὸς τὰ ἀνάκτορα καὶ προσέχων μὴ τὸν ἴδῃ τις εἰσῆλθεν εἰς αὐτά. Μετὰ μεγάλης ἀταραξίας ἐστάθη ὀπισθεν στύλου τινὸς καὶ περιέμενε τὸν τύραννον νὰ ἐξέλθῃ. Μετ' ὀλίγον ἐφάνη ὁ τύραννος ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων αὐτοῦ. Ὁ Φιντίας νομίσας ὅτι εἶνε κατάλληλος ἡ στιγμή ἐξώρμησεν ἐκ τῆς κρύπτης κρατῶν σφιγκτὰ τὸ ἐγχειρίδιον. Πρὶν ὅμως πλησιάσῃ τὸν τύραννον, ἐφώρμησεν κατ' αὐτοῦ οἱ ἀκόλουθοί του καὶ μεθ' ὅλην τὴν μανιώδη ἀντίστασιν, μεθ' ὅλον τὸν ἥρωικὸν ἀγῶνα τοῦ Φιντίου συνέλαβον αὐτόν. Ὁ Διονύσιος ὠχρὸς καὶ τρεμὼν ἀνέμενε τὸ τέλος τῆς πάλης, ἣτις πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐγίνετο. Ἐπὶ τέλους οἱ ἀκόλουθοί του ἀφώπλισαν τὸν Φιντιαν καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου ἔφεραν αὐτόν πρὸς τὸν Διονύσιον. Ὁ τύραννος ἀνέπνευσε καὶ ῥίψας ἀγριὸν βλέμμα πρὸς αὐτόν τὸν ἠρώτησεν· «Τί ἐξήτεις κρατῶν τὸ ἐγχειρίδιον εἰς τὰς χεῖρας; Λέγε». — «Νὰ ἀπαλλάξω τὴν πατρίδα μου

ἐκ τοῦ τυράννου», εἶπεν ἀταράχως ὁ Φιντίας. — «Καλά», εἶπεν ὁ τύραννος, «ἀλλ' ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θὰ μετανοήσης». — Εἶμαι ἔτοιμος», εἶπε, «νὰ ἀποθάνω, οὐδὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ χάρισης τὴν ζωὴν. Μίαν μόνον χάριν ἀναγκάζομαι νὰ ζητήσω. Ἐχῶ ἀδελφὴν πολὺ ἀγαπητὴν, ἣ ὅποια εἶνε ἡρραθωνισμένη. Ζητῶ λοιπὸν προθεσμίαν τριῶν ἡμερῶν, ὅπως ὑπανδρεύσω αὐτήν. Σοὶ ἀφίνω δέτὸν φίλον μου ἐγγυητὴν. Τοῦτον, ἐὰν δὲν ἐπανεέλθω, δύνασαι νὰ κρεμάσης»

Ὁ τύραννος ἀκούσας ἐμειδίασε μειδίαμα πονηρὸν καὶ, ἀφοῦ ὀλίγον ἐσκέφθη, εἶπε· Σοὶ παρέχω τὴν προθεσμίαν, τὴν ὅποιαν ζητεῖς· ἀλλὰ μάθε ὅτι, ἐὰν αἱ τρεῖς ἡμέραι παρέλθωσι καὶ δὲν ἐπανεέλθῃς, τότε ὁ φίλος σου θὰ σταυρωθῆ καὶ σὺ θὰ μείνης ἐλεύθερος, Ἀπαλλάττεσαι ἀπὸ τὴν τιμωρίαν.

Ὁ Φιντίας ἔσπευσε πρὸς τὸν φίλον του Δάμωνα. Τὸν εὔρεν εἰς τὴν οἰκίαν του. «Δάμων», τῷ εἶπε, τὸ σχέδιόν μου ἀπέτυχε· διὰ τῆς ζωῆς μου θὰ πληρώσω τὸ τόλμημά μου, ὁ τύραννος διέταξε νὰ μὲ κρεμάσωσιν. Μοὶ ἔδωκεν ὅμως τριῶν ἡμερῶν προθεσμίαν, ἵνα ὑπανδρεύσω τὴν ἀδελφὴν μου. Ἐδῶκα εἰς αὐτὸν ἐγγυητὴν σέ. Μείνε λοιπὸν σὺ εἰς τὰς χεῖράς του, ἕως ὅτου ἐπανεέλθω ἐγώ».

Ὁ Δάμων οὐδὲν εἶπεν. Σιωπῶν ὁ πιστὸς φίλος ἐνηγκαλίσθη τὸν Φιντίαν καὶ παρευθὺς ἀναχωρεῖ καὶ παραδίδεται εἰς τὸν τύραννον. Τὴν αὐτὴν στιγμὴν ὁ Φιντίας ἐξεκίνησε καί, πρὶν εἰς τὸν οὐρανὸν φανῆ ἢ τρίτῃ αὐγῇ, παρέδωκεν εἰς τὸν γαμβρὸν τὴν ἀδελφὴν του καὶ κατεσπευσμένως ἀνεχώρησε πάραυτα φοβούμενος μὴ παρέλθῃ ἡ προθεσμία.

Ἔτρεχε καθ' ὁδὸν καὶ ἰδρῶς ἀφθονος ἔρρεεν ἐκ τοῦ μετώπου του. Ἀλλ' αἴφνης κατάμαυρα καὶ ὀγκώδη νέφη ἤρχισαν νὰ καλύπτωσι τὸν οὐρανόν. Μετ' ὀλίγον ἐνόμιζε τις ὅτι δὲν ἦτο πλέον ἡμέρα. Ἀστραπαὶ διέσχιζον ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου ἄκρου τὸν οὐρανόν καὶ βρονταὶ τρομεραὶ ἠκούοντο. Τὰ πτηνὰ περίφοβα ἐκρύπτοντο εἰς τοὺς θάμνους καὶ τὰ ζῷα ἐκπεπληγμένα κατέφευγον εἰς τὰς φωλεάς των. Ἀλλ' ὁ Φιντίας ἔτρεχε καὶ ἀδιακόπως ἔτρεχεν. Μία ἀκόμη, ἀλλὰ φοβερωτάτῃ βροντῇ ἠκούσθη, καὶ πάραυτα ἐπη-

κολούθησεν αὐτὴν βαρυδαιοτάτη βροχή. Ἐνόμιζέ τις ὅτι ἤνοιξαν οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὅτι ποταμοὶ ἔρρεον ἐκ τοῦ καταμαῦρου θόλου αὐτοῦ. Οἱ λάκκοι καὶ αἱ φάραγγες εἶχον πληρωθῆ ὕδατος, τὸ ὅποσον μετὰ δεινοῦ πατάγου κατέρρεεν ἐκ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων. Τὸ ρεῦμα τῶν ῥυακίων τῶν ποταμῶν εἶχεν ὑπερμέτρως ἐξογκωθῆ καὶ ἀφρίζον κατήρχετο. Ὁ Φιντίας, ὅσον ἡ θύελλα ἠΰξανε, τόσον περισσώτερον ἔτρεχεν. Ἐπρεπε νὰ διέλθῃ ποταμὸν ὄχι μακρὰν ἀπ' ἐκεῖ ρέοντα. Ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου ὑπῆρχε λιθίνη γέφυρα ἀρκετὰ μεγάλη. Ὁ Φιντίας μετὰ πολὺν δρόμον ἦτο πλέον πλησίον αὐτῆς, ὅτε αἴφνης τρομερὸς κρότος ἠκούσθη, καὶ ἡ μεγάλη γέφυρα ἐξηφανίσθη. Τὸ μανιῶδες ρεῦμα παρέσυρεν αὐτήν. Ἀπαρηγόρητος ὁ Φιντίας ἐπλανᾶτο κατὰ μῆκος τῆς ὄχθης ὅσον δὲ μακρὰν καὶ ἂν ἔρριπτε τὸ βλέμμα, οὐδὲ ἐν πλοίαριον διέκρινε, τὸ ὅποσον ἠδύνατο νὰ διαπεραιώσῃ αὐτὸν εἰς τὸν ἀντικρὺ ποτητὸν τόπον. Ἡ ἀνησυχία του ἦτο μεγίστη. Ὁ ἄγριος ποταμὸς ὀλονὲν ὀρμητικώτερος κατήρχετο, καὶ τὰ ὕδατα ἐξωγοῦντο· ὁ δὲ Φιντίας εἶχε πλέον ἐνώπιόν του θάλασσαν ἀπέραντον. Ἀπελπισία κατέλαβε τὴν ψυχὴν του, ἔβλεπε τὴν ἀπέναντί του ὄχθην καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Ὑψώσας δὲ τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐκέτευσεν τὸν Θεὸν λέγων· «Θεέ μου, κράτησον τὴν μανίαν τοῦ ποταμοῦ· αἱ ὄραι ταχέως παρέρχονται· ὁ ἥλιος εὐρίσκεται πλέον εἰς τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ, ἐὰν δύσῃ καὶ δὲν φθάσω εἰς τὴν πόλιν, ὁ ἀτυχῆς μου φίλος ἀποθνήσκει».

Ἐν τούτοις τὸ ρεῦμα ἀκατάσχετον προχωρεῖ, καὶ ὁ ποταμὸς κυλίει κύματα ἐπὶ κυμάτων. Αἱ ὄραι, ἡ μίᾳ μετὰ τὴν ἄλλην, παρέρχονται. Ἡ στενοχωρία τοῦ Φιντίου φθάνει εἰς τὸ ἀκρότατον σημεῖον. Ἐπικαλεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ρίπτεται εἰς τὸ ρεῦμα. Διὰ τῶν ἰσχυρῶν βραχιόνων διασχίζει αὐτό. Κολυμβᾷ καὶ ἀδιακόπως κολυμβᾷ. Ὁ πόθος τοῦ νὰ προφθάσῃ καὶ νὰ σώσῃ τὸν φίλον του ἦτο μέγας. Ὁ Θεὸς τὸν νησπλαγχνίσθη, καὶ, ἀφοῦ πολὺ ἐκοπίασε καὶ πολὺ ἐκινδύνευσε, κατῶρθωσε τέλος νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν ἀντικρὺ ὄχθην καὶ ἀβλαβῆς νὰ ἐξέλθῃ.

Ἄμα ἐπάτησεν εἰς τὴν ξηράν, εὐχαρίστησε τὸν Θεὸν καὶ πάραυτα ἐτάχυνε τὸ βῆμα καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἀτραπὸν τινα, διερχομένην διὰ μέσου τοῦ πυκνοῦ δάσους.

Εἶχεν ἤδη παρέλθῃ ἡ θύελλα. Ὁ ἥλιος ἔλαμπεν εἰς τὸν ὀρίζοντα προσεγγίζων εἰς τὴν δύσιν του. Ὁ Φιντίας κατάκοπος καὶ κῆθιδρως ἐξηκολούθει νὰ τρέχῃ. Ἐκεῖ που πλησίον, εἰς τι ἀπόκρυφον μέρος τοῦ δάσους, ἐνήδρευον λησταί, οἵτινες ἰδόντες τὸν Φιντιάν καὶ νομίσαντες ὅτι ἔχει χρήματα ἐξῆλθον ἐκ τῆς κρύπτης αὐτῶν καὶ παραταχθέντες ἔκλεισαν τὴν ἀτραπὸν. Ὅτε ὁ Φιντίας ἐπλησίασεν, οἱ λησταὶ ὤρμησαν κατ' αὐτοῦ. «Τί θέλετε;», εἶπεν ὁ Φιντίας, ὠχρὸς ἐξ ὀργῆς, «οὐδὲν ἔχω πλὴν τῆς ζωῆς· καὶ αὐτὴ δὲν εἶνε ἰδική μου· τὴν χρεωστῶ εἰς τὸν τύραννον». Οἱ λησταὶ ἐπέμενον. Ἡ ὥρα παρήρχετο. Ὁ Φιντίας ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του ἀρπάζει ἐκ τῆς χειρὸς ἑνὸς τῶν ληστῶν τὴν μάχαιραν καὶ ὑψώσας αὐτὴν ὡς μαινόμενος φωνάζει· «Ἄθλιοι, ὀπίσω, λυπηθῆτε τὸν ἑαυτὸν σας». Οἱ λησταὶ ἠθέλησαν νὰ ὀρμήσωσι κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Φιντίας τρεῖς ἐξ αὐτῶν κτυπήσας διὰ τῆς μαχαίρας ἐξήπλωσε κατὰ γῆς. Οἱ λοιποὶ τρομάξαντες ἔγειναν ἄφαντοι.

Ὁ ἥλιος ἔρριπτε τὰς τελευταίας αὐτοῦ ἀκτῖνας ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτε ἐλεύθερος πλέον ὁ Φιντίας διατρέχει τὴν ἀτραπὸν, ἐξέρχεται ἐκ τοῦ δάσους καὶ προχωρεῖ εἰς τὴν πρὸς τὰς Συρακούσας ἄγουσαν.

Κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ διέκρινε δύο ὁδοιπόρους συνομιλοῦντας. Ὅτε ἐπλησίασεν, ἤκουσεν αὐτοὺς λέγοντας· «Τώρα τὸν δυστυχεῖ ἀναβιβάζουσιν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ». Ὁ Φιντίας οὔτε κλν ἐστράφη νὰ ἴδῃ τίνες ἦσαν. Ἡ στενοχωρία καὶ ἡ λύπη τὸν ἔπνιγον. Ἐτάχυνε τὸ βῆμα ὅσον ἠδύνατο, καὶ οἱ πόδες του ἐνόμιζέ τις ὅτι ἦσαν πτερωτοί.

Αἱ ἀκτῖνες τοῦ δύνοντος ἡλίου ἐχρύσουν ἀκόμη τοὺς πέριξ λόφους καὶ εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος ἤρχισαν νὰ διακρίνονται αἱ ἐπάλλξεις τοῦ τείχους τῶν Συρακουσῶν. Οὐδεὶς ἐφαίνετο καθ' ὁδόν. Γλυκεῖα ἐλπίς ἐγεννήθη εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὅτε μάλιστα καὶ τὴν μεγάλην πύλην τῆς πόλεως διέκρινεν. Ἐνόμισεν ὅτι ἐξῆλθεν ἐκ τῆς

πύλης ἄνθρωπος γνωστός. Ὀλίγον ἐπροχώρησε καὶ ἀμέσως ἀνεγνώρισε τὸν Φιλίστρατον, τὸν πιστὸν καὶ ἀφωσιωμένον φύλακα τοῦ οἴκου του. Τρέχει πρὸς αὐτὸν καὶ ἐκ τῆς ταραχῆς δὲν ἠδύνατο νὰ λαλήσῃ. Ὁ Φιλίστρατος ὠχρὸς ἐκ τοῦ τρόμου λέγει πρὸς αὐτόν· «Ὅπισω, κύριε· ἀδύνατον πλέον νὰ σώσης τὸν φίλον σου. Σῶσον τοῦλάχιστον τὴν ἰδικήν σου ζωὴν. Ὁ Δάμων ταύτην τὴν στιγμήν ἀποθνήσκει. Ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν μετὰ σταθερότητος ἀνέμενε τὴν ἐπιστροφήν σου. Ἡ χλεύη τοῦ τυράννου δὲν κατώρθωσε νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν πίστιν, τὴν ὁποίαν πρὸς σέ ἔδειξεν. Ἀλλὰ σὺ φύγε, φύγε· δὲν πρέπει νὰ πιστεύῃς εἰς ὑποσχέσεις τυράννου».

— «ὦ, καὶ ἂν εἶνε ἀργὰ πλέον», ἀπεκρίθη ὁ Φιντίας, «καὶ ἂν δὲν δύναμαι νὰ ἔλθω σωτὴρ εἰς τὸν πιστόν, εἰς τὸν ἀγαπητόν μοι Δάμωνα, ἄς μὲ ἐνώσῃ τοῦλάχιστον ὁ θάνατος μετ' αὐτοῦ. Δὲν θὰ καυχῆθῃ ὁ αἰμοδόρος τυράννος ὅτι φίλος παρέβη τὸ πρὸς φίλον καθῆκον. Ἄς θυσιάσῃ δύο θύματα εἰς τὴν ἀγρίαν ψυχὴν του· ἄς πιστεύῃ ὅμως ὅτι ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγάπη δὲν ἔλειψαν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου».

Ὁ ἥλιος ἐν τῷ μεταξὺ ἔδυσε, καὶ καταπόρφυρος ἐφαίνετο ὁ οὐρανός. Ὁ Φιντίας εἰσῆλθεν εἰς τὴν πύλην τῆς πόλεως καὶ ἀμέσως εἶδεν εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τὸν σταυρόν, τὸν ὅποιον ἀπὸ πολλῆς ὥρας εἶχον στήσει. Πλῆθος ἄπειρον εἶχε συναθροισθῆ εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ περίεργοι πάντες ἐστέκοντο πέριξ τοῦ σταυροῦ. Κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἐπεχείρουν νὰ ἀνσύρωσι διὰ σχοινίου τὸν γενναῖον Δάμωνα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Τότε ὁ Φιντίας τρέχων ὡς μαινόμενος ἤρchiσε νὰ ἀπωθῆ ἰσχυρῶς τὸ πυκνὸν πλῆθος καὶ μετὰ μεγάλην ἀγωνίαν φθάσας πλησίον τοῦ σταυροῦ ἐξέβαλε τρομερὰν φωνήν, ἡ ὁποία ἐφόβησε πάντας. «Στῆτε», εἶπεν· «Ἐμὲ δῆμιε, ἐμέ. Ἰδοὺ εἶμαι παρὼν ἐγὼ, διὰ τὸν ὅποιον αὐτὸς ὁ σταυρούμενος ἔγεινεν ἐγγυητής». Ταῦτα εἰπὼν ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ φίλου του, καὶ ἐπὶ πολλήν ὥραν ἔκλειον ἐκ χαρᾶς καὶ λύπης ἀμφοτέροι. Ἐκπληξίς κατέλαβε τὸν κόσμον. Οὐδεὶς ὀφθαλμὸς ἔμεινεν ἀδάκρυτος, καὶ πάντες μετὰ μεγίστης συγκινήσεως εἶχον ἐστραμμένα τὰ

βλέμματα πρὸς τὸ σπάνιον σύμπλεγμα, τὸ ὁποῖον πρὸ αὐτῶν ἔβλεπον. Οἱ ὑπηρεταὶ τοῦ τυράννου πάραυτα ἔσπευσαν καὶ ἀνήγγειλαν πρὸς αὐτὸν ὅτι ὁ Φιντίας, πιστὸς εἰς τὸν λόγον του, ἔφθασεν, ἵνα σταυρωθῇ. Ὁ Διονύσιος ἐξεπλάγη. Ἐφαίνετο ἀπίστευτον εἰς αὐτὸν τὸ πρᾶγμα. Ἐνόμιζεν ὅτι διηγοῦνται εἰς αὐτὸν μύθους καὶ διέταξε νὰ ὀδηγήσωσιν ἐνώπιόν του τοὺς δύο φίλους. Ὁ Δάμων καὶ ὁ Φιντίας ὠδηγήθησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα. Τὸ πλῆθος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔκθαμβον εἶδε τὰ γενόμενα ἐν τῇ πλατείᾳ, συνώδευσε τοὺς δύο φίλους χειροκροτοῦντες καὶ μεγαλοφῶνως ἐπαινοῦντες αὐτούς.

Ὁ Διονύσιος ἀνυπόμονος περιέμενεν. Ὅτε δ' ἐπλησίασαν, ἔρριψε τὰ βλέμματά του πρὸς αὐτούς καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀποθαυμάζων ἐσιώπη. Ὁ τύραννος τὸ πρῶτον νῦν ἠσθάνθη συγκίνησιν ἐν τῇ καρδίᾳ του. «Μοῦ συνεκινήσατε τὴν καρδίαν», εἶπε· «σὰς θαυμάζω καὶ τοὺς δύο. Ἐδείξατε ὅτι ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγάπη δὲν εἶνε μόνον λόγοι. Ἐπιθυμῶ νὰ ζῆτε εὐτυχεῖς καὶ νὰ δεχθῆτε μίαν μόνον παράκλησίν μου. Ἐχετε καὶ ἐμὲ σύντροφόν σας. Ἐὰν δεχθῆτε τὴν παράκλησίν μου ταύτην, ἄς εἶμαι ἐγὼ ὁ τρίτος φίλος εἰς τὸν φιλικὸν δεσμόν, ὁ ὁποῖος σὰς συνδέει».

— Ὅπ' εὔρε φίλο ἀκριβό, εὔρε μεγάλο θησαυρό.

— Ὁ φίλος σὲ μὰ ὦρα ἀξίζει μία χώρα.

— Ὁ φίλος ὁ καλὸς ἔς τὴν ἀνάγκη φαίνεται.

— Φίλου πιστοῦ οὐδὲν ἀντάλλαγμα.

71. Αἰνεῖου εὐσέβεια.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία, Γ'. 22).

Ὅτε οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸ 1184 περίπου πρὸ Χριστοῦ ἐκυρίευσαν τὸ Ἰλιον, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Τρωάδος, διέταζαν τοὺς κατοίκους νὰ ἀφήσωσι τὴν πατρίδα των καὶ νὰ φύγωσι μακρὰν εἰς ἄλλους τόπους. Ἐφευγον λοιπὸν οἱ δυστυχεῖς κλαίοντες καὶ οὐδὲν ἔχοντες. Ἐπειτα οἱ Ἕλληνες εὐσπλαγχνίσθησαν αὐτούς καὶ ἐπέτρεψαν εἰς ἕκαστον νὰ λάβῃ ἐκ τῆς οἰκίας του ὅ,τι ἤθελεν, ἀλλ' ὄχι πολλά, μόνον ἓν, ὅ,τι ἐθεώρει ἕκαστος πολυτιμό-

τερον, καὶ νὰ ἀπέλθῃ. Ἄλλος ἐλάμβανεν ἄλλο. Οἱ πλείστοι ἐλάμβανον χρήματα, κοσμήματα καὶ σκευὴ πολυτίμα. Ὁ Αἰνείας, ἐκ τῶν εὐγενεστέρων κατοίκων καὶ τῶν γενναιοτέρων στρατηγῶν τῆς κυριευθείσης πόλεως, ἔλαβε τοὺς θεοὺς τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας. Τούτους ἐθεώρησεν ὡς πολυτιμότερον πάντων, ἐξ ὧν εἶχεν εἰς τὴν οἰκίαν του.

Οἱ Ἕλληνες ἰδόντες τὴν θεοσέβειαν τοῦ ἀνδρὸς συνεκινήθησαν καὶ ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ καὶ δεύτερον πρᾶγμα ἐκ τῆς οἰκίας του. Ὁ Αἰνείας λαβὼν τὴν ἄδιαν ταύτην ἔλαβε τὸν γέροντα πατέρα αὐτοῦ εἰς τοὺς ὤμους καὶ ἀπῆλθεν. Ἡ βαθυτάτη αὕτη εὐσέβεια πρὸς τοὺς γονεῖς συνεκίνησε βαθύτατα τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἀπεφάσισαν εἰς ἄνδρα τόσον τιμῶντὰ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ νὰ προσενεχθῶσιν ὡς φίλοι. Ἐπέτρεψαν λοιπὸν εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ πάντα, ὅσα εἶχεν ἐν τῇ οἰκίᾳ του, καὶ μετ' αὐτῶν νὰ ἀπέλθῃ ὅπου ἤθελεν.

— «*Νόμος γονεῦσιν ἰσοθέους τιμὰς νέμειν*».

Σοφοκλῆς.

72. Ἄναπις καὶ Ἀμφίνομος. οἱ εὐσεβέστατοι υἱοί.

(Ἀνθολογία 3, 17. Παυσανίας 10, 28, 2. Λυκοῦργος κατὰ Λεωκράτους 95—97. Ἀριστοτέλης περὶ κόσμου 400, α', 33 Κόνωνος διηγήσεις 43. Στράβων 6, 269).

Ὅτε ποτὲ ἐξερράγησαν οἱ κρατῆρες τῆς Αἴτης, καὶ φλόγες ἐξ αὐτῶν ἐξεπέμποντο, καὶ μύδροι ἐξεσφενδονίζοντο, καὶ ρύακες πυρὸς ἀνέβλυζον, οἱ κάτοικοι τῆς Κατάνης, πόλεως πλησίον τοῦ ἠφαιστείου τούτου κειμένης, θέλοντες νὰ διασωθῶσιν ἐκ τοῦ ὀλέθρου ἔσπευσαν νὰ φύγωσιν. Φέροντες δ' ἕκαστος ὅσα ἠδύνατο πλείοτερα ἐκ τῶν πολυτιμοτάτων αὐτῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν καὶ κοσμημάτων ἔφευγον ὅπου ἠδύνατο.

Μεταξὺ τῶν σπευσάντων νὰ φύγωσιν ἦσαν καὶ δύο εὐγενέστατοι καὶ πλουσιώτατοι νέοι, ὁ Ἄναπις καὶ ὁ Ἀμφίνομος. Οὗτοι ἀντὶ παντὸς ἄλλου πολυτίμου πράγματος ἀναθέντες ἐπὶ τοὺς

ώμους αὐτῶν ὁ μὲν τὸν γηραιὸν πατέρα, ὁ δὲ τὴν γηραιὰν μητέρα, ἔτρεχον ὅσον ἡδύναντο ταχύτερον. Ὁ ῥύαξ τοῦ πυρός ἐπι-καταλαβὼν τοὺς καταφορτωμένους ἐκ τῶν πολυτίμων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἀντικειμένων φεύγοντας κατέκαυσεν αὐτούς. Ὅτε ὅμως ἔφθασε καὶ εἰς τοὺς δύο εὐσεβεστάτους τούτους νέους, τὸν Ἄναπιν καὶ τὸν Ἀμφίνομον, σεβασθεῖς τρόπον τινὰ τὴν ἀγίαν πράξιν αὐτῶν περιεσχίσθη καὶ διέρρευσε ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν ἀφήσας τὸν τόπον, εἰς τὸν ὅποιον ἦσαν αὐτοί, ὅλως ἄθικτον καὶ αὐτοὺς σώους. Οἱ Σικελιώται μετὰ τὴν κατάπυσιν τοῦ κακοῦ ἐκάλεσαν τὸν τόπον τοῦτον «Εὐσεβῶν χώραν». Μετ' ὀλίγον ἀνήγειραν καὶ λιθίλους ἀνδριάντας εἰς τοὺς εὐγενεστάτους τούτους νέους πρὸς τιμὴν τῆς ἐναρετωτάτης πράξεως αὐτῶν καὶ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς εὐλαβείας καὶ τοῦ σεβασμοῦ, τὸν ὅποιον καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα εἰς τὰς ὑψίστας ἀρετὰς δεικνύουσιν. Οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ ἱστοριογράφοι ἐξύμνησαν πολλάκις τὴν ὑψίστην ταύτην υἱικὴν εὐσέβειαν πρὸς τοὺς γονεῖς. Αἱ δὲ Συρακοῦσαι καὶ ἡ Κατάνη διαρκῶς κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἤριζον περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν δύο τούτων εὐσεβεστάτων νέων.

73. Μονόλογος Σωκράτους.

«Ποῦ ἤμουνα; τί εἶδα; θεῖο τραγοῦδι
θαρρῶ πῶς ἦτο τῶναιρό μου.— Ἀκόμη
εἶν' ἡ ψυχὴ μου σεβασμὸ γεμάτη.—
Ἵ δ' ὠραῖο λιβάδι· λαὸς πολὺς τριγύρω,
μοῦ ἔφάνηκε ἔς τὸν ὕπνο μου πῶς ἤμουν.
Βουνάκι χαροπὸ ἦτον ἐμπρὸς μου,
καὶ ῥήτορας ξανθὸς ὀρθὸς ἐπάνω
μ' εὔμορφη ὄψι, μὲ γλυκὸ τὸ στόμα,
ἔχυνε κάτω τὰ χρυσᾶ του λόγια
ἀπ' τὰ πλευρά του τάνθισμένα. Ὅλοι
τὸν ἄκουσαν· ἀναπνοὴ κἀνεῖς τους.
—αἰ Καθαραὶ ψυχαίς, μακαρισμέναις

θὰ ἰδοῦνε», ἔλεγε, «τοῦ Θεοῦ τὴν ὄψι,
 καὶ ᾿ς τὰ Ἠλύσια, εὐτυχησμένοι πάντα,
 θὰ ζήσουνε οἱ δίκαιοι τοῦ κόσμου».
 Μέλι ἀπ' τὰ χεῖλια του ἔτρεχε ἢ γλύκα,
 κ' ἦταν τὰ λόγια του ἀφρός χρυσάφι.
 Ἔξοφνα ἔκει, ποῦ ὁ σοφὸς ἔλαλοῦσε,
 καὶ ἄκουε καὶ θαύμαζεν ὁ κόσμος,
 φονιάδες ἄγριοι μὲ σπαθιά, κοντάρια,
 ἐχύθησαν ᾿ς τὸν δίκαιο ἀπάνω,
 κ' ἐχύθη αἷμα ᾿ς τὸ ξανθὸ κεφάλι.
 Μία γυναῖκα τότε.—ἀπ' τὴ γλυκειά της
 ὄψι, τοῦ νέου τὴν ἔλεγεσ μπτέρα,—
 καὶ ἕνας νέος τρυφερός, ὠραῖος,
 ἄφοβοι οἱ δύο ἔμπρὸς εἰς τοὺς φονιάδες
 τοῦ ἡματωμένου ἤπρανε τὸ δίκιο.
 Ἄχ! πῶς βαθεῖα ἐπόνεσε ἡ καρδιά μου!
 Ὁ νέος ἐκεῖνος μὲ τὸ γαλανό του
 ἡμάτι, μὲ μάγουλο ἄσπρο, δροσᾶτο
 τὸ πρόσωπο τοῦ Ξενοφώντα μου εἶχε.
 Μανία μου ἦλθε! τρελλός, ἔξαφνισμένος.
 κοντάρι, ἀσπίδα ἔτρεξα ν' ἀρπάξω,
 νὰ πέσω ἀοματωμένος ᾿ς τοὺς φονιάδες.
 Μά. . . ἔξυπνησα ἐνῶ ἔτρεχα μὲ βία,
 καὶ συλλογούμην τί εἶδα ᾿ς τὸ ὄνειρό μου.
 Πάλι, σὲ λίγο, μὲ ἔξαναπῆρε ὁ ὕπνος.
 Σὲ ξύλο ἀπάνω καρφωμένο βλέπω
 τὸ ῥήτορά μου τὸν ξανθό, αἱματωμένο,
 κι ἀπάνω ᾿ς τὸ κεφάλι του μιὰ ἀράδα
 μὲ γράμματα ἑλληνικά· τὸν λέγαν—
 δὲν ἔξέρω ποιοιοῦ ἔθνους—βασιλέα.
 Χρυσὸ δὲν εἶχε ᾿ς τὰ μαλλιά στεφάνι·
 ἀγκάθια μόνο ὀλόγυρα πλεγμένα.

Τὰ πόδια του μοῦ ἦλθε τὰ χιονᾶτα
 νὰ πέσω νὰ φιλήσω, γιατί λύπη
 μοῦ ἔφερε τὸ θεῖο πρόσωπό του,
 τὸ στῆθος τὸ γυμνό, 'ποῦ ἀγκομαχοῦσε.
 Ἄλλὰ δὲν μ' ἄφησε. Ἦσυχα ἐλύθη
 ἀπ' τᾶτιμα καρφιά, 'ποῦ τὸν 'κρατοῦσαν,
 μ' ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μοῦ εἶπε·
 «Κύτταξε γύρω!»—'κύτταξα καὶ εἶδα
 ὅσων δάσος, δένδρα πλῆθος φυτευμένα,
 νέους πολλοὺς καὶ γέρους μ' ἄσπρα γένηια,
 γυναῖκες ἀνδρειωμέναις καὶ κοράσια. . .
 κι ἀνθρώπους μὲ σπαθιά ξεγυμνωμένα,
 μ' ἄγρια ὄψι, καθαροὺς φονιάδες,
 νὰ κόψουν τὰ κεφάλια ἀπ' τὰ κορμιά τους.
 Φωνὴ κάμμιὰ δὲν ἤκουα· ὄσωπαῖναν
 ὅλοι. Φωτιαὶς εἶδα πολλὰς παρέκει,
 νὰ καὶν μὲ ζωντανὰ κορμιά γιὰ ξύλα,
 καὶ νὰ φωτίζη ἢ κόκκινὴ τῶν φλόγα
 τοὺς δρόμους ὅλους, τὰ ἕψηλά παλάτια.
 «Τοὺς βλέπεις αὐτοὺς ὅλους;», μοῦ εἶπε ὁ νέος·
 «Μαρτύροι εἶνε τῆς ἀλήθειας ὅλοι,
 »ἀκόλουθοι ὀδικοί μου, μαθητάδες!
 »μὴν τοὺς λυπᾶσαι· φωτερό στεφάνι
 »θὰ πάρουνε κι αὐτοὶ καὶ σὺ μαζί τους
 »ἀπ' τὴ δικαιοσύνη τὴν αἰώνια!»

Γ. Τερτσέτης

74. Τὰ ὄδικα πτηνά.

(Φυσιογνωσία.)

Ἡ χελιδὼν, ὁ σπίνος, ἡ ἀκανθυλλίς, ὁ κορυδαλλός, ὁ κόσσυφος,
 τὸ καναρίνιον, ἡ ἀηδὼν καὶ τὰ τοιαῦτα πτηνὰ λέγονται ὄδικα
 (ΤΑΞΙΣ Δ΄.)

πιτηνά ἢ ψάλλαι, διότι ἄδουσιν. Εἶνε ὁ λάρυγξ αὐτῶν πολὺ τεχνικῶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δημιουργημένος καὶ διὰ τοῦτο δύναται νὰ ἄδωσι μετὰ πολλῆς τέχνης.

Τὰ ῥοδικὰ πιτηνά εἶνε πολὺν χαριτωμένα ζῶα. Εἶνε πολὺν μικρὰ καὶ πολὺν κομψά. Τὸ σῶμα αὐτῶν εἶνε καλῶς κατεσκευασμένον. Πάντα τὰ μέλη αὐτῶν, τὸ ὄστρον, ὁ λαιμός, οἱ πόδες, ἡ οὐρὰ καὶ πάντα τὰ λοιπὰ εἶνε πολὺν ἀνάλογα. Οὐδὲν εἶνε μικρότερον ἢ μεγαλύτερον τοῦ πρέποντος. Αἱ κινήσεις αὐτῶν εἶνε ζωηρόταται καὶ ἐλαφρόταται. Ἄδουσι δὲ καὶ πολὺν εὐχαρίστως καὶ μετὰ μεγάλης χάριτος.

Ἄκανθυλλίς.

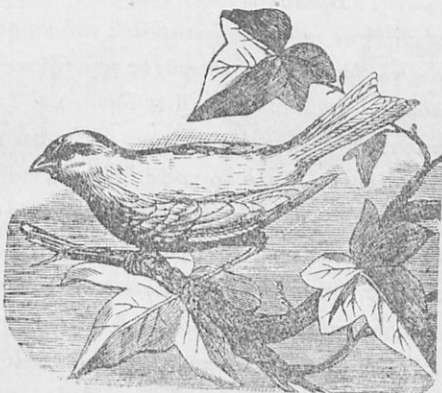
Κόσσυφος.

Τὰ ῥοδικὰ πιτηνά ἔρχονται εἰς τὸν κόσμον ἐντελῶς ἀβροήθητα. Εἶνε γυμνά καὶ οὐδὲν ὄπλον ἔχουσιν, ἵνα ὑπερασπίξωσι τὴν ζωὴν αὐτῶν. Ὅταν ἐξέλθωσι ἐκ τοῦ ὄστρον, εἶνε ὄλως διόλου γυμνά ἢ τὸ πολὺν πολὺν εἶνε κεκαλυμμένα μόνον δι' ἑνὸς ἀσθενοῦς φοιοχοροῦ χνουδίου, ἔχουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν κλειστοὺς καὶ δὲν γνωρίζουσιν οὔτε νὰ φάγωσι οὔτε νὰ πίωνσι οὔτε νὰ σταθῶσι οὔτε νὰ περιπατήσωσι οὔτε νὰ πετάξωσι οὔτε νὰ ψάλλωσι. Πάντα πρέπει νὰ τὰ διδαχθῶσι παρὰ τῶν γονέων αὐτῶν, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ τὰ νήπια, τὰ ὀπεία οὐδὲν γνωρίζουσιν, οὐδὲν δύναται νὰ πράξωσι, πάντα δὲ πρέπει νὰ πράττωσι οἱ γονεῖς αὐτῶν καὶ πάντα πρέπει νὰ τὰ διδαχθῶσι, ὅπως μάθωσι αὐτά. Ἐὰν τὰ πουλάκια δὲν εἰχον φιλοσόφους γονεῖς, οἵτινες νὰ φρονιτίζωσι περὶ τῆς τροφῆς καὶ

τῆς κατοικίας αὐτῶν, θὰ ἀπέθνησκον ἅμα ἐγεννῶντο, ἀπαράλλακτα ὅπως τὰ νήπια, τὰ ὁποῖα ἅμα ἐγεννῶντο θὰ ἀπέθνησκον, ἐὰν δὲν εἶχον φιλοστόργους γονεῖς, οἷτινες νὰ φροντίζουσι νὰ θρέψουσι, νὰ ἐνδύσωσι καὶ νὰ καθαρίσωσιν αὐτά. Ἄλλ' ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰ πουλάκια γονεῖς φιλοστόργους, οἷτινες φροντίζουσι διὰ πάσας τὰς ἀνάγκας τῶν μικρῶν τέκνων αὐτῶν, ἀπαράλλακτα ὅπως ἔδωκεν εἰς τὰ νήπια φιλοστόργους γονεῖς, οἷτινες φροντίζουσι διὰ πάσας τὰς ἀνάγκας αὐτῶν.

Οἱ γονεῖς τῶν μικρῶν πιητῶν, καὶ πρὶν ἀκόμη ἐξέλθωσι τὰ τέκνα των ἐκ τοῦ ὠοῦ, φροντίζουσι δι' αὐτά. Κιτίζουσι δι' αὐτὰ φωλεὰς θερμοῦ καὶ ἀπαλάς. Ὅταν δὲ γεννηθῶσι, τὰ τρέφουσι καὶ τὰ προφυλάττουσι μετὰ πολλῆς στοργῆς καὶ ἐπιμελείας. Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ πετῶσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τοὺς ἀγρούς, εἰς τὰ δάση, εἰς τοὺς κήπους, καὶ ζητοῦσι μικροὺς σκώληκας, κώνωπας ἢ μικροὺς κανθάρους, τοὺς φέρουσιν εἰς τὰ τέκνα των, τοὺς θέτου-

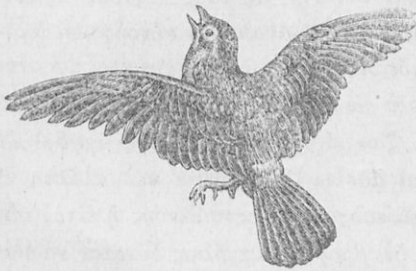
Καναρίνιον.

σιν εἰς τὸ στόμα αὐτῶν καὶ τὰ τρέφουσιν. Ὅταν αὐξήσωσι τὰ πτερὰ αὐτῶν ἴσους, ὥστε νὰ δύνανται νὰ πετάξωσιν ὀλίγον, πετῶσιν ἐκ τῆς φωλεᾶς των καὶ ἔρχονται εἰς τὸ πλησιέστερον δένδρον, κάθηται εἰς τοὺς κλάδους αὐτοῦ, χαιροῦσιν εὐδρισκόμενα εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ περιμένουσι τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτῶν νὰ ἔλθωσι καὶ νὰ φέρωσιν εἰς αὐτὰ τροφήν. Ἐπειτα οἱ γονεῖς τὰ διδάσκουσι πῶς νὰ πετῶσι, πῶς νὰ ἴστανται, πῶς νὰ περιπατῶσι, πῶς νὰ ζητῶσι τὴν τροφήν των καὶ πῶς νὰ ψάλλωσιν. Ἀφοῦ δὲ μάθωσι πάντα ταῦτα, φεύγουσι πλέον ἀπὸ τὰς φωλεὰς, εἰς τὰς ὁποίας ἐγεννήθησαν, καὶ ζῶσι μόνα, χωριστὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς αὐτῶν.

Τὰ χαριτωμένα ταῦτα πιτηνὰ ζῶσιν εἰς τοὺς καρποφόρους ἀγρούς, εἰς τοὺς ἀνθηροὺς κήπους, εἰς τοὺς χλοεροὺς λειμῶνας, εἰς τοὺς δροσεροὺς αὐλῶνας, εἰς τοὺς πυκνοὺς θάμνους, εἰς τὰ πυκνόφυλλα δάση καὶ εἰς τὰ σκιερὰ ὄρη. Τρώγουσι κώνωπας, μυίας, μελίσσας, κανθάρους καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἔντομα, κριθὴν καὶ ἄλλα τοιαῦτα σπέρματα, ῥᾶγας, κόκκους, κόμαρα καὶ ἄλλας διαφόρους δπόώρας, καὶ πετώσι ζωηρότατα ἀπὸ κλάδου-εἰς κλάδον καὶ ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον.

Τὰ ᾠδικὰ πιτηνὰ ἔχουσι τὰς αἰσθήσεις αὐτῶν ἄριστα ἀνεπτυγμένας. Βλέπουσι πολὺ καλὰ καὶ ἀκούουσι ἐξαίρετα. Ἐἶνε πολὺ εὐαίσθητα πρὸς τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ καὶ καθόλου δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρωσι τὸ ψῦχος καὶ τὴν κακοκαιρίαν. Ἐχουσι μνήμην πολλήν· ἐνθυμοῦνται ὅ,τι ἴδωσι καὶ ἀκούσωσι καὶ πάθωσι πολὺ καλὰ καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ἐχουσι φαντασίαν ἀρκετήν· ἐνίοτε ὀνειρεύονται πολὺ ζωηρῶς. Ἐχουσι νοῦν πολύν. Γνωρίζουσι καλῶς τοὺς κινδύνους, οἴτινες τὰ ἀπειλοῦσι, καὶ ἐπιμελῶς ἀποφεύγουσιν αὐτούς. Κτιζουσι τὰς φωλεὰς αὐτῶν μετὰ πολλῆς τέχνης καὶ μετὰ πολλῆς νοημοσύνης. Ἐκλέγουσι τόπον τὸν συμφωνότερον πρὸς τὰς ἀνάγκας αὐτῶν, δένδρον τι ἢ θάμνον ἢ πύργον ἢ τοῖχον, ὅ,τι τέλος πάντων συντελεῖ εἰς τὸ νὰ ζήσωσι καλῶς. Συλλέγουσιν ἐκ διαφορῶν μερῶν φρύγανα, ἄχυρα, βρούα, χόρτα, φύλλα, πετρά, τρίχας καὶ μαλλίον. Πλέκουσι δι' αὐτῶν τὴν φωλεάν των, τὴν κτιζουσιν εὐρύχωρον, ὅσον τοῖς ἀρκεῖ, δίδουσιν εἰς αὐτὴν τὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖον χρειάζεται, ἄλλοτε στρογγύλον καὶ ἄλλοτε κωνοειδές. Ἀφίνουσι μίαν μικρὰν ὀπήν, ἣτις μόλις νὰ χωρῇ αὐτὰ νὰ ἐμβαίνωσι καὶ νὰ ἐκβαίνωσι. Σιτρώνουσι τὸ ἔδαφος αὐτῆς μετὰ φύλλα, τρίχας καὶ μαλλία, καὶ ἐκεῖ κἀθηγται, τίκτουσι τὰ ὠὰ αὐτῶν, ἐπωάζουσιν αὐτὰ καὶ τρέφουσι τοὺς νεοσσοὺς αὐτῶν. Τινὰ διδάσκονται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων νὰ ἄδωσι νέα καὶ ἀσυνήθη ἄσματα, νὰ προφέρωσι λέξεις τινάς, νὰ ἐννοῶσι διατάγματα τῶν κυρίων των καὶ νὰ κάμνωσι διάφορα ἐπιτεχνήματα μετ' ἀρκετῆς εὐκολίας. Ἄλλα προσέχουσιν εἰς τὰ ἄσματα τῶν ἄλλων πιτηνῶν καὶ εὐκόλως μανθάνουσι νὰ

ἄδωσιν αὐτά. Ἄλλα ἀπομιμοῦνται τὸν χρομετισμὸν τῶν ἵππων, τὴν βληχὴν τῶν προβάτων καὶ αἰγῶν, τὸ νιασοῦρισμα τῆς γάτας, τοὺς κρωγμοὺς τοῦ κόρακος, τὰς ὕλακας τῶν κυνῶν, τὰ σαλπίσματα τῶν σαλπίγγων, τὰς μελωδίας τῆς μουσικῆς, τὰ ἀυλῆματα τοῦ αὐλοῦ, τὸν κτύπον τῶν σταγόνων τῆς βροχῆς, τὸ τρίξιμον τῶν θυρῶν, τὸν κτύπον τῆς σφύρας, πιπιούσης ἐπὶ τοῦ ἄκμονος, καὶ οἰονδήποτε ἄλλον ἦχον καὶ κρότον ἀκούσωσιν. Ἡ μεγάλη νοημοσύνη τῶν μικρῶν τούτων πτηνῶν καταφαίνεται ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων σημείων. Οἱ μικροὶ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἀπαστραπτουσι, αἰκινήσεις

Κορυδαλλός.

Ἄηδων.

αὐτῶν εἶνε ζωηρόταται, ἡ σίασις σοβαρωιάτη, ἡ κεφαλὴ εὐγενῆς καὶ ἡ ὄλη φυσιογνωμία πολλάκις πολὺν οκεπτική.

Τὰ ῥδικὰ πτηνὰ εἶνε πολὺν ζωηρά. Οὐδέποτε ἡσυχάζουσι, οὐδέποτε κάθηται, πάντοτε κινουῦνται. πάντοτε εὐρίσκονται εἰς ἐνέργειαν. Εἶνε δειλὰ, ιδιότροπα, καὶ ἔχουσι πείσμα ἀρκετόν· οὐδέποτε μάχονται, οὐδέποτε ἀνθίστανται κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν· τὸ ἐλάχιστον τὰ φοβίξει καὶ πράττουσι συνήθως ὅ,τι τοῖς ἀρέσῃ. Εἶνε ὁμως πολὺν ἀγαθὰ ζῶα. Πολὺν σπανίως δύναται νὰ εὐρεθῇ καὶ τι πανοῦργον καὶ δόλιον. Ζῶσι κατὰ ζεύγη ἐν μεγίστη ἀγάπῃ καὶ ὁμοιοῖα· ὅταν τὸ ἓν ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἶνε ἀπόν, τὸ ἄλλο λυπεῖται, στενοχωρεῖται καὶ ποθεῖ αὐτό, ὅταν δὲ μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν ἐπανέλθῃ, τότε χαιρεὶ καὶ ἀγάλλεται. Τὸ ἄρρεν ἀγαπᾷ ἰδίως τὴν σύζυ-

γόν του, τὸ θῆλυ ἀγαπᾷ ἰδίως τὰ τέκνα του. Ὅταν ἡ σύζυγος τίκτη τὰ ὠὰ καὶ ἐπωάζῃ αὐτά, ὁ σύζυγος κάθηται πλησίον της, ἐπὶ τινος δένδρου καὶ ἄδει, ἵνα διασκεδάξῃ αὐτὴν καὶ μὴ μελαγχολᾷ. Ἡ μήτηρ σχεδὸν οὐδέποτε ἀπομακρύνεται ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς. Εἶνε πολὺ φιλόστοργος. Τὴν ἀναγκαίαν τροφήν εἰς τοὺς νεοσσούς καὶ εἰς τὴν φιλόστοργον μητέρα αὐτῶν φέρει συνήθως ὁ πατήρ. Ὅταν βρέχη ἢ εἶνε δροσερὸς καιρὸς, ἡ μήτηρ θέτει τὰ τέκνα της ὑπὸ τὰς πτέρυγας καὶ καλύπτει καὶ θερμαίνει αὐτά. Ἀγαπῶσι τὴν συναναστροφὴν μετὰ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς πιτηῶν, ἐξημεροῦνται εὐκόλως καὶ συνηθίζουσιν εἰς τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἐχουσιν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς κυρίους αὐτῶν, αἰσθάνονται συμπάθειαν πρὸς αὐτούς, ἀγαπῶσιν αὐτούς καὶ ὑπακούουσιν εἰς τὰς διαταγὰς αὐτῶν.

Οἱ ἄνθρωποι ἀγαπῶσι πολὺ τὰ φθικὰ πιτηνά, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶνε ὠραῖα, μικρά, κομψά, ζωηρά, νοήμονα, σύζυγοι ἀγαθοὶ καὶ γονεῖς φιλόστοργοι, ἀλλὰ καὶ ἄδουσι ζωηρότητα καὶ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν ὠραιότατα. Κάθηται εἰς τοὺς πυκνοὺς θάμνους ἢ ἐντὸς τῶν λοχμῶν, ὅπου οὔτε ἄνεμος οὔτε βροχὴ οὔτε ἥλιος δύναται νὰ διαπεράσῃ. Κάθηται ὀπισθεν τοῦ χλοεροῦ καὶ ἀνθηροῦ κισσοῦ ἢ ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν πολυφύλλων δένδρων, πλησίον τῶν δροσερῶν θυμακίων καὶ τῶν ἀεινάων κρητῶν καὶ τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν. Κάθηται ἀνάμεσα τῶν εὐωδισταίων θάμνων καὶ ἀνθέων, ἀνάμεσα τοῦ θύμου, τῆς δάφνης, τῶν κρίνων, τῶν ναρκίσσων, τῶν δόδων καὶ τῶν τοιοῦτων εὐόσμων ἀνθέων, τῶν εὐρισκομένων εἰς τοὺς κήπους, εἰς τὰ δάση καὶ εἰς τοὺς λειμῶνας. Πειτῶσιν ὑψηλὰ εἰς τὸν ἀέρα, ἀνοίγουσι τὸ μικρὸν καὶ καλλίφωνον στόμα αὐτῶν καὶ μέλπουσι τὰ καλλικέλαδα ἄσματα αὐτῶν τόσον ζωηρῶς καὶ τόσον εὐθύμως, ὥστε νομίζει τις ὅτι τὰ ἄσματα ταῦτα ἐξέρχονται ὄχι ἐκ τῶν μικρῶν στομάτων τῶν μικροτάτων τούτων φθικῶν πιτηῶν, ἀλλὰ ἐκ τῶν φύλλων καὶ τῶν ἀνθέων καὶ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου. Εὐφραίνεται δὲ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῶν λιγυρῶν τούτων ἁσμάτων.

Πάντα τὰ κάλλη τοῦ κόσμου, τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἡ λάμψις τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἡ δροσερὰ αὔρα, οἱ θάλλοντες κλάδοι, τὰ ποικιλόχρωμα ἄνθη, αἱ γλυκύτατα εὐωδία αὐτῶν καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔχει ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ὠραῖον καὶ μεγαλοπρεπές, πάντα θὰ ἦσαν νεκρὰ καὶ οὐδεμίαν εὐχαρίστησιν θὰ παρεῖχον εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἔὰν αἱ φωναὶ τῶν ζώων, καὶ μάλιστα τὸ χαριτωμένον σιόμα τῶν φιδικῶν πτηνῶν, δὲν ἐπλήρουν τὸν ἄερα καὶ τὰ δάση καὶ τοὺς ἀγρούς καὶ τὰ ὄρη ἐκ τῶν ζωηρῶν καὶ γλυκυτάτων ἄσμάτων αὐτῶν. Αὐτὰ τὰ ζωηρὰ καὶ γλυκύτατα ἄσματα τῶν φιδικῶν πτηνῶν ἰδίως δίδουσι ζωὴν εἰς πάσας τὰς ὠραιότητας τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος. Ἐὰν δὲν ἦσαν αὐτά, ὁ κόσμος, μὲ ὅλας αὐτοῦ τὰς ὠραιότητας, κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος θὰ ἐφαίνετο ὡς μία μεγάλη ἐρημία ὠραιότητι καὶ ὁ ἄνθρωπος θὰ ἠσθάνετο μεγάλην μελαγχολίαν ζῶν εἰς τὴν ὠραίαν ταύτην ἐρημίαν. Αὐτὰ συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ φαίνεται ὁ ὠραῖος οὗτος κόσμος τόσον ὠραῖος καὶ νὰ αἰσθάνωνται οἱ ἄνθρωποι τόσην εὐχαρίστησιν ἐξ αὐτοῦ, ὥστε νὰ θαυμάζωσι τὰ κάλλη αὐτοῦ καὶ νὰ δοξάζωσι τὸν Θεόν, ὅστις ἐδημιούργησε τόσον ὠραῖον τὸν κόσμον.

Οὔτε πάντα τὰ φιδικὰ πτηνὰ ἄδουσιν οὔτε εὐθὺς ἅμα γεννηθῶσιν οὔτε κατὰ πάσας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους οὔτε κατὰ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἄδουσιν, ἄδουσιν ἐξ ἴσου καλῶς. Ἐκ τῶν φιδικῶν πτηνῶν ἄδουσι μόνον τὰ ἀρσενικά, τὰ θηλυκὰ ὄχι. Ἄδουσι δὲ κατ' ἀρχὰς ἀτελῶς, ἀλλὰ διδάσκονται ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν καὶ γυμνάζονται ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ μόνα των, καὶ τοιουτοτρόπως μετὰ πολλὴν διδασκαλίαν καὶ μετὰ πολλὰς δοκιμὰς κατορθώνουσι νὰ ἄδωσι καλῶς. Κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα συνήθως δὲν ἄδουσιν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον δὲν ἄδουσι πάντοτε καλῶς. Ὁραιότερα ἄδουσιν, ὅταν τὰ θήλεα τίκτωσι τὰ ὠὰ αὐτῶν καὶ ἐπωάζωσιν. Ὅταν ἐξέλθωσιν ἐκ τῶν ὠῶν οἱ νεοσσοί, παύουσι τὰ ἄσματα των, διότι εἶνε ἠραγκασμένα τότε νὰ δαπανῶσι ὅλον τὸν χρόνον εἰς τὴν διατροφήν καὶ εἰς τὴν περιποίησιν τῶν μικρῶν τέκνων αὐτῶν. Ἐπειτα,

ἀφοῦ ἐκτελέσωσι τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἀμέσως ἀρχίζουσι νὰ ἀλλάσωσι τὰ πτερά των, νὰ ἐκβάλλωσι τὰ παλαιὰ καὶ νὰ ἀποκιῶσιν τὰ νέα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χρόνου τούτου εἶνε ἀσθενικά, παύουσι νὰ κελαδῶσι καὶ διαιπῶνται εἰς τοὺς πυκνοὺς θάμνους, μέχρῃς διου φυνῶσι τὰ νέα αὐτῶν πτερά. Μετὰ τοῦτο τὰ πλεῖστα σιωπῶσιν ἐντελῶς. Τινὰ μόνον ἄδουσι πάλιν ἐπὶ ὀλίγον καιρὸν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ὄχι πολὺ καλῶς. Καὶ ἡ ἀηδὼν αὐτὴ λησμονεῖ τότε τὸ γλυκύτερόν της κελάδημα καὶ μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀφίγει σιγανὸν τι τερέυμα.

Μετὰ τὸν χρόνον τοῦτον πλησιάζει ὁ χειμὼν. Τότε ἀναχωροῦσι καὶ μεταβαίνουσιν εἰς ἄλλους τόπους θερμοτέρους. Ἐκεῖ μένουσιν ἕως διου παρέλθῃ ὁ χειμὼν. Ὅταν δὲ οἱ ὄζοι τῶν δένδρων ἀρχίζουσι νὰ ἐξογκώνωνται καὶ νὰ προβάλλωσιν ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ γλυκὺ φῶς τοῦ ἡλίου τὰ τρυφερὰ φυλλάρια τῶν δένδρων καὶ αἱ κάλυκες τῶν ἀνθέων ἀρχίζουσι νὰ ἐξογκώνωνται καὶ οἱ θάμνοι καὶ οἱ φράκται νὰ πρασινίζωσι, τότε ἀρχίζουσι νὰ ἐπανέρχωνται πάλιν προαναγγέλλοντα τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἔαρος καὶ ἀρχίζουσι πάλιν τὰ χαριτωμένα ἔργα αὐτῶν νὰ κατασκευάζωσι τὰς φωλεὰς καὶ νὰ ψάλλωσι τὰ γλυκύτερα ἔσματὰ αὐτῶν.

75. Αἱ χελιδόνες.

Ἦλθατε; καλῶς ἦλθατε, γλυκεῖαι χελιδόνες, τὴν χλοερὰν αὐτῆς στολὴν ἢ φύσιν θεὸς νὰ βάλῃ τῆς ἀπουσίας σας, μικραὶ, οἱ μῆνες ὡς αἰῶνες μ' ἐφάνησαν μεγάλοι.

ὦ χελιδόνες, σύρετε τοῦ ἔαρος τὸ ἄρμα· τοῦ ἔαρος προάγγελοι σεῖς εἴσθε, ὦ ἀθῶαι! τῆς τεθλιμμένης κτίσεως ὑπάρχετε τὸ χάρμα, ὅτ' ἔρχεσθε ἐφῶαι.

Τοῦ παραδείσου ὁ Θεὸς τὰς θύρας σᾶς ἀνοίγει
καὶ εἰς τὸν κόσμον, ὧ μικραί, σᾶς στέλλει ἑλευθέρας·
τὰς κλείει δ', ὅταν ἐξ ὑμῶν καὶ ἡ ἐσχάτη φύγη
εἰς τοὺς γλαυκοὺς αἰθέρας.

Καὶ λέγει σας· «ὦ Χερουβίμ! μὲ σχῆμα χελιδόνος!
εὐαγγελίσατε τῇ γῆ ὅτι τὸ ἔργον ἤλθε·
ὅτ' ἤλθε πάλιν ἡ χαρὰ, ὅτ' ἔφυγεν ὁ πόνος
καὶ ὁ χειμῶν παρῆλθε».

«Ναί, ναί! εὐαγγελίσατε, ὅτι θὰ μειδιάσω. . .
ὅτι ἀμέσως δι' αὐτοῦ τοῦ μειδιάματός μου
μὲ σμαραγδίνας καλλονὰς ἐγὼ θὲ νὰ σκεπάσω
τὸ πρόσωπον τοῦ κόσμου».

ὦ χελιδόνες, ἄλλοτε, —πρὸ δισχιλίων χρόνων,—
ὁπότεν ἐπεστρέψατε μὲ τοὺς καλοὺς γεράνους,
οἱ παῖδες οἱ φαιδρότατοι τῶν θείων μας προγόνων
βαστάζοντες στεφάνους

τοὺς οἴκους περιύρχοντο καὶ τὴν ἐπιστροφὴν σας
ἀνήγγελλον συμψάλλοντες· «Ἡ χελιδὼν ἐστάλη».

Ξενοφῶν Ῥαφτόπουλος

Σ'. ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΤΑ ΥΨΙΣΤΑ

76. Τῶν ἐπτὰ σοφῶν ἀποφθέγματα.

Κλεόβουλος ὁ Λίνδιος.

Ἐδσέβειαν φύλασσε. —Τὰ δίκαια κρῖνε. —Τοὺς τεκόντας ὑπομονὴν
νίκα. —Τοὺς ἀγαθοὺς ἀγαθὰ ποίει. —Τὰ ἐλάτιω μὴ ἀποσκυβα-
λίσης. —Ἐὐποιίας, ἧς ἔτυχες, μνημόνευε. —Ὁ σὺν μισεῖς, ἐτέρω μὴ
ποιήσης. —Ἀγάπα τὰ τοῦ πλησίον σου καὶ τήρει ὡς τὰ σαυτοῦ. —
Ἄλλοτριῶν μὴ ἐπιθύμει. —Ψεῦδος μισεῖ πᾶς φρόνιμος καὶ σοφός.

—Τὰς βίβλους διέρχου.—Τῆς οἰκίας ἐπιμελοῦ.—Γλώσσης κρά-
τει.—Κακολογίας ἀπέχου.—Βία μηδὲν προὔτει.—Μὴ ὑπερήφανος
γίνου ποτέ.—Ἐδπορῶν μὴ ἔσο ὑπερήφανος, ἀπορῶν μὴ ταπει-
νός.—Τὸν τῆς πατρίδος ἐχθρὸν πολέμον νόμιζε.

Σόλων ὁ Ἀθηναῖος.

Θεὸν σέβου.—Νόμοις πειθου.—Γονεῖς αἰδοῦ.—Φίλοις βοήθει.
—Μηδενὶ φθόνει.—Ἀρετὴν ἐπαίνει.—Τὸ δίκαιον νόει.—Θυμοῦ
κράτει.—Μὴ θρασύνου.—Μὴ κακοῖς ὁμίλει.—Μὴ ψεύδου, ἀλλ'
ἀλήθευε.—Νοῦν ἡγεμόνα ποιοῦ.

Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος.

Πρεσβύτερον σέβου.—Τῷ δυστυχοῦντι μὴ ἐπιγέλα.—Τῆς ἰδίας
οἰκίας προστάτει.—Ἀισχρὰ φεῦγε.—Δικαίως κτῶ.—Ζημίαν προ-
τίμα μᾶλλον ἢ κέρδος αἰσχροῦ.—Μὴ ἐπιθύμει ἀδύνατα.—Ἐπὶ τὰ
δεῖπνα τῶν φίλων βραδέως πορεύου, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτυχίας ταχέως.

Πιπτακὸς ὁ Μυτιληναῖος.

Πρὸ πάντων σέβου τὸ θεῖον. — Ὅσα νεμεσῆς τῷ πλησίον, αὐ-
τὸς μὴ ποίει.—Κακοπραγοῦντα μὴ δνειδίξει.—Ἐπὶ τούτοις νέμε-
σις θεῶν κἀνηται.—Ἐχθρὰν διάλυε.—Παρακαταθήκην ἀπόδος.
—Φίλει τὴν παιδείαν, σωφροσύνην, φρόνησιν, ἀλήθειαν, πίστιν,
ἐμπειρίαν, ἐπιδεξιότητα, ἐπιμέλειαν, οἰκονομίαν, τέχνην, εὐσέβειαν.

Θαλῆς ὁ Μιλήσιος.

Βαρὺ ἀπαιδευσία.—Κακὸν ἀκρασία.—Κακίας ἀπέχου.—Εἰρή-
νην ἀγάπα.—Δίδασκε καὶ μάθανε τὸ ἄμεινον.—Τὸν κρατοῦντα
τίμα.—Φίλος δοκίμαζε.—Ψιθυροῦν ἄνδρα ἔκβαλε τῆς οἰκίας.—
Μὴ πᾶσι πιστευε.—Μὴ προσδέχου τὸν φαῦλον.—Μὴ πλούτει
κακῶς.—Ἀργὸς μὴ ἔσο, μηδ' ἂν πλουτῆς.—Μὴ τὴν ὄψιν καλ-
λωπίζου, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἔσο καλός.

Βίσις ὁ Πριηνεύς.

Νόει καὶ τότε προῖτε. — Πείσας λάβε μὴ βιασάμενος. — Δάλει κάτριά. — Ἀνάξιον ἄνδρα μὴ ἐπαίνει διὰ πλοῦτον.

Περίανδρος ὁ Κορίνθιος.

Θνήσκει ὑπὲρ πατρίδος. — Ἀρχουσι πείθου. — Ἠγεμόνας φοβοῦ. — Προσβύτερον αἰσχύνου. — Ἀγαθούς τίμα. — Ἐυεργέτας τίμα. — Φίλους εὐφραίνει. — Ἀληθείας ἔχου. — Προῖτε δίκαια. — Ἐπαίνει τὰ καλά. — Χάριν ἀπόδος. — Ἰκέτας ἐλέει. — Ἐριν μίσει. — Διαβολὴν μίσει. — Ἐυπροσῆγορος γίνου. — Σαντοῦ μὴ ἀμέλει. — Μὴ ἐπὶ παντὶ λυποῦ. — Καιρὸν πρόσμενε. — Κέρδος αἰσχρὸν κάκιστον. — Ἐυτυχῶν μὲν μέτριος ἔσο, ἀτυχῶν δὲ φρόνιμος. — Καλὸν ἡσυχία. — Μελέτη τὸ πᾶν.

Ἀπέχου ἀλλοτριῶν. — Πλούτει δικαίως. — Ἴδια φύλασσε. — Κακίαν μίσει. — Ψέγε μηδένα. — Νεώτερον δίδασκε. — Ἐδγνώμων γίνου. — Κινδύνευε φρονίμως. — Ἀμαρτάνων μετανόει. — Πράως μετὰ τῶν ἄλλων κοινώνει. — Προνοίαν τίμα. — Σοφίαν ζήλου. — Παιδείας ἀντέχου. — Σαντὸν αἰδοῦ.

77. Τῶν Πυθαγορείων χροῦσά ἔπη.

Ἀθάνατον Θεὸν προῖτον τίμα. — Σέβου δοκον. — Τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς συγγενεῖς τίμα. — Ποιοῦ φίλον, ὅστις ἄριστος. — Μὴ ἔχθαιρε φίλον ἀμαρτίας ἔνεκα μικρᾶς. — Πάντων μάλιστα αἰσχύνου σαντόν. — Δικαιοσύνην ἄσκει ἔργῳ καὶ λόγῳ. — Μεδέποτε πράξης αἰσχρὸν μήτε μετ' ἄλλου μήτε ἰδίᾳ. — Προῖτε ταῦτα, ἅτινα οὐδέποτε θὰ σὲ βλάψωσιν. Δόγισαι δὲ πρὸ ἔργου. — Βουλεύου πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μαρόν τι πράξης. Ἄθλιος ὁ πράιτων καὶ λέγων ἀνόητα. Ὁ συνετὸς ἐκτελεῖ μόνον ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα οὐδέποτε μετὰ ταῦτα εἶνε δυνατόν νὰ μετανοήσῃ. — Μηδέποτε προῖτέ τι, ὅπερ ἄγνοεῖς, ἀλλὰ διδάσκου ὅσα εἶνε πρόπον νὰ μάθῃς καὶ οὕτω τεραπνότερον βίον θὰ διάγῃς. — Τὰς ἀτυχίας πράως φέρε, μηδ' ἀγανά-

κει. Ἐπιχειρεῖ δὲ νὰ θεραπεύῃς ταύτας καθ' ὅσον δύνασαι—
 Γαστροὺς καὶ ὕπνον καὶ θυμοῦ πρώτιστα κράτει. — Ποτοῦ καὶ φαγη-
 τοῦ καὶ γυμνασίων μέτρον ἔχε. Μέτρον δ' εἶνε μόνον ἐκεῖνο, τὸ
 ὁποῖον οὐδέποτε εἶνε δυνατὸν νὰ σὲ λυπήσῃ.—Τῆς περὶ τὸ σῶμα
 ὑγείας μὴ ἀμέλει. — Ἐπιχειρῶν ἐργασίαν τινὰ ἐπικαλοῦ τὴν βοή-
 θειαν τοῦ Θεοῦ, ὅπως φέρῃς αὐτὴν εἰς πέρας.—Ταῦτα πόνει,
 ταῦτα ἐκμελέτα, ταῦτα ἀγάπα· διότι ταῦτα θὰ σὲ ὀδηγήσωσιν εἰς
 τὴν ὁδὸν τῆς θείας ἀρετῆς.

Ζ. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

(Καθ' Ὁμηρον καὶ Ἡσίοδον)

78. Ἡ κοσμογονία.

(Ἡσίοδος, Θεογονία 115—382).

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν ἐπίστευον, ὅπως πιστεύομεν ἡμεῖς
 σήμερον, ὅτι ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μηδενός. Οἱ ἀρ-
 χαῖοι Ἕλληνες ἐπίστευον ὅτι κατὰ πρῶτον ἔγεινε τὸ Χάος, ἔπειτα
 ἡ Γῆ καὶ τὰ Τάρταρα τὰ σκοτεινά, χωρὶς νὰ δημιουργηθῶσιν
 ὑπ' οὐδενός, ἀλλ' ὅτι ἔγειναν ἐξ ἑαυτῶν.

Ἐκ τοῦ Χάους ἐπίστευον ὅτι ἔγεινε τὸ Ἔρεβος καὶ ἡ μαύρη
 Νύξ, ἐκ δὲ τῆς Νυκτὸς ὁ Αἰθήρ καὶ ἡ Ἡμέρα.

Ἐκ τῆς Γῆς ἐπίστευον ὅτι ἔγεινε κατὰ πρῶτον ὁ ἕναστρος
 Οὐρανός, ὅστις στηρίζεται ἐπὶ τῆς Γῆς καὶ ἐπιστεγάζει αὐτὴν
 καὶ ὅστις εἶνε ἡ αἰωνία κατοικία τῶν ἀθανάτων θεῶν. Ἐπειτα
 τὰ ὄρη τὰ μακρὰ καὶ ὑψηλά, εἰς τὰς κοιλάδας, τὰ δάση καὶ τὰς
 πηγὰς τῶν ὁποίων πολὺ εὐχαρίστως παραμένουσι καὶ εὐθυμότατα
 διασκεδάζουσι αἱ Νύμφαι. Τελευταῖον δὲ καὶ τὸ ἀτελεύτητον
 πέλαγος τὸ ὑπὸ τῶν κυμάτων καλυπτόμενον, ὁ Πόντος.

Πλὴν τοῦ ἐνάστρου Οὐρανοῦ, τῶν μακρῶν Ὀρέων καὶ τοῦ μεγάλου
 Πόντου, τὰ ὁποῖα ἐγέννησεν ἡ Γῆ ἐξ ἑαυτῆς, ἐπίστευον οἱ
 ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ὅτι ἡ Γῆ ἐγέννησεν ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ πολλὰ καὶ

διάφορα τέκνα. Ἐγέννησε τὸν βαθὺν Ὀκεανόν, τοὺς φοβεροὺς Τιτᾶνας, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Κρόνος ἦτο ὁ πάντων δεινύτατος. Ἐγέννησε τοὺς ἰσχυροτάτους καὶ αὐθαδεστάτους Κύκλωπας, τὸν Βρόντην, τὸν Στερόπην καὶ τὸν γενναϊόκαρδον Ἀργήν, ἔχοντας ἕνα μόνον κυκλοτερῆ ὀφθαλμὸν εἰς τὸ μέτωπον. Οὗτοι βραδύτερον ἔδωκαν εἰς τὸν μέγιστον τῶν θεῶν, εἰς τὸν Δία, τὴν βροντήν, καὶ κατεσκεύασαν τὸν κεραυνόν, τὰ δύο ταῦτα φοβερὰ καὶ ἀκατανίκητα ὄπλα τοῦ Διός. Μετὰ τούτους ἡ Γῆ ἐγέννησεν ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ τοὺς παμμεγέθεις καὶ φοβερωτάτους Ἐκατόγχειρας, τὸν Κόττον, τὸν Βριάρεων καὶ τὸν Γύην. Ἐκατὸν χεῖρας ῥωμαλεωτάτας εἶχεν ἕκαστος ἐξ αὐτῶν κρεμαμένας ἀπὸ τῶν ὤμων καὶ πεντήκοντα κεφαλᾶς. Τὰ μέλη τοῦ σώματος αὐτῶν ἦσαν στιβαρώτατα καὶ ἡ δύναμις ἀκαταγώνιστος.

Μετὰ τὰ τερατώδη καὶ φοβερὰ ταῦτα ὄντα, μετὰ τοὺς Κύκλωπας καὶ τοὺς Ἐκατόγχειρας, ἐγεννήθησαν οἱ μεγαλόσωμοι, λαμπρῶς ὀπλισμένοι καὶ μακρὰ ἀκόντια εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν κρατοῦντες Γίγαντες, αἱ νύμφαι, ἡ θεὰ τοῦ κάλλους Ἀφροδίτη, ὁ καλλιλαμπέτης Ἥλιος, ἡ λαμπρὰ Σελήνη καὶ ἡ διαυγάζουσα Ἥως, ἡ ὁποία φέγγει ὅλον τὸν κόσμον, ἐξαποστέλλουσα τὸ γλυκὺ φῶς αὐτῆς εἰς πάντας τοὺς θνητοὺς, καὶ ζῶντας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἀθανάτους, τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὸν μέγαν Οὐρανόν.

Μετὰ τούτους ἐγεννήθησαν οἱ ἄνεμοι, Ζέφυρος, Βορρᾶς καὶ Νότος, ὁ λαμπρότατος πάντων τῶν ἀστέρων τοῦ Οὐρανοῦ, ὁ Ἐωσφόρος, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ λάμποντα ἄστρα, τὸ θεῖον τοῦτο κόσμημα, ὁ χρυσοῦς οὗτος στέφανος τοῦ Οὐρανοῦ.

79. Ἡ Θεογονία.

(Ἡσίοδος, Θεογονία 404—926).

Μετὰ τὸν λαμπρότατον Ἐωσφόρον καὶ τὰ λάμποντα ἄστρα τοῦ Οὐρανοῦ ἐγεννήθη ἡ πρὸς πάντας, θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, μείλιχος καὶ ἡπιος Δητώ, ἡ εὐτυχῆς μήτηρ τῶν ἐρασμιωτάτων θεῶν Ἀπόλ-

λωνος καὶ Ἀρτέμιδος. Ἐπειτα ἡ Ἐκάτη, ἡ εὐμενὴς βοηθὸς πάντων τῶν ἐντίμων καὶ ἐργατικῶν ἀνθρώπων.

Ἐκ δὲ τῶν τέκνων τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἐκ τῶν Τιτάνων Ῥέας καὶ Κρόνου, ἐγεννήθησαν οἱ κάλλιστοι θεοί. Ἐγεννήθη ἡ Ἐστία, ἡ σεμνὴ προστάτρια τοῦ οικογενειακοῦ βίου, ἡ Δημήτηρ, ἡ θεὰ τῆς καρποφορίας τῆς γῆς, καὶ ἡ χρυσοθήρως Ἥρα, ἡ σύζυγος τοῦ Διός, τοῦ μεγίστου τῶν θεῶν. Ἐγεννήθη ὁ σκληροκαρδῖος Ἄδης, ὁ κατοικῶν εἰς τὰ κατασκότεινα βάθη τῆς γῆς, ὁ Ποσειδῶν ὁ κατοικῶν εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, ὁ σείων τὴν γῆν καὶ ταράσσων τὴν θάλασσαν, καὶ ὁ Ζεὺς, ὁ ἄριστος καὶ μέγιστος καὶ συνετώτατος τῶν θεῶν, ὁ κατοικῶν εἰς τὸν Οὐρανὸν καὶ εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὁ κραταῖος κύριος τῶν βροντῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ κεραυνῶν, ὁ διὰ τοῦ βλέμματός του μόνον ποιῶν τὴν γῆν νὰ τρέμη καὶ ἐκ τῶν θεμελίων αὐτῆς νὰ σαλεύηται.

Ἐκ δὲ τοῦ ὑπάτου τούτου τῶν θεῶν, ἐκ τοῦ μεγάλου Διός, ἐγεννήθησαν πλῆθος λαμπροτάτων θεῶν. Ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ ἴση κατὰ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν πρὸς αὐτόν, ἡ τερπομένη εἰς ἀλλαγμοὺς καὶ πολέμους καὶ μάχας, εἶνε θυγάτηρ αὐτοῦ, ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐκπηδήσασα. Ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις, οἱ ἐρασμιώτατοι πάντων τῶν οὐρανίων θεῶν, εἶνε τέκνα αὐτοῦ ἐκ τῆς μειλίχου Λητοῦς γεννηθέντα. Ὁ Ἄρης ὁ ἄφοβος καὶ ἀνίκητος πολεμιστής, καὶ ἡ Ἥβη, ἡ νεαρωτάτη καὶ τρυφερωτάτη θεὰ, εἶνε τέκνα αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἥρας γεννηθέντα. Ὁ Ἑρμῆς, ὁ κήρυξ τῶν ἀθανάτων θεῶν, εἶνε τέκνον αὐτοῦ ἐκ τῆς Μαίας γεννηθέν. Αἱ ἀβραὶ Ὠραὶ, αἱ ἐπιφέρουσαι τάξιν εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, Εὐνομία, Δίκη καὶ Εἰρήνη· αἱ καλλιμορφοὶ καὶ ἐράσμιαι καὶ γλυκυτάτους ὀφθαλμοὺς ἔχουσαι Χάριτες, Ἀγλαΐα, Εὐφροσύνη καὶ Θάλεια· αἱ Μοῦσαι, Κλειώ, Εὐτέρπη, Θάλεια, Μελπομένη, Τερψιχόρη, Ἐρατώ, Πολύμνια, Οὐρανία καὶ Καλλιόπη, ἐκ τοῦ στόματος τῶν ὁποίων γλυκυτάτη ῥέει ἡ φωνή· πᾶσαι αὗται αἱ θεαὶ τῆς νεότητος καὶ τοῦ κάλλους εἶνε εὐγενῆ τέκνα τοῦ πατρὸς τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, τέκνα τοῦ κραταιοτάτου Διός.

80. Τιτανομαχία.

(Ήσιόδος, Θεογονία 164—210, 458—500, 616—745).

Οἱ Τιτᾶνες, τέκνα τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἠσέβησαν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν. Ἐκακοποίησαν αὐτὸν φρικτὰ καὶ τὸν ἐξέβαλον ἐκ τῆς βασιλείας τοῦ κόσμου. Ὁ τολμηρότατος αὐτῶν καὶ δεινότατος, ὁ Κρόνος, ἔλαβε τὴν βασιλείαν καὶ ἔγεινεν ὁ κύριος ὅλου τοῦ κόσμου. Ἠγανάκτησεν ὅμως ὁ πατὴρ αὐτοῦ, τὸν κατηράσθη καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· «Κατηραμένον τέκνον, κάνεις εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον δὲν μένει ἀτιμώρητος διὰ τὰς κακὰς του πράξεις· μάλιστα ὁ κακοποιῶν τὸν πατέρα αὐτοῦ τιμωρεῖται περισσότερο ἀπὸ πάντα ἄλλον. Νῦν εἶσαι βασιλεὺς τοῦ κόσμου, ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ καιρὸς, καθ' ὃν τὰ τέκνα σου θὰ σὲ ἐκβάλωσιν ἐκ τῆς βασιλείας, ὅπως σὺ ἐξέβαλες ἐξ αὐτῆς τὸν πατέρα σου».

Ὁ Κρόνος φοβούμενος μήπως ἐπαληθεύσωσιν οἱ λόγοι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἅμα ἐνυμφεῦθη καὶ ἤρχισε νὰ τεκνοποιῇ, ἐλάμβανε τὰ νεογέννητα τέκνα του καὶ τὰ κατέπιεν. Ἡ Ῥέα, ἡ σύζυγος αὐτοῦ, ἡ δυστυχῆς μήτηρ τῶν ἀτυχῶν τούτων τέκνων, ἐλυπεῖτο βαθύτατα καὶ ἐσκέπτετο πάντοτε πῶς νὰ ἀπαλλάξῃ τὰ ἀγαπητὰ αὐτῆς τέκνα ἀπὸ τὸ μέγα τοῦτο κακόν.

Μετὰ τινα χρόνον, ὅτε ἐμελλενὰ γεννήσῃ τὸν Δία, παρκεάλισε τὸν πατέρα αὐτῆς τὸν ἀστερόεντα Οὐρανό, καὶ τὴν μητέρα αὐτῆς τὴν εὐρύστερνον Γῆν, νὰ βοηθήσωσιν αὐτήν, ὅπως κρύψῃ καὶ σώσῃ τὸ προσφιλὲς αὐτῆς τέκνον. Οἱ γονεῖς τῆς Ῥέας ἐνεθάρρουναν καὶ συνεβούλευσαν αὐτήν. Ὅτε δὲ ἐγεννήθη ὁ Ζεὺς, ἔλαβον αὐτὸν καὶ ἔκρυψαν εἰς τὴν Κρήτην, ἔπειτα ἐσπαργάνωσαν λίθον τινά, ἴσον πρὸς τὸ βρέφος, καὶ τὸν ἔδωκαν εἰς τὸν Κρόνον καὶ τὸν κατέπιεν.

Μετὰ τινα χρόνον ὁ Ζεὺς ἀνδρωθεὶς ἔμαθε τὴν μεγάλην λύπην τῆς μητρὸς αὐτοῦ διὰ τὸν ἀφανισμόν τῶν τέκνων τῆς, ἠγανάκτησε πολὺ κατὰ τοῦ Κρόνου, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἀπεφάσισεν ὅπως ἠδύνατο νὰ σώσῃ τοὺς ἀδελφούς του καὶ νὰ παρηγορήσῃ τὴν μητέρα του. Δίδει λοιπὸν ἐν φάρμακον κατὰ συμβουλήν τῆς προμήτορός του Γῆς εἰς τὸν πατέρα του καὶ πάραυτα ἐξέρχονται εἰς τὸ φῶς τοῦ

Ἡλίου κατὰ πρῶτον ὁ ἐσπαργανωμένος λίθος καὶ ἔπειτα ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον οἱ καταποθέντες ἀδελφοί του πάντες.

Ἐξωργισμένοι κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἀποφασίζουσι νὰ ἐκβάλωσιν αὐτὸν ἐκ τῆς βασιλείας καὶ κηρύττουσι πόλεμον κατ' αὐτοῦ.

Ἄμα κηρυχθέντος τοῦ πολέμου οἱ θεοὶ διηρέθησαν εἰς δύο στρατόπεδα. Οἱ Τιτᾶνες συνετάχθησαν μετὰ τοῦ Κρόνου καὶ οἱ λοιποὶ θεοὶ μετὰ τοῦ Διὸς. Οἱ Τιτᾶνες κατέλαβον τὴν ὑψηλὴν Ὄρθρον καὶ οἱ μετὰ τοῦ Διὸς τὸν μέγαν Ὀλυμπον.

Πάμπολλα ἔτη συνεχῶς ἡμέραν καὶ νύκτα μετὰ μεγάλης μακρίας ἐμάχοντο, ἀλλ' ὁ ἀγὼν δὲν ἐλάμβανε τέλος. Καὶ τὰ δύο μέρη ἦσαν πολὺ ἰσχυρά. Τότε ἡ Γῆ συμβουλεύει τοὺς περὶ τὸν Δία θεοὺς νὰ ἀπελευθερώσωσι τοὺς Κύκλωπας καὶ τοὺς Ἑκατόγχειρας ἐκ τοῦ Ταρτάρου, ἔνθα εἶχε φυλκίσῃ αὐτοὺς ὁ πατὴρ αὐτῶν Οὐρανός, καὶ νὰ φέρωσιν αὐτοὺς εἰς τὸν Ὀλυμπον.

Οἱ θεοὶ ἔπραξαν ὅ,τι ἡ Γῆ συνεβούλευσεν αὐτούς. Ἦλθον λοιπὸν οἱ φοβεροὶ Κύκλωπες, οἱ ἔχοντες ἕνα κυκλοτερῆ ὀφθαλμὸν εἰς τὸ μέτωπον, φέροντες εἰς τὸν Δία τὴν βροντὴν, τὴν ἀστραπὴν καὶ τὸν κεραυνόν, καὶ οἱ Ἑκατόγχειρες, οἱ ἔχοντες ἑκατὸν στιβαρωτάτας χεῖρας καὶ πεντήκοντα κεφαλὰς καὶ τότε ἦναψεν ἐκ νέου ἡ μάχη, ἀλλὰ νῦν πολὺ μακνιώδης πλέον καὶ φοβερωτάτη.

Εἶνε ἀπερίγραφτος ἡ ὁρμὴ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἐκ τοῦ Ταρτάρου ἐλθόντων φοβερῶν καὶ ἰσχυρῶν συμμάχων αὐτῶν. Οἱ Ἑκατόγχειρες ἀποσπῶσι βράχους παμμεγίστους ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐκσφενδονίζουσιν αὐτοὺς κατὰ τῶν Τιτάνων. Ὁ Πόντος ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἀντηχεῖ. Ἡ Γῆ βοᾷ. Ὁ οὐρανὸς σείεται καὶ ἀναστενάζει. Ὁ Ὀλυμπος ἐκ τῶν ριζῶν αὐτοῦ τινάσσεται, καὶ αὐτὰ τὰ σκοτεινὰ Τάρταρα ἀνόμῃ σαλεύονται. Ὁ βαρύτερος κρότος τῶν ποδῶν τῶν μαχομένων καὶ τὸ ὀξύτατον σύριγμα τῶν ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου εἰς τὴν Ὄρθρον ἐκσφενδονιζομένων παμμεγίστων βράχων πληροῖ Οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Ταρτάρου. Αἱ φωναὶ τῶν μαχομένων θεῶν καὶ οἱ ἀλαλαγμοὶ αὐτῶν ὁρμώντων κατ' ἀλλήλων μέχρι τῶν ἀστρῶν φθάνουσιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὄρου καὶ ὁ μέγας Ζεὺς εἰς τὴν μάχην. Αἱ ἀστραπαί, αἱ βρονταὶ καὶ οἱ κεραυνοὶ ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἀπὸ τοῦ Οὐρανοῦ κατὰ χιλιάδας συγχρόνως ριπτόμενοι φλέγουσι τὸν κόσμον σύμπαντα. Ἡ Γῆ βοᾷ καὶ ἀναστενάζει. Καίεται ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Τὰ δάση φλέγονται. Τὰ ρεῖθρα τῶν ποταμῶν καὶ τὰ ὕδατα τῶν θαλασσῶν ζέουσι. Αἱ φλόγες φθάνουσι μέχρι τοῦ Οὐρανοῦ, καὶ τὸ καῦμα καταλαμβάνει καὶ τὸ γηραιὸν Χάος. Φρίττει ἐκ τοῦ δεινοῦ πατάγου τῶν μαχομένων καὶ νομίζει ὅτι ἦλθεν ἡ τελευταία αὐτοῦ ὥρα. Νομίζει ὅτι ὁ Οὐρανὸς πίπτει εἰς τὴν Γῆν, καὶ ἡ Γῆ κρημνίζεται κατ' ἐπάνω του· τόση μεγάλῃ ἦτο ἡ βροχὴ καὶ ὁ θόρυβος τῶν μαχομένων θεῶν.

Οἱ Τιτᾶνες ἐκ τῆς λάμψεως τῶν ἀστραπῶν καὶ τῶν κεραυνῶν, οἱ ὅποιοι φλογίζουσι ὅλον τὸ στερέωμα, καὶ ἐκ τῶν φλογῶν καὶ τοῦ καπνοῦ τοῦ καιομένου κόσμου ἐθικμώθησαν. Ἡ νίκη ἤρχισε τότε νὰ κλίνη πρὸς τοὺς θεοὺς. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην οἱ Ἐκατόγχειρες ἀρπάζουσι βράχους πημεγίστους καὶ ἐσφενδονίζουσι διὰ τῶν στιβαρῶν αὐτῶν χειρῶν τριακοσίους τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, κατὰ τῶν Τιτάνων. Οἱ Τιτᾶνες κατακεραυνωθέντες ὑπὸ τῶν κεραυνῶν τοῦ Διὸς καὶ καταπλακωθέντες ὑπὸ τῶν βράχων τῶν Ἐκατογχείρων ἠττήθησαν ἐντελῶς, συνελήφθησαν, ἐρρίφθησαν εἰς τὰ ὑπὲρ τὴν Γῆν σκοτεινὰ Τάρταρα καὶ ἐκεῖ ἐδέθησαν διὰ δεσμῶν, ἅτινα οὐδεὶς ποτε εἶνε δυνατὸν πλέον νὰ λύσῃ.

Οὕτω δὲ ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου ἔμεινε διὰ παντός πλέον εἰς τὸν Δία.

81. Ὁ Τυφῶν.

(Ἡσίοδος, Θεογονία 825—880).

Ἡ Γῆ ὀργισθεῖσα διὰ τὴν ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ ἐκδίωξιν καὶ τὸν εἰς τὸν Τάρταρον περιορισμὸν τῶν Τιτάνων, τῶν τέκων αὐτῆς, ἠθέλησε νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς θεοὺς καὶ ἐγέννησε τὸν Τυφῶνα.

Ὁ Τυφῶν ἦτο θεὸς τερατώδης, φεβερὸς καὶ ἀπαίσιος, παρόμοιον τοῦ ὁποίου οὐδέποτε ἕως τότε εἶχεν ἰδῆ ὁ κόσμος. Τὸ σῶμα αὐτοῦ

ἦτο μεγαλύτερον καὶ τῶν ὑψηλοτάτων ὄρεων. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἔψαυε τῶν ἀστρῶν. Αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ εἶχον τεραστιανὴν δύναμιν. Ἐκατὸν κεφαλὰς ὄψεων εἶχεν εἰς τοὺς ὄμους τοῦ καὶ ἑκατὸν γλώσσας μαύρας ὡς πίσσαν, αἵτινες αἰωνίως ἦσαν ἐκτὸς τῶν στομάτων καὶ ἀκαταπαύστως ἔλειχον δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐξήστραπτε πῦρ καὶ ἐκ τῶν ἑκατὸν στομάτων αὐτοῦ ἐξήρχοντο φλόγες καὶ φωναὶ παντὸς εἴδους, - ἀλλόκοτοι καὶ φοβεραὶ· ἐλάλει ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι θεοί, ἐμουκῆτο ὡς μαινόμενος ταῦρος, ἐβρυχᾶτο ὡς ἄγριος λέων, ὑλάκτει ὡς ἀνήμερος κύων, ἐσύριζεν ὡς ἀπαίσιος ὄφις. Πρῶγμα ἀλλόκοτον καὶ τρομακτικόν! Ἀντήχουν δὲ τὰ ὄρη καὶ αἱ κοιλάδες ἐκ τῶν φοβερῶν καὶ ἀπαισίων τούτων φωνῶν.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἐγεννήθη ὁ Τυφὼν, θὰ ἐπήρχετο μέγα δυστύχημα εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς τοὺς θεοὺς καὶ εἰς τὸν κόσμον ὅλον. Θὰ ἐξεδιώκοντο ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ οἱ θεοί, καὶ θὰ ἐλάμβανε τὴν βασιλείαν τοῦ κόσμου τὸ ἀπαίσιον τοῦτο τέρας, ἂν δὲν ἐνόει τοῦτο ἐνωρὶς ὁ Ζεὺς καὶ δὲν ἐπρολάμβανε τὸ μέγα τοῦτο δυστύχημα.

Ἄνευ οὐδεμιᾶς χρονοτριβῆς, τάχιστα ἤρχισεν ἐξ Οὐρανοῦ νὰ βροντᾷ καὶ νὰ ἀστράπτῃ τόσον βιαίως καὶ πυκνῶς, ὥστε ἐβόα ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ὅλος ὁ κόσμος, ἡ Γῆ, ὁ Οὐρανός, ὁ Πόντος, ὁ Ὠκεανός καὶ τὰ Τάρταρα τῆς Γῆς. Ἐτρεμεν ὁ μέγας Ὀλυμπος. Ἀνεστένεζεν ἡ Γῆ. Αἱ βρονταὶ καὶ αἱ ἀστραπαὶ τοῦ Διὸς καὶ τὸ πῦρ, τὸ ὅποῖον ἐξηρεύετο ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὁ Τυφὼν, ἠπέιλουν νὰ ρίψωσι τὰ θεμέλια τὰ κόσμου καὶ νὰ δικλῦσωσιν αὐτόν. Ἐξέεν ἡ γῆ, ὁ οὐρανός, ἡ θάλασσα. Ἐμαίνοντο τὰ κύματα, ἐπληττον ἀγρίως τὰς χεῖρας καὶ κατέκλυζον αὐτάς. Ἐσεῖετο ὅλος ὁ κόσμος, ἔτρεμεν εἰς τὰ ὑποχθόνια ὁ Ἄδης καὶ εἰς τὰ σκοτεινὰ Τάρταρα οἱ Τιτᾶνες ἀπὸ τὸν φοβερὸν σάλον καὶ ἀπὸ τὸν ἄγριον θόρυβον.

Ὁ Ζεὺς ἐκυανεὶς ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὸν καυστικὸν κεραυνὸν καὶ μετὰ μανίας μεγάλης ἐξηκόντιζεν ἀκαταπαύστως τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου τοὺς κεραυνοὺς αὐτοῦ κατὰ τῶν κεφαλῶν

τοῦ Τυφῶνος, ἕως οὗ κετεκεραύνωσε πάσας. Τὸ ἀπαισίον τέρας ἐξηπλώθη κατὰ γῆς ἐκεῖ που πλησίον τῆς Αἴτνης. Ἐστέναζε δὲ ὁ κόσμος καὶ ἐφλέγοντο τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση καὶ ἐτήκετο ἡ γῆ, ἀπαράλλακτα, ὅπως τήκεται ὁ σίδηρος, ὁ κασσίτερος καὶ τὰ ἄλλα μέταλλα εἰς τὰς φλογερωτάτας καμίους τῶν σιδηρουργῶν.

Ἄλλὰ καὶ κατακεραυνωθείς καὶ καταδεσμευθείς ὁ Τυφῶν εἶνε ὀλέθριος!

Πόσα κακὰ δὲν προέρχονται ἔτι καὶ νῦν ἐκ τοῦ Τυφῶνος! Ὁ πνιγηρὸς καὶ καύστικὸς λίθος, ὅστις ξηραίνει τὰ φυτὰ καὶ πνίγει καὶ καίει πᾶν ὅ,τι ἔχει ζωὴν, εἶνε γέννημα τοῦ Τυφῶνος. Αἱ καταιγίδες καὶ αἱ λαίλαπες, αἵτινες συνταράττουσι τὴν θάλασσαν καὶ ἐξεγείρουσι μέχρι τῶν ἄστρον τὰ κύματα καὶ κατασυντρίβουσι καὶ καταποντίζουσι τὰ πλοῖα, ἔργα τοῦ Τυφῶνος εἶνε. Οἱ τυφῶνες καὶ αἱ θύελλαι, αἵτινες ἐγείρουσι μέγαν κονιορτὸν καὶ συναρπαζουσιν ὅ,τι εὗρωσι καὶ διασκορπίζουσι τὰ ἄνθη καὶ καταρρίπτουσι τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων καὶ καταθραύουσι τοὺς κλῶνας αὐτῶν καὶ ἐκρίζουσιν αὐτὰ, πάντα τὰ ὀλέθρια ταῦτα εἰς τὸν βίον καὶ εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων προέρχονται ἐκ τοῦ τέρατος τούτου· προέρχονται ἐκ τοῦ φοβεροῦ καὶ ἀπαισίου Τυφῶνος.

82. Ὁ Ὀλυμπος.

(Καθ' Ὀμηρον).

Ἀφοῦ μετὰ δεινούς καὶ μακροὺς ἀγῶνας οἱ Τιτᾶνες, τὰ ἁμαρτωλὰ ταῦτα τέκνα τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἐξεδιώχθησαν ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ κατεκλείσθησαν εἰς τὰ Τάρταρα, συνήλθον οἱ θεοὶ καὶ συνεσκέφθησαν περὶ τῆς διοικήσεως τοῦ κόσμου. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ καταστήσωσιν ἄρχοντα αὐτῶν τὸν Δία, ἐπειδὴ αὐτὸς συνετέλεσε διὰ τῶν βροντῶν, τῶν ἀστραπῶν καὶ τῶν κεραυνῶν περισσότερον παντὸς ἄλλου εἰς τὴν νίκην ταύτην.

Ὁ Ζεὺς, ἅμα ἐξελέγη κυρίαρχος τοῦ κόσμου, διένειμεν αὐτὸν μετὰ τῶν ἄλλων δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ τὴν θάλασσαν ἔδωκεν εἰς τὸν Ποσειδῶνα, τὰ ὑποχθόνια εἰς τὸν Ἄδην, καὶ αὐτὸς ἐκράτησε τὸν

Οὐρανόν. Ἡ Γῆ εἰς οὐδένα ἐδόθη ἔμεινε κοινὴ εἰς πάντας τοὺς θεούς.

Εἰς τὴν Γῆν ὑπῆρχεν ὁ Ὀλύμπος, τὸ μέγα ἐκεῖνο καὶ ὑψηλὸν ὄρος, ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ ὁποίου οἱ θεοὶ ἐπολέμουν ἄλλοτε κατὰ τῶν Τιτάνων.

Τὸ ὄρος τοῦτο εἶνε τὸ μεγαλοπρεπέστατον πάντων τῶν ὄρεων τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου. Τὸ ὕψος αὐτοῦ εἶνε καταπληκτικόν. Αἱ κυρυφαί του ἐγγίζουσι τὸν Οὐρανόν. Μίαν ὀλόκληρον ἡμέραν ἔκαμεν ὁ Ἥφαιστος, ὅτε ἐρρίφθη ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ, νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Γῆν! Ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου ἕως εἰς τὸν Οὐρανόν εἶνε πολὺ πλησίον καὶ ἕως εἰς τὴν Γῆν δὲν εἶνε πολὺ μακράν. Ἐχει πολλὰς κορυφὰς καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας κοιλάδας καὶ φάραγγας. Ἐδῶ συναθροίζονται τὰ νέφη, τὰ κατακλείοντα τὰς βροντάς, τὰς ἀστράπας καὶ τοὺς κεραυνούς, καὶ ἀπ' ἐδῶ διασκορπίζονται εἰς τὸν Οὐρανόν καὶ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Οἱ ἄνεμοι δὲν σείουσιν αὐτόν, ἡ βροχὴ δὲν ἐνοχλεῖ αὐτόν, ἡ χιὼν δὲν ἐγγίζει αὐτόν. Μεγαλοπρεπὴς τις ἡρεμία καὶ διαύγεια καὶ στιλπνότης αἰωνίως ἐπικρατεῖ ἐπ' αὐτοῦ. Ποῦ ἄλλοῦ λοιπὸν ἦτο καλλίτερον ὁ Ζεὺς νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν μεγάλην αὐτοῦ οἰκογένειαν;

Περὶ τὴν ὑψηλοτάτην κορυφὴν τοῦ Ὀλύμπου ἐγένοντο τὰ ἀνάκτορα τῶν θεῶν· ἐπὶ τοῦ ἄκρου δ' αὐτῆς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Διὸς καὶ περίξ πάντων τούτων τεῖχος ἔχον πύλας τὰς νεφέλας καὶ φύλακας αὐτῶν τὰς Ὠρας. Τὰ ἀνάκτορα τῶν θεῶν εἶνε μέγала καὶ ὠραῖα, ἀλλὰ τὸ μέγιστον καὶ ὠραιότατον πάντων εἶνε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Διὸς. Ἐνταῦθα συνέρχονται πάντες οἱ θεοί, ὅταν πρόκειται νὰ συσκεφθῶσι περὶ τῆς διοικήσεως τοῦ κόσμου ἢ ὅταν πρόκειται νὰ συγγευματίσωσι καὶ νὰ συνδικασκεδάσωσι. Ὁ Ζεὺς κάθηται ἐπὶ ὠραιότατου χρυσοῦ θρόνου, σκῆπτρον κρατῶν καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὸν ἀετὸν καθήμενον, τὸν βασιλέα τῶν πτηνῶν· δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ αὐτοῦ κάθηνται ἡ Ἥρα, ἡ σύζυγος αὐτοῦ, καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, τὸ προσφιλέστατον τῶν τέκνων αὐτοῦ, ἔπειτα δὲ κατὰ σειράν πάντες οἱ ἄλλοι θεοί. Ἡ Ἥβη κερνᾷ ἐντὸς χρυσοῦ ποτηρίου νέκταρ, ὁ Ἀπόλλων κρούει τὴν φόρμιγγα καὶ αἱ Μοῦσαι ᾄδουσιν.

83. Ὁ Μουσηγέτης Ἀπόλλων.

(Ὅμηρικὸς Ὕμνος εἰς Ἀπόλλωνα Πύθιον. — Ἡσίοδος.
Θεογονία 36 καὶ ἐξῆς).

Φροντίδας καὶ λύπας, ὅπως ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, οἱ οὐράνιοι θεοὶ δὲν ἔχουσιν. Τὸ γῆρας καὶ ὁ θάνατος, τὰ δύο ταῦτα μεγάλα κακὰ τῶν ἀνθρώπων, λείπουν ἀπὸ τοὺς θεούς. Ὅλος χαρὰ καὶ τέρψις εἶνε ὁ βίος αὐτῶν εἰς τὸν Ὀλυμπον. Συνέρχονται εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Διός, συντρώγουσι καὶ συνδιασκεδάζουσιν ἡμέραν καὶ νύκτα.

Αἱ διασκεδάσεις τῶν θεῶν εἶνε καὶ αὐταὶ θεῖαι. Ἡ μουσική, τὰ ἄσματα καὶ ὁ χορὸς εἶνε ἡ διασκεδάσις αὐτῶν.

Μετὰ τὸ τέλος τῶν συμποσίων, ὁ Ἀπόλλων, τὸ λαμπρότερον τέκνον τοῦ Διός, ἀρχίζει νὰ κρούῃ τὴν χρυσοῦν φόρμιγγα αὐτοῦ. Αἱ Μοῦσαι τὰ εὐγενέστατα τέκνα τοῦ Διός, ἐκ τοῦ στόματος τῶν ὁποίων γλυκυτάτη ἐξέρχεται ἡ φωνή, μόλις ἀκούσωσι τοὺς πρώτους τόνους τῆς θείας φόρμιγγος τοῦ Ἀπόλλωνος, προσέρχονται πρὸς αὐτὸν καὶ τότε ἀρχεται ἡ θεία συμφωνία. Ὁ Ἀπόλλων προηγεῖται μὲ τὴν θείαν αὐτοῦ φόρμιγγα καὶ αἱ Μοῦσαι ἀκολουθοῦσι μὲ τὴν γλυκυτάτην καὶ οὐράνιαν αὐτῶν φωνήν. Ψάλλουσιν ὕμνους εἰς τοὺς ἀθανάτους θεούς, τοὺς ὁποίους ἐγέννησεν ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ Γῆ, ὕμνοῦσι τὰ ἀθάνατα δῶρα, τὰ ὅποια οἱ θεοὶ παρέχουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἀλλ' ἰδίως ὕμνοῦσι τὸν Δία, τὸν πατέρα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, τὸν Δία τὸν κυβερνῶντα τὸν κόσμον.

• Πάντες οἱ θεοὶ καταμαγεύονται ἐκ τῶν θείων τούτων ἁσμάτων. Ἰδίως ὅμως αἱ θεαὶ μένουσιν ἐκστατικάι. Κατενθουσιασμένοι ἐκ τῆς οὐρανίας ταύτης συμφωνίας τῆς φόρμιγγος τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν ἁσμάτων τῶν Μουσῶν ἐγείρονται ἐκ τῶν θέσεων αὐτῶν καὶ ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἔρχονται πλησίον τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν Μουσῶν. Αἱ Χάριτες, αἱ Ὠραι καὶ ἡ Ἥβη, τὰ ἐπέραστα τέκνα τοῦ Διός, ἡ ὠραισιότατη καὶ χρυσοθήρονος Ἀφροδίτη καὶ ἡ

σεμνοτάτη ἀδελφή τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡ Ἄρτεμις, ἔρχονται πλησίον τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ κρατούμεναι ἐκ τῶν χειρῶν χορεύουσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν θεῶν πλήρεις ἀβρότητας καὶ χάριτος.

Ὁ Ἀπόλλων ἐνθουσιάζεται ἐκ τοῦ θεάματος τούτου καὶ κρούει ζωηρότερον τὴν φόρμιγγα αὐτοῦ. Ἡ γλυκύτης τῶν μελῶν δὲν ἔχει πλέον ὄρια. Εἶνε μεγίστη. Εἶνε οὐρανία. Οἱ θεοὶ ἀγάλλονται. Ὁ Ὀλυμπος γελᾷ. Αἱ ὑψηλαὶ κορυφαὶ αὐτοῦ καὶ τὰ δωμάτια τῶν ἀθανάτων θεῶν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἀντηχοῦσιν ἐκ τῆς θείας φωνῆς τῶν καλλιμόλπων θυγατέρων τοῦ Διὸς καὶ ἐκ τῶν γλυκυτάτων μελῶν τῆς χρυσοῦς φόρμιγγος τοῦ Ἀπόλλωνος. Οὐρανία λάμψις καταλάμπει τὸ ὠραιότατον καὶ γλυκύτατον πρόσωπον αὐτοῦ. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῆς εὐαισθήτου καὶ φιλοκάλου ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ἡ αἴγλη, ἥτις ἀπαστρέπτει ἐκ τῶν λεπτοῦφάντων καὶ στιλπνοτάτων ἐνδυμάτων τῶν χορευουσῶν θεῶν, συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ ἀπαστρέπτῃ τὸ γλυκύτατον πρόσωπον τοῦ ἐρασμιωτάτου τῶν οὐρανίων θεῶν, τοῦ Ἀπόλλωνος. Εὐφραίνεται δὲ ἡ φιλόστοργος ψυχὴ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λητοῦς, τῶν μακαρίων γονέων αὐτοῦ.

84. Ὁ Πάν.

(Ὁμηρικὸς ὕμνος εἰς Πᾶνα).

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπίστευον ὅτι ὁ Πάν ἦτο θεός, ἀλλ' ὄχι οὐράνιος. Δὲν κατῴκει εἰς τὸν ὑψηλὸν Ὀλυμπον, ὅπου κατῴκουν οὔτοι. Δὲν ἦτο ὠραιός, ὅπως ἦσαν οἱ οὐράνιοι θεοί. Ὁ Πάν ἦτο πολὺ ἄσχημος μάλιστα. Εἶχε δύο κέρατα, ῥίνα προβατώδη, πώγωνά λάσιον, πόδας αἰγίους, σκέλη τράγου καὶ οὐρανόν. Κατῴκει δὲ εἰς τὴν Γῆν. Ἔζη εἰς τὰς ἀστρογείτονας κορυφὰς καὶ τὰς χιονοσκεπεῖς φάραγγας, εἰς τοὺς βαθυσκίους ὄρυμους καὶ τὰς βαθεῖας κοιλάδας τῶν ὑψηλῶν ὄρεων. Ἔζη εἰς τὰς ἀποτόμους καὶ ἀγρίας ἀκτὰς τῶν θαλασσῶν, εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς καὶ τοὺς λιμένας, εἰς τὰς ἀνωμάλους καὶ τὰς δυσβάτους δυσχωρίας. Εὐρίσκετο πλησίον τῶν γλυκύτατα κελαρυζόντων διαυγεστάτων καὶ ὀροσερῶν πηγῶν, πλησίον τῶν ἀπαλῶς κυλιόμενων καὶ μελαγχολικῶς παφλαζόντων

ῥυακίων καὶ εἰς τοὺς λειμῶνας, ἔνθα κρόκοι καὶ ὑάκινθοι καὶ εὐώδης πόα θάλλουσιν.

Ἦτο ὅμως μουσικώτατος· τὰ αὐλήματα τῆς σύριγγος αὐτοῦ ἦσαν τόσον μελωδικά, ὥστε, ὅτε ἤυλει, εἰςίγα ὁ ψίθυρος τῶν ὑψικορύφων δρυῶν, εἰςίγα ὁ θόρυβος τῶν κυλιομένων ὑδάτων τῶν ῥυακίων καὶ τῶν ποταμῶν, ἔπαυον τὰ βληχήματα τῶν προβάτων, εἰςίγα ἡ βοή τῶν ἀγρίων ἀνέμων καὶ κατέπυον αἱ φοβεραὶ τρικυμῖαι. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς Γῆς ἄνθρωποι μετ' εὐλαβείας πολλῆς καὶ συγκινήσεως μεγάλης ἤκουον τὰ θεῖα ταῦτα αὐλήματα.

Τὰ γλυκύτατα μέλη τῆς σύριγγος τοῦ Πανὸς ἀπὸ βράχου εἰς βράχον καὶ ἀπὸ φάραγγος εἰς φάραγγα ἀντηχοῦντα ἐξήγειρον τὰς ἐκεῖ διαιτωμένας καλλιστεφάνους Νύμφας, αἵτινες ἀκράτητοι πάραυτα ἔσπευδον πρὸς τὸν Πᾶνα. Πλησίον αὐτοῦ ἐρχόμεναι ἄλλαι μὲν ἔψαλλον μετ' αὐτοῦ, ἄλλαι δὲ ἐχόρευον πλησίον τῶν ῥυακίων τῶν πηγῶν καὶ τῶν κρηνῶν. Ἀντήχει δὲ ὅλον τὸ ὄρος ἐκ τῶν γλυκυτάτων ἄσμάτων αὐτῶν. Ὁ Πᾶν ἔνθους ἐκ τῶν καλλιμόλπων ἄσμάτων καὶ ἐκ τοῦ ἀρμονικοῦ χοροῦ τῶν Νυμφῶν κατέθετε τὴν σύριγγα αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτῶν ἐχόρευεν εὐθυμότατα εἰς τοὺς μαλακοὺς λειμῶνας, ὅπου ὁ κρόκος καὶ ὁ εὐώδης ὑάκινθος καὶ ἡ χλοερὰ πόα θάλλουσι, μετὰ θαυμασίας εὐκαμφίας ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὡς τέλειος χορευτῆς πηδῶν. Ὅλον δὲ τὸ ὄρος μέχρι καὶ τῶν ὑψηλοτάτων αὐτοῦ κορυφῶν ἀντελάλει ἐκ τῶν ὕμνων τούτων τῶν Νυμφῶν, αἵτινες ὕμνουں τοὺς θεοὺς τοὺς ἀθναίτους καὶ τὸν Ὀλυμπον τὸν ὑψηλόν.

83. Αἱ Νύμφαι.

(Καθ' Ὁμηρον).

Αἱ Νύμφαι εἶνε— ὅπως ἐπίστευον οἱ ἀρχατοὶ Ἕλληνες—παρθένοι νεαραὶ καὶ πολὺ ὠραῖαι. Ἔχουσιν ὠραίους πλοκίμους καὶ εἶνε δι' ἀνθηροτάτων στεφάνων ἐστεφανωμέναι.

Αἱ Νύμφαι γεννῶνται ἐκ τῶν κρηνῶν, ἐκ τῶν δασῶν καὶ ἐκ τῶν ποταμῶν. Πληροῦσιν ὅλα τὰ μέρη, τὰ ὅποια χαριέστατα ἐκτείνον-

ται ὑπὸ τὸν γλυκὺν τῆς Ἑλλάδος Οὐρανόν. Ζῶσιν εἰς τοὺς κήπους καὶ εἰς τὰ δένδρα, εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων καὶ εἰς τοὺς χλοερούς λειμῶνας. Κατοικοῦσιν εἰς σπήλαια ὠραῖα καὶ δροσερά. Ἄγαπῶσι τὰς κρήνας, τὰ δάση καὶ τοὺς ποταμούς καὶ προστατεύουσιν αὐτά. Ἄδουσι τὴν νύκτα γλυκύτατα ἄσματα. Παίζουσιν εἰς τὸς πεδιάδας καὶ εἰς τὰς φάραγγας τῶν ὑψηλῶν ὄρεων. Πληροῦσι τὰς ἐρημίας φωνῶν, ἀκουομένων καὶ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἄδουσι καὶ χορεύουσι μετὰ τοῦ Πανός εἰς μαλακοὺς λειμῶνας, ἔνθα ὁ κρόκος καὶ ὁ εὐαίδης ὑάκινθος καὶ ἡ χλοερά πῶα θάλλουσιν. Ἄντηχοῦσι δὲ τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση ἐκ τῶν γλυκυτάτων ἄσματων αὐτῶν.

Τὰ σπήλαια, εἰς τὰ ὅποια ἔχουσι τὰς κατοικίας αὐτῶν αἱ Νύμφαι, εἶνε ἐκλεκτά. Εἶνε πολὺ ὠραῖα καὶ πολὺ δροσερά. Ἐπὶ τῆς ἐσχάρας καίεται μέγα πῦρ, εἰς τὸ ὅποσον εἶνε ἐρριμμένα εὐώδη ξύλα, κέδρος, κυπάρισσος καὶ τὰ τοιαῦτα, εὐωδιάζει δὲ ὅλος ὁ ἐκεῖ τόπος. Αἱ Νύμφαι εἰς τοὺς θαλάμους τῶν ὑφαίνουσι μὲ χρυστὴν κερκίδα καὶ ἄδουσι μελωδικώτατα. Ἐξῶθεν τῶν σπηλαίων θάλλουσι πυκνόφυλλα δένδρα, αἰγίροι καὶ εὐώδεις κυπάρισσοι, εἰς τὰ ὅποια ἔχουσι τὰς φωλεὰς τῶν πλήθη πτηνῶν, γλαῦκες, ἰέρακες, κορώναι καὶ ἄλλα τοιαῦτα πτηνά. Περὶ τὰ σπήλαια περιπλέκονται ἀνθηρόταται κληματίδες, βρίθουσαι σταφυλῶν. Πλησίον αὐτῶν κρῆναι, ἔχουσαι ψυχρὸν καὶ διαυγές ὕδωρ, ῥέουσιν ἄφθονοι καὶ περὶ αὐτὰς θάλλουσι λειμῶνες ἀνθηροί, πλήρεις ἴων καὶ διαφόρων ἄλλων εὐόσμων καὶ ὠραίων ἀνθέων.

86. Οἱ θεοί, ὁ κόσμος καὶ οἱ ἄνθρωποι.

(Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς).

Τὸ κόσμον τὸν συνέχει καὶ τὸν κυβερνᾷ ὁ Ζεὺς, ὁ ὑπάτος τῶν θεῶν. Ὁ Ἀπόλλων παρέχει εἰς τὸν κόσμον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Ἄρτεμις τὸ φῶς τῆς σελήνης. Ὁ Ποσειδῶν εἶνε κύριος τῆς θαλάσσης. Ἡ Δημήτηρ καὶ ἡ Περσεφόνη παρέχουσι τοὺς καρποὺς εἰς τὴν γῆν, ἀφαιροῦσι τούτους κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα, καὶ δίδουσι πάλιν αὐτοὺς κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος.

Ὁ φλοῖσθος τῶν κυμάτων, τὰ ὅπλα θραύονται ἐπὶ τῶν αἰγι-
αλῶν, αἱ μακρόθεν ἐρχόμεναι ἀπηχῆσεις τῶν ἄσμάτων τῶν
πτηνῶν, τῶν μυκηθμῶν τῶν διαφόρων θηρίων, τοῦ ψιθύρου τῶν σει-
ρμένων δένδρων, τῶν κελαρυσμάτων τῶν ῥυακίων καὶ ποταμῶν,
τῶν μελαγχολικῶν ἄσμάτων τῶν ποιμένων εἶνε—ὡς ἐπίστευον
οἱ ἀρχαῖοι—αὐλήματα τῆς σύριγγος τοῦ Πανός, ἄσματα τῶν
νυμφῶν καὶ ἀπηχῆσεις τῶν ποδῶν αὐτῶν κατὰ τοὺς χορούς.

Οἱ ἄνθρωποι, ὅτε τὸ πρῶτον ἐφάνησαν ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδὲν
ἐνόουν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ οὐδὲν ἐγνώριζον νὰ πράξωσιν. Ἐξῶν
ὡς ζῶα. Οὐδεμίαν τέχνην ἐγνώριζον. Δὲν ἐγνώριζον οὔτε οἰκίας
νὰ οἰκοδομήσωσιν οὔτε ἐνδύματα νὰ κατασκευάσωσιν οὔτε τὴν
γῆν νὰ καλλιεργήσωσιν οὔτε τὰ ζῶα νὰ χρησιμοποιήσωσιν. Οἱ
θεοὶ ἐδίδαξαν τὰς τέχνας καὶ ὅ,τι ἄλλο σήμερον γνωρίζουσιν
οἱ ἄνθρωποι.

Ὁ Προμηθεύς, εἷς ἐκ τῶν Τιτάνων, ἀλλὰ σύμμαχος τοῦ Διός,
ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους νὰ διακρίνωσι τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα,
τὴν πρῶϊαν καὶ τὴν μεσημερίαν, τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον, τὸν
χειμῶνα καὶ τὸ ἔαρ. Αὐτὸς ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους νὰ χρησιμο-
ποιῶσιν εἰς τὸν βίον τῶν τὰ διάφορα ζῶα, τὸν ἵππον καὶ τὸν βοῦν,
τὸν ὄνον καὶ τοὺς κύνας, τὰ πρόβατα καὶ πάντα τὰ λοιπὰ συναν-
θρωπευόμενα ζῶα. Αὐτὸς ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους τὴν χρῆσιν τῶν
ζυγῶν καὶ τῶν ζευγλῶν, τῶν σαγμάτων καὶ τῶν ἀμαξῶν, τῶν
λέμβων καὶ τῶν πλοίων. Ὁ Ἥφαιστος ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους
τὴν χρῆσιν τοῦ πυρός· νὰ θερμαίνωνται τὸν χειμῶνα, νὰ μαγει-
ρεύωσι τὰ φαγητὰ καὶ νὰ τήκωσι τὰ μέταλλα. Ἡ Ἀθηναῖα καὶ ὁ
Ἥφαιστος ἀπὸ κοινοῦ ἐδίδαξαν τοὺς ἀνθρώπους πάσας τὰς τέχνας,
τὴν οἰκοδομικὴν, τὴν τεκτονικὴν, τὴν ναυπηγικὴν, τὴν ὑφαντικὴν,
τὴν πλεκτικὴν, τὴν σκυτοτομικὴν, τὴν σιδηρουργικὴν, τὴν χαλ-
κοτυπικὴν, τὴν ὄπλοποιικὴν καὶ τὰς τοιαύτας τέχνας, διὰ τῶν
ὁποίων οἱ ἄνθρωποι ἐξημερώθησαν καὶ ἐπολιτίστησαν. Δὲν ζῶσι
πλέον ὡς ζῶα. Διὰ τοῦτο δὲ ὁ Ἥφαιστος καὶ ἡ Ἀθηναῖα προστα-
τεύουσι τοὺς τεχνίτας καὶ θεωροῦσιν αὐτοὺς ὡς ἱεροὺς ἀνθρώπους.

Ὁ Ἄρης μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἐδίδαξαν τοὺς ἀνθρώπους τὴν χρῆσιν τῶν ἀσπίδων, τῶν δοράτων, τῶν ξιφῶν, τῶν τόξων καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἔπλων, διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἄνθρωποι προστατεύουσι τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐκ τῶν θηρίων τῶν ἀγρίων καὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων τῶν κακῶν καὶ ἐξασφαλίζουσι τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν. Ὁ Ἀπόλλων καὶ αἱ Μοῦσαι ἐδίδαξαν τοὺς ἀνθρώπους τὴν κιθάραν, τὴν ᾠδὴν καὶ τὰ γράμματα, διὰ τῶν ὁποίων κατώρθωσαν οἱ ἄνθρωποι νὰ σέβωνται τοὺς γονεῖς αὐτῶν, νὰ ἀγαπῶσι τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, νὰ ζῶσι κατὰ νόμους καὶ νὰ λατρεύωσι τὸν Θεόν.

87. Ἡ Ἑλλάς.

Ἡ Ἑλλάς! ἧς τὸνομα κ' ἡ ἄποψις ἐκπλήσσει,
 Αὐτ' εἶν' ἡ χώρα τῶν θεῶν, αὐτ' ἡ πατρίς τῶν φώτων!
 Ὁ τῶν ὀρέων τῆς ζυγὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ αἴρων
 πρὸς τοὺς γλαυκοὺς τῆς οὐρανοῦς, τὰ κράτη τῶν ἀστέρων,
 λούει τὰς τόσας κορυφὰς τῶν γλαφυρῶν τοῦ νότων
 εἰς ἀερώδη θάλασσαν, εἰς κύματα αἰθέρων!
 Οἱ λόφοι τῆς, προσκλίνοντες ἡρέμα τὰς ὠραίας
 πλευράς των, ἐφ' ὧν ἄφθονος ὁ κλάδος τῆς ἐλαίας
 βλαστάνει, παύουν βαθυπῶδες ἐπὶ τῆς παραλίας,
 ἀφ' ἧς ἀκούεται, θαρρεῖς, ἀκόμη τῆς ἀθλίας
 καὶ ταλαιπώρου Σύριγγος ὁ δακρυόεις στόνος,
 μὲ τῶν κυμάτων τὴν θροὴν μιγνύμενος συγχρόνως,
 καὶ τὰς τραχείας τῶν καμπὰς εἰς τὸμμα παριστάντες
 ὑπὸ τοῦ Φοίβου ἐναλλάξ ἐπιχρυσοῦνται πάντες,
 καὶ φαίνονται, ὅταν τὸ φῶς ἐπικρατῇ τοῦ σκότου,
 ὡς κύματα κινούμενα θαλάσσης χλοοστρώτου.
 — Ἐκεῖ ἡ τῆς ποιήσεως καὶ ἱστορίας Μοῦσα
 ἀθάνατα ὀνόματα ἐπεκαθέσθη δοῦσα
 εἰς ἕκαστον τῶν λίθων τῆς, εἰς ἕκαστόν τῆς κύμα,
 κ' εἰς ἕκαστον τῶν βράχων τῆς ἡγιασμένον θρύμμα!

Ἡ κορυφή αὐτή! ὀφρὺς τοῦ Πίνδου εἶν' ἐκείνη.
 Τὸ νᾶμ' αὐτὸ τοῦ Ἀλφειοῦ τὸ στόμα τὸ ἐκχύνει!
 Πᾶς λίθος ἔχει ὄνομα, πᾶς βράχος τρόπαιόν του.
 πᾶν κῦμα ἔχει λολιάν, πᾶς τόπος τὸν θεόν του!

Ἄγγ. Βλάχος

88. Ἴον τὸ εὐῶδες.

(Φυσιολογία)

Τὸ Ἴον τὸ εὐῶδες εἶνε ἄνθος. Τὸ Ἴον τὸ εὐῶδες λέγεται καὶ Ἴον μέλαν καὶ Ἴον ἀπλῶς καὶ μενεξέξ. Τὸ Ἴον τὸ εὐῶδες εἶνε ἐν ἐκ τῶν κυριωτάτων εἰδῶν τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων Ἴων. Τὰ διάφορα εἶδη τῶν Ἴων εἶνε περισσότερα ἀπὸ ἑκατὸν πενήκοντα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ κυριώτατα εἶνε Ἴον τὸ τρίχρουν, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ πανσέξ, Ἴον τὸ λευκόν, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ λευκοῖον καὶ χεῖρανθος καὶ βιολέττα, Ἴον τὸ ἄγριον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ ἀγριοβιολέττα καὶ τοῦτο τὸ Ἴον τὸ εὐῶδες.

Τὰ φυτὰ, τῶν ὁποίων τὰ ἄνθη εἶνε τὰ ἴα, ὀνομάζονται ἰωνιαί. Αἱ ἰωνιαὶ εἶνε φυτὰ φρυγανώδη, ὅπως τὸ πήγανον, ἢ θάφανος, τὸ σέλιον, ἢ μήκων. Ἡ ἰωνιά, ἐξ ἧς ἀνθεῖ τὸ Ἴον τὸ εὐῶδες, ἔχει ῥίζαν μεγάλην ὑπόλευκον, ξυλώδη καὶ ὀζώδη, ἐξ ἧς ἐκφύονται πολλαὶ καὶ πυκναὶ ἴνες πρὸς τὰ κάτω, ἐκτὸς τοῦ χῶματος διασκορπιζόμεναι. Τὸ στέλεχος εἶνε ὑπὸ τὴν γῆν. Ὑπεράνω τῆς γῆς στέλεχος δὲν ὑπάρχει ἢ, ἐὰν ὑπάρχη ἐνίοτε, εἶνε τόσον βραχύ, ὥστε δὲν δύναται γὰ τὸ ἴδῃ τις. Ἐκ τοῦ στελέχους ἀποφύονται πολλαὶ μακροὶ παραφυάδες, συρόμεναι εἰς τὸ χῶμα, φέρουσαι φύλλα, ἐνίοτε καὶ ἄνθη καὶ ἐκ τοῦ μέρους, ἔνθα ἐπιπράνει τῆς γῆς, ῥίπτουσαι ῥίζας εἰς τὸ χῶμα. Κλάδοι καὶ κλαδίσκοι δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὴν ἰωνιὰν ταύτην· οἱ μίσχοι τῶν φύλλων καὶ οἱ ποδίσκοι τῶν ἀνθέων ἀποφύονται ἀμέσως ἐκ τοῦ ὑπὸ τὴν γῆν στελέχους. Οἱ μίσχοι τῶν φύλλων εἶνε μακροὶ καὶ ἔχουσι πλὴν τῶν φύλλων καὶ δύο μικρά, λεπτά, λογχοειδῆ παράφυλλα, ὀλίγον ὑψηλότερα τῆς

βάσεως τοῦ μίσχου τοποθετημένα καὶ ἀντικρὸν ἀλλήλων κείμενα. Τὰ φύλλα εἶνε πλατέα, ὀδοντωτὰ κατὰ τὴν περιφέρειαν, πλήρη ἰνῶν καὶ λεπτῶν τριχῶν καὶ ἔχοντα τὸ σχῆμα τῆς καρδίας. Οἱ ποδίσκοι τῶν ἀνθέων, ἀποφυσόμενοι καὶ αὐτοὶ ἀμέσως ἐκ τοῦ ὑπὸ τὴν γῆν στελέχους, εἶνε ἐπίσης μακροί, ὡς οἱ μίσχοι τῶν φύλλων, ἔχουσι καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ μέσον αὐτῶν δύο μικρὰ παράφυλλα καὶ φέρουσι κατὰ τὸ ἄκρον αὐτῶν, κυρτούμενοι ὀλίγον, τὸ ἄνθος. Ἡ κάλυξ τοῦ ἄνθους εἶνε πρασίνη καὶ συνίσταται ἐκ πέντε τὸ πολὺ μικρῶν πετάλων. Ἐκ τῶν πετάλων τούτων τῆς κάλυκος προβάλλει ἡ στεφάνη τοῦ ἄνθους, ἥτις, σύγκειται ἐκ πέντε μικρῶν τριφυερῶν καὶ εὐωδισιῶν πετάλων, λευκῶν κατὰ τὴν βάσιν, κωνῶν συνήθως κατὰ τὰ λοιπὰ μέρη, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ τέσσαρα εἶνε τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, τὸ δὲ πέμπτον, τὸ κείμενον κάτωθεν τῶν ἄλλων, μεγαλῆτερον αὐτῶν καὶ κοῖλον. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς στεφάνης εἶνε οἱ σιήμενες καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ὁ ὑπερος, στρογγύλος, κίτρινος καὶ φέρων ἄνωθεν αὐτοῦ ἐν λεπτότατον καὶ βραχύτατον νῆμα.

Τὸ φυτόν τοῦτο εὐρίσκεται εἰς πλεῖστα μέρη τῆς γῆς. Θάλλει δι' ὅλον τοῦ ἔτους, ἀποβάλλει μόνον ἐνίοτε τὰ κάτω φύλλα αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ ἐπάνω ἀνανεοῦνται πάντοτε. Εἶνε εἰς τῶν πρώτων προαγγέλων τοῦ ἔαρος, ἀνθεῖ ἀκόμῃ καὶ τὸν Ἰανουάριον, ὅταν δὲν εἶνε πολὺ βαρὺς ὁ χειμῶν. Εἶνε ζωνηρὸν καὶ ἀντέχει πολὺ. Ζῆ εἰς πολλὰ καὶ διάφορα μέρη ἐν τῷ μέσῳ τῶν βάτων καὶ τῶν θάμνων, εἰς τὰς αἰμασιὰς καὶ εἰς τὰς λόχμας, εἰς τὰς χλοερὰς πεδιάδας καὶ εἰς τοὺς ἀνθηροὺς λόφους, εἰς τὰ σκιερὰ ἄκρα τῶν δασῶν καὶ τοὺς πετρώδεις πρόποδας τῶν ὄρεων, εἰς τὰς βαθεῖας κοιλάδας καὶ εἰς τοὺς ὕδρηλους λειμῶνας. Ἀντέχει εἰς τὸν ψυχρὸν καὶ σφοδρὸν ἄνεμον τοῦ Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου καὶ εἰς τὸν καυστικὸν ἥλιον τοῦ Ἰουνίου καὶ Ἰουλίου. Ἀδξάνει καὶ εἰς τοὺς ξηροὺς τόπους, αὐξάνει καὶ εἰς τοὺς ὑφύγρους. Ἀνθεῖ καὶ εἰς τοὺς κήπους, ἀνθεῖ καὶ εἰς τοὺς δρόμους, ἀνθεῖ καὶ εἰς τὰς αἰθούσας τῶν οἰκιῶν. Ἀρέσκεται ὁμως περισσότερον εἰς τὰ σκιερὰ μέρη, εἰς τὴν ξηρὰν γῆν καὶ εἰς μετρίαν θερμοκρασίαν.

Τὸ ἴον ἔχει εὐωδίαν πολὺν λεπτὴν καὶ πολὺν εὐχάριστον. Μακρόθεν εὐωδιάζει πλείοτερον ἢ ἐκ τοῦ πλησίον. Τὸ πρῶτ' εὐωδιάζει πολὺ, ὅσον ὅμως πλησιάζει ἢ μεσημβρία, τόσον ἢ εὐωδία αὐτοῦ ἐλαττοῦται, ὅτε κατὰ τὴν μεσημβρίαν σχεδὸν καθόλου δὲν εὐωδιάζει. "Ὅταν ἀναμιχθῇ μετ' ἄλλων ἀνθέων, ἢ εὐωδία αὐτοῦ εἶνε πολὺ ὀλίγον αἰσθητή· πνίγεται ἀπὸ τὴν εὐωδίαν τῶν ἄλλων." Ὅταν μαρανθῇ ἢ ξηρανθῇ ἀποβάλλει τὴν εὐωδίαν αὐτοῦ· δὲν τὴν διατηρεῖ, ὅπως διατηρεῖ αὐτὴν τὸ ῥόδον.

Τὸ εὐῶδες τοῦτο ἴον εἶνε ἀνθύλλιον χαριέστατον· τὰ μικρὰ πέταλα αὐτοῦ εἶνε ἀπαλώτατα, τὸ χροῶμα θεκτικώτατον καὶ ἢ εὐωδία λεπιοτάτη καὶ γλυκυστάτη. Οἱ ἄνθρωποι τιμῶσιν αὐτὸ πολὺ καὶ ἀγαπῶσιν αὐτὸ ὑπερβολικά. Τινὲς πιστεύουσιν ὅτι ὁ Θεὸς ὁ ἴδιος ἔρριψεν αὐτὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Πάντες δὲ κατατάσσουσιν αὐτὸ μετὰ τοῦ μᾶλλον ὑπερηφάνου καὶ μεγαλοπρεποῦς ἄνθους τῆς γῆς, τοῦ ῥόδου. Πάντες χαίρουσιν, ὅταν ἐμφανίζηται ἐπὶ τῆς γῆς, διότι προαναγγέλλει τὸ γλυκὺ καὶ εὖοσμον ἔαρ. Πάντες αἰσθάνονται μεγίστην συμπάθειαν πρὸς αὐτό, διότι μετὰ μεγίστης ταπεινοφροσύνης, χωρὶς νὰ ὑπόνη τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ φαίνεται, χωρὶς νὰ ὑπερηφανεύηται καθόλου διὰ τὰ κάλλη καὶ διὰ τὴν εὐωδίαν καὶ διὰ τὰ λοιπὰ χαρίσματα αὐτοῦ, κεκρυμμένον κάτωθεν τῶν θάμνων καὶ τῶν βάλτων, διαχέει τὴν γλυκυστάτην καὶ λεπιοτάτην εὐωδίαν αὐτοῦ εἰς ὅλον τὸν πέριξ τόπον καὶ εὐχαριστεῖ τοὺς διαβάτας, χωρὶς νὰ ἔχη τὴν ἀπαίτησιν νὰ τὸ ἴδῃ ἢ νὰ τὸ θαυμάσῃ τις. Οἱ ἄνθρωποι περιποιοῦνται αὐτὸ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας καὶ μετὰ μεγίστης ἀγάπης εἰς τοὺς κήπους καὶ εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν. Κατασκευάζουσιν ἐξ αὐτῶν ἀνθοδέσμας, τὰς ὁποίας τὰ εὐσεβῆ τέκνα προσφέρουσιν εἰς τοὺς φιλοστόργους γονεῖς κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ ὀνόματος αὐτῶν. Δι' αὐτῶν κοσμοῦσι τὰ στήθη αὐτῶν αἱ νεάνιδες καὶ οἱ νεαῖοι. Κοσμοῦσι τὰς αἰθούσας κατὰ τὰς πανηγυρικὰς ἡμέρας. Πλέκουσιν ἐξ αὐτῶν στεφάνους, τοὺς ὁποίους τοποθειοῦσιν εἰς τὰ φέρετρα καὶ εἰς τοὺς τάφους τῶν προσφιλῶν αὐτοῖς ὄντων, τὰ ὁποία ἀπέρχονται ἐκ τοῦ

κόσμου τούτου. Κοσμοῦσι τὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰς οἰκίας καὶ στολίζουσι καὶ θραίνουσι κατὰ τὴν μεγίστην καὶ συγκινητικωτάτην ἑορτὴν τῆς Χριστιανοσύνης, κατὰ τὴν μεγάλην Παρασκευὴν, τὸν ἐπιτάφιον τοῦ λυτρωτοῦ τοῦ κόσμου.

Πλὴν τούτων τὸ Ἴον τὸ εὐῶδες εἶνε καὶ ὠφέλιμον εἰς τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων. Τὸ γλυκὺ μέλι, τὸ ὁποῖον ἔχουσι τὰ ἄνθη αὐτοῦ, τρέφει τὰς πεταλούδας καὶ τὰς μελίσσας, αἵτινες ἀπὸ ἴου εἰς Ἴον πειῶσαι ἀπορροφῶσιν αὐτό. Τὸ ἄρωμα αὐτοῦ μεταχειρίζονται οἱ μυρμηκοὶ πρὸς κατασκευὴν τῶν ἀρωμάτων αὐτῶν. Τὸ σιρόπιον, τὸ ὁποῖον γίνεται ἐξ αὐτῶν, ὠφελεῖ εἰς τὴν καταστολὴν τοῦ βηχός· αἱ ῥίζαι αὐτοῦ, ὅταν ξηρανθῶσι, δίδονται εἰς τὰ νήπια καὶ τὰς μασῶσι, καὶ οὕτω διευκολύνεται ἡ ὄδοντοφυΐα αὐτῶν.

89. Τὸ Ἴον.

Ἄδετε, ἄδετ' ἐκεῖ τὸ Ἴον ὑποκάτω ἔς τὴν σκιά,
ἄδετε δροσερὸν τὸ Ἴον πόσπν χύνει εὐωδιά. . .
Εἰς τὸ χῶμα τὴ ζωὴ του χρεωστεῖ καὶ τὴ δροσιά,
ἔς τὸν Θεὸν τὴν ὑπαρξίν του κ' εἰς τὸ φῶς τὴ φορεσιά.
Ἄδετε τί ὠραῖον Ἴον! μὴ τὸ κόψητε, παιδιά.
Πῶς στολίζει τὸ πεδίον, πῶς εὐφραίνει τὴν καρδιά.

Γ. Α. Κουντούρης.

90. Τὸ ἀγροτικὸν ἀνθύλλιον.

Μικρόφυλλον ἀγροτικὸν ἀνθύλλιον,
μακρὰν τοῦ κόσμου, τῶν θνητῶν μακρὰν,
ἐθέρμαινεν ἠρέμα εἰς τὸν ἥλιον
φαιδρὸν τὴν ὑπαρξίν του τὴν μικράν.
Δρόσοι νυκτὸς τὸ ἔλουον οὐράναι
ὑπὸ τῶν ἀστρων τὴν μαρμαρυγὴν,
καὶ εὐχρῶα πλήρη ζωῆς ἐτάνυε
τὰ νέα πέταλά του τὴν αὐγὴν.

Ἄορατον, ἀγνώριστον, ἀφθόνητον,
 Τὸν κόσμον τῶν θνητῶν τὸν ἀγνοεῖ
 εὐδαιμον δὲν τὸ φθάνουσιν οἱ στόνοι των,
 κ' εἶν' ἡ ζωὴ αὐτοῦ . . ἄνθους ζωή.
 Ἄλλ' αἴφνης, οἴμοι! διαβάτου ὄμματα
 ἀπίντησαν τὸ κάλλος τῶν ἀγρῶν,
 κ' ἐξήλευσαν τὰ χαροπά του χρώματα,
 τῶν φύλλων του τὸ χεῖλος τὸ ὑγρόν.
 Τὸ ἔκοψ' ὁ σκληρός! Μόνον παράπονον
 ἄφῃσ' ἐν δάκρυ τᾶνθος τὸ μικρόν,
 κ' ἐτάφη ἐτι ζῶν εἰς κόλπον ἄπονον
 καὶ τὸ πρὶν θάλλον ἔκειτο νεκρόν.

Ἄγγ. Βλάχος.

Η'. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΙΣ—ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΦΥΣΙΚΑ

(Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς).

91. Τὸ ἔαρ.

(Πίνδαρος, Διθύραμβος, ἀπόσπ. 75).

Ὅταν αἱ χαριέσταται Ὠραι λαμπροφοροῦσαι ἀνοίγωσι τὸν ὠραῖον θάλαμον αὐτῶν, οἱ ἄνεμοι πνεοῦσιν ἀπαλῶς καὶ ἐπάγουσιν εἰς τὸν κόσμον τὸ εὖοσμον ἔαρ.

Ἐκ τῆς ἀπαλότητος τῶν ἀνέμων ἐννοοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἦλθε τὸ ἔαρ. Τί ἕξοχος πανήγυρις τῆς φύσεως! Αἱ Ὠραι σκορπίζουσιν ἐκ τοῦ θαλάμου αὐτῶν φυτὰ ὠραιότατα καὶ εὐωδέστατα. Ἄνθη ἴων τρυφερώτατα καλύπτουσι τὸ πρόσωπον τῆς ἐρασιμιωτάτης γῆς. Ῥόδα στέρουσι τοὺς ἀνθρώπους. Αὐλήματα μελωδικώτατα καὶ ἄσμαατα γλυκύτατα πληροῦσι τὸν ἀέρα. Πανταχοῦ δὲ ἀντηχοῦσι τὰ βήματα τῶν εὐθύμων χορευτῶν, πανηγυριζόντων τὴν μεγάλην ταύτην ἑορτὴν τῆς φύσεως.

92. Τὸ θέρος.

('Αλκαῖος, ἀπ. 39).

Κατάβρεχε τὴν γλῶσάν σου καὶ τὰ στήθη σου. Ὁ ἥλιος, τὸ φλογερὸν ἄστρον τῆς ἡμέρας, ἔχει ἤδη ἀνατείλῃ. Παντάπασι δὲν εἶνε εὐχάριστος ἡ ὥρα αὕτη τοῦ ἔτους. Πάντα κáιονται. Πάντα διψῶσιν. Αἱ πεδιάδες καίονται. Ἐὰ δένδρα καὶ ἡ πόα ξηραίνονται. Ἐκ τοῦ βάθους τοῦ δάσους ἀκούεται μόνον ἡ λιγυρὰ φωνὴ τοῦ τέττιγος, ἐκχεομένη ἐκ τῶν πτερύγων αὐτοῦ. Αἱ ἄκανθαι ἀνθοῦσιν. Οἱ ἄνθρωποι λεπτύνονται καὶ ἐκνευρίζονται, διότι τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ γόνατα αὐτῶν φλογίζει ὁ κρυστακὸς ἥλιος.

93. Ὁ Κολωνός.

(Σοφοκλῆς, Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῷ, 668—795).

Τῆς πλουσίας καὶ κραταιᾶς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν εἶνε ὁ πάγκαλος Κολωνός ἡ λαμπροτάτη ἐξοχή. Ἄπ' ἄκρου εἰς ἄκρον στίλβει ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Αἱ χλοεραὶ καὶ πυκνόφυλλοι νάπαι αὐτοῦ εἶνε δροσερώταται. Οὔτε αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου οὔτε ὁ ἄνεμος ἔχουσιν εἰσδύσει ποτὲ ἐκεῖ. Εἰς τὸν ἥρεμον καὶ σύνδενδρον τοῦτον τόπον, ὑπὸ τὰ πυκνὰ φύλλα τοῦ ὠραίου κισσοῦ ἔχει ἡ καλλιπέλαδος ἀηδὼν τὴν προσφιλεῖ αὐτῆς κατοικίαν. Ἐνταῦθα ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον καὶ ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον πετῶσα ἀνοίγει τὸ θεῖον αὐτῆς στόμα καὶ ἄδει τὸ μελαγχολικὸν καὶ γλυκύτατον ἄσμα αὐτῆς. Ὅλος ὁ τόπος ἀντιλαλεῖ ἐκ τῶν θεῶν ἄσματων αὐτῆς. Ἐνταῦθα διαμένει εὐχαρίστως ὁ θεὸς Διόνυσος καὶ αἱ τροφοὶ αὐτοῦ, αἱ καλλιστέφανοι Νύμφαι. Θάλλει δὲ ὑπὸ τὴν δρόσον τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ χαριέστατος νάρκισσος μὲ τὰ ὠραῖα ἐλικοειδῆ ἄνθη αὐτοῦ. Ὁ νάρκισσος, τὸ εὐμορφὸν ἄνθος, μὲ τὸ ὁποῖον στέφουσι τὰς σεμνὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἡ θεὰ Δήμητρα καὶ ἡ ὠραία κόρη αὐτῆς Περσεφόνη. Θάλλουσι δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλα ἄνθη πάμπολλα μικρὰ καὶ εὐμορφῶν, κίτρινῶν, ἐρυθρῶν, κυανῶν, λευκῶν, πάντα θαλλερά, πάντα ὡς χρυσὸς ἀπαστράπτοντα.

Ἐξοχὴ θαυμασιά! Τόπος θεῶν! Κρῆναι πλεῖσται ἀκατάπαυ-

στα βέουσι. Τὰ δροσερὰ καὶ κρυσταλλώδη ὕδατα αὐτῶν ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀκκταπαύστως βέοντα ποτίζουσι τὴν ἱερὰν ταύτην γῆν καὶ τρέφονται πλέον τὰ ἄνθη καὶ αὐξάνουσι τὰ δένδρα καὶ στίλβουσι τὰ φύλλα καὶ γίνονται πάντα ὠραῖα καὶ θαλερά. Εἰς τοιοῦτους τόπους αἱ σεμναὶ Μοῦσαι καὶ ἡ χρυσοῦς Ἀφροδίτη πολὺ εὐχαρίστως μένουσιν. Θάλλει δὲ προσέτι κατὰ τὸν τόπον τοῦτον ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ καὶ φυτὸν τι ὅλως διόλου ἄγνωστον εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ εἰς τὴν μεγάλην Πελοπόννησον. Φυτὸν, τὸ ὅποῖον δὲν ἐφύτευσαν χεῖρες ἀνθρώπιναι, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεός, ἡ ἀειθαλῆς δηλ. καὶ κερποφόρος ἐλαία, τὸ ἱερὸν δένδρον, τὸ ὅποῖον ἐξόχως ἀγαπᾷ ἡ Ἀθηναῖα καὶ θερμῶς προστατεύει ὁ μέγας Ζεὺς, βάρεως τιμωρῶν πάντα, ὅτις ἤθελε τολμήσῃ νὰ βλάψῃ αὐτό.

94. Τὰ Τέμπη.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία Γ'. 1).

Τὰ Τέμπη εἶνε μία τῶν ὠραισιτάτων τοποθεσιῶν τῆς γῆς.

Μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης, τῶν δύο τούτων ὑψηλοτάτων τῆς Θεσσαλίας ὄρέων, ὑπάρχει ἄνοιγμα στενόν, διὰ τοῦ ὁποίου βέει ὁ Πηνειὸς ποταμὸς. Τὸ ἄνοιγμα τοῦτο ἔχει μῆκος τεσσαράκοντα σταδίων, 7,400 ὀργυιῶν δηλ., καὶ πλάτος ποὺ μὲν ἑκατὸν ποδῶν, ποὺ δὲ ὀλίγον τι περισσότερον.

Ἡ καλλονὴ καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ τόπου τούτου εἶνε ἀπερίγραπτος! Ἀριστερά, καθὼς κατέρχεται τις ἐκ τῆς Θεσσαλίας πρὸς τὴν θάλασσαν, ὑψοῦται μεγαλοπρεπέστατος μέχρι τῶν ἄστρον ὁ περίφημος εἰς ὅλον τὸν κόσμον Ὀλυμπος· τὸ ὕψος καὶ ὁ ὄγκος αὐτοῦ εἶνε καταπληκτικά! Ἐπὶ τῶν πολλῶν καὶ ἀποτόμων βράχων αὐτοῦ, εἰς τοὺς ὁποίους φανερώτατα διακρίνονται τὰ ἔχνη ἀπείρων κεραυνώσεων, ἔχουσι τὰς φωλεὰς αὐτῶν οἱ ἀετοί, οἵτινες οὐχὶ σπανίως φαίνονται καὶ ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν ὀδοιπόρων πετῶντες εἰς τὸ ἀπέραντον ἐκεῖνο χάος. Δεξιὰ ὑψοῦται ἡ Ὀσσα μέχρι τῶν ἄστρον καὶ αὐτὴ ὑψηλὴ, ἀλλὰ ἡμερωτέρα, πλήρης δένδρων ὑψηλοτάτων.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων μεγαλοπρεπεστάτων ὄρέων ἐκτείνεται

(ΤΑΞΙΣ Δ').

στενωτάτος τις χώρος και ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ἤρεμος και μεγαλοπρεπῆς ῥέει ὁ Πηνειὸς ποταμὸς. Ἐνθεν και ἔνθεν πανταχοῦ δένδρα ὑψηλά και πυκνόφυλλα. Ὁ κισσὸς πυκνότατος και θαλερώτατος περιελίσσεται περὶ τοὺς κορμούς και τοὺς κλώνας τῶν δένδρων ἀπὸ τῆς ῥίζης μέχρι τῆς ὑψηλοτάτης κορυφῆς αὐτῶν. Φαίνονται δὲ καταπράσινα τὰ δένδρα. Οὐδαμοῦ διακρίνεται μέρος ξυλωδες. Οἱ βράχοι εἶνε κεκαλυμμένοι ὑπὸ χόρτων πυκνοτάτων. Πέτρα και χῶμα οὐδαμοῦ φαίνεται. Ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν ἄλλο βλέπει ἢ ὄγκους καταπρασίνους παμμεγίστους. Θέαμα θαυμάσιον και τερπνότατον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς! Κατὰ τὰ χαμηλότερα μέρη τῶν ὄρεων θάλλουσιν ὑψηλότατα και θαλερώτατα δένδρα και σκιαδες ἄπειροι, πολὺ εὐχάριστοι εἰς τοὺς ὀδοιπόρους και ἐν γένει εἰς πάντας τοὺς ἐκεῖ καταφεύγοντας κατὰ τὸ θέρος. Κρῆναι πολλαὶ ἔνθεν και ἔνθεν ἀδιακόπως ῥέουσι, πηγαὶ κατὰ χιλιάδας ἀναβλύζουσι, ῥυάκια ἄπειρα κυλίουσι τὰ ψυχρὰ και καθαρὰ ὕδατα αὐτῶν διὰ μέσου τῶν πυκνοτάτων δένδρων και κάτωθεν τῆς ἀνηροτάτης και παχυτάτης χλόης. Αἱ πέρδικες και οἱ κόσσυφοι, αἱ ἀκανθυλλίδες και αἱ ἀηδόνες και ἕλον τὸ θεῖον γένος τῶν χαριστάτων ὠδικῶν πτηνῶν ἀπὸ πρωΐας μέχρι βαθείας νυκτὸς κατὰ χιλιάδας και μυριάδας ἐπὶ τῶν δένδρων καθήμενα ψάλλουσιν ἀμιλλώμενα ποῖον νὰ κελαδήσῃ γλυκύτερον τοῦ ἄλλου. Ἄργα ἄργα δὲ και ἀπαλά ἀπαλά, ὡς ἔλαιον, κυλίου τὰ ὕδατα αὐτοῦ διὰ μέσου τῶν ὠραιοτάτων τούτων Τεμπῶν ὁ βαθὺς Πηνειὸς. Ἡ δὲ σκιά, ἡ γινομένη ὑπὸ τῶν ὑψηλοτάτων και πυκνοφύλλων δένδρων, τῶν πυκνότατα παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ πεφυτευμένων, εἶνε παχυτάτη. Αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ποτὲ δὲν διαπερῶσι τὸ πυκνὸν φύλλωμα τῶν ὑψικορύφων τούτων δένδρων, διὸ και πλέουσι τὸν ποταμόν, και ἐν τῷ μέσῳ τοῦ καυστικωτάτου θέρους, οἱ πλέοντες ὑπὸ σκιάν παχεῖαν και δροσεράν.

Ἐνταῦθα συνέρχονται και πανηγυρίζουσι και διασκεδάζουσιν οἱ ἄνθρωποι οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ περίχωρα, ἀποθαυμάζοντες τὴν καλλονὴν και τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς λαμπρᾶς ταύτης φύσεως.

95. Τρικυμία.

(Ὅμηρος, Ὀδύσσεια ε, 291—451. μ. 396 καὶ ἐξῆς).

Ὁ Ὀδυσσεύς, βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μεγάλην κατὰ τῆς Τροίας ἑλληνικὴν ἐκστρατείαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀγαμέμνονος, τοῦ βασιλέως τῶν Μυκηνῶν. Δέκα ἔτη διήρκεσεν ὁ πόλεμος οὗτος, κατὰ τὸν ὅποσον ὁ Ὀδυσσεύς ἀνεδείχθη εἰς τῶν γενναιοτάτων καὶ συνετωτάτων στρατηγῶν. Μετὰ τὸ δέκατον ἔτος ἐκυριεύθη ἡ Τροία καὶ ὁ πόλεμος ἔλαβε τέλος, μεθ' ὃ ἕκαστος ἔσπευθε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Τότε καὶ ὁ Ὀδυσσεύς εἰσηλθεν εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν πατρίδα του. Δέκα ἔτη ἐτάλαιπωρήθη καὶ τελευταῖον, ὅτε ἐπλησίαζεν εἰς τὴν πατρίδα του Ἰθάκην, ὑπέστη ἔξωθεν τῆς νήσου τῶν Φαιάκων ναυάγιον φρικτόν.

Ὀδυσσεύς

Ἐπλεεν ὁ Ὀδυσσεύς μόνος, κατὰμονος, ἐπὶ μιᾷς μικροτάτης καὶ ἀσθενεστάτης σχεδίας. Ὁ Ποσειδῶν εἶδεν αὐτόν· ἐξωργισμένος δ' ἔκ τινων ἀμαρτιῶν αὐτοῦ συνάγει πάραυτα τὰς νεφέλας, ἐμβάλλει τὴν τριαινᾶν αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, ταράσσει τὸν πόντον, θέτει εἰς κίνησιν πάσας τὰς θυέλλας καὶ τὰς καταιγίδας, καλύπτει τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν διὰ πυκνοτάτης ὁμίχλης καὶ χύνει ἐξ οὐρανοῦ σκότος βαθύ. Πάντες οἱ ἄνεμοι, ὁ Εὖρος, ὁ Νότος, ὁ σφοδρὸς Ζέφυρος καὶ ὁ ὀρμητικὸς Βορρᾶς ἐμπίπτουσιν ὁμοῦ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀναταράττουσιν αὐτὴν μέχρι τοῦ πυθμένος. Τὰ κύματα κινδυνεύουσι νὰ φθάσωσι τὰ ἄστρα. Τετέλεσται! Μέγα κύμα μετὰ μανίας πολλῆς πίπτει κατὰ τῆς σχεδίας τοῦ Ὀδυσσεύος καὶ κατασειεὶ αὐτήν. Τὸ πηδάλιον φεύγει ἐκ τῶν

χειρῶν αὐτοῦ, ὁ ἴστις καταθραύεται καὶ ὁ δυστυχῆς ἄνθρωπος ἐκσφενδονίζεται εἰς τὰ ἄγρια κύματα. Ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπὸ τὰ κύματα πηλαίει πρὸς τὸν θάνατον. Μετὰ πολλὴν δὲ ὥραν φαίνεται πάλιν ἐπὶ τῶν κυμάτων ἐπιπλέων. Ἀπηλπισμένος ἀποπτύει ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ τὴν πικρὰν θάλασσαν, ἣτις ὡς ποταμὸς ἔτρεχεν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του. Κολυμβῶν καὶ παλαίων πρὸς τὰ ἄγρια κύματα φθάνει τὴν σχεδίαν, κάθηται ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς καὶ ἀπηλπισμένος περιμένει τὸν θάνατον. Τὰ κύματα εἶνε μεγάλη, ἡ σχεδία φέρεται ἐπ' αὐτῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν παίγιον τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων.

Οὐδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας. Ὁ Ποσειδῶν εἶνε ἐξωργισμένος. Δὲν θέλει νὰ σωθῇ ὁ Ὀδυσσεύς! Ἄλλο κύμα μέγα, φοβερόν, ὀγκῶδες, μετὰ μανίας περισσοτέρας ἢ τὸ πρότερον ἐκσφενδονίζει αὐτὸν ἐκ δευτέρου εἰς τὴν ἐξηγηριωμένην θάλασσαν. Ἡ σχεδία γίνεται χίλια κομματια, τὰ ὁποῖα διασκορπίζονται εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ Ὀδυσσεύς κατορθώνει καὶ λαμβάνει ἐν ἑξ αὐτῶν, ἀναβαίνει ἐπ' αὐτοῦ, ἐκδύεται τὰ ἐνδύματά του, πίπτει πρηνῆς εἰς τὴν θάλασσαν, ἀνοίγει τὰς χεῖράς του καὶ κολυμβῶν προσπαθεῖ νὰ σωθῇ.

Δύο ἡμέρας καὶ δύο νύκτας παλαίει πρὸς τὰ κύματα, ὅτε ἐν τῷ μεταξύ ὑψωθείς ὑπὸ μεγάλου τινὸς κύματος βλέπει μακρὰν κειμένην τὴν φιλόξενον καὶ ὠραίαν νῆσον τῶν Φαιάκων. Γλυκυτάτη ἐλπίς καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ἐντείνει τὰς δυνάμεις καὶ κολυμβῶν ζωηρότερον σπεύδει νὰ πατήσῃ τὸν πόδα αὐτοῦ εἰς τὴν ξηράν.

Ἄλλὰ τοῦ Ποσειδῶνος ἡ ὀργὴ εἶνε μεγάλη, δὲν ἐλαττοῦται. Ὁ δυστυχῆς ἄνθρωπος εἶνε πλησίον τῆς ξηρᾶς. Εἶνε τόσον πλησίον, ὅσον δύναται νὰ ἀκουσθῇ ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλ' αἴφνης βοὴ δυνατὴ ἀκούεται ἐκ τῶν σπιλάδων τῆς θαλάσσης. Τὸ μέγα κύμα μωκᾶται σκορπιζόμενον εἰς τὴν ξηράν. Ὁ ἀφρὸς τῆς θαλάσσης ὑψοῦται μέχρι τοῦ οὐρανοῦ καὶ καλύπτει πάντα. Οὐδὲν ἄλλο φαίνεται ἢ ἀφρὸς καὶ βράχοι. Ποῦ λιμὴν, ποῦ ὄρμος, ποῦ αἰγιαλός! Πανταχοῦ τῆς ἀκτῆς ἀπότομα ἀκρωτήρια, ἄγριοι βράχοι, τραχεῖαι ὑφα-

λοι! Εἰς χιλιάδας κομμάτια θὰ ἐσχίζετο ὁ δυστυχής, ἐὰν ἐρρίπτετο ἐπὶ τῆς ἀγρίας ταύτης ἀκτῆς. «Θεέ μου! Θεέ μου!», λέγει ὀδυρόμενος ὁ Ὀδυσσεύς. Νὰ πλησιάζω εἰς τὴν ξηρὰν καὶ νὰ θραυσθῶ εἰς τὴν ἀγρίαν ἀκτὴν! Τί θὰ γείνω; Ἡ θάλασσα μάνεται! Ἐγὼ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς γυμνός, νῆστις, ἄγρυπνος, ἐξησθηνημένος! Εἰς τὴν ἀκτὴν βράχοι ἀπότομοι καὶ ὀξύτατοι καὶ πέτραι τραχύταται! Τὸ κύμα βρυχᾶται! Ἡ θάλασσα βαθυτάτη! Νὰ στηριξῶ τοὺς πόδας μου δὲν εἶνε δυνατὸν. Ἄν τὸ μέγα κύμα μὲ ἀρπάσῃ καὶ μὲ ἐκσφενδονίσῃ κατὰ τῶν βράχων, τὸ τέλος μου θὰ εἶνε οἰκτρὸν. Ἄν κολυμβήσω ὀλίγον περαιτέρω, ζητῶν νὰ εὕρω φιλόξενόν τινα καὶ οὐχὶ τόνον ἀγρίαν παραλίαν, φοβοῦμαι μὴ μὲ ἀρπάσῃ ἢ θύελλα καὶ μὲ φέρῃ τὸν ταλαίπωρον πάλιν εἰς τὸ μέσον τοῦ πόντου. Καὶ ἂν μὲ φάγῃ κἀνὲν κῆτος ἀθηπράγον, ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια τρέφονται εἰς τὴν θάλασσαν; Ἄ! βαρὺς, πολὺ βαρὺς εἶνε ὁ θυμὸς τοῦ Ποσειδῶνος». Καί, ἐνῶ ἐσυλλογίζετο ταῦτα, κύμα ἀγριὸν ρίπτει αὐτὸν εἰς τὴν τραχεῖαν ἀκτὴν. Ἐκτείνει τὰς χεῖρας καὶ προφθάνει ὁ δυστυχής νὰ στηριξῆ αὐτὰς στερεὰ ἐπὶ τῶν βράχων· ἄλλως αἱ σάρκες αὐτοῦ θὰ ἐσχίζοντο καὶ τὰ ὀστέα αὐτοῦ θὰ ἐγίνοντο θρύμματα.

Τὸ πρῶτον κύμα παρέρχεται· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἄλλο κύμα ἀγριώτερον αὐτοῦ φθάνει. Ἀποσπᾷ τὸν δυστυχῆ ἀπὸ τῶν βράχων, ἐκσφενδονίζει αὐτόν, ἔχοντα πλέον τὰς χεῖράς του κατεσχισμένας, εἰς τὸ μέσον τοῦ βαθυτάτου πόντου καὶ καλύπτει αὐτόν ἐντελῶς. Πολλὴν ὥραν ἔμεινε ὑπὸ τὰ ὕδατα. Τέλος ἀναφαίνεται πάλιν ἐπὶ τῶν κυμάτων. Ἄλλ' ἡ παραλία δὲν εἶνε πλέον πλησίον. Εἶνε ἤδη μακρὰν ἀρεκέα. Ἀγωνίζεται, παλαίει, θέλει νὰ σωθῆ, κολυμβᾷ ἀδιακόπως ὀλίγον λοξὰ καὶ μὴ ἀκολουθῶν τὴν φορὰν τῶν εἰς τὴν ξηρὰν κατευθυνομένων κυμάτων, ὅτε μετὰ ἀγῶνας ἀπελπιστικούς διακρίνει ἐκεῖ που πλησίον τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ τινος. Τὸ μέρος φαίνεται εἰς αὐτόν πολὺ κατάλληλον, ὅπως ἐξελεθῆ. Βράχους δὲν ἔχει, ἀνεμοὶ δὲν ταράττουσιν αὐτό. Ἐκεῖ λοιπὸν κατευθύνεται κολυμβῶν καὶ οὕτω σώζεται ἐπὶ τέλους ὁ δυστυχής, ἀφοῦ τόσα ὑπέφερεν.

96. Ὁ κῆπος τοῦ Ἀλκίμου.

(Ὅμηρος, Ὀδύσσεια η. 80 κ. ἐξ.)

Ἀφοῦ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐσώθη ἐκ τοῦ ναυαγίου, μετ' ὀλίγον ὠδήγηθη πρὸς τὸν Ἀλκίμου τὸν βασιλέα τῶν Φαιάκων. Ὅτε ἐπλησίασεν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔμεινεν ἐκστατικός ἐκ τῆς ὠραιότητος αὐτῶν. Ἔστιλβον οἱ τοῖχοι, αἰθύραι καὶ ἡ ὀροφή, ὅπως στίλβει ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἰστάμενος ἔξωθεν τῆς πύλης τῶν ἀνακτόρων ἔχθαμβος παρατηρεῖ ἄλλοτε μὲν τὰ περίξ τῶν ἀνακτόρων καὶ ἄλλοτε τὰ ἐντὸς αὐτῶν. Τὰ ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων ἦσαν λαμπρὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ περίξ αὐτῶν δὲν ἦσαν κατώτερα.

Ἐμπροσθεν τῶν ἀνακτόρων ὑπῆρχεν αὐλή καὶ μετ' αὐτὴν κῆπος πολὺ ὠραῖος τετραγωνικός, ἀρκετὰ μέγας καὶ πανταχόθεν περιπεφραγμένος. Ὁ κῆπος οὗτος ἦτο διηρημένος εἰς τρία μέρη. Ταῦτα διεκρίνοντο πολὺ καλὰ ἀπ' ἀλλήλων. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος ὑπῆρχον μόνον ὀπωροφόρα δένδρα, πυκνόφυλλα καὶ πολὺ θαλερά· ἀπιδέαι, ροιαί, μηλέαι, συκαῖ, ἐλαταί, βρίθουσαι ὀπωρῶν ὠραιότητων καὶ γλυκυτάτων. Τὰ δένδρα ταῦτα δὲν ἦσαν, ὅπως εἶνε τὰ ἄλλα δένδρα τοῦ κόσμου. Αὐτὰ κατὰ πάσας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ τὸν χειμῶνα ἀκόμη, ἔφερον ἄνθη καὶ ὠρίμους καρπούς. Ἐπνεεν ἀκαταπαύστως μαλακὸς Ζέφυρος καὶ εἷς τινα δένδρα ἐφύοντο ἄνθη καὶ εἰς ἄλλα ὠριμάζον οἱ καρποί. Τὰ ἄπια, τὰ μῆλα καὶ τὰ σῦκα ὠριμάζον ὄχι ὅλα συγχρόνως, ἀλλὰ τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, οὕτως ὥστε δι' ὅλου τοῦ ἔτους ὑπῆρχον εἰς τὰ δένδρα στιλπνοὶ καὶ ὠριμοὶ καρποί.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος ἦτο πεφυτευμένη ἄμπελος, βρίθουσα σταφυλῶν. Ἡ ἄμπελος αὕτη δὲν ἦτο, ὅπως εἶνε αἱ ἄλλαι ἄμπελοι τοῦ κόσμου. Αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς οὔτε πᾶσαι συγχρόνως ὠριμάζον οὔτε πᾶσαι συγχρόνως ἦσαν ἄωροι οὔτε πᾶσαι συγχρόνως ἐξέλειπον. Ἐδῶ, εἰς τὴν ἄμπελον ταύτην, ἄλλαι μὲν σταφυλαὶ εἶχον ἤδη ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ὠριμάση, ἀλλ' ἔμενον εἰς τὰ κλήματα καὶ ἐξηραίνοντο ὑπὸ τοῦ ἡλίου· ἄλλαι ἦσαν ἤδη ὠριμοὶ καὶ ἐτρύγων

αὐτὰς οἱ τρυγηταί· ἀλλὰ εἶχον ἤδη τρυγηθῆ καὶ ἀπέθλιβον ταύτας οἱ ἐργάται εἰς τοὺς ληνοὺς, ἀλλὰ ἦσαν ὅλως δισόλου ἄωροι, μόλις τότε βίψασαι τὰ ἀνθη αὐτῶν, καὶ ἀλλὰ μόλις τότε ἤρχιζον νὰ ὑποπερκαίωσιν. Αἱ σταφυλαὶ δι' ὅλου τοῦ ἔτους δὲν ἔλειπον. Ὑπῆρχον πάντοτε.

Τὸ τρίτον μέρος ἦτο εἰς τὸ βάθος τοῦ κήπου. Εἰς αὐτὸ ἦσαν πεφυτευμένα παντὸς εἶδους λαχανικὰ καταπράσινα καὶ θαλερώτατα, διατηρούμενα δι' ὅλου τοῦ ἔτους τρυφερά καὶ στιλπνά. Ἐδῶ ἔρρεον καὶ δύο κρήναι. Τὸ ὕδωρ τῆς μιᾶς ἐχύνετο εἰς αὐλάκια, τὰ ὅποια διεκλαδίζοντο εἰς πάντα τὰ μέρη τοῦ κήπου καὶ ἐπότιζον αὐτόν· τὸ δὲ ὕδωρ τῆς ἄλλης δι' ὑπογείων ὀχετῶν, ὑπὸ τὸ ἔδαφος τῆς αὐλῆς ἐκτεινομένων, διωχετεύετο εἰς τὰ ἀνάκτορα διὰ τὰς διαφόρους χρείας αὐτοῦ. Ὠραῖα καὶ θαυμαστά πάντα!

97. Ἡ γῆ τῶν Κυκλώπων.

(Ἔομος. Ὀδύσσεια ι, 105 καὶ ἐξ.).

Ὁ Ὀδυσσεὺς φιλοξενούμενος εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀλκίμου διηγεῖτο τὴν ἐσπέραν τὰ πολλὰ καὶ δεινὰ παθήματά του. Μεταξὺ τῶν ἄλλων διηγεῖτο καὶ περὶ τῆς γῆς τῶν Κυκλώπων τὰ ἀκόλουθα.

Εἰς τὴν γῆν τῶν Κυκλώπων, ἔλεγεν, ὁ σῆτος, ἡ κριθή, ἡ ἄμπελος καὶ πάντα τὰ ἄλλα φυτὰ φύονται μόνα. Οὐδεὶς σπείρει, οὐδεὶς φυτεύει, οὐδεὶς καλλιεργεῖ τὴν γῆν. Βρέχει ὁ Θεὸς καὶ τρέφονται καὶ αὐξάνουσι τὰ φυτὰ. Οἰκίας καὶ ἀγροὺς οἱ ἄγριοι οὗτοι Κύκλωπες δὲν ἔχουσιν. Κατοικοῦσιν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὕψηλῶν ὄρεων, μακρὰν ἀλλήλων, ἐντὸς κοίλων σπηλαίων. Ἐκαστος μόνον περὶ ἑαυτοῦ, περὶ τῆς γυναικὸς καὶ περὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ φροντίζει. Περὶ τῶν ἄλλων οὐδεμίαν φροντίαν.

Πλησίον τῆς γῆς ταύτης τῶν Κυκλώπων, οὐχὶ μακρὰν τουλιμένος αὐτῆς, ὑπάρχει νησὸς τις πλήρης δένδρων παμμεγίστων, ἔρημος ἐντελῶς. Ποὺς ἀνθρώπου ἐδῶ ποτὲ δὲν ἔχει πατήσῃ. Εἰς τοὺς δρυμῶνας καὶ εἰς τὰ ὄρη αὐτῆς ποτὲ δὲν ἐκυνήγησε κυνηγός, ποτὲ δὲν ἐποίμανεν τὰ ποίμνια αὐτῶν ποιμένες. Τὰς κοιλάδας καὶ τὰς πεδιά-

δας αὐτῆς ποτέ δὲν ἐκαλλιέργησε γεωργός. Μόνον αἶγες κατὰ χιλιάδας καὶ μυριάδας ἐλεύθεραι καὶ ἄφροβι περιφέρονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Οἱ γείτονες τῆς γῆς ταύτης Κύκλωπες δὲν ἔχουσι πλοῖα. Ναυπηγοί, ὅπως ναυπηγήσωσι πλοῖα, δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. "Ἄνευ δὲ πλοίων πῶς εἶνε δυνατόν νὰ διαπεράσῃ τις τὴν θάλασσαν καὶ νὰ μεταβῆ εἰς ἄλλοις χώρας, πέραν αὐτῆς κειμένης; Καὶ διὰ τοῦτο οὔτε οἱ γείτονες Κύκλωπες οὔτε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι μετέβησαν ποτε εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ἵνα καλλιεργήσωσι καὶ μεταβάλωσιν αὐτὴν εἰς χώραν εὐδαίμονα.

Καὶ πόσον εὐκόλον ἦτο νὰ γείνη τοῦτο! Τί καλὸν δὲν ἔχει ἡ γῆ αὕτη! Καρποφορεῖ κατὰ πάσας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους. Παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης ὑπάρχουσι λειμῶνες θαλερώτατοι καὶ χλοερώτατοι, κατὰφυτοι ἐξ ἀμπέλων πολυσταφύλων. Γῆ ἀρόσιμος λειοτάτη καὶ παχυτάτη διὰ σίτον καὶ κριθὴν ὑπάρχει ἀφθονωτάτη. Πλησίον αὐτῆς ὑπάρχει καὶ λιμὴν τόσο καλός, τόσο ἤσυχος, ὥστε ποτέ ὁ ναύτης δὲν λαμβάνει ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῆ ἀγκύρας καὶ σχοινία, ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὸ πλοῖον αὐτοῦ ἐκ τῶν τρικυμιῶν. Σύρει τὸ πλοῖόν του εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἀθήται ἤσυχος, μέχρις ὅτου πνεύσωσιν ἄνεμοι οὐρῖαι καὶ εὐαρεστηθῶσιν οἱ ναῦται νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν πλοῦν αὐτῶν. Εἰς τὸ βάθος τοῦ λιμένος ὑπάρχει βαθὺ σπήλαιον, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ κρήνη, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ εἶνε κρυσταλλῶδες καὶ περὶ τὸ σπήλαιον πυκναὶ αἶγαιροι ὑψηλόταται καὶ θαλερώταται.

Εἰς ταύτην τὴν γῆν καταπλέομεν, θεὸς δὲ τις ὠδήγησεν ἡμᾶς ἐκεῖ, διότι τὸ σκότος ἦτο βαθύτατον καὶ ἡμεῖς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἴδωμεν τίποτε πρὸ ἡμῶν. Ἡ σελήνη δὲν ἐφαίνετο εἰς τὸν οὐρανόν. Παχεῖα νεφέλη ἀπέκρυπτε τὸ φῶς αὐτῆς καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἐγὼ οὔτε ἄλλος τις ἐκ τῶν συντρόφων μου εἶδε τὴν ὠραίαν ταύτην νῆσον. Ἀφοῦ δὲ εἰσῆλθομεν εἰς τὸν λιμένα, κατεβιδάσαμεν πάντα τὰ ἱστία, ἐξῆλθομεν εἰς τὴν παραλίαν, ἐκοιμήθημεν ὀλίγον καὶ ἀνεμένομεν τὴν ὠραίαν πρωΐαν. Κατὰ τὰ γλυκοχαράγματα ἠγέρθημεν καὶ περιεφερόμεθα εἰς τὴν νῆσον θαυμαζόντες αὐτήν.

98. Ἡ θήρα τοῦ ἐν τῷ Παρνασσῷ κάπρου.

(ἽΟμηρος, Ὀδύσεια τ, 430—454).

ἘΟ Παρνασσὸς εἶνε ὄρος πολὺ ὑψηλόν. Δένδρα πυκνὰ καὶ πολὺ ὑψηλὰ καλύπτουσιν αὐτόν. Τὰ κοιλώματα καὶ αἱ ὄφρυες αὐτοῦ εἶνε πολὺ ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ἀνέμους. Αἱ νάπαι καὶ αἱ λόχμαι πολὺ πυκναί, τόσοι πυκναί, ὥστε οὔτε οἱ σφοδρότατοι ἄνεμοι οὔτε αἱ καυστικώταται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου οὔτε αἱ βραγδαϊόταται βροχαὶ δύνανται ποτε νὰ διαπεράσωσιν αὐτάς. Κατὰ γῆς δὲ ἀμέτρητον πλῆθος ξηρῶν φύλλων κεχυμένων. Ἐδῶ, εἰς αὐτὸ τὸ ἔρημον μεγαλοπρεπὲς μέρος, διέμενεν ὁ φοβερός κάπρος, τὸν ὁποῖον ἐζήτει ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ τοὺς υἱοὺς τοῦ Αὐτολύκου νὰ φονεύσωσιν.

Ἦτο πρώτη. Μόλις αἱ χρυσαὶ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν προβάλλει εἰς τὸν ὀρίζοντα ἤρχιζον νὰ καταλάμπωσι τὰς πεδιάδας, ἦλθεν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Αὐτολύκου συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν ἰχθυητικῶν αὐτῶν κυνῶν εἰς τὴν πυκνοτάτην λόχμην, ὅπου ἔμενε τὸ θηρίον. ἘΟ φοβερός κάπρος, ἔμα ἤκουσε τὰς ὑλακὰς τῶν κυνῶν καὶ τὸν κτύπον τῶν ποδῶν τῶν ἀνθρώπων, πάραυτα ἐκτινάσσεται ἐκ τῆς λόχμης αὐτοῦ. Αἱ τρίχες τῆς λοφίᾳς του ἀνορθοῦνται, πῦρ καὶ φλόγες ἐξέρχονται ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἀτρόμητος ἴσταται πρὸ τῶν κυνηγῶν. ἘΟ Ὀδυσσεὺς ρίπτει τότε τὸ ἀκόντιον κατ' ἐπάνω του· ἀλλ' ὁ κάπρος ὄρμηξ κατ' αὐτοῦ, ἐμπήγει τὸν δὲξὸν ὀδόντα αὐτοῦ εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ γόνατος τοῦ Ὀδυσσεῶς, διασπᾷ πολὺ κρέας ἐξ αὐτοῦ καὶ καταπίπτει τέλος εἰς τὴν κόνιν μυκώμενος. ἘΟ Ὀδυσσεὺς εἶχε πληγῶσθαι αὐτὸν θανασίμως κατὰ τὸν δεξιὸν ὄμω.

99. ἘΟ Ἄθως.

Κρυσταλλωμένε Ἄθωνα ! τὸ ἔψος σου θαυμάζω καὶ βλέπων σε τὴν δεξιὰν τοῦ Πλάστου σου δοξάζω. Τὸ φῶς λαμβάνει τούρανοῦ ἢ κορυφῆ σου πρώτη καὶ εἰς τοῦ Ἄδου φθάνουσιν οἱ πόδες σου τὰ σκότη.

Διάδημ' ἀδαμάντινον τὴν κορυφήν σου στέφει,
τὰ δάση ἔχεις ζώνην σου, καὶ κόμην σου τὸ νέφη.
Ἡ ἀστραπὴ τὸ βλέμμα σου, ὁ χεῖμαρρος φωνή σου
καὶ ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἡ βροντιερὰ πνοή σου.

Καθὼς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τῆς κτίσεως ἀρχαῖος,
σύ πρῶτος ἔλαβες ζῶν καὶ θέλεις τελευταῖος
προσφέρῃ τὸν αὐχένα σου ἔς τὸν αἰμοδόρον χροῖον·
νὰ τρέχῃ βλέπεις ὑπὸ σὲ ἡ κόνις τῶν αἰώνων.

Κατακλυσμὸς δὲν ἔλουσε τὸ μέγα μέτωπόν σου,
ἀσπάζεται ἡ θάλασσα τὰς ἄκρας τῶν ποδῶν σου.
Ἦ φύσις ! τόσα τέκνα σου, χωρὶς ψυχὴν κ' αἰσθήσεις,
αἰῶνας ζῶσι, καθὼς σύ, ὦ αἰωνία φύσις !

Παναγ. Σοῦτζος

100. Τὸ ῥόδο ν.

(Φυσιολογία)

Τὸ ῥόδον εἶνε τὸ ἄνθος τῆς ῥοδοῆς, συγγενεῦον μὲ τὰ ἄνθη τῆς
μηλέας, τῆς ῥοδακινέας, τῆς κερασέας, τῆς ἀμυγδαλέας καὶ μὲ
ὄλα τὰ ἄνθη τῶν ἑσπεριδοειδῶν λεγομένων φυτῶν.

Ἡ ῥοδοῆ εἶνε θάμνος ἰσχυρός, μειοῦ ὕψους, καὶ συγγενῆς τῆς
βάτου καὶ χαμαικεράσου. Αἱ ρίζαι αὐτῆς εἶνε πολλαὶ καὶ ἰσχυραί.
Ἐκ τῶν ριζῶν ἀναφύεται ὁ κορμὸς, ὅστις διακλαδίζεται εὐθὺς ὡς
ἐξέληθῃ ἐκ τῆς γῆς εἰς πολλοὺς κλάδους σκληροὺς, μακροὺς, εὐθεῖς,
ἀρκετὰ ἐπιμήκεις, κυρτουμένους ἐλαφρῶς κατὰ τὸ ἄκρον καὶ ἔχον-
τας ἀκάνθας σκληρὰς ὡς ἀγκίστρια πρὸς τὰ κάτω ἐστραμμένα.
Ἐκ τῶν κλάδων τούτων ἐκφύονται κατ' ἔτος πολλὰ ὑποπράσινα
μακρὰ, λευκά, εὐλόγιστα καὶ πρὸς τὰ ἄκρα κυρτωμένα ἰσχυρὰ κλω-
νάρια, τὰ ὅποια ἔχουσιν, ὅπως καὶ οἱ κλάδοι, μικρὰς, σκληρὰς, καὶ
ὀξεῖας ἀκάνθας, πρὸς τὰ κάτω κυρτουμένας καὶ ἐν τῷ μεταξὺ
αὐτῶν πολλὰς τρίχας μαλακάς. Ἐκ τῶν κλωναρίων τούτων ἐκφύ-

ονται ἄλλα μικρότερα καὶ τρυφερώτερα βλαστάρια, οἱ **μίσχοι**, πλήρεις ἀπαλῶν ἀκανθῶν. Οὗτοι ἔχουσιν ἄνὰ δύο μικρὰ παραφύλλα εἰς τὴν βάσιν, ἄνὰ ἓν μέγα πράσινον καὶ ὠοειδὲς φύλλον εἰς τὸ ἄκρον καὶ ἓν τῶ μεταξὺ αὐτῶν ἄνὰ δύο ἢ τρία ζεύγη ἐπίσης πρασίνων καὶ ὠοειδῶν φύλλων, τὰ ὁποῖα εἶνε ἀπέναντι ἀλλήλων τοποθετημένα, ὡς πτερὰ ἀνοικτὰ καὶ ὡς προόνιον κατὰ τὰ χεῖλη ὀδοντωτά.

Εἰς τὴν κορυφὴν τῶν βλασταρίων καὶ ἀνάμεσα τῶν φύλλων συνήθως προβάλλουσι τρία ἢ τέσσαρα ἄνθη. Τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ἄνθους, τὸ ὁποῖον κἀθιηται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν βλασταρίων, ἡ **κάλυξ**, ἔκ πέντε φύλλων ἀποτελουμένη, εἶνε τριχωτὴ καὶ σαρκώδης, πρασίνη ἔξωθεν, ἀργυροειδῆς ἔσωθεν καὶ ὁμοία κατὰ τὸ σχῆμα μὲ στάμναν, κυρτὴ δηλαδὴ καὶ στενὴ πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰ ἄνω, κυρτὴ καὶ εὐρυτέρα κατὰ τὸ μέσον. Εἶνε δὲ ἐσχισμένη

Ῥόδον

πρὸς τὸ ἀνώτερον μέρος εἰς πέντε μακροῦς, πρασίνοὺς καὶ φυλλοειδεῖς ὀδόντας, οἱ ὁποῖοι κλίνουσι μὲν πρὸς τὰ κάτω ἐν σχήματι κώδωνος, ὅταν τὸ ῥόδον εἶνε ἀνοικτόν, περιπλέκονται δὲ μετ' ἀλλήλων καὶ κρύπτουσι τὸ ῥόδον, ὅταν αὐτὸ εἶνε ἀκόμη εἰς τὴν κάλυκα κεκλεισμένον. Ἐκ τοῦ ἔνδοθεν μέρους τῆς κάλυκος προβάλλουσι πολλὰ τρυφερώτατα φύλλα, τὰ **πέταλα τῆς στεφάνης**, μεγάλα,

στρογγύλα, εὐώδη, λευκά ἢ ῥόδινα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀποτελοῦντα τελείαν σφαιροειδῆ μορφήν. Ἐκ τοῦ μέσου τῶν πετάλων ἀνέρχονται νήματά τινα πολὺ λεπτά, ἀργυρόλευκα, οἱ **οὐτήμονες**, ἀποτελεῦσάντες εἰς χρυσοκιτρίονους μικροτάτους θυλάκους. Κάτωθεν πάντων τούτων εἶνε ὁ καρπός, ὀγκώδης, χροερὸς καὶ φέρον ἔσσωθεν πολυάριθμα μικρότατα σπέρματα. Τοῦτο τὸ ἄνθος εἶνε τὸ ῥόδον.

Τὰ ῥόδα δὲν εἶνε πάντα τοῦ αὐτοῦ εἶδους. Τὰ ῥόδα εἶνε εἴκοσι τεσσάρων εἰδῶν μὲ ἀπειραρίθμους παραλλαγάς, διαφέροντα ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὸ πλῆθος τῶν πετάλων, κατὰ τὸ μέγεθος, τὸν χρωματισμόν, τὴν εὐωδίαν καὶ τὴν ἀπαλότητα αὐτῶν. Πλεῖστα ῥόδα ἔχουσι μόνον πέντε πέταλα, ἄλλα δώδεκα, ἄλλα εἴκοσι καὶ ἄλλα πολὺ περισσότερα τούτων. Τινὰ εἶνε πολὺ μεγάλα, ἄλλα μέτρια καὶ ἄλλα πολὺ μικρά. Τινὰ εἶνε λευκά, ἄλλα πορφυρᾶ, ἄλλα κίτρινα. Τινὰ εὐωδιάζουσι περισσότερον, ἄλλα ὀλιγότερον. Τινῶν τὰ φύλλα εἶνε μαλακὰ ὡς βελουδον, ἄλλων ὀλίγων σκληρότερα. Τὰ ἄγρια ῥόδα, τὰ ὁποῖα φύονται ἐπὶ τῶν λόφων, παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν, κατὰ τὰ πλάγια τῶν δασῶν, κατὰ τὰ ἄκρα τῶν κήπων, ἔχουσι μόνον πέντε πέταλα ὄχι πολὺ ἀπαλά, ὄχι πολὺ εὐώδη καὶ κεχρωματισμένα μὲ ἀσθενὲς πορφυροῦν χρῶμα. Τὰ ῥόδα, τὰ αὐξάνοντα εἰς τοὺς κήπους ἡμῶν ἐκ τῶν δύο εἰδῶν τῆς ῥοδῆς, τῆς ἑκατονταφύλλου καὶ τῆς γαλλικῆς, τὰ **ἀπριλιάτικα** καὶ τὰ **μαγιάτικα** λεγόμενα, ἔχουσι πέταλα πολὺ περισσότερα τῶν πέντε, χρῶμα ζωηρότατον πορφυροῦν ἢ ῥόδινον, εὐωδίαν πολλὴν καὶ ἀπαλότητα μεγάλην.

Τὸ ῥόδον ἀνθεῖ πολὺ ὀλίγον χρόνον. Ἐξανθεῖ τελευταῖον πάντων τῶν ἐαρινῶν ἀνθέων καὶ ἀπανθεῖ πρῶτον πάντων. Ἐκ τῶν ἐαρινῶν ἀνθέων, ἀκόμη καὶ πρὶν παρέλθῃ ἐντελῶς ὁ χειμῶν, πρῶτον φαίνεται εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ εἰς τοὺς λειμῶνας τὸ λευκόιον, μετ' ὀλίγον χρόνον τὸ φλόγιον Ἴον, ἢ **ἀγριοβιολέττα**, μετὰ ταῦτα ὁ νάρκισσος καὶ τὸ λείριον, ἔπειτα τὸ μέλαν Ἴον καὶ ὁ δάκινθος καὶ τελευταῖον τὸ ῥόδον. Ἐκλείπει δὲ πρῶτον τὸ ῥόδον. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνθησίν του ἀρχίζουσι νὰ ἀμαυρόνωνται τὰ χρῶματα αὐτοῦ καὶ νὰ συγγέηται ἢ χαρίσσεια τάξις τῶν πετάλων αὐτοῦ.

ἔπειτα ὑπὸ τὴν ἑλαφροτάτην αὔραν καταπίπτουσι τὰ φύλλα αὐτοῦ καὶ μένει γυμνόν. Μετὰ τὸ ῥόδον ἐκλείπει ὁ ὑάκινθος, μετὰ τὸν ὑάκινθον τὸ λευκόϊον καὶ τελευταῖον τὸ μέλαν Ἴον.

Τὸ ῥόδον εἶνε τὸ ὠραιότατον πάντων τῶν ἀνθέων τῆς γῆς. Ὅπως ὁ λέων ἔνεκα τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ εἶνε ὁ βασιλεὺς τῶν χερσαίων ζώων, ὅπως ὁ αἰτὸς ἔνεκα τῶν ὀνύχων καὶ τῶν πτερῶν καὶ τῆς ἀφοβίας αὐτοῦ εἶνε ὁ βασιλεὺς τῶν πτηνῶν, οὕτω καὶ τὸ ῥόδον ἔνεκα τοῦ κάλλους καὶ τῆς εὐωδίας αὐτοῦ εἶνε ὁ βασιλεὺς τῶν ἀνθέων. Πάντα, ὅσα ἔχει, εἶνε ὠραιότατα. Τὸ σχῆμα αὐτοῦ εἶνε ὠραιότατον, πλατύ, ὀγκῶδες, σφαιροειδές. Τὰ τρυφερώτατα πέταλα αὐτοῦ, συνδεδεμένα εἰς τὸ βάθος τῆς κάλυκος διὰ βραχέων λευκαζόντων ὀνύχων, εἶνε τοποθετημένα ἐν κύκλῳ τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου καὶ τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο μὲ πολλὴν χάριν καὶ ἀπαλότητα. Τὸ χροῶμα εἶνε ὠραιότατον, λευκὸν ἢ ῥόδινον, πορφυροῦν ἢ κίτρινον. Τὸ δέσμα τῶν πετάλων ἀπαλώτατον ὡς βελουδον. Τὸ ἄρωμα σταθερὸν καὶ λεπτότατον· τὸ ῥόδον ἐκ πάντων τῶν ἀνθέων εὐωδιάζει καὶ χλωρὸν καὶ ξηρὸν καὶ θερμομαίνομενον καὶ ἐκ τοῦ πλησίον καὶ μακρόθεν. Τοῦ ῥόδου ἡ ὁσμὴ ἐκ πάντων τῶν εὐδῶμων ἀνθέων εἶνε πάντοτε εὐχάριστος. Οὐδέποτε χορταίνει, οὐδέποτε βαρύνεται αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος, ὅπως χορταίνει καὶ βαρύνεται τὴν ὁσμὴν τῶν ἄλλων ἀνθέων. Τοῦ ῥόδου ἡ ὁσμὴ διακρίνεται ἐκ πασῶν τῶν ἄλλων ὁσμῶν, ὅταν πολλὰ εὖσσμα ἄνθη εἴτε εἰς τὸν κῆπον εἴτε εἰς τὴν αἴθουσαν εἴτε εἰς τὴν ἀνθοδέσμην εἶνε ὁμοῦ.

Οἱ ἄνθρωποι πανταχοῦ τῆς γῆς καὶ πάντοτε τὸ ῥόδον ἐθεώρησαν ὡς τὸ τελειότατον ἄνθος τοῦ κόσμου καὶ αὐτὸ ἠγάπησαν καὶ αὐτὸ ἐτίμησαν πλειότερον πάντων τῶν ἄλλων. Πλούσιοι καὶ πένητες, σοφοὶ καὶ ἀπαίδευτοι, νέοι καὶ γέροντες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, νεανία καὶ νεάνιδες, πάντες τὸ ῥόδον τιμῶσιν ὡς τὸ ἐξοχώτατον τῶν ἀνθέων. Αὐτὸ κοσμεῖ τὸν κῆπον τοῦ μεγιστᾶνος καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τὸ κηπάριον τοῦ ἰδιώτου καὶ τοῦ χωρικοῦ. Μετὰ τῆς αὐτῆς ἐρασιμότητος διαγελά ἐπὶ τοῦ σιήθους τῆς ἡγεμονίδος καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς πτωχοτάτης νεάνιδος, ἐπὶ τῆς κομβιοδόχης τῶν

βασιλοπαίδων καὶ ἐπὶ τοῦ πύλου τοῦ χειρῶνακτος, εἰς τὰς πολυτελεῖς αἰθούσας τῶν μεγιστάνων καὶ τῶν ἡγεμόνων καὶ εἰς τὰς πενιχρὰς καλύβας τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν ποιμένων.

Τὸ ῥόδον κοσμεῖ τὴν κεφαλὴν τῆς νύμφης καὶ τὰ κράνη καὶ τὰ ὄπλα τῶν νικηφόρων ὑπερασπιστῶν τῆς πατρίδος· τοὺς ναοὺς τοῦ Ὑψίστου καὶ τὰς ἐορτὰς καὶ τὰ συμπόσια τῶν ἀνθρώπων· τὸν νεόδμητον οἶκον καὶ τοὺς τάφους τῶν προσφιλῶν ἡμῶν ὄντων. Μὲ ῥόδα στρώννυται ἡ ὁδός, ἐξ ἧς διέρχεται ὁ νικηφόρος στρατηγός, ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ· μὲ ῥόδα στρώννυται τὸ ἔδαφος τῶν ναῶν τοῦ Ὑψίστου καὶ ἡ ὁδός, ἐξ ἧς διέρχεται ὁ Ἐσταυρωμένος λυτρωτὴς τοῦ κόσμου καὶ πᾶσα πανηγυρικὴ τῆς Ἐκκλησίας πομπή.

Λατρείαν προσφέρουσι πάντες οἱ λαοὶ τῆς γῆς εἰς τὸ ῥόδον. Τινὲς τελοῦσιν ἐορτὰς λαμπρὰς καὶ πανηγύρεις μεγαλοπρεπεῖς πρὸς τιμὴν τῶν ῥόδων καὶ ἄλλοι σέβονται αὐτὸ ὡς τι ἅγιον καὶ θεοροῦσι μεγίστην ἀσέβειαν νὰ πατήσωσιν ἐν φύλλον αὐτοῦ. Τινὲς πιστεύουσιν ὅτι δὲν κατάγεται ἐκ τῆς γῆς, ἀλλ' ἐρρίφθη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δι' αὐτῆς τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλοι ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς κατέστησεν αὐτὸ βασιλέα τῶν ἀνθέων. Ὅταν ἔγειναν τὰ ἄνθη, λέγουσι, βασιλεὺς αὐτῶν ἦτο ὁ λωτός· ἀλλὰ τὰ ἄνθη ἦλθον εἰς τὸν Θεὸν καὶ παρεπονέθησαν ὅτι ὁ βασιλεὺς αὐτῶν εἶνε ἀνάξιος, νυστάζει πάντοτε καὶ κοιμᾶται πολὺ, καὶ παρεκάλεσαν νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ ἄλλον βασιλέα. Ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τῆς δεήσεως αὐτῶν καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὰ βασιλέα τὸ εὐῶδες λευκὸν ῥόδον, τὸ ὁποῖον πρὸς περισσοτέραν ἀσφάλειαν αὐτοῦ ὥπλισε διὰ σκληρῶν καὶ ὀξειῶν ἀκανθῶν. Ἡ ἀηδὼν, ὅτε εἶδε τὸν νέον βασιλέα τῶν ἀνθέων, τὸ εὐῶδες ῥόδον, ἔμεινεν ἐκστατικὴ ἐκ τοῦ κάλλους καὶ τῆς εὐωδίας αὐτοῦ. Τόσον δὲ ἠγάπησεν αὐτό, ὥστε ἐκ τῆς μεγάλης ἐπιθυμίας, τὴν ὁποῖαν εἶχε νὰ τὸ βλέπῃ καὶ νὰ εἶνε πλησίον αὐτοῦ πάντοτε, ἐπέτα ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀδιακόπως εἰς τοὺς ῥοδῶνας, οὐδόλως προσέχουσα εἰς τὰς ἀκάνθας αὐτῶν. Ἀλλὰ δυσισχυρῶς, ἐνῶ ἐπέτα, μία ἀκανθα ἐτιρῶπησε τὴν μικρὰν καρδίαν

αὐτῆς. Τὸ εὐγενὲς αἷμα αὐτῆς ἐρράντισε τὰς κάλυκας τοῦ ῥόδου καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέπνευσε τὸ καλλικέλαδον πτηνὸν τὴν εὐαίσθητον ψυχὴν αὐτοῦ. Ἐκτοτε τὸ ῥόδον ἔγειρε πορφυροῦν καὶ μένει εἰσέτι τοιοῦτον, ἠγαπημένον ὑπὸ τῆς ἀηδόνος, τετιμημένον ὑπὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ εὐλογημένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

101. Τὸ ῥόδον.

Ἄλλα τάνθη εἶνε καλὰ καὶ χαριτωμένα.
ὁ σεμνὸς ὁ μενεξέξ, ἡ ἀγνὴ μυρσίνη,
τὸ γλῦκὺ γαρούφαλλο, οἱ ἀφῆρατοι κρίνοι,
ἄλλα ἔχουν χωριστὴ χάρι τὸ καθένα.
Μὰ τὸ ῥόδον πειδὸ πσλὺ ἀπὸ τᾶλλ' ἀξίζει,
ἴπου κι ἂν χάσῃ τὴ μορφὴν καὶ τὰ χρώματά του
μέσ' ἔς τὰ σκόρπια φύλλα του μένει τᾶρωμά του
καὶ νεκρὸ ἀκόμην ζῆ κι ἄνοιξι θυμίζει.

Δ. Βικέλας

Θ'. Ο ΚΟΣΜΟΣ

(Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς).

102. Ὁ ἥλιος.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ Πλούταρχον).

Ὁ ἥλιος εἶνε ἓν ἐκ τῶν πολλῶν ἄστρον τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ ἥλιος εἶνε σφαιροειδής, ὅπως σφαιροειδῆ εἶνε πάντα τὰ ἄλλα ἄστρα. Τί κυρίως εἶνε ὁ ἥλιος δὲν εἶνε γνωστόν· πιθανὸν νὰ εἶνε μύδρος διάπυρος, πιθανὸν νὰ εἶνε γῆ ἀνημμένη, πιθανὸν νὰ εἶνε καὶ πύρινον νέφος πυκνόν.

Ὁ ἥλιος εἶνε πολὺ μεγαλήτερος τῆς γῆς. Φαίνεται ὅτι εἶνε ἓνα πόδα μόνον μέγας, διότι ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν γῆν. Ὁ ἥλιος ἀπέχει ἀπὸ τὴν γῆν πολὺ περισσότερον ἢ ἡ σελήνη. Ὁ ἥλιος φαίνεται λευκὸς καὶ ὄχι πυρῶδης. Ὁ ἥλιος δὲν κινεῖται περὶ τὴν γῆν, ἀλλ' ἡ γῆ κινεῖται περὶ τὸν ἥλιον. Εἰς ἡμᾶς φαίνεται

ὅτι ὁ ἥλιος κινεῖται περὶ τὴν γῆν, ἀπαράλλακτα, ὅπως φαίνονται εἰς ἡμᾶς ὅτι αἱ οἰκίαι καὶ τὰ δένδρα κινουῦνται, ὅταν προχωρῇ ταχέως ἢ ἀμαξα ἢ τὸ πλοῖον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἴμεθα.

Ὁ ἥλιος ἀνατέλλει καὶ δύει. Ὅσακις ἡ γῆ ἔχει ἐστραμμένην τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς πρὸς τὸν ἥλιον καὶ φωτίζεται ὑπ' αὐτοῦ, τότε εἶνε ἡμέρα· εἰς τὸ ἄλλο μέρος τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε ἐστραμμένον πρὸς τὸν ἥλιον καὶ δὲν φωτίζεται ὑπ' αὐτοῦ, εἶνε νύξ.

Ἐνίοτε γίνονται καὶ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου. Κατὰ τὰς ἐκλείψεις τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἐμποδίζεται νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν γῆν, διότι μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς γῆς συμβαίνει νὰ εὑρίσκηται ἡ σελήνη. Κατὰ τὰς ἐκλείψεις γίνεται σκότος, τὸ ὁποῖον ἐνίοτε εἶνε τόσον πολὺ, ὥστε φαίνονται τὰ ἄστρα.

Κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου αἱ σκιαί, τὰς ὁποίας ρίπτουσι τὰ διάφορα πράγματα, εἶνε μικραὶ. Ὅσον ἀναβαίνει ὁ ἥλιος πρὸς τὸν οὐρανόν, τόσον αἱ σκιαί τῶν πραγμάτων γίνονται μικρότεραι. Κατὰ τὴν μεσημβρίαν εἶνε μικρόταται.

Ὁ ἥλιος τρέφει καὶ αὐξάνει πάντα τὰ ἐπὶ γῆς ζῶα καὶ φυτά. Ὁ ἥλιος εἶνε ἐν τῶν ὠραιωτάτων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων δημιουργημάτων τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ Παντός.

103. Ἡ σελήνη.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ Πλούταρχον).

Ἡ σελήνη εἶνε σφαιροειδής, ὅπως σφαιροειδής εἶνε καὶ ὁ ἥλιος καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἄστρα. Ἡ σελήνη ἴδιον φῶς δὲν ἔχει· τὸ φῶς ἔρχεται καὶ εἰς αὐτήν, ὅπως καὶ εἰς τὴν γῆν, ἐκ τοῦ ἡλίου.

Ἡ σελήνη εἶνε ὁμοία μὲ τὴν γῆν. Ἐχει ὄρη, πεδιάδας, φάραγγας, ἠφαίστεια καὶ παντὸς εἶδους κοιλώματα. Αἱ κηλίδες ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι φαίνονται εἰς τὴν σελήνην ὡς πρόσωπον ἀνθρώπου, εἶνε ἡ σκιά, τὴν ὁποίαν ρίπτουσι τὰ ὑψηλὰ ὄρη αὐτῆς, φωτιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἢ τὰ ἀνήλια καὶ σκοτεινὰ βῆθη καὶ κοιλώματα αὐτῆς, ἐντὸς τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ φθάσῃ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Ἐκ τῶν τριῶν κηλίδων τὴν μεγαλύτεραν ὠνόμαζον οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες

μυχόν τῆς Ἐκάτης, ἐκ δὲ τῶν δύο μικροτέρων τὴν μὲν πρὸς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς σελήνης κειμένην ὀνόμαζον Ἠλύσιον πεδῖον, τὴν δὲ πρὸς τὸ κατώτερον πεδῖον τῆς Περσεφόνης.

Ἡ σελήνη εἶνε πολὺ μικροτέρα τῆς γῆς. Κατοικεῖται δὲ ὅπως καὶ ἡ γῆ, ἀλλ' ἴσως τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ αὐτῆς εἶνε μεγαλύτερα καὶ τελειότερα τῶν ζῶων καὶ τῶν φυτῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ σελήνη, ὅταν εἶνε τὴν νύκτα εἰς τὸν οὐρανόν, φαίνεται ὅταν δὲ εἶνε τὴν ἡμέραν, δὲν φαίνεται. Τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καταλάμπει αὐτὴν καὶ δὲν φαίνεται. Ὅταν ὅμως γίνηται ἐκλειψις τοῦ ἡλίου καὶ ἀμαυρόνηται τὸ φῶς αὐτοῦ, τότε, ἂν εἶνε εἰς τὸν οὐρανόν, φαίνεται ὡς εἷς σκοτεινὸς δίσκος.

Τὴν νύκτα, ὅταν εἶνε εἰς τὸν οὐρανόν, εἶνε ἄλλοτε πανσέληνος, ἄλλοτε μνησοειδὴς καὶ ἄλλοτε ἡμίκυρτος. Πανσέληνος εἶνε, ὅταν ὅλον τὸ πρὸς τὴν γῆν ἐστραμμένον μέρος αὐτῆς φωτίζεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Μνησοειδὴς, ὅταν κατὰ τὰς ἀυξήσεις, καὶ ἀμφίκυρτος, ὅταν κατὰ τὰς φθίσεις αὐτῆς μόνον ὀλίγον μέρος ἐστραμμένον πρὸς τὴν γῆν φωτίζεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου.

Ἡ σελήνη ἔχει ἐκλειψεις. Τοιαῦται συμβαίνουσιν, ὅταν ἡ γῆ εὐρεθῆ μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ αὐτῆς. Ἐμποδίζει ἡ γῆ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου νὰ ἔλθωσιν εἰς αὐτὴν, καὶ μένει σκοτεινὴ.

Ἡ σελήνη, ἐπειδὴ τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον ρίπτει εἰς τὴν γῆν, εἶνε ἡλιακὸν φῶς, συντελεῖ καὶ αὐτὴ ὄχι ὀλίγον εἰς τὴν γέννησιν καὶ αὐξήσιν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ζῶων καὶ φυτῶν.

104. Τὰ ἄστρα.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ Πλούταρχον).

Τὰ ἄστρα εἶνε ὅμοια μὲ τὴν γῆν. Τὰ ἄστρα ἔχουσι καὶ αὐτὰ ἡπεύρους, ὠκεανούς, ὄρη, ζῶα καὶ φυτὰ, ὅπως καὶ ἡ γῆ. Ὁ ὄγκος τῶν πλείστων αὐτῶν εἶνε πολὺ μεγαλύτερος καὶ ἀπὸ τὸν ὄγκον τῆς γῆς. Εἶνε δὲ σφαιροειδῆ, ὅπως ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη.

Ὁ οὐρανὸς εἶνε πλήρης ἀστρων. Τινὰ ἐξ αὐτῶν εἶνε μέγιστα καὶ λαμπρότατα, ἄλλα μικρότερα καὶ ὀλιγώτερον λαμπρά. Εἷς τινὰ

μέρη τοῦ οὐρανοῦ τὰ ἄστρα εἶνε πυκνότερα καὶ εἰς ἄλλα ἀραιότερα. Τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀπέχουσιν ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἄλλα περισσότερον. Τὰ ἄστρα κινοῦνται· φέρονται δὲ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς καὶ οὐχί, ὅπως φαίνονται εἰς ἡμᾶς, ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς.

Οἱ ἀστέρες εἶνε δύο εἰδῶν, πλανῆται καὶ ἀπλανεῖς. Οἱ πλανῆται ἴδιον φῶς δὲν ἔχουσι· καταλάμπει αὐτοὺς ὁ ἥλιος. Οἱ ἀπλανεῖς στίλβουσιν, οἱ πλανῆται δὲν στίλβουσιν· οἱ πλανῆται ἀπέχουσιν ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν γῆν ἢ οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες. Οὗτοι δὲ ἀπέχουσι πολὺ περισσώτερον ἀπὸ τὴν γῆν ἢ ὁ ἥλιος.

Ἡ λευκὴ ζώνη, ἣτις φαίνεται τὴν νύκτα εἰς τὸν οὐρανὸν ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν ἡμῶν, ὀνομάζεται *Γαλαξίας*· ὀνομάζεται δὲ *Γαλαξίας*, διότι τὸ χρῶμα αὐτοῦ εἶνε λευκὸν ὡς γάλα. Ὁ *Γαλαξίας* εἶνε ἄθροισμα παμπόλλων ἀστέρων, οἱ ὅποιοι δὲν διακρίνονται. Αὐτὸ τὸ λευκὸν χρῶμα, τὸ ὅποιον φαίνεται, εἶνε τὸ φῶς, τὸ ὑποῖον ρίπτει ἕκαστος ἐκ τῶν παμπόλλων τούτων ἀστέρων εἰς τὸ στερέωμα.

Τὰ ἄστρα εἶνε ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὸν οὐρανόν· φαίνονται ὅμως μόνον τὴν νύκτα. Τὴν ἡμέραν δὲν φαίνονται, διότι τὸ φῶς τοῦ ἡλίου λάμπει πολὺ καὶ δὲν ἀφίνει αὐτὰ νὰ φανῶσιν. Ὅταν ὅμως συμβῇ ὀλικὴ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου, τότε φαίνονται τὰ ἄστρα καὶ τὴν ἡμέραν. Ἐπίσης φαίνονται τὰ ἄστρα τὴν ἡμέραν, καὶ ὅταν τις εἶνε εἰς τὸν πυθμῆνα βαθέος τινὸς φρέατος καὶ ἀπ' ἐκεῖ παρατηρήσῃ τὸν οὐρανόν.

Τὰ ἄστρα κινοῦνται αἰωνίως κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς δημιουργίας αὐτῶν ὁ μέγας Δημιουργὸς τοῦ κόσμου ὥρισε νὰ κινῶνται.

105. Εἰς ἓν ἄστρον.

Ἦ σύ, ποῦ εἰς αἰθέρος τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις
δι' ἀμυδροῦ ὄρασαι φῶτος καὶ ἀβεβαίου,
ὡς ὄστρακον λευκάζον εἰς τὸν βυθὸν θαλάσσης
χανόμενον καὶ πάλιν φαινόμενον ἐκ νέου.

Ἐὰν ὁ μέγας οὔτος σωρὸς τῶν ἀδαμάντων
τὸ ἄκρον τῆς ἐσθῆτος ἀποτελεῖ τοῦ Πλάστου
σὺ τοῦ κρασπέδου εἶσαι τοῦ Ποιητοῦ τῶν πάντων
σμικρὸς ἀδάμας στίλβων εἰς τὰς πυκνὰς πτυχὰς του.

Ἦ ἂν δὲν εἶν' ἐσθῆς του, ἀλλὰ βωμὸς προχέων
ἀείρροον φῶς λύγχνων χιλίων καὶ χιλίων,
λαμπὰς μικρὰ σὺ εἶσαι εἰς πείσμα τῶν βορέων,
ἄσβεστον συντηροῦσα τὸ φέγγος σου τὸ θεῖον.

Ἦ ἂν ὁ θόλος οὔτος τοῦ στερεώματός του,
κατάστιλπνος ἐκ λίθων, σμαράγδου καὶ σαπφείρου,
δὲν εἶνε οὔτ' ἐσθῆς του χρυσοῦ οὔτε βωμὸς του,
ἀλλὰ σωρεία κόσμων ἐκτάσεως ἀπείρου,

Σὺ τότε ζωογόνος, πηγὴ φωτὸς καὶ κάλλους,
ἥλιος εἶσαι φέρων πλανήτας κινουμένους,
καὶ πᾶς σου δὲ πλανήτης ὑποπλανήτας ἄλλους,
ὡς πρὸς μπτέρα ὄρνις μικροῦς σεσωρευμένους.

Καὶ φέρεις λοιπόν, γίγα, ἐπὶ εὐρέων νώτων
καὶ γαίας καὶ θαλάσσας καὶ λόφους καὶ πεδία,
καὶ μυριάδας ἴσως ἄστεων πολυκρότων·
πλὴν ποία των ἡ τύχη καὶ τίς ἡ ἱστορία ;

Καὶ τὰ ἐν σοί, ὦ κόσμε, ὡς τὰ ἐνθάδε ῥέουν ;
γεννῶνται μυριάδες καὶ θνήσκουν μυριάδες,
καὶ μυριάδες χαίρουν καὶ μυριάδες κλαίουν
καὶ νυμφικὰ μαρμαίρουν καὶ νεκρικὰ λαμπάδες ;

Κ' ἐν ᾧ ὁ ὀφθαλμὸς μου, ὦ ἄστρον, σ' ἀτενίζει,
σὲ διασχίζουσιν ἴσως στρατεύματα καὶ στόλοι,
ὑπὸ τὰ βήματά των τὸ ἔδαφός σου τρίζει,
καὶ μάχαι συγκροτοῦνται καὶ πίπτουν στρατοὶ ὅλοι.

Καὶ ὅμως τόσα ὄντα, βοῆ καὶ τύρβη τόση,
 ἐντὸς στενωῶν τὰ πάντα ἐγκλείονται ὄριων·
 πέραν δὲ τούτων μένουσιν νεκρὰ καὶ σιωπῶσι,
 κ' εἰς ἓν μικρὸν τὰ πάντα συγχέονται σημεῖον.

Καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο, ποῦ στίλβει εἰς τὰ ὕψη
 καὶ οὐδέποτε ἢ θέσιν ἢ ὥραν δὲν ἀλλάσσει,
 ἂν ἔλθῃ νύξ κ' ἐκεῖνο δὲν ἔλθῃ, τί θὰ λείψῃ;
 Εἰς κόκκος εἰς τὴν ἄμμον, ἐν φύλλον εἰς τὰ δάση.

Ὡ ἄστρον, ἀνατέλλεις αἰώνια καὶ δύεις,
 κ' εἰς τὴν πληθὺν τῶν ἄστρον ἡμεῖς σὲ παρορῶμεν·
 πιστῶς τὴν ὠρισμένην ὁδὸν σου διανύεις,
 καὶ εἶσαι ἢ δὲν εἶσαι ποτὲ δὲν ἐρωτῶμεν.

Ἡ νύξ, ὅταν ἐπέλθῃ, ὡσάν δειλὴ τις κόρη,
 ἔσχατον σὺ τῶν ἄστρον μὲ συστολὴν προκύπτεις.
 Γλυκοχαράζει μόλις, καὶ ὀπίσω εἰς τὰ ὄρη
 σὺν πρῶτον ἀπὸ ὅλα τὸ πρόσωπόν σου κρύπτεις.

Ἰωάν. Καραδούτσας

106. Ἡ Γῆ καὶ ἡ ἀναλλοίωτος τάξις τοῦ κόσμου.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ Πλούταρχον).

Ἡ γῆ εἶνε ἐν τῶν πολλῶν ἄστρον τοῦ οὐρανοῦ καὶ μάλιστα
 ἐν τῶν μικροτέρων ἄστρον αὐτοῦ. Ἡ γῆ εἶνε στρογγύλη, ὅπως
 στρογγύλος εἶνε καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ πάντα τὰ ἄλλα
 ἄστρα. Ὁ ὄγκος αὐτῆς εἶνε σφαιροειδῆς καὶ πολὺ μικρότερος τοῦ
 ὄγκου τοῦ ἡλίου καὶ πλείστων ἄλλων ἀστέρων.

Ἡ γῆ κινεῖται συγχρόνως δύο κινήσεις· στρέφεται περὶ τὸν ἑαυ-
 τῆς ἄξονα καὶ συγχρόνως περιφέρεται καὶ περὶ τὸν ἥλιον. Ἡμεῖς
 δὲν αἰσθανόμεθα ὅτι ἡ γῆ περιστρέφεται περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς καὶ
 ἐν τούτοις αὐτὴ περιστρέφεται. Ἡμεῖς δὲν αἰσθανόμεθα ὅτι ἡ γῆ
 περιφέρεται περὶ τὸν ἥλιον· ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἡ γῆ μένει ἀκίνη-

τος καὶ ὅτι ὁ ἥλιος κινεῖται ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς. Ἐν τούτοις συμβαίνει τὸ ἐναντίον. Ἡ γῆ περιφέρεται περὶ τὸν ἥλιον καὶ ὄχι ὁ ἥλιος περὶ τὴν γῆν.

Ὁ Ἕλληνας σοφὸς Θαλῆς, ὁ καταγόμενος ἐκ τῆς ἐλληνικῆς πόλεως Μιλήτου καὶ ζῶν περὶ τὰ 600 ἔτη πρὸ Χριστοῦ, εἶνε ὁ πρῶτος εἰπὼν ὅτι ἡ γῆ εἶνε σφαιροειδής.

Ὁ Ἕλληνας φιλόσοφος Φιλόλαος, καταγόμενος ἐκ τῆς μεγάλης ἐλληνικῆς πόλεως Κρότωνος καὶ ζῶν περὶ τὰ 430 πρὸ Χριστοῦ, εἶνε ὁ πρῶτος εἰπὼν ὅτι ἡ γῆ κινεῖται. Ὁλος ὁ κόσμος ἕως τότε ἐπίστευεν ὅτι ἡ γῆ μένει ἀκίνητος.

Οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι Ἡρακλείδης, καταγόμενος ἐκ τῆς ἐλληνικῆς πόλεως Ἡρακλείας καὶ ζῶν περὶ τὰ 430 πρὸ Χριστοῦ, καὶ Ἐμφαντος, ὁ καταγόμενος ἐκ τῆς μεγάλης ἐλληνικῆς πόλεως τῶν Συρακουσῶν καὶ ζῶν περὶ τὰ 370 ἔτη πρὸ Χριστοῦ, εἶνε οἱ πρῶτοι εἰπόντες ὅτι ἡ γῆ στρέφεται περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς καὶ μάλιστα ὅτι στρέφεται ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς.

Ὁ μέγας Ἕλληνας ἀστρονόμος Ἀρίσταρχος, καταγόμενος ἐκ τῆς ἐλληνικῆς νήσου Σάμου καὶ ζῶν περὶ τὰ 260 ἔτη πρὸ Χριστοῦ, εἶνε ὁ πρῶτος εἰπὼν ὅτι ἡ γῆ οὐ μόνον στρέφεται περὶ τὸν ἑαυτῆς ἄξονα, ἀλλὰ περιφέρεται καὶ περὶ τὸν ἥλιον, καὶ δὴ «κατὰ λοξοῦ κύκλου», δηλ. ἐν ἐκλειπτικῇ.

Ἡ νύξ καὶ ἡ ἡμέρα γίνονται ἕνεκα τῆς περιστροφῆς τῆς γῆς περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς. Τὸ μέρος τῆς γῆς, τὸ ὅποσον εἶνε ἐστραμμένον πρὸς τὸν ἥλιον καὶ φωτίζεται ὑπ' αὐτοῦ, ἔχει ἡμέραν, τὸ δὲ μέρος, τὸ ὅποσον δὲν εἶνε ἐστραμμένον πρὸς τὸν ἥλιον καὶ δὲν φωτίζεται ὑπ' αὐτοῦ, ἔχει νύκτα.

Ἡ γῆ βρίθκει φυτῶν, ζώων, πηγῶν καὶ ποταμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς μὲν βρέουσι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἄλλοι δὲ βρέουσι ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς. Εἶνε δὲ ἐστολισμένη μὲ παντὸς εἶδους χλόην, μὲ ὄρη ὑψηλά, μὲ δάση πολυδένδρα, καὶ μὲ πόλεις, τὰς ὁποίας τὸ σοφὸν ζῶον, ὁ ἄνθρωπος, ἴδρυσεν. Ἐχει δὲ καὶ νήσους μικρὰς καὶ μεγάλας. Αἱ λεγόμεναι ἠπειροὶ εἶνε νῆσοι μεγάλαι, διότι καὶ αὐταὶ

περιβάλλονται υπό ὠκεανῶν καὶ θαλασσῶν. Δὲν εἶνε μόνον τρεῖς αἱ ἤπειροι, αὐταὶ τὰς ὁποίας γνωρίζει ὁ κόσμος, ἡ Ἀσία, ἡ Ἀφρική καὶ ἡ Εὐρώπη. Ἐκτὸς αὐτῶν ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἤπειροι (αἱ ὕστερον ἀνακαλυφθεῖσαι Ἀμερική καὶ Αὐστραλία.)

Δύο εἶνε τὰ μέρη, ἐκ τῶν ὁποίων συνίσταται ἡ γῆ· ἡ ξηρὰ καὶ τὸ ὕδωρ. Καὶ ἐκ μὲν τῆς ξηρᾶς προκύπτουσιν αἱ ἤπειροι καὶ αἱ νῆσοι, ἐκ δὲ τοῦ ὕδατος αἱ πηγαί, οἱ ποταμοί, αἱ λίμναι καὶ ἡ θάλασσα.

Ἡ γῆ ἔξωθεν μὲν περιβάλλεται υπό τοῦ ἀέρος, εἰς τὰ βᾶθη δὲ αὐτῆς εἶνε πῦρ. Ἔνεκα τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ πυρὸς συμβαίνουσι πολλὰ πάθη καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, εἰς τὸν ἀέρα, καὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς καὶ εἰς τὰ καταχθόνια αὐτῆς.

Ἐκτὸς αὐτῆς, εἰς τὸν ἀέρα, συμβαίνουσιν οὐμίχλαι, δρόσοι, βροχαί, χιόνες, χάλαζαι, ἄνεμοι, βρονταί, ἀστραπαί, κερανοί, καταιγίδες, θύελλαι, λαίλαπες, στρόβιλοι. Ἔνεκα δὲ τοῦ πυρὸς, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει εἰς τὰ βᾶθη τῆς γῆς, γίνονται εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν πολλὰ καὶ διάφορα πάθη.

Εἰς τὴν ξηρὰν γίνονται δηλ. σεισμοὶ καὶ ἀκούονται ὑποχθόνιοι μυκηθμοί. Ἐκ τῶν ἠφαιστειῶν καπνοὶ καὶ φλόγες ἀναδίδονται, μύδροι πύρινοι ἐκτινάσσονται, λάβα καυστικωτάτη χύνεται, χάσματα ἀνοίγονται, μέρη τῆς γῆς καταβυθίζονται, χλιαρὰ καὶ θερμὰ καὶ ζέοντα ὕδατα ἀναβλύζουσι, βράχοι καὶ πέτραι καὶ πηγαὶ ἐκεῖ, ὅπου πρότερον δὲν ὑπῆρχον, ἀναφαίνονται.

Εἰς τὴν θάλασσαν σχεδὸν τὰ αὐτὰ γίνονται. Καὶ ἐκεῖ ἔνεκα τοῦ πυρὸς τοῦ ὑποχθονίου χάσματα εἰς τὸν πυθμένα αὐτῆς ἀνοίγονται. Τὰ ὕδατα πρὸς τὸ πέλαγος ἀποσύρονται, ἄλλα τὴν ξηρὰν κατακλύζουσι. Ἡφαιστεία σχηματίζονται, καπνοὶ καὶ φλόγες ἐξ αὐτῶν ἐξέρχονται. Ἐκβολαὶ ποταμῶν μετατοπίζονται, πηγαὶ ἀναβλύζουσι, θαλάσσια ρεύματα καὶ δῖνοι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πελάγους καὶ εἰς τοὺς πορθμοὺς γίνονται.

Ἔνεκα πάντων τούτων πολλὰ μεταβολαὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς μέχρι τοῦδε ἐγένοντο. Πολλὰ μέρη αὐτῆς ἠνωμένα πρότε-

ρον σεισμοὶ ἰσχυροὶ διεχώρισαν. Πολλὰ μέρη τῆς γῆς βροχαὶ ῥα-
γδακίωταται κατεπόντισαν. Πολλὰς ἠπείρους τὰ κύματα τῆς θαλάσ-
σης ἐπελθόντα εἰς λίμνας καὶ εἰς θαλάσσας μετέβαλον. Πολλὰς
θαλάσσας τὰ κύματα ἐπελθόντα εἰς ἠπείρους μετέβαλον. Πολλὰς
πόλεις οἱ τυφῶνες καὶ αἱ λαίλαπες ἠφάνισαν. Πολλὰ μέρη τῆς γῆς
πῦρ καὶ φλόγες ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐλθοῦσαι κατέφλεξαν. Πολλὰ μέρη
τέφρα ἐκ τῶν ἠφαιστείων διασκορπισθεῖσα κατέχωσεν. Ἀπέραν-
τοι ἐκτάσεις τῆς γῆς ἐκ τῆς λάθας τῶν ἠφαιστείων ἠφάνισθησαν.

Καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα ὁ κόσμος εἶνε περικαλλέστατος καὶ ἡ τά-
ξις, ἣτις ἐπικρατεῖ εἰς αὐτόν, τελειωτάτη. Ἀπὸ καταβολῆς κό-
σμου, ἀπὸ τοῦ χρόνου δηλ., καθ' ὃν ὁ μέγας Δημιουργὸς τοῦ κό-
σμου ἐδημιούργησεν αὐτόν, τὰ ἄστρα καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη
κινοῦνται πάντοτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν
τάξιν. Οὐτε ἐστάθησάν ποτε οὔτε κατ' ἄλλον τρόπον ἐκινήθησάν
ποτε. Ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἀπὸ τοῦ χρόνου δηλ., καθ' ὃν ὁ
μέγας Δημιουργὸς τοῦ κόσμου ἐδημιούργησεν αὐτόν, γίνεται ἡμέρα
καὶ νύξ, φῶς καὶ σκότος. Δύει ὁ ἥλιος καὶ φαίνονται τὰ ἄστρα,
ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καὶ ἀφανίζονται τὰ ἄστρα. Ἡ σελήνη μένει
καὶ τόρα ἐπὶ τόσας ἡμέρας εἰς τὸν οὐρανόν, ὅσας ἔμεινε καὶ τὴν
πρώτην ἡμέραν τῆς δημιουργίας καὶ τώρα φθίνει καὶ αὐξά-
νει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅπως καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέ-
ραν τῆς δημιουργίας. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς δημιουρ-
γίας ἕως τόρα ὁ χειμῶν ἔρχεται μετὰ τὸ φθινόπωρον, τὸ φθινό-
πωρον μετὰ τὸ θέρος, τὸ θέρος μετὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ ἔαρ μετὰ τὸν
χειμῶνα καὶ οὕτω καθεξῆς, πάντοτε κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ
οὐδέποτε κατ' ἄλλην. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς δημιουργίας
μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα γεννῶνται, αὐ-
ξάνουσι, γηράσκουσι καὶ ἐγκαταλείπουσι τὴν θέσιν αὐτῶν εἰς
τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν· ἡ γῆ τρέφει πάντα τὰ ἐν αὐτῇ γεννώ-
μενα ζῶα καὶ φυτὰ καὶ αὐτὴ δέχεται αὐτά. Ἀπὸ καταβολῆς
κόσμου ὁ ἥλιος λάμπει, οἱ ἀστέρες στίλβουσιν, οἱ ἄνεμοι πνεου-

σιν, οἱ ποταμοὶ ῥέουσιν, ἡ σφαῖρα κυλίεται, ὁ κύβος ἵσταται, οἱ δελφῖνες κολυμβῶσιν, οἱ ἀετοὶ πετῶσιν, αἱ ἀηδόνες ψάλλουσι, τὰ ῥόδα εὐωδιάζουσιν. Ποτὲ οἱ ποταμοὶ δὲν ἐστάθησαν, ποτὲ οἱ ἀετοὶ δὲν ἐκολύμβησαν, ποτὲ οἱ δελφῖνες δὲν ἐβάδισαν, ποτὲ τὰ ῥόδα δὲν ἔψαλαν, ποτὲ ἀπὸ τῆς ὥρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ πλάσις ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ μεγάλου Δημιουργοῦ αὐτῆς μέχρι τῆς ὥρας ταύτης. Ἡ πορεία τοῦ κόσμου εἶνε ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ τελειοτάτη καὶ ἀναλλοίωτος.

107. Εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὅσῳ ζῆ ὁ κόσμος ὅλος,
ὄσῳ ζῆ ἢ γῆ, θὰ ζῆ
τῶνομά σου, ὦ Ἑλλάς μου,
καὶ ἡ δόξα σου μαζί.

Ἐκ τῶν ἄμμων τῆς Λιβάνης
εἰς τοὺς πάγους τοῦ βορρᾶ
τῶνομά σου φέρ' ἢ φῆμν
καὶ ἡ δόξα σου περᾶ.

Σὺ διδάσκαλος τοῦ κόσμου,
σὺ τῆς γῆς ὅλης τροφός,
σὺ πυξίς τῆς διανοίας,
σὺ τοῦ πνεύματος τὸ φῶς.

Ὅπως ἔδωκες θὰ δώσης,
θὰ ζητήσουν ὡς ζητεῖς,
θὰ γενῆς καὶ πάλιν φώτων
καὶ πολιτισμοῦ κοιτίς. Ἄγγ. Βλάχος

108. Ὁ Δημιουργὸς τοῦ κόσμου.

(Ἄριστοτέλης. Ἀπόσπασμα 24, σελ. 2476, α. 34).

Ὁ Ἄριστοτέλης εἶνε εἰς ἐκ τῶν μεγίστων φιλοσόφων τοῦ κόσμου.
Ὁ Ἄριστοτέλης εἶνε φιλόσοφος Ἑλληνα, καταγόμενος ἐκ Μακεδο-

νίας και ζήσας κατά τούς χρόνους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, περὶ τὰ τριακόσια ἐξήκοντα ἔτη δηλαδὴ πρὸ Χριστοῦ.

Ὁ μέγας οὗτος Ἕλλην φιλόσοφος ἐπίστευεν ὅτι ὑπάρχει εἰς Θεός, ὅστις ἐποίησε τὸν κόσμον καὶ κυβερνᾷ αὐτόν. Ἴνα πείσῃ δὲ καὶ τούς ἄλλους ἀνθρώπους ὅτι τοῦτο εἶνε τὸ ἕρθόν, ἔλεγεν· «Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς τὰ ἀνήλια καὶ σκοτεινὰ βᾶθη τῆς γῆς ὑπάρχουσιν ὄντα ὅμοια πρὸς τούς ἀνθρώπους· ὅτι δηλαδὴ ἔχουσι νοῦν, ὅπως οἱ ἄνθρωποι, καὶ αἰσθάνονται, ὅπως αἰσθάνονται οἱ ἄνθρωποι. Ἐπειτα ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἔχουσι εἰς τὰ ἀνήλια ταῦτα καὶ κατασκότεινα βᾶθη τῆς γῆς κατοικίας καὶ ἐπιπλα καὶ ἀγάλματα καὶ εἰκόνας, ὅπως ἔχουσι ἐδῶ οἱ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς πλούσιοι ἄνθρωποι, ἀλλ' ὅτι οὐδὲν γνωρίζουσι ἐκ τῶν πραγμάτων τῆς γῆς· οὐδὲν γνωρίζουσι περὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἀστρῶν καὶ οὐδὲν ἔχουσι ἀκούσῃ περὶ Θεοῦ καὶ κυβερνήτου τοῦ κόσμου. Ἄν ὑποθέσωμεν δὲ ὅτι ἠδύναντο νὰ βλέπωσιν εἰς τὰ κατασκότεινα ἐκεῖνα βᾶθη τὰ ἐκεῖ γεννηθέντα καὶ ἐκεῖ ζῶντα ταῦτα ὄντα, τί θὰ ἔβλεπον; Μόνον πέτρας καὶ χῶματα καὶ βράχους καὶ μέταλλα καὶ οὐδὲν ἄλλο· τὴν ἄλλην ἡμέραν πάλιν θὰ ἔβλεπον τὰ αὐτὰ ἀμετακίνητα, εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν μένοντα, καὶ τὴν ἄλλην τὸ ἴδιον καὶ οὕτω καθεξῆς. Τὰ ὄντα ταῦτα βεβαίως θὰ ἔλεγον καθ' ἑαυτὰ ὅτι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον οὐδὲν ἄλλο ὑπάρχει ἢ πέτραι, χῶματα, βράχοι καὶ μέταλλα».

«Ἄν ὅμως συνέβαινέ ποτε διὰ τινος ῥωγμῆς νὰ ἀνέβαινέ τις ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἐδῶ, ἔνθα ἡμεῖς ἐγεννήθημεν καὶ ζῶμεν, τί θὰ ἔβλεπον! Πόσον θὰ ἐθαύμαζεν! Πόσον διάφορος θὰ ἐφκίνετο εἰς αὐτὸν ὁ κόσμος οὗτος τοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον ἔβλεπεν ἐκεῖκάτω εἰς τὰ κατασκότεινα βᾶθη τῆς γῆς, ἐκ τῶν ὁποίων ἀνήλθεν! Ὁ λαμπρὸς ἥλιος, τὸ γλυκὺ φῶς τῆς ἡμέρας, ὁ εὐρύς οὐρανός, τὰ πολύμορφα καὶ πολύχρωμα νέφη, τὰ ὑψηλὰ ὄρη, οἱ χλοεροὶ λειμῶνες, αἱ κατάφυτοι πεδιάδες, οἱ ῥέοντες ποταμοί, ἡ ἀπέραντος θάλασσα, τὰ ὑψηλὰ δένδρα, τὰ ὠραῖα ἄνθη, τὰ εὐμορφα πτηνὰ, πάντα ταῦτα θὰ ἐνεποίουν εἰς αὐτὸν μεγίστην ἐντύπωσιν

καὶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ ἐκστατικὸς θὰ παρηγήρει αὐτά. Ὁ κόσμος οὗτος, θὰ ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, εἶνε πολὺ διάφορος τοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἐγνώριζον ἕως τότε. Ἐδῶ εἶνε πάμπολλα πράγματα. Ἐδῶ πάντα εἶνε φωτεινά, πάντα λάμπουσι, πάντα εἶνε ὠραῖα, πάντα εἶνε μεγαλοπρεπῆ».

«Ἐὰν δέ, ἐνῶ ἐσυλλογίζετο ταῦτα καὶ ἐθαύμαζε τὸ κάλλος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ κόσμου, ἔδυσεν ἐν τῷ μεταξύ ὁ Ἥλιος καὶ σκοτὸς ἐκάλυπτε τὴν γῆν, βεβαίως θὰ ἔλυπεῖτο πολὺ. Θὰ ἐνόμιζεν ὅτι πᾶσαι αὗται αἱ ὠραιότητες τοῦ κόσμου διὰ παντὸς ἀπολέσθησαν καὶ ὅτι ὁ ὠραῖος καὶ μεγαλοπρεπῆς Ἥλιος διὰ παντὸς ἠφανίσθη. Θὰ ἔλυπεῖτο δὲ βαθύτατα καὶ θὰ ἔκλαιεν ἀπαρηγόρητα».

«Ἐὰν δέ, ἐνῶ ἦτο τόσον περίλυπος, ἤρχιζον τὰ ἄστρα νὰ προβάλλωσιν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπληροῦτο ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἀχανὲς διάστημα τοῦ στερεώματος ἐξ ἀναριθμητῶν στιλβόντων ἀστέρων, ἐφαίνετο δὲ μετ' ὀλίγον καὶ ἡ σελήνη μεγαλοπρεπῶς προβάλλουσα ὀπισθεν τῶν ὑψηλῶν ὀρέων, ὅποια ἐντυπώσεις θὰ ἐγενῶντο πάλιν εἰς τὴν περίλυπον αὐτοῦ ψυχὴν! Πόσον ὁ θαυμασμὸς αὐτοῦ θὰ ἦτο μέγας! Θὰ ἔμενεν ἐκστατικὸς! Θὰ ἐθαύμαζε τὸ ἀμέτρητον πλῆθος τῶν ἀστρῶν καὶ τὸ στιλπνότατον καὶ σπινθηρίζον φῶς αὐτῶν. Θὰ ἐθαύμαζε τὸ γλυκύτατον φῶς τῆς σελήνης καὶ τὸν μεγαλοπρεπῆ δίσκον αὐτῆς. Θὰ ἔβλεπεν αὐτὴν προχωροῦσαν πάντοτε πρὸς δυσμὰς, ὅπου εἶδε καὶ τὸν ἥλιον προχωροῦντα καὶ ἀφανισθέντα καὶ ἐπὶ τέλους θὰ ἐφοβεῖτο, μήπως φύγη καὶ ἀπολεσθῆ διὰ παντὸς καὶ αὐτῆ, ὅπως ἔφυγε καὶ ἀπολέσθη καὶ ὁ ἥλιος».

«Ἐὰν δέ, ἐνῶ ἐσυλλογίζετο ταῦτα καὶ εἶχεν αὐτοὺς τοὺς φόβους εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἔβλεπεν ὅτι τὰ ἄστρα τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ὠχρίωντα πρὸ τοῦ λυκαυγοῦς ἠφανίζοντο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸ φῶς ἐγίνετο ζωηρότερον εἰς τὸν κόσμον, ἤρχιζον δὲ πάλιν νὰ διακρίνωνται τὰ αὐτὰ ὄρη καὶ ἡ αὐτὴ θάλασσα καὶ τὰ αὐτὰ ἄνθη, τὰ ὅποια καὶ τὴν πρώτην φορὰν εἶδε, πόσον θὰ ἐθαύμαζεν! Ἐὰν δὲ οὕτω διακείμενος ἔβλεπε μετ' ὀλίγον ἀνατέλλοντα τὸν ἥλιον, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζεν ὅτι ποτὲ πλέον δὲν ἤθελεν ἴδῃ, ἔβλεπε δὲ αὐτόν

εις τὴν αὐτὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἦτο, καὶ ὄτε τὴν πρώτην φοράν εἶδεν αὐτόν, καὶ πορευόμενον τὴν αὐτὴν πορείαν, τὴν ὁποῖαν ἐπορεύετο τὴν προηγουμένην ἡμέραν, βεβαίως θὰ ἔμενεν ἐκστατικός! Ἐὰν δὲ μετ' ὀλίγον ἔβλεπε πάλιν τὸν ἥλιον δύοντα καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ ἄστρα εἰς τὸ στερέωμα κατὰ ἑκατομμύρια διασκορπιζόμενα, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ τὴν προηγουμένην ἡμέραν, καὶ πάλιν τὴν πρώτην ἔβλεπεν αὐτὰ ἐκλείποντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀνατέλλοντα τὸν ἥλιον, καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν ἔβλεπε πάλιν τὰ αὐτὰ ἀπαράλλακτα ἐπικυανθόμενα κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν, τότε βεβαίως θὰ ἔλεγε καθ' ἑαυτόν ὅτι ἓνα τοιοῦτον κόσμον τόσον μέγαν, τόσον ὠραῖον, ἓνα κόσμον, εἰς τὸν ὁποῖον πάντα μὲ τὴν τάξιν γίνονται, βεβαίως οὐδεὶς ἄλλος ἦτο ἱκανὸς νὰ δημιουργήσῃ καὶ νὰ κυβερνήσῃ, εἰμὴ εἷς ἀγαθὸς καὶ παντοδύναμος Θεός».

109. Ὁ Θεός.

Πρὸς τί ζητοῦμεν τὸν Θεὸν εἰς ἔρημον κελλίον;
 μὴ ἄλλο τῆς εὐκλείας τοῦ σαφέστερου βιβλίου
 ὑπάρχει ἀπὸ τὰ λαμπρὰ δημιουργήματά του;
 Τὸ ἔσχατον ζῴῳ καθὼς καὶ ὅλ' ἡ φύσις
 τὴν παντοδυναμίαν του δὲν διηγεῖτ' ἐπίσης;
 Δὲν εἶνε θρόνος του ἡ γῆ, δὲν εἶνε ὀφθαλμὸς του
 ὁ διαλάμπων ἥλιος καὶ βλέμμα του τὸ θέρος
 καὶ νεῦμά του ἡ ἀστραπή; Καὶ τῶν ψυχῶν τὸ θάλλπος
 δὲν εἶνε ἀντανάκλασις τοῦ μειδιάματός του;
 Καὶ δὲν λατρεύομεν αὐτὸν μεγαλοπρεπεστέρως
 θαυμάζοντες τὸν κόσμον του, τὴν πλάσιν τῆς χειρός του.

Ἄλ. Ῥαγκαβῆς

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
1. Ὕμνος παιδῶν πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα) Ἄγγ. Βλάχου...	3
A'. Κακίαι διάφοροι.....	4
2. Ἡ γάτα καὶ οἱ ποντικοί—μωρία.....	4
3. Ἡ χελιδὼν καὶ ἡ γάτα—θρασύτης.....	4
4. Ἡ τρικυμία (ποίημα) Δημῶδες.....	5
5. Ὁ εὐφυῆς δικαστῆς—ψεῦδος.....	6
6. Πίθηκος καὶ κάμηλος—φθόνος.....	8
7. Ὄνος καὶ κυνάριον—φθόνος.....	9
8. Ὁ ἐρημίτης—εὐεργεσία.....	10
9. Ὁ Ἀδάμ—πλεονεξία (ποίημα) Ἄλ. Παγκαβῆ.....	11
10. Ἀλκιβιάδου ὑπερηφάνεια—Αἰλιανός.....	11
11. Τὸ καρφίον τοῦ πετάλου—ἀπρονοησία.....	12
12. Ὅδοιπόροι καὶ ἄρκτος—φίλος ἄπιστος.....	13
13. Ἀλώπηξ καὶ ποιμὴν—χαρακτήρ ἄτιμος.....	13
14. Ἐχιδνα καὶ ἀλώπηξ—κακὰ ὁ κακός.....	14
15. Ἡ κόρη τοῦ Ἰωάννου Γαλάτου (ποίημα) Ἀλεξ. Σούτσου.....	15
16. Τὸ πρόβατον (φυσιογνωσία).....	17
B'. Ἀρεταὶ διάφοροι.....	24
17. Τὰ τέχνα τοῦ γεωργοῦ—ὁμόνοια.....	24
18. Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη (ποίημα) Δημῶδες.....	26
19. Ταῦρος καὶ καμηλοπάρδαλις—ἀλληλοβοήθεια.....	26
20. Κλεινίας ὁ Πυθαγόρειος — ὀργιλότητος καταστολή — Αἰλιανός.....	26
21. Τὸ Ἐρετριακὸν μειράκιον—εὐπαιδευσία—Αἰλιανός.....	30
22. Κάπρος καὶ ἀλώπηξ—πρόνοια.....	30
23. Τὰ σωθέντα κοράσια—πρόνοια.....	31
24. Ἡ ξενιτεία—φιλοστοργία γονέων (ποίημα) Σ. Καρύδη.....	32
25. Τὸ πέταλον—οἰκονομία.....	35
26. Ἡ καλὴ χρῆσις τῶν χρημάτων.....	36

27.	Τὸ θαυματουργὸν κιβώτιον—ἐπιμέλεια τοῦ οἴκου.....	37
28.	Ἡ κάμηλος—συνήθεια.....	39
29.	Ἄλώπηξ καὶ λέων—συνήθεια.....	39
30.	Τὸ ἀμπέλι—φιλεργία (ποίημα) <i>Δημῶδες</i>	41
31.	Φωκίωνος μεγαλοφροσύνη— <i>Αἰλιανός</i>	41
32.	Ἐπαμεινώνδου μεγαλοφροσύνη— <i>Αἰλιανός</i>	42
33.	Τί θέλω—ὀλιγόρκεια (ποίημα) <i>Ἀγγέλου Βλάχου</i>	42
34.	Ὁ βοῦς (φυσιογνωσία).....	43
Γ'. Καρτερία, Ἀνδρεία, Ἡρωϊσμός.....		50
35.	Εὐρυδάμας ὁ πυγμάχος— <i>Αἰλιανός</i>	50
36.	Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος— <i>Αἰλιανός</i>	50
37.	Πυθέας ὁ Αἰγινήτης— <i>Ἡρόδοτος</i>	50
38.	Γέλων ὁ Συρακούσιος— <i>Αἰλιανός</i>	52
39.	Εὐρυτος καὶ Ἀριστόδημος οἱ Σπαρτιάται— <i>Ἡρόδοτος</i>	52
40.	Ἡ γενναιότης τῶν Φωκίδων γυναικῶν— <i>Πλούταρχος</i>	54
41.	Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος εἰς τοὺς Μαλλοὺς— <i>Ἀρριανός</i>	55
42.	Αἱ Σουλιώτισσαι ἐν Ζαλόγκῳ— <i>Ζερλέντης</i>	59
43.	Ἡ σκλάβια (ποίημα) <i>Ἀριστ. Βαλαωρίτου</i>	61
44.	Ἡ ἥρωϊς Ἑλένη Μπότσαρη— <i>Ζερλέντης</i>	63
45.	Ἡ Σουλιώτισσα Δέσπω— <i>Περραιβός</i>	64
46.	Ἡ Δέσπω (ποίημα) <i>Δημῶδες</i>	65
47.	Ἀθανάσιος Διαῶς— <i>Α. Βαλαωρίτης</i>	63
48.	Ὁ θάνατος τοῦ Διαῶς (ποίημα) <i>Δημῶδες</i>	67
49.	Ὁ Σαμουήλ— <i>Α. Βαλαωρίτης</i>	68
50.	Ὁ Σαμουήλ (ποίημα) <i>Ἀριστ. Βαλαωρίτου</i>	69
51.	Ὁ ἵππος (φυσιογνωσία).....	75
Δ'. Φιλοπατρία.....		84
52.	Ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ἡ μάχη τῶν ἀλεκτρούων— <i>Αἰλιανός</i>	84
23.	Αἱ μητέρες τῶν Λακεδαιμονίων— <i>Αἰλιανός</i>	85
54.	Ὁ Σουλιώτης Τζήμας Ζέρβας.....	85
55.	Ὁ Λυκίδης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι— <i>Ἡρόδοτος</i>	86
56.	Οἱ Σπαρτιάται Σπερθίας καὶ Βούλις— <i>Ἡρόδοτος</i>	87
57.	Λάμπρος καὶ Φῶτος Τζαβέλλας.....	88
58.	Εἰς τὸν ἱερόν λόχον (ποίημα) <i>Ἀνδρ. Κάλθου</i>	90
59.	Αἱ Σπαρτιάτιδες ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Σπάρτης— Πλούταρχος.....	92

	Σελ.
60. Ἡ βασίλισσα τῶν Ἀθηναίων Πραξιθέα — Εὐριπίδης	94
61. Ὁ βασιλόπαις τῶν Θηβῶν Μενοικεύς — Εὐριπίδης — (ποίημα) Λουκᾶ Μπέλλου	96
62. Ἡ ἥρωϊς τῆς Δήμνου Μαρούλα — Παπαρρηγόπουλος — Προσευχή Μαρούλας (ποίημα) Προβελγγίου	99
63. Ἐμβατήριον (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου	101
64. Ἡ γῆ τῆς Ἑλλάδος (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου	102
65. Φωκίανος ἡ τελευταία παραγγελία πρὸς τὸν υἱόν — Αἰ- λιανός	103
66. Ὁ κῶον (φυσιογνωσία)	103
Ε'. Τὸ κακὸν τιμωρεῖται, τὸ ἀγαθὸν βραβεύεται . . .	112
67. Ὁ Ῥαχώκης καὶ ὁ υἱός του — Αἰλιανός	112
68. Οἱ γέρανοι τοῦ Ἰθύκου — παροιμιογράφοι Ἕλληνες — Εὐδοκία	113
69. Ὁ ἱερεὺς τοῦ Διονύσου Μακαρεὺς — Αἰλιανός	118
70. Δάμων καὶ Φιντίας — Ἰάμβλιχος, Πορφύριος	119
71. Αἰνεῖου εὐσέβεια — Αἰλιανός	125
72. Ἄναπλις καὶ Ἀμφίνομος οἱ εὐσεβεστάτοι υἱοί — Ἀριστο- τέλης καὶ ἄλλοι	126
73. Μονόλογος Σωκράτους (ποίημα) Γ. Τερτσέτη	127
74. Τὰ φθικά πτηνά (φυσιογνωσία)	129
75. Αἱ χελιδόνες (ποίημα) Σερ. Ραφτοπούλου	136
Ϛ'. Διδάγματα τὰ ὕψιστα	137
76. Τῶν ἑπτὰ σοφῶν ἀποφθέγματα	137
77. Τῶν Πυθαγορείων χρυσᾶ ἔπη	139
Ζ'. Ἑλληνικὴ Μυθολογία	140
78. Ἡ κοσμογονία — Ἡσίοδος	140
79. Ἡ Θεογονία — Ἡσίοδος	141
80. Ἡ Τιτανομαχία — Ἡσίοδος	143
81. Ἡ Τυφών — Ἡσίοδος	145
82. Ὁ Ὀλυμπος — Ὀμηρος	147
83. Ὁ Μουσηγέτης Ἀπόλλων — Ὀμηρος, Ἡσίοδος	149
84. Ὁ Πάν — Ὀμηρικὸς ὕμνος	150
85. Αἱ νύμφαι — Ὀμηρος	151
86. Οἱ θεοί, ὁ κόσμος καὶ οἱ ἄνθρωποι — Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς	152

	Σελ.
87. Ἡ Ἑλλάς (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου.....	154
88. Ἴον τὸ εὐῶδες (φυσιογνωσία).....	155
89. Τὸ Ἴον (ποίημα) Γ. Κουντούρη.....	158
90. Τὸ ἀγροτικὸν ἀνθύλλιον (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου.....	158
Η'. Ἑλληνικὴ φύσις—Φαινόμενα φυσικά.....	159
91. Τὸ ἔαρ—Πίνδαρος.....	159
92. Τὸ θέρος—Ἀλκαῖος.....	160
93. Ὁ Κολωνός—Σοφοκλῆς.....	160
94. Τὰ Τέμπη—Αἰλιανός.....	161
95. Τρικυμία — Ὅμηρος.....	163
96. Ὁ κῆπος τοῦ Ἀλκίμου—Ὅμηρος.....	166
97. Ἡ γῆ τῶν Κυκλάπων—Ὅμηρος.....	167
98. Ἡ θήρα τοῦ ἐν Παρνασσῷ Κάπρου—Ὅμηρος.....	169
99. Ὁ Ἄθως (ποίημα) Παρ. Σούτσου.....	169
100. Τὸ ῥόδον (φυσιογνωσία).....	170
101. Τὸ ῥόδον (ποίημα) Δ. Βικέλα.....	175
Θ'. Ὁ κόσμος.....	175
102. Ὁ ἥλιος—Ἀριστοτέλης, Πλούταρχος.....	175
103. Ἡ σελήνη—Ἀριστοτέλης, Πλούταρχος.....	176
104. Τὰ ἄστρα—Ἀριστοτέλης, Πλούταρχος.....	177
105. Εἰς ἓν ἄστρον (ποίημα) Ἰωάννου Καρασούτσα.....	178
106. Ἡ γῆ—Ἀριστοτέλης, Πλούταρχος.....	180
107. Εἰς τὴν Ἑλλάδα (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου.....	184
108. Ὁ Δημιουργὸς τοῦ κόσμου—Ἀριστοτέλης.....	184
109. Ὁ Θεὸς (ποίημα) Ἀλεξ. Παγκαβῆ.....	187

0020561330
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

